

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KİTÂB-I Fİ'L HESÂB
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

Gülsüm ÇULUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER

Bingöl-2024

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KİTÂB-I Fİ'L HESÂB
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

Gülsüm ÇULUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER

Bingöl-2024

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	i
TEZ KABUL VE ONAY	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	vi
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	vii
GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
B. Kapsam ve Metot.....	2
C. Yazarı ve Yazılış Sebebi.....	2
Ç. Yazılış Tarihi	3
D. Başlıca Dil Özellikleri	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
İNCELEME.....	6
1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ	6
1.1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI	6
1.1.1.1 /a/ ve /e/ Ünlülerinin Yazılışı	6
1.1.1.2. /i/ ve /ı/ Ünlülerinin Yazılışı.....	6
1.1.1.3. /o/ ve /ö/ Ünlülerinin Yazılışı	7
1.1.1.4. /u/ ve /ü/ Ünlülerinin Yazılışı	8
1.1.1.5. é Ünlüsünün Yazılışı	9
1.1.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI	9
1.1.2.1. /p/ Ünsüzünün Yazılışı	9
1.1.2.2. /ç/ Ünsüzünün Yazılışı	9
1.1.2.3. /η/ Ünsüzünün Yazılışı	10
1.2. SES BİLGİSİ	10
1.2.1. ÜNLÜLER	10
1.2.1.1. Ünlü Uyumu	10
1.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu (Büyük Ünlü Uyumu)	10
1.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu (Küçük Ünlü Uyumu).....	10
1.2.1.1.3. .Kelimelerin Kök ve Gövdelerinde Yuvarlaklaşma.....	11
1.2.1.1.4 Eklerde Ünlüsü Yuvarlak Olanlar	11
1.2.1.1.5. Eklerde Ünlüsü Düz Olanlar	11
1.2.2. ÜNSÜZLER	12

1.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri	12
1.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi.....	12
1.2.2.3. Ünsüz Yumuşaması.....	12
1.3. ŞEKİL BİLGİSİ	14
1.3.1. İSİM	14
1.3.1.1. Çokluk	14
1.3.1.2. İyelik Ekleri.....	14
1.3.1.3. İsim Tamlaması	15
1.3.1.3.1. Belirtili İsim Tamlaması.....	15
1.3.1.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması.....	15
1.3.1.4. Hal Ekleri	15
1.3.1.4.1. İlgi Hali Eki	15
1.3.1.4.2. Belirtme Hal Eki.....	16
1.3.1.4.3. Yaklaşma Hal Eki.....	16
1.3.1.4.4. Bulunma Hal Eki	17
1.3.1.4.5. Ayrılma Hal Eki	17
1.3.1.4.6. Eşitlik Hal Eki	17
1.3.1.4.7. Vasıta Hal Eki.....	17
1.3.1.5. Soru Eki.....	18
1.3.2. YAPIM EKLERİ.....	18
1.3.2.1. İsimden İsim Yapım Eki.....	18
1.3.2.2. Fiilden İsim Yapım Eki	18
1.3.2.3. İsimden Fiil Yapım Eki	18
1.3.2.4. Fiilden Fiil Yapım Eki.....	19
1.3.3. SIFAT	19
1.3.3.1. Niteleme Sıfatları.....	19
1.3.3.2. Belirtme Sıfatları	19
1.3.3.2.1. Sayı Sıfatları	19
1.3.3.2.1.1. Asıl Sayı Sıfatları	19
1.3.3.2.1.2. Üleştirme Sayı Sıfatları	19
1.3.3.2.1.3. Kesir Sayı Sıfatları	19
1.3.3.2.2. İşaret Sıfatları	20
1.3.3.2.3. Soru Sıfatları.....	20
1.3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları.....	20
1.3.4. ZAMİR	21
1.3.4.1. Şahıs Zamirleri	21
1.3.4.2. İşaret Zamirleri	22

1.3.4.3. DönüşlülükZamiri.....	22
1.3.4.4. Belirsizlik Zamirleri	22
1.3.4.5. Bağlama Zamirleri.....	22
1.3.5. ZARF.....	22
1.3.5.1. Durum Zarfları.....	23
1.3.5.2. Zaman Zarfları.....	23
1.3.5.3. Yer ve Yön Zarfları	23
1.3.5.4. Azlık-Çokluk Zarfları.....	23
1.3.5.5. Soru Zarfları	23
1.3.6. EDAT	24
1.3.6.1. Bağlama Edatları	24
1.3.6.1.1. Şart Bildirenler	24
1.3.6.1.2. Sebep Bildirenler	24
1.3.6.1.3. Cümle Bağlayıcılar.....	24
1.3.6.1.4. Atıf Edatı	24
1.3.6.2. Son Çekim Edatları.....	25
1.3.6.3. İşaret Edatları	25
1.3.6.4. Berkitme Edatları.....	25
1.3.7.FİİL.....	26
1.3.7.1. Olumsuzluk Eki	26
1.3.7.2. Şahıs Ekleri.....	26
1.3.7.3. Fiil Çekimi.....	26
1.3.7.3.1. Basit Kipler.....	26
1.3.7.3.1.1. Haber Kipleri	27
1.3.7.3.1.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman	27
1.3.7.3.1.1.2.Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	27
1.3.7.3.1.1.3.Geniş Zaman.....	27
1.3.7.3.1.1.4. Gelecek Zaman.....	28
1.3.7.3.1.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri.....	28
1.3.7.3.1.2.1 Emir	28
1.3.7.3.1.2.2. Şart.....	28
1.3.7.3.1.2.3. Gereklilik.....	28
1.3.7.3.1.2.4. İstek	29
1.3.7.3.2. Birleşik Kipler	29
1.3.7.3.2.1. Hikāye Birleşik Kipi.....	29
1.3.7.3.2.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikāyesi.....	29
1.3.7.3.2.1.2. Geniş Zamanın Rivayeti	29

1.3.7.3.2.2. Şart Birleşik Kipi.....	29
1.3.7.3.2.2.1. Geniş Zamanın Şartı	29
1.3.7.4. Ek Fiil	29
1.3.7.5. Birleşik Fiiller.....	30
1.3.7.5.1. Birinci Unsuru Fiil Olan Birleşik Fiiller.....	30
1.3.7.5.1.1.Süreklilik	30
1.3.7.5.2. Birinci Unsuru İsim Olan Birleşik Fiiller	30
1.3.7.6. Fiilimsiler	31
1.3.7.6.1. İsim-Fiil.....	31
1.3.7.6.2. Sıfat- Fiil.....	31
1.3.7.6.3. Zarf-Fiil	31
METİN	33
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	70
DİZİN	70
SONUÇ	214
KAYNAKÇA	217
METNİN ORJİNALİ	219

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım **Kitâb-ı Fi'l Hesâb Giriş-İnceleme-Metin- Dizin** adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

29 / 01 / 2024

Gülsüm ÇULUN

TEZ KABUL VE ONAY
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Gülsüm ÇULUN tarafından hazırlanan **Kitâb-ı Fi'l Hesâb Giriş-İnceleme-Metin-Dizinbaşlıklı** bu çalışma, 15.02.2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda [*oybirliği/oy çokluğuyla*] başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı* Ana bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan	: Prof. Dr. Abdalbaki ÇETİN	İmza:
Üye (Danışman)	: Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Fethullah ÇİFTÇİ	İmza:

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
...../...../ 201.. tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Nebi BUTASIM
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Kitâb-ı Fi'l Hesâb matematik alanında yazılmış bir eserdir. Bu bakımdan yazar, eserini kaleme alırken sanat kaygısı gütmemiş, eserinde sade bir dil kullanmıştır. Eser, 18. yüzyılda Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır.

Kitâb-ı Fi'l Hesâb üzerinde yapılmış bu çalışma Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmuştur.

İnceleme bölümü üç alt başlıktan oluşmuştur: İmlâ özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi. Eserin imlâ, ses ve şekil özellikleri bu bölümde örneklerle ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Metin bölümü Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın transkripsiyonlu metninden oluşmaktadır.

Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın kaç tane nüshası olduğu bilinmemektedir. Çalışmamız Hill Müzesi ve El Yazmaları Kütüphanesi'nin el yazması koleksiyonunda 287/725 numaralı kayıta bulunmaktadır.

Çalışmam sırasında bana destek olan saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER'e teşekkürlerimi sunar, çalışmamın ilgililere faydalı olmasını temenni ederim.

29/01/2024

Gülsün ÇULUN

ÖZET

Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı : Kitâb-ı Fi'l Hesâb Giriş-İnceleme-Metin- Dizin
Tezin Yazarı : Gülsüm ÇULUN
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı: Yeni Türk Dili
Kabul Tarihi :
Sayfa Sayısı : ... (ön kısım) + (tez) + (ekler)
<i>Kitâb-ı Fi'l Hesâb matematik alanında yazılmış bir eserdir.Yazarı belli değildir. Yazar, eserini kaleme alırken sanat kaygısı gütmemiş, sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Eser 18. yüzyılda Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır.</i> <i>Kitâb-ı Fi'l Hesâb üzerinde yapılmış bu çalışma Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmuştur.</i> <i>Giriş bölümünde eserin muhtevası, telif tarihi gibi konular ele alınmıştır.</i> <i>İnceleme bölümü üç alt başlıktan oluşmuştur: İmlâ özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi. Eserin imlâ, ses ve şekil özellikleri bu bölümde örneklerle ayrıntılı olarak ele alınmıştır.</i> <i>Metin bölümü Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın transkripsiyonlu metninden oluşmaktadır.</i> <i>Dizin bölümü metnin dizininden oluşmaktadır.</i> <i>Çalışmanın sonunda yararlandığımız kaynakların yer aldığı Kaynakça bulunmaktadır.</i>
Anahtar Kelimeler: Kitâb-ı Fi'l Hesâb, 18. yüzyıl, Osmanlı Türkçesi, Matematik

ABSTRACT

Bingol University Institute of Social Sciences Master's Thesis Summary

Title of the Thesis: Kitâb-ı Fi'l Hesâb Introduction-Analysis-Text-Index
Author: Gülsüm ÇULUN
Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZER
Department: Turkish Language and Literature
Sub-field:
Acceptance Date:
Number of Pages: ... (front part) + (thesis) + (appendices)
<i>Kitâb-ı Fi'l Hesâb is a work written in the field of mathematics. Its author is unknown. The author did not have artistic concerns while writing his work and used a simple and understandable language.</i> <i>The work was written in Ottoman Turkish in the 18th century.</i> <i>This study on Kitâb-ı Fi'l Hesâb consists of Introduction, Review, Text and Index sections.</i> <i>In the introduction section, issues such as the content of the work and its copyright date are discussed.</i> <i>The review section consists of three subheadings: Orthographic features, phonetics and morphology. The spelling, sound and form features of the work are discussed in detail with examples in this section.</i> <i>The text section consists of the transcribed text of Kitâb-ı Fi'l Hesâb.</i> <i>The index section consists of the index of the text.</i> <i>At the end of the study, there is a Bibliography containing the sources we used.</i>
Keywords: Kitâb-ı Fi'l Hesâb, 18th century, Ottoman Turkish, Mathematics

KISALTMALAR

A : a, e

Ar. : Arapça

Far. : Farsça

Rum. : Rumca

a.g.e. : Adı geçen eser

+ : İsme bağlanmayı gösterir

- : Fiile bağlanmayı gösterir.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	:	ˆ
آ	:	ā
ا	:	ā, a, e
ب	:	b, p
پ	:	p
ت	:	t
ث	:	ṡ
ج	:	c, 
چ	:	
ح	:	h
خ	:	h
د	:	d
ذ	:	z
ر	:	r
ز	:	z
ژ	:	j
س	:	s
ش	:	ʃ
ص	:	ʃ
ض	:	ḡ, z
ط	:	ṡ
ظ	:	z
ع	:	ˆ
غ	:	ḡ

ف	:	f
ق	:	ḳ
ك	:	k, g, ŋ
ل	:	l
م	:	m
ن	:	n
و	:	v; o, ö, u, ū, ü
ى	:	y; ı, ĩ, i

GİRİŞ

Kitâb-ı Fi'l Hesâb matematik alanında yazılmış mensur bir eserdir. Bir matematik ders kitabı olarak yazıldığını düşünmekteyiz. Çünkü yazar eseri kaleme alırken “*meşelâ nev 'i diğ er*” ifadesiyle bir problemi ortaya atıp çözümünü, yazılı işlem üzerinden göstermektedir. Bu yüzden süslü ve sanatlı dilden uzak durmuş, açık ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Metnin orijinalinde yapılan rakamsal işlemler eserimizdeki çeviri bölümünde gösterilmemiştir. Eser dil özellikleri kelime hazinesi yönüyle önemlidir.

A. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın transkripsiyonunu yapmak, yazım (imlâ), ses bilgisi, şekil bilgisi özelliklerini tespit etmek ve bütün kelimelerini kapsayan dizinini hazırlayarak söz varlığını ortaya çıkarmaktır.

Tarih boyunca matematiğin insan hayatında yadsınamayacak bir yeri olmuştur. İslâm medeniyetinde ve bunun tabîî bir üyesi olan Osmanlı Medeniyeti'nde de, durum farklı olmamış, matematiksel çalışmalar “*riyâziyye*”, aritmetik “*hisâb*” ve geometri “*hendese*” isimleri altında yapılmıştır. Hendese (geometri), hey'et (astronomi), hesap (aritmetik) ve musiki “*ulûm-i riyâziyye*” (riyâziyyat, matematik ilimler); tıp, fizik, kimya, botanik, zooloji, mineraloji, jeoloji, ziraat ve coğrafya ilimleri de “*ulûm-i tabîiyye*” (tabîiyyat, fizik ilimler) adıyla anılmaktadır (Yüksel, 2002, s. 55). İstanbul'un fethinden sonra Ali Kuşçu'nun İstanbul'a gelmesiyle onun yazdığı Risâle der ilm-i hisâb ve el-Muhammediyye fi'l-hisâb Osmanlı ilim muhitlerinde rağbet görmüş; Bahaüddin Âmilî'nin (öl. 1031/1622) Hulâsatu'l-hisâb adlı eseri XVII. yüzyılın başlarından itibaren el-Muhammediyye'nin yerini almış; bu esere başta Ömer Çullî (öl. 1022/1613), Ramazan Cezerî (öl. 1076/1665'te sağ) ve Abdurrahim Mar'aşî'nin (öl. 1149/1736) kaleme aldığı şerhler olmak üzere pek çok şerh hem medreseler hem de bütün matematik çevrelerinde yaygın ders ve başvuru kitapları olarak kullanılmış (Fazlıoğlu, 2003, s. 348). Eserimiz de konusu bakımından tasnif edildiğinde “*riyâziyyat*” başlığı altına alınmıştır. Bu yüzden ki hem matematik hem de Türk dili açısından değerli bir eserdir.

B. Kapsam ve Metot

Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın başka bir nüshasına rastlanmamıştır. Çalışmamız Hill Müzesi ve El Yazmaları Kütüphanesi'nin el yazması koleksiyonunda 287/725 numaralı kayıta bulunmaktadır. Eser 62 varaktan oluşmaktadır. Çalışmamız esas aldığımız metnin 3a-60b varakları arasında yer almaktadır. Yazma eser 1.5-13-17.4 cm, 8.5-13 cm ölçülerindedir. Her sayfada en fazla 15 satır bulunmuş olup yer yer 15'ten daha az olan satırlar da mevcuttur. Yazı türü nesihdir.

Tezimiz, esas aldığımız Hill Müzesi ve El Yazmaları Kütüphanesi'nde bulunan eserimizin transkripsiyonlu metni, dil özellikleri ve dizinini kapsamaktadır.

Çalışmamız Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin şeklinde sınıflandırılmıştır.

Girişte Kitâb-ı Fi'l Hesâb'ın muhtevası, telif tarihi gibi konular ele alınmıştır.

İnceleme'de metnin yazım (imlâ) özellikleri tespit edilmiş, ses ve şekil bilgisi özellikleri örneklerle anlatılmıştır.

Metin bölümünde eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Dizin'de metnin dizini oluşturulmuş, böylece dil hazinesi ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmamız boyunca yararlandığımız kaynaklar, tezimizin sonunda Kaynakça başlığı altında bir araya toplanmıştır.

C. Yazarı ve Yazılış Sebebi

Kitab-ı Fi'l-Hesab'ta yazar adı geçmemektedir. Eserin kim tarafından yazıldığı belli değildir. Ancak eserin sonundaki künyesinden anladığımız kadarıyla kitap sahibinin Çubukçuoğlu Mustafa Çelebi olduğudur.

Kitab-ı Fi'l-Hesab'ta sebep-i telif bölümü bulunmamaktadır. Ancak metnimizde geçen ifadelerden ve matematik işlemlerinden de gördüğümüz üzere eserin ders kitabı olarak yazılma ihtimali yüksektir. Bu bağlamda yazılış sebebinin problem çözme öğretmek olduğunu tahmin etmekteyiz. Metnimizde her yeni problemin başında geçen “*meşelâ nev'i diğ̃er... etmek murâd eyleseñ*” ifadeleri de bu görüşümüzü destekler niteliktedir.

Ç. Yazılış Tarihi

Eserimiz 1710 yılında kaleme alınmıştır. Tarihten de anlaşılacağı üzere 18. yüzyılda Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Osmanlı Türkçesinin ilk asırları Eski Oğuz Türkçesiyle, son asırları Bugünkü Türkiye Türkçesiyle aynıdır. 16. asrın sonlarıyla 18. asrın başları arasındaki dönem ise bu ikisi arasında bir geçiş sürecinin yaşandığı dönemdir. (Ercilasun, 2004, s. 462). Bundandır ki eserimizdeki bazı dil özelliklerinin bugünkü Türkiye Türkçesiyle uyuşmadığını görmekteyiz.

D. Başlıca Dil Özellikleri

Eserin ait olduğu döneme ait başlıca dil özellikleri şunlardır (Ercilasun, 2004, s. 462).

1. Söz başındaki bir kısım *t* 'ler tonlulaşmıştır:

dört (<tört) 3a/08, düş- (<tüş-) 24b/13, dik- (<tik-) 24a/09, dur- (<tur-) 24a/08, dile- (<tile-) 19a/10, deg- (<teg-) 22b/14, duy- (<tuy-) 32a/01

2. İkinci ve daha sonraki hecelerin başında bulunan *g*'ler erimiştir:

gerek (<kergek) 27b/03

3. Söz başındaki bir kısım ince *k*'ler tonlulaşmıştır:

geç- (<keç-) 22b/04, gel- (<kel-) 22a/13, gez- (<kez-) 28a/01, gibi (<kibi) 3b/04

4. Dış arası *d*'ler [d̥/z] y olmuştur:

koy- (<koğ-mak) 25a/14, ayru (<ağru) 26a/03

5. Üç kelimde söz başı *b*- sesi *v*- olmuştur:

var (<bar) 5a/12, var- (<bar-) 44a/11, vèr- (<bèr-) 8a/06

6. Söz başı *b*- sesi düşmüştür:

ol- (<bol-) 9b/09

7. Metinde rastladığımız ve günümüz Türkçesinde kullanılmayan bir ek de zarf-fiil eki olarak kullanılan -ıcağ/ -icek ekidir:

iki yüzde kırk kez beş vardır beşde bir vèricek kırk olur 26b/13

8. Metinde bildirme eki olarak kullanılan -dır yardımcı fiilinin bazı kelimelerde hem düz hem yuvarlak ünlülü örneklerine rastlanmıştır:

‘adedi+dür 16b/13, ‘adedi+dir 16b/10

aķçe+dür 33a/10, aķçe+dir 17a/07

9. Metinde kalınlık-incelik uyumu sağlamdır. Ancak düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan sözcüklere rastlanır:

tahtalu 51a/06, kalurı 51a/04, medresün 51a/06, yazup 51a/13, édüp 53a/05, yazup 6b/01, sere kıomış 31b/12, atup 32a/01, déyü 32a/04, altunı 32b/01, éyleyüp 49b/10, kalursa 51a/02

10. Metinde isimden isim yapım eki **+cI**, iyelik 3. tekil şahıs **+(s)I**, bilinen geçmiş zaman eki **-dI**, anlatılan geçmiş zaman eki **-mIş** gibi eklerin düz ünlüyle yazılmış şekilleri vardır:

dördünci 5a/14

günini 31b/7

oldı 11a/10

olmışlar 25b/9

11. Metinde zarf-fiil eki **-Up**, isimden isim yapım eki **+IU**, emir 1. çokluk şahıs eki **-AIUm**, geniş zaman eki **-Ur** gibi eklerin yuvarlak ünlüyle yazılmış şekilleri vardır:

kalup 9b/5, édüp 4b/01

noķtalı 59a/11, tahtalu 56a/5, hişşelü 25b/12

éd-elüm 47a/06, vër-elüm 47a/06

gelür 15b/2, yazılur 3b/1

12. Bazı kelimelerdeki eklerde benzeşme olmamıştır:

şüretde 3b/03

ķalmıřdır 45b/10

olındukda 57a/01

ķıkdı 26b/14

13. Ayrılma hâli eki **+dIn** değil **+dAn**’dır:

puldan 18b/02, żarbdan 18b/15, bundan 20a/06, altmıřdan 26b/15

14. Vasıta hâli eki **n**, kalıplaşmış örnekler dışında kaybolmuş; yerini **ile**'den ekleşen **+(I)IA** almıştır:

pahāsıyla 46b/07, anııla 51b/05

15. Görülen geçmiş zamanda **–DımIz** yerini **–dUK** almıştır:

èyledük 16a/05, kòduķ 3a/10

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

1.1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

Metnimizde aynı kelimenin aynı ünlüsü bazen yazılmış bazen de yazılmamıştır. Bundanda anlaşılacağı üzere eserimizde ünlülerin yazılışında bir düzen yoktur.

1.1.1.1 /a/ ve /e/ Ünlülerinin Yazılışı

Ön seste /a/ ve /e/ ünlüsü elif (ا) ve zaman zaman da medli elif (آ) ile yazılmıştır :

48a/08 èylesen (ايلسك)

49b/05 aña (اكا)

3a/07 elde (الده)

Medli elif ile yazılan örneklerimiz şunlardır :

60b/08 andan (آندن)

İç seste bazen elif (ا) ile yazılmışken bazen de yazılmamıştır :

26a/08 ağlayup (اغلایوب)

26a/12 olmak (اولمق)

Son seste /a/ ve /e/ ünlüleri bazen elif (ا) vegüzeli he (ه) ile yazılmışken bazen de yazılmamıştır :

3b/11 üzre (وزره)

7b/10 şonra (سكره)

3b/03 akçeye (اقچي)

3b/08 aña (اكا)

1.1.1.2. /i/ ve /ı/ Ünlülerinin Yazılışı

Ön seste /i/ ve /ı/ ünlüleri hem elif (ا) hem de elif+ye (ای) ile gösterilmiştir.

Aşağıdaki örnekte /i/ ünlüsü başta elif (ا) ile yazılmıştır :

3a/01 işbu (اشبو)

Aşağıdaki örneklerde /i/ ünlüsü başta elif+ye (ى) ile yazılmıştır :

5a/09 iki (ايكي)

22b/04 ise (ايسه)

45b/08 imiş (ايمش)

Metnimizde /ı/ ile başlayan sadece bir kelime vardır :

31b/12 ıslanmış (اصلنمش)

İç seste /ı/ ve /i/ ünlüleri bazen ye (ى) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır :

31b/13 yemişler (يمشله)

10b/04 kişi (كشي)

26b/12 gitmiş (گتمش)

28a/07 yine (ينه)

27b/05 yigirmi (يكرمي)

Yukarıdaki kelimelerde /ı/ ve /i/ ünlüsü ye (ى) ile yazılmamışken aşağıdaki kelimelerde yazılmıştır :

29a/10 girmiş (گيرمش)

29b/05 ikisi (ايكيسي)

30b/10 bin (بيك)

Son seste /ı/ ve /i/ ünlüleri bazen hareke ile gösterilmiştir:

4a/12 akçeyi (اقچهء)

3a/06 altıyı (التيء)

3a/14 ikiye (ايكيء)

1.1.1.3. /o/ ve /ö/ Ünlülerinin Yazılışı

Ön seste /o/ ve /ö/ ünlüleri elif+vav (و) ile yazılmıştır.

Aşağıdaki örneklerde /o/ ve /ö/ ünlüsü başta elif+vav (و) ile yazılmıştır :

10b/04 ol (اول)

26a/07 oğlanın (اوغلانك)

27b/06 öñüne (اوكونه)

29b/02 olsun (اولسون)

İç seste /o/ ve /ö/ ünlüleri bazen vav (و) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır :

3a/11 dört (دورت)

4b/07 şol (صول)

15b/13 çok (چوق)

Yukarıdaki kelimelerde /o/ ve /ö/ ünlüsü vav (و) ile yazılmışken aşağıdaki kelimelerde yazılmamıştır :

18b/09 koyup (قيوب)

18b/05 tokuz (طقوز)

21a/06 tokşan (طقسان)

25b/14 şonra (صكره)

1.1.1.4. /u/ ve /ü/ Ünlülerinin Yazılışı

Ön seste /u/ ve /ü/ ünlüleri elif+vav (و) ile yazılmıştır.

Aşağıdaki örneklerde /u/ ve /ü/ ünlüsü başta elif+vav (و) ile yazılmıştır :

22a/10 uymaz (اويماز)

32a/02 uçup (اوچوب)

23a/05 üç (اوچ)

31a/05 üzre (اوزره)

İç seste /u/ ve /ü/ ünlüleri bazen vav (و) ile yazılmış bazen de yazılmamıştır.

45b/09 bunlar (بونلر)

22a/02 tırnış (طورمش)

29a/03 için (ايچون)

4a/04 yüz (يوز)

Yukarıdaki kelimelerde /u/ ve /ü/ ünlüsü vav (و) ile yazılmışken aşağıdaki kelimelerde yazılmamıştır :

30a/08 üzüm (اوزم)

32b/10 uzunı (اوزنی)

9a/01 cümlesin (جملھسین)

Son seste /u/ ve /ü/ ünlüleri vav (و) ile yazılmıştır :

26b/05 kendüye (کندویہ)

27b/02 dèyü (دیو)

27b/14 vèrülür (ویرولور)

1.1.1.5. è Ünlüsünün Yazılışı

Metinde bazı “i” ve “e” sesi için kapalı e (è) kullanılmıştır.

27a/11 dèmiş (دیمش)

27b/10 vèrmege (ویرمگه)

27b/15 èdüp (ایدوب)

28a/06 èyledik (ایلدیک)

1.1.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

1.1.2.1. /p/ Ünsüzünün Yazılışı

Metinde bu be (ب) ile yazılmıştır.

4a/07 yazup (يازوب)

6a/07 èdüp (ایدوب)

8a/02 olup (اولوب)

9a/03 koyup (قیوب)

1.1.2.2. /ç/ Ünsüzünün Yazılışı

Bu ünsüz bazen cim (ج) bazen de çim (چ) ile yazılmıştır.

Aşağıdaki örneklerde /ç/ ünsüzü çim (چ) ile yazılmıştır :

9b/02 üç (اوچ)

9b/03 aqçelik (اقچھلک)

10a/08 içün (ایچون)

11a/08 kaç (قچ)

11b/09 çıkar (چقار)

Aşağıdaki örneklerde /ç/ ünsüzü cim (ج) ile yazılmıştır :

9b/11 çalup (جالوب)

10b/10 içinden (ايچندن)

1.1.2.3. /η/ Ünsüzünün Yazılışı

Arka damak ünsüzü (η) her zaman kefle(ك) yazılmıştır.

14b/01 öñine (اوكنينه)

10b/02 saña (سكا)

10b/08 biñ (بيك)

10b/11 buña (بوكا)

11a/10 saña (سكا)

1.2. SES BİLGİSİ

1.2.1. ÜNLÜLER

1.2.1.1. Ünlü Uyumu

1.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu (Büyük Ünlü Uyumu)

Metnimizin kalınlık-incelik uyumu sağlamdır.

ëylemişñi işledigin gün ben saña 27a/09, günleri günlerine uymaz 22a/10, bir yere yazasın 22a/15, altına 22b/02, yedişer yedişer şaydım bir kaldı 26a/10

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere metnimizde kalınlık-incelik uyumunun sağlam olduğu söylenebilir.

1.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu (Küçük Ünlü Uyumu)

Kitab-ı Fi'l-Hesab 18. yüzyılda yazılan bir eser olduğu için diğer yüzyıllardaki yazılan eserlere oranla düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından daha iyi olduğu söylenebilir. Her ne kadar diğer yüzyıllardaki yazılan eserlere göre iyi olsa da bu metnimizde aşağıdaki kelimelerin bu uyuma uymadığı görülür.

tahtalu 51a/06, kalurı 51a/04, medresün 51a/06, yazup 51a/13, édüp 53a/05, yazup 6b/01, sere kıomış 31b/12, atup 32a/01, dëyü 32a/04, altunı 32b/01, ëyleyüp 49b/10, kalursa 51a/02

1.2.1.1.3. .Kelimelerin Kök ve Gövdelerinde Yuvarlaklaşma

Eski Türkiye Türkçesinde korunan bazı kelimelerin sonundaki -ğ sesi metnimizde düşerek kendinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırırken bazı kelimelerde ise düzleştirmiştir.

ayrı<ayru<adıg; ikiyi dağı ayru ayru fā'ideye zarb edüp 26a/3

tavuk<tavık, kaçı kaz ve kaçı tavuk ve kaçı serçedir 29a/13

avuç < avıç, yerden bir avuç toprak alup 32a/1

Kök ve gövdelerde yuvarlaklaşma olan diğer kelimeler şunlardır; **ayru** (ikiyi dağı ayru ayru fā'ideye zarb edüp 26a/3) **altun** (diğer gürüşü yılduz altunı 32b/5) **içün** (buçuk dirhem içün yüzelliği yazup 34b/10)

1.2.1.1.4 Eklerde Ünlüsü Yuvarlak Olanlar

Zarf-fiil eki **-Up**,(kalup 9b/5, sayup 32a/6, tartup 32a/5, yarup 32a/2, yazup 36b/13); isimden isim yapım eki **+IU** (hişşeli 25b/12, noktalu 59a/11, tahtalu bir fuçu 56a/5); emir 3. tekil şahıs eki **-sUn** (kaç bın akçe olursa olsun 20a/10); geniş zaman eki **-Ur** (akçeye kaç dirhem gelür 15b/2 ne tarikle yazılır 3b/1)

1.2.1.1.5. Eklerde Ünlüsü Düz Olanlar

İsimden isim yapım eki **+cI** (dördüncü 5a/14); iyelik 3. tekil şahıs **+(s)I** (günini bilmek murād eyleseñ 31b/7); bilinen geçmiş zaman eki **-dI** (oldı 11a/10); anlatılan geçmiş zaman eki **-mIş** (olmuşlar 25b/9) zarf-fiil eki **-IcAk** (vericek 26b/13)

1.2.1.2. Ünlü Türemesi

Metnimizde Arapça ve Farsça kelimelerde ünlü türemesi görülmemektedir.

1.2.1.3. Ünlü Düşmesi

oğlunuñ (<oğul+an) 26a/7

üzre (<üzere+e) 3b/11

birbiri (<biribiri) 3b/4

1.2.1.4. Ünlü Birleşmesi

böyle (< bu+ile) 16a/8

eyle-(<o+ile) 41b/10

1.2.2. ÜNSÜZLER

1.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

ķ>ĥ değişmesi

daĥı (<taķı) 41b/7

b>v değişmesi

Eski Türkçede “b” ile başlayan bazı kelimeler Eski Türkiye Türkçesinin ilk dönemlerinden itibaren “v” ye dönüşmüştür.

var- <bar- : manġıra varınca cevāb veresin 44a/11

var<bar : dört re’îsin bir gemisi var imiş 45b/8

vêr-<ber- : üçden bir vërüp 26b/11

ṭ/t>d değişmesi

Eski Türkçede ince ünlülere sahip olan kelimelerde baştaki “t” sesi “d” ye dönüşmüştür.

daĥı (<ṭaķı) 3a/8, demür (<temür) 17a/15, deg- (<teg-) 22b/14, dik- (<tik-) 24a/9, dile- (<tile-) 19a/10, dört (<tört) 3a/8, duy- (<tuy-)32a/1, düş- (<tüş-) 22a/11

Kalın ünlülü kelimelerin başındaki “t” sesi genellikle korunmuştur.

1.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi

Metnimizde ünsüz benzeşmesi sadece tek örnekte karşımıza çıkmaktadır.

üzre bir ĥoşça ĥesāb olınsa 23a/4

1.2.2.3. Ünsüz Yumuşaması

-k->-g-

vêrdigi 57a/7,

vêrecegi 27a/12

gündeligi 24b/12

işledigin 27a/9

-ķ->-ġ-

ṭartduġı 32a/6,

tutdığın 10b/3,
varmağa 11b/2,
uzunluğu 55a/10

-t->-d-

olındukda 28a/11,
beşden 27b/10,
üçden 11b/9,
şüretde 3b/3,
tarıdan 39a/5,
tut-dum 10b/2,
vakitde 19b/11,
altmışdan 26b/15,
bölükde 26b/2,
buçukdan 38a/8
eder 3b/10,
etdik 28a/6,
giden 35b/2,
kalmışdır 45b/10

1.3. ŞEKİL BİLGİSİ

1.3.1. İSİM

1.3.1.1. Çokluk

+lAr

Türkçe'nin çokluk eki “+lar, +ler”dir. Çokluk ekleri hep iyelik, soru ve ad çekimi eklerinden önce gelir. Kendi dışındaki işletme ekleri daha sonra yer alır (Korkmaz, 2009, s. 257). Eserde “+lar, +ler” ekleri kullanılmıştır.

rağam+lar 26b/8, alacak+lar 27b/1, verecek+ler 27b/1, müslimān+lar 29a/8, kuş+lar 31b/13, turunç+lar 43a/8, nokta+lar 59a/13, rub'+lar 36b/4, akçe+ler 44a/03, kismet+leri 46b/15, gün+lerine 9a/04, isim+lerden 11a/01

1.3.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ismin kendisine tabî olan unsurlarla, kendisinin ilgili bulunduğu kelimelerle münasebetini ifade eden gramer kategorisidir. İyelik şekli bir bağıllık, bir aidiyet, bir mülkiyet gösterir (Ergin, 1981, s. 169).

1. Teklik şahıs eki metnimizde kullanılmamıştır.

2. Teklik Şahıs : +η, +(I)η, +(U)η

Eserde bu eklerin yardımcı ünlüsü dar ve düz olarak iki yerde geçmiştir.

gurüş+ıη+ı 22b/9, gurüş+ıη+a 22b/12

3. Teklik Şahıs : +I, +sI

Bu ek diğer dönemlerde ve eserlerde olduğu gibi bu eserde de ünlüleri düz-dar şeklinde yazılmıştır.

hilāf+ı 23a/8, kañtār+ı 7a/2, kañ+ı 17a/6, nişf+ı 3b/10, sağ+ı 35b/2, şihhat+ı 3a/2, taraf+ı 4b/7, en+i 55a/8, uzun+ı 55a/8, altun+ı 32a/10, arşun+ı 34b/2, at+ı 8b/8, kismet+i 46b/12, aylığ+ı 24a/12, baş+ı 5b/3, çapraz+ı 48a/10, iç+i 4a/4, mābeyn+i 22a/11, mübāşir+i 49b/4, vereceg+i 27a/12

fuçu+sı 48b/7, pahā+sı 6a/4, gemi+si 45b/8, hişşe+si 26a/2, hāne+si 60b/8, iki+si 29b/5, kā'ide+si 3a/1, kīle+si 16b/4, yumurta+sı 26a/7, vuķiyye+si 12b/14

1.Çokluk Şahıs : +ImIz, +UmUz

Ekteki yardımcı ünlü genellikle düz-dardır. Yuvarlak şekilleri de vardır.

iki+miz 5a/6, kīse+miz 21a/4, üç+ümüz 27a/3, dörd+ümüz 5a/4, beş+imiz 3a/12, şey'+imiz 3b/2, sekiz+imiz 3a/10, eşyā'+ımız 28a/13, altı+mız 3a/9, gürüş+umuz 38a/13, altun+umuz 48a/2

2. Çokluk Şahı eki metnimizde geçmemektedir.

Çokluk 3. Şahıs : +IArI

sermāye+leri 25b/11, akçe+leri 22a/12, fā'ide+leri 22a/12, esāme+leri 11a/8, gün+leri 22a/10, hisse+leri 22a/11, kısmet+leri 46b/15, meşe+leri 27a/11

1.3.1.3. İsim Tamlaması

İyelik ekiyle kelimeleri birbirine belli kurallar çerçevesinde bağlayan kelime grubudur. Belirtili ve belirtisiz isim tamlaması olarak ikiye ayrılır. Eserde her iki isim tamlamasına da rastlanılmıştır.

1.3.1.3.1. Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayanın ilgi hali eki, tamlananın da iyelik eki aldığı kelime grubuna denir. Eserde belirtili isim tamlamasına sıkça yer verilmiştir.

eşyā'+nın yüz+i 54b/01, tahta+nın pahā'sı 17b/12, altun+ın pahā+sı 19a/02, arşun+ın öñ+ine 21b/05, olan+ın hisse+si 26a/02, oğlan+ın bir sepet yumurta+sı 26a/07, vālā+nın arşun+ını 34b/02, arşun+ın öñ+ine 41b/06, halı+nın uzun+ı 42a/11, altun+ın 'aded+i 48a/06, 'ambār+ın alt+ı 55a/09, yıl+ın kaç+ı 17a/06, kumāş+ın pahā+sıdır 18a/07

1.3.1.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayanın ek almadığı tamlananın iyelik eki aldığı isim tamlamasıdır.

pul hesāb+ın 47a/04, akçe kaç+ı 17a/13, yıldız altun+ı 55b/06

Kitab-ı Fi'l Hesab'ta sadece tamlanan ile ilgili kullanılmış örnek de vardır:

bir gemisi var imiş (onun) nısfı birini 45b/08

(onun) sağından cümle olur öyle cevāb vèresin 35b/02

1.3.1.4. Hal Ekleri

1.3.1.4.1. İlgi Hali Eki

İlgi durumu eklendiği ad ile başka bir ad arasında ilgi bağı kuran ad durumudur (Korkmaz, 2009, s. 23).

İlgi hali eki olan “+*I*η, +*U*η, +*nI*η, +*nU*η” eklerinin eserde genellikle düz şekillerine rastlanılmaktadır.

+*U*η, +*nU*η +*I*η, +*nI*η

İlgi hâli eki metnimizde hem yuvarlak hem de düz ünlülüdür.

gurüş+uη öñüne 55a/2, üç+üη öñüne 13b/10, dörd+üη biri 41b/1, gün+üη қаtı 17a/9 o+nuη esâmeleri 11a/7, bu+nuη ikisi 29b/5 cins+in kısmeti 47b/2, dirhem+in yüz dirhemine 49a/10, dülger+in alacağı 27a/12, ekser+in ‘adedi 25a/10, gümüş+in beher dirhemi 39a/12, herkes+in aқçesin 9b/6 aқçe+niη nısfı 3b/10, kereste+niη yüzi 42b/5, kîle+niη öñine 43a/2, kimesne+niη yevmi 24a/10, kimse+niη alacağına 9b/10, şānī+niη pahāsıdır 16b/2, vuқıyye+niη pahāsını 36a/8

1.3.1.4.2. Belirtme Hal Eki

Cümlede, geçişli fiilin etkisi altında kalan adın içinde bulunduğu durumdur (Korkmaz, 2009, s. 24). Eserde belirtme hal eki olarak “+*I*, +*n*” eklerine rastlanılmaktadır.

+*I*

altun+ı 32b/1, arşunun+ı 34b/2, atlas+ı 46b/12, līmūn+ı 51b/5, manğır+ı 45b/2, nışfin+ı 3b/8, otuz+ı 38a/8 altı+yı 57b/8, elma+yı 37b/9, eşyā’+yı 28b/1, noқталı+yı 59a/12, para+yı 55b/6, birinci+yı 5a/12, dizi+yı 57b/13, buğda+yı 52a/4

Yukarıdaki belirtme ekine metinde oldukça fazla rastlanılmıştır.

+*n*

dört hānesin 12a/8, cümlesin 9a/01

1.3.1.4.3. Yaklaşma Hal Eki

Kelime gruplarında ve cümlede adı fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur (Korkmaz, 2009, s. 24). Metinde “+*a*, +*e*” ekleri olarak rastlanılmıştır.

on+a 53a/10, otuz+a 25b/14, rub’+a 41b/5, kırk+a 60b/2, toқsan+a 57a/4, zarb+a 21a/7, zuhūr+a 35a/2 ādem+e 4a/13, biη+e 21a/5, beş+e 10b/6, yüz+e 29b/14, dirhem+e 14a/9, gün+e 17a/4, sekiz+e 32a/7, şekl+e 47a/5 altı+ya 4b/1, tahta+ya 51a/9, binā+ya

27a/8, para+ya 56a/2, cümle+ye 22b/5, elli+ye 50b/7, fâ'ide+ye 26a/3, iki+ye 8a/1, kendü+ye 26b/5

1.3.1.4.4. Bulunma Hal Eki

Fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren durumdur. İlgili ada +DA eki getirilerek karşılanır (Korkmaz, 2009, s. 24).

mîzân+da 3a/2, tarḥ+da 51a/4, yıl+da 17a/1, zarb+da 17a/8, zamân+da 31b/3, 'ambâr+da 55a/6, altı+da 26b/11, arşun+da 55b/3, ay+da 25a/13, bālâ+da 11a/1, binâ+da 27a/13 beş+de 27b/3, iki+de 27a/1, şûret+de 12a/3, sefîne+de 44b/1, vaḳit+de 19b/11, yêr+de 28a/1, yedi+de 26b/4, yüz+de 42b/6, aḳçe+de 19a/12, bölük+de 26b/2, gün+de 27a/13, ḥâne+de 39a/3, kîle+de 37b/13

1.3.1.4.5. Ayrılma Hal Eki

Eklendiği adda, fiilin gösterdiği işin kendinden uzaklaştığını gösterme durumudur. Bu durumda, fiilin hareketi çıkma durumundaki addan dışarıya doğru yönelmiştir (Korkmaz, 2009, s. 24). Bu ek “+dan, +den” şeklinde kullanılmıştır.

şüşâm+dan 31a/2, tarḥ+dan 39a/5, yağmur+dan 31b/11, zarb+dan 12a/7, altmış+dan 26b/15, buçuk+dan 38a/8, hevâ+dan 6a/12, kañtâr+dan 32b/15, küffâr+dan 29a/7, müslimân+dan 29a/6, pul+dan 18b/2 taḳsîm+den 13b/1, üç+den 10a/10, vuḳiyye+den 36b/12, yahūdî+den 29a/7, yêr+den 32a/1, yüz+den 16a/6, aḳçe+den 17b/14, beş+den 27b/11, büber+den 32a/3, dirhem+den 14b/7, ecil+den 59a/5, kâlem+den 35a/8, mîr+den 56b/12, sekiz+den 11b/2

1.3.1.4.6. Eşitlik Hal Eki

Bu durum, eklendiği ad ile fiil veya cümlelerin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur (Korkmaz, 2009, s. 25). Metinde “+ca” eki şeklinde geçmektedir.

başka+ca 49a/7, böyle+ce 16a/8,

1.3.1.4.7. Vasıta Hal Eki

Adın belirttiği varlık veya nesnenin fiildeki harekette “aracı” olarak kullanıldığını yahut “birliktelik” bildirdiğini gösteren durumdur (Korkmaz, 2009, s. 25). Metinde “+la” şeklinde görülür.

buçuk+la 13a/4, tarîḳ+le 3b/1, vech+le 3a/5

1.3.1.5. Soru Eki

Metnimizde soru eki görülmemektedir.

1.3.2. YAPIM EKLERİ

Yapım ekleri ad ya da fiil kök gövdelerinden yeni ad ya da fiil gövdeleri yapan eklerdir (Korkmaz, 2009, s. 21). Eserdeki yapım eklerinin şekilleri ve özellikleri eski Türkiye Türkçesinin, imlâ özelliklerine uymaktadır.

1.3.2.1. İsimden İsim Yapım Eki

+An,

oğlan <oğ(u)l+an 26a/7)

+Iık, +IUk

ay+lık 24a/13, akçe+lik 9b/3

+II, +IU

Çok kullanılan yapım eklerinden biridir. Ayrıca olumlu sıfat yapar.

tahta+lu 51a/6, nokta+lu 59a/11, hisse+lü 25b/12

1.3.2.2. Fiilden İsim Yapım Eki

-mAk

Çok kullanılan eklerden biridir. Fiillere gelerek geçici hareket isimleri yapar.

bul-mak 10a/11, yokla-mak 23a/08, ol-mak 22a/10, al-mak 19a/10, gel-mek 22a/13, et-mek 32b/05, bil-mek 25b/12, yè-mek 44b/02

-mA

-Ik, -Uk

böl-ük 26b/2

1.3.2.3. İsimden Fiil Yapım Eki

+IA-

yok+la-mak 23a/8, ağ+la- 26a/8, yumurta+la- 31b/2

ağ+la-ş-dılar 22/302.

+A-

dil+e- 19a/10

1.3.2.4. Fiilden Fiil Yapım Eki

-İl, Ul-

yaz-ıl- 3b/1, vër-il- 57a/1

-dUr-

öl-dür- 32a/2,

-Ar-

çık-ar- 23a/5

1.3.3. SIFAT

1.3.3.1. Niteleme Sıfatları

Nesnelerin durumlarını, biçimlerini, renklerini gösterir. Eserde niteleme sıfatı örneklerine de rastlanılmıştır.

ekşi turunç 43a/07, tatlı turunç 43a/06, tahtalu fuç 51a/07

1.3.3.2. Belirtme Sıfatları

1.3.3.2.1. Sayı Sıfatları

Varlıkları sayıları bakımından belirten, niteleyen kelimelerdir.

1.3.3.2.1.1. Asıl Sayı Sıfatları

beş gürüş 43b/6, üç rub‘ 43b/6, üç mangıra 44b/10, on üç arşun atlas 46b/11, üç vuķiyye 49a/2, üçyüz dirhem eşyā‘ 49a/3, üç kişiye 58b/3, üç gün 8b/10, dört hānesin 12a/8, elli toķuz biñ altı yüz yetmiş dört akçe 12b/4, üç yumurta 26a/13, on kañār 33b/10, altı çekirdek 36a/4, yedi pul 47a/8, yedi nefer ādemiñ 24b/11

1.3.3.2.1.2. Üleştirme Sayı Sıfatları

beşer gürüş 36a/11, üçer rub‘ 36a/11, birer pula 47a/09, beşer akçe 47a/09, beşer kīle arpa 55a/13, üçer gündeliği 24b/11, üçer akçe 35a/01

1.3.3.2.1.3. Kesir Sayı Sıfatları

beşde bir vëricek 26b/12, altıda üç 26b/11, yedide bir vëricek 26b/14

otuz bir arşun bir rub' olsa 34b/01, yedi rub' kumâş 36a/12, ba'de üç rub' dahı 36b/02, nısfı biriniñ 45b/08, biri nısf ve biri 57b/03, nısf ve biri şülüs 58b/05

1.3.3.2.2. İşaret Sıfatları

Eserde işaret sıfatları “*ol, bu*” dur. Varlıkları işaret yoluyla bildirir.

ol : ol minvāl 12b/15, ol vaqıtde 19b/11, ol kavı 27a/11, ol dülger 27a/12, ol aqçeyi 27b/2, ol hāmmāma 29a/6, ol ādemiñ 33a/8, ol kısmet 41a/3, ol dört nefer 45b/10, ol ‘ambārdaki 55a/6, ol ocağın 57a/2, ol mīri 57a/7, ol raqamı 60b/7, ol kişı 10b/4, ol isimleri 11a/4

bu : bu minvāl üzre 4a/9, bu zarbdan 17b/3, bu takşīmden 21a/11, bu aqçeniñ 22b/4, bu miqdār aqçe 26b/2, bu kerre 26b/5, bu eşyā’ 28a/11, bu hesāb 43a/9, bu iki ‘adedi 44b/5, bu zıkr 47b/1, bu üslüb 47b/2, bu yüz dirhemi 49a/7, bu yöni 55a/9, bu iki ‘adede 59a/2, bu şüretde 3b/3

1.3.3.2.3. Soru Sıfatları

Soru sıfatları, varlık ve nesneleri soru yoluyla belirten sıfatlardır (Korkmaz, 2009, s. 393).

ne : ne minvāl 22a/10, ne tārīk ile icmāl verilir 57a/1

1.3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Varlıkların sayılarını, miktarlarını, özelliklerini belirsiz olarak bildiren sıfatlardır. Eserde şu belirsizlik sıfatlarına rastlanılmıştır :

bir : bir kimseniñ 22b/8, bir hoşça hesāb 23a/4, bir kimesneniñ 24a/10, bir ādem 25a/13, bir oğlanıñ 26a/7, bir miqdār 26b/1

cümle : cümle kīleyi 38a/7, cümle mangır 45a/3, cümle eldeki 11a/15, cümle pahāsı 17b/8

her : her pula 39b/1, her kīlesi 42b/12, her dirhem 44b/12, her ādem 5b/3, her kimseniñ 10a/5, her pāy 13a/10, her pāresi 18a/10

her bir : her bir kimseniñ 22b/7

şu kadar : şu kadar gün 22b/7

1.3.4. ZAMİR

Zamirler adların yerlerini tutan, kişileri ve nesneleri temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir (Korkmaz, 2009, s. 399).

1.3.4.1. Şahıs Zamirleri

Kitab-ı Fi'l Hesab'daki şahıs zamirleri şunlardır :

1.TeklikŞahıs Zamiri :ben

Kitab-ı Fi'l Hesab'da “*ben*” şekli kullanılmıştır.

ben: ben 26a/10, ben bu miqdār 26b/2, ben oluşturdurayım 26b/2, ben saña otuz 27a/9

baña : baña az kaldı 26b/5, baña yigirmi beş akçe vēr 27a/10

2.TeklikŞahıs Zamiri : sen

Kitab-ı Fi'l Hesab'da “*sen*” zamirine yönelme hal eki dışında gelen bütün ekler kökteki ünlüyü değiştirmemiştir.

sen : sen baña yigirmi beş akçe vēr 27a/10, sen dañı cevāb edersin 10b/3, sen dañı ol isimleri 11a/4, sen dañı ol minvāl üzre 11a/6, sen dañı rakam kıomazsın 11a/7, sen dañı 11a/10, sen dañı zıbt edüp 15b/12, sen dañı desin 15b/13, sen dañı iki yüz 16a/4

senden : senden su'āl 15b/7

saña : saña su'āl eder 10b/2, saña cevāb vērüp 11a/10, saña cevāb verir 16a/3, saña pahāsını vëreyim 26a/9, saña otuz 27a/9

3.Teklik Şahıs Zamiri : ol, a.

ol : ol dañı 46b/14, ol dañı zırb eyledi 16a/1

anuñ : anuñla zırb edesin 17a/7, anıñla zırb edüp 51b/5

anı : anı dañı zırb 6b/1, anı dirheme zırb edesin 16a/13, anı iki yüz yetmiş 16b/10, anı taqsım edüp 59a/3

andan : andan her ne zıhūr eder ise 60b/8

aña : aña tañşif derler 3b/8, aña taqsım edesin 16b/2, aña zırb edesin 22b/13, aña göre cevāb vëresin 24a/9

3. Çokluk Şahıs Zamiri : anlar

anlar :anlardan hâşıl olanı 9a/3

1.3.4.2. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri şunlardır :

bu

bu : buña erkām-ı hindiyyede 35a/4, buña göre kıoyasın 10b/11, bundan üç hāne tarh edesin 20a/6, bundan sonra dağı 60b/4, bunu görüp bir güneşli yere 31b/12, bunun ikisi dağı 29b/5

bunlar : bunlar yigirmi beş biñ45b/9, bunlardan bu kadar zıkr olup 16b/6, bunların üçünü 58b/7

1.3.4.3. DönüşlülükZamiri

kendü : kendüye yigirmi akçe kalmış 26b/5

1.3.4.4. Belirsizlik Zamirleri

kimse : bir kimseye mezkûr akçe 21b/14, her bir kimsenin akçesi 22b/7, her bir kimsenin gününe zarb edesin 22b/8, her bir kimsenin alacağına 9b/10, bir kimseye ‘aynı ile minvāl üzre olursa 11a/2

kimesne : bir kimesnenin yevmi on akçe 24a/10, üç nefer kimesne ortak olmuşlar 25b/9, kimesne su’āl etmiş 26a/8, meşelâ bir kimesne bir hammâm 29a/5, on beş kimesneyi on sekiz 44b/3, meşelâ nev’i diger bir kimesne biñ gürüş verse 53a/7

ne : her ne tutulursa 16a/7, her ne vâkı‘ olursa 32b/12

1.3.4.5. Bağlama Zamirleri

kim : dâsen kim çok tutar 15b/13, ma’lûm olıı kim otuzbeş päre kumâş 18b/1

ki : ma’lûm olıı ki on iki mişkâl bir denk 19a/4

1.3.5. ZARF

Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfa-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir (Korkmaz, 2009, s. 451).

1.3.5.1. Durum Zarfları

böyle : böylece yazup cevāb vèresin 16a/8

öyle : öyle cevāb vèresin 16b/15, öylece cevāb vèresin 25a/2

şöyle : şöyle ma'lūm olına 3b/6

hoşça : hoşça hesāb olınsa 23a/4

1.3.5.2. Zaman Zarfları

Kitab-ı Fi'l Hesab'da aşağıdaki zaman zarfları kullanılmıştır.

bu gün : bugün taḫsīm édüp 9b/9, bugün üç bin dört yüz yigirmi 22a/6

ol vakit : resīm alınsa ol vakitte yine on bin akçeyi 19b/11

şimdi : şimdi ādem bir miḳdār akçe tutmuş 10b/1, meşelā şimdi 38a/12, şimdi imdi iki nev'i üzredir 56b/5

imdi : imdi bunlardan bu kadar zıkr olunup 16b/6, imdi yüz sekiz günü üç yılın 17a/6, imdi her bir kimsenin gününe zarb edesin 22b/8, imdi yumurta ne kadar olmak gerekdir ki cevāb vèresin 26a/12, imdi aşıl akçe ne kadar étdigin bilmek murād eylesen 26b/7, imdi kırk akçe 29a/7, imdi mālı yazup 35a/1

+dan/+den sonra: tarḫ olduğdan sonra 10a/6, ma'lūm olduğdan sonra 10a/7

1.3.5.3. Yer ve Yön Zarfları

aşağı : yukardan aşağı birer āde çeküp 5a/9

1.3.5.4. Azlık-Çokluk Zarfları

çok : çok tutar 15b/13

az : akçe başa az kaldı 26b/6

bu kadar: bu kadar zıkr olunup 16b/6, bu kadar kaldı demiş 26b/6

1.3.5.5. Soru Zarfları

ne : her birinin hisşesine ne düşerse öylece cevāb vèresin 25a/2, taḫsīmden ne hāşıl olursa 25a/8, hisşesince ne düşer 25b/12, taḫsīm edesin ne vāḳi' olursa olsun 26a/1

nice : nice olur çü su'āl etseler 33b/7

neçe : neçe geçer ise akçe edesin 22b/4

ne kadar : ne kadar olmak gerekdir 26a/12, ne kadar etti 26b/6, ne kadar ettiğın 26b/7, ne kadar yedi 32a/3

1.3.6. EDAT

Edatlar, yalnız başlarına anlamları olmayan ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağılı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlelerin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözcüklerdir (Korkmaz, 2003, s. 1052). Edatlar diğerkelimelerle birlikte cümle içinde görev alırlar.

1.3.6.1. Bağlama Edatları

Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan yabancı ve Türkçe kökenli edatlara Kitab-ı Fi'l Hesab'da sıkça rastlanılmıştır.

1.3.6.1.1. Şart Bildirenler

Bu edatlar cümle içinde şart bildirirler.

eger : eger taksim etmek murad eylesen 40a/5, eger yarım şinik vâki' olursa 43a/2, eger taksimden baki kalursa 47b/9, eger buçuk vâki' olursa 48a/11, eger tarıhda yüz 'aded vâki' olursa 51a/4, eger bir nokta hafz olunursa 59a/14, eger şıhhatin bilmek murad eylesen 4a/7, eger üçden veya ikiden ziyade noksan gelirse 10a/10, eger mezkur akçeden beş akçede iki akçe 19a/12, eger üç akçede almak murad eylesen 19a/15

1.3.6.1.2. Sebep Bildirenler

çü : çü su'âl etseler 14a/8, çul olur çü cevâb vâresin 14b/5, çü akçeye üç pâre kumâş gelür 16b/15

zîrâ : zîrâ bundan tarîk budur 20a/06

1.3.6.1.3. Cümle Bağlayıcılar

ki : pes ma'lûm olur ki on buçuk vuqiyyesi 20b/07, kâ'ide budur ki evvelâ dört arşunı 21b/01, gerekdir ki her birini 22a/11, bu kerre fikre varmış ki akçe başa az kaldı 26b/05, binâ tamâm olmuş ki biri birinde alacakları verecekleri kalmayup 27b/01

kim : sen dahı desen kim çok tutar 15b/13, pes ma'lûm olırı kim otuz beş pâre kumâş 18b/01, ne kadar etti kim bu kadar kaldı demiş 26b/06, sülûş hisse kim üçdür ve rub' hisse kim dördür 58b/11

1.3.6.1.4. Atıf Edatı

ile : Bu edatımız metnimizde hem vasıta durum eki hem de bağlaç görevi üstlenmiştir.

ba‘de iki ile üçü cem‘ eylesen 57b/05, çıkacak ile çıkanı biri birine katup 4a/08, elli sekiz ile kırk ikiyi bir yere koyup 15b/10

dört ile zarb edüp 58b/01, akçeyi zarb ile gürüş etmek murād eylesen 60b/01, bākī kalan ile cevāb vèresin 9b/12, her kimsenin alacağı ile taḫsīm olunan akçeyi 10a/05, ‘adedi ‘aded ile zarb edesin 17b/09

yā : elli ludre şey’i ya altmış ludre şey’i 58a/07, bir şey’in pahāsı ya vukıyyesi 6a/10

yāhūd : altı dirhemi yāhūd yüz kırk dirhemi yāhūd seksen dirhemi kaç akçe eder 6a/11, bin tuğla yāhūd bin ‘aded eşyā’ 6b/04, akçeye olsa yāhūd 7a/02

veyāhūd : beş ādem veyāhūd dahı ziyāde ne kadar olursa 8b/07, iki veyāhūd üç nokṣān gelür 10a/09, üç akçe veyāhūd dört akçe 19b/07, işlemeyüp gezmiş veyāhūd ğayrı yerde işlemiş 28a/01

ve : kısmet edesin ve hārici kısmet ne kalursa 18a/06, kumāş alsañ ve her pāresi 18a/10, zarb edesin ve iki hānesin tarḥ edesin 18a/14, yüz seksen üç akçe ve altı pul eder 18b/02

1.3.6.2. Son Çekim Edatları

gibi : zarb gibi yazılır 3b/04, cümle gibi birbiri altına yazılır 3b/04, ğayrı gibi 3b/05, kara cümle gibi 9b/07

içün : mangır içün 14a/12, bir denk içün dört kīrāt 18b/08, buçuḳ içün dahı iki hānesin tarḥ edüp cevāb vèresin 34b/06, rub‘ içün yalnız yigirmibeşi yazup 41b/08, şülüs içün üçe kısmet edüp cevāb vèresin 57b/09

1.3.6.3. İşaret Edatları

iş bu : iş bu zarbın şıḥḥatin bilmek murād eylesen 3a/01, iş bu şüretde ‘aynı ile altı yüz elli sekiz vukıyye şey’imiz

1.3.6.4. Berkitme Edatları

dahı : on ikiyi dahı altına yazup 4b/01, bākī kalırı kalanı dahı bu minvāl üzre olur 6a/01, vukıyyeyi yazup ve pahāsın dahı altına yazup 6a/06

1.3.7.FİİL

Şekil bilgisinin addan sonra en önemli ögesi olan fiiller, iş ve hareket bildiren önemli sözlerdir. Fiiller, karşıladıkları hareketler ile zaman ve mekan kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılınış ve durumları bildirirler (Korkmaz, 2009, s. 527).

1.3.7.1. Olumsuzluk Eki

Fiillerin kök ve gövdelerine “-mA, -mAz” eki getirilerek yapılmaktadır.

ol-mayup 22a/12, kal-mayup 27b/01, kal-mamış 28a/02, olın-maya 31b/09, işle-medigin 27a/10, işle-meyüp 27b/09

ko-mazsın 11a/07, ol-mazsa 21b/10, uy-maz 22a/10, de-mezsın 35a/05

1.3.7.2. Şahıs Ekleri

1. Teklik Şahıs : -Im, -(A)m

al-a-y-ım 33a/07, ver-e-y-im 26a/09, tut-du-m 10b/02, say-dı-m 26a/10

2. Teklik Şahıs : -η, -Iη -n, -In

yaz-a-sın 13b/09, al-sa-η18a/10, et-se-η 35a/05, büz-e-sin 17a/03, çıkar-a-sın 4a/07

3. Teklik Şahıs : Eksizdir.

de-miş 26a/09, de-se 33a/07, et-di 26b/06

1.Çoğul Şahıs : -k,-lUm

et-di-k 28a/06, eyle-di-k 28a/07, eyle-dü-k 16a/05, ko-dı-k 27b/07, ko-du-k 11b/04, ed-e-lüm 47a/06, ver-e-lüm 47a/06

3. Çoğul Şahıs : -lAr

al-mış-lar 8b/08, al-sa-lar 57b/03, et-se-ler 10b/02, de-se-ler 34b/09

1.3.7.3. Fiil Çekimi

Fiil çekimi ekleri, fiil kök ve gövdelerindeki hareketleri kişi ve nesnelere bağlamak, adlar ile fiiller arasında geçici anlam ilişkileri kurmak için kullanılan eklerdir (Türk dili ve kompozison)

1.3.7.3.1. Basit Kipler

1.3.7.3.1.1. Haber Kipleri

1.3.7.3.1.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman

Kitab-ı Fi'l Hesab' ta bilinen geçmiş zaman 3. teklik şahıs ve 1. çoğul şahıs eklerinin hem düz hem yuvarlak şekillerine rastlanmıştır.

1. Teklik Şahıs : -dUm, -dIm

tut-dum 10b/02, şay-dım 26a/10

3. Teklik Şahıs : -dU, -dI

èt-di 26b/06, ol-du 55b/03, ol-dı 11a/10, kal-dı 26a/11

1. Çoğul Şahıs : -dUk, -dIk

èt-dik 28a/06, èyle-dik 28a/07, èyle-dük 16a/05, ko-dık 27b/07, ko-duk 11b/04

3. Çoğul şahıs : -dIlAr, -dUlAr

èt-diler 25b/12, ol-dular 27b/02

1.3.7.3.1.1.2.Öğrenilen Geçmiş Zaman

3. Teklik Şahıs : -mİş, -mUş

èyle-miş 25a/14, èt-miş 26a/08, dè-miş 26a/09, vèr-miş 26a/10, gel-miş 26b/01, işle-miş 27b/15, kalma-mış 28a/02, ıslan-mış 31b/12

ko-muş 21b/14, oluşturma-muş 26b/03, ol-muş 27b/08

3. Çoğul Şahıs : -mİşlAr

vèr-mişler 44a/01, yè-mişler 31b/13, al-mışlar 8b/08, ol-mışlar 25b/09

1.3.7.3.1.1.3.Geniş Zaman

2. Teklik Şahıs : -ArsIn, -IrsIn

èd-ersin 10b/03

3. Teklik Şahıs : -r, -Ir -Ar, -Ur

èd-er 27a/03, tut-ar 15b/13, düş-er 10a/07, geç-er 22b/04, gid-er 35a/05, gel-ür 10a/09, kal-ur 11b/09, ol-ur 3a/05

3. Çoğul Şahıs : -rlAr, -ArlAr, -UrlAr

dè-rler 3b/08

1.3.7.3.1.1.4. Gelecek Zaman

3. Teklik Şahıs : **-AcAk**

éd-ecek 27a/03, ol-acağ 16b/05

1.3.7.3.1.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri

1.3.7.3.1.2.1 Emir

1. Teklik Şahıs : **-AyIn, -AyIm**

oluşdur-ayım 26b/02, al-ayım 33a/07

2. Teklik Şahıs : **(Eksiz)**

on iki bin tokuz yüz seksen biri yaz 20a/15, sen baña yigirmi beş ağe vèr 27a/10

3. Teklik Şahıs : **-sIn, -sUn**

ol-sun 35a/08

1. Çokluk Şahıs : **-AlIm, -AlUm**

éd-elüm 47a/06, vèr-elüm 47a/06

1.3.7.3.1.2.2. Şart

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi şart eki olarak “-sa/-se” kullanılmıştır.

2. Teklik Şahıs : **-sAğ**

al-sağ 18a/10, èyle-seğ 38b/12, èt-seğ 35a/05

3. Teklik Şahıs : **-sA**

vèr-se 53a/07, dè-se 33a/07, ol-sa 6a/04, yumurtla-sa 31b/02, al-sa 27b/05, çık-sa 31a/03

3. Çokul Şahıs : **-sAlAr**

al-salar 57b/03, dè-seler 17b/01, yè-seler 44b/02

1.3.7.3.1.2.3. Gereklilik

Gereklilik kipi için şu ekler kullanılmıştır :

-mAlU :vèr-melü 53b/01

-mAğ gerek : ol-mağ gerek 22a/10

-sA gerek : vèr-se gerek 27b/03, al-sa gerek 27b/05

1.3.7.3.1.2.4. İstek

Kitab-ı Fi'l Hesab' ta istek kipi için “-a/-e” eki kullanılmıştır.

2. Teklik Şahıs : -AsIn

éd-esin 12a/07, vèr-esin 12a/08, yaz-asın 18a/13, çıkar-asın 4a/07, koy-asın 10b/11

3. Teklik Şahıs : -A

vèr-e 6b/10, éd-e 60b/04, ol-a 30a/01, olın-a 59a/03

1.3.7.3.2. Birleşik Kipler

1.3.7.3.2.1. Hikāye Birleşik Kipi

1.3.7.3.2.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikāyesi

3. Teklik Şahıs : -mİş(i)dI, -mUş(i)dI

tır-mış i-di 24a/08

1.3.7.3.2.1.2. Geniş Zamanın Rivayeti

3. Tekil Şahıs : -r(i)mİş

èdermiş 21a/11.

1.3.7.3.2.2. Şart Birleşik Kipi

1.3.7.3.2.2.1. Geniş Zamanın Şartı

2. Teklik Şahıs : -UrsAn

bil-ürsen 26a/09

3. Tekil Şahıs : -r(i)sA, -Ar(i)sA, -IrsA, -Ur(i)sA

düş-erse 25a/02, ol-ursa 11a/02, tutul-ursa 16a/07, geç-er i-se 22b/04, vāķi‘ ol-ur i-se 60b/07, kal-ursa 43b/11

1.3.7.4. Ek Fiil

-idi

dört yüz elli sekiz i-di 22b/13, yüz altmış beş güne i-di 22b/10, dört yüz elli sekiz gurüş i-di 22b/09

-imiş

var i-miş 31b/11

-ise

vukıyye i-se 40a/11, ne kadar i-se 51a/13, ‘aded i-se 53b/13, arpa i-se 55a/13, buğday i-se 55a/14, var i-se 57a/08, kâbil i-se 59a/03

Yukarıdaki ek fiillerin yanı sıra metinde *-dlr/-dUr* eklerine rastlanılmıştır. Geniş zaman kipi aynı zamanda şimdiki zaman kavramını da içine aldığından bu eklerin yardımcı fiil kanalı ile adlarla birleşen çekimi, aynı zamanda şimdiki zamanı karşılayan birer bildirme eki niteliğindedir. Bundan dolayı adlara gelen kişi ekleri *bildirme ekleri* diye adlandırılmıştır.” Zeynep Korkmaz bu eke bildirme eki demiştir. Metinde bu eke geniş zamanın 3. tekil şahıs ekindeki örneklerine rastlanılmıştır.

bu+dur 17b/01, gürüş+dur 22b/03, ol+dur 49b/03, ‘adedi+dür 16b/13, akçe+dür 33a/10, dört+dür 34b/08, gün+dür 49b/05, üç+dür 58b/11

pahâsı+dır 33b/02, nışfı+dır 59a/08, kadar+dır 15b/08, var+dır 23a/08, kantar+dır 29a/02, ‘adedi+dir 16b/10, akçe+dir 17a/07, elzem+dir 23a/08, serçe+dir 29a/13 şahîh+dir 29b/06 dirhem+dir 56a/13 kânûn-ı kadîm+dir 51a/01

1.3.7.5. Birleşik Fiiller

Metinde rastlanılan birleşik fiiller şu gruplara ayrılmıştır :

1.3.7.5.1. Birinci Unsuru Fiil Olan Birleşik Fiiller

1.3.7.5.1.1. Süreklilik

ko- : Asıl fiile “-a/-e, -ı/-i, -u/-ü” zarf-fiil ekleriyle bağlanır.

ser-e ko-mış 31b/12

1.3.7.5.2. Birinci Unsuru İsim Olan Birleşik Fiiller

Kitab-ı Fi'l Hesab'ta en fazla kullanılan yardımcı fiiller “-êt, èyle-, ol-” fiilleridir. Yardımcı fiiller kendi temel anlamını kaybedip isimleri fiilleştirirler.

êt- : su’âl êt-seler 47b/06, tefrîk êt-mek 4a/03, hesâb êt-meyüp 11a/09, cem ‘ êt-dik 28a/06

êt- fiilinin *éd-* şekline de sıkça rastlanılmıştır.

zarb éd-üp 33b/02, tarh éd-üp 33b/03, taşım éd-üp 36a/04, cümle éd-esin 36b/11

eyle- : murād èyle-señ 38b/12, zabt èyle-yüp 49b/10, mübāşeret èyle-digi 49b/14, ḥesāb èyle-yüp 11a/12, ẓarb èyle-di 16a/01, iḥrāc èyle-dük 16a/05, tefrīk èyle-dik 16a/07, fā'ide èyle-miş 25a/14, ḳavl èyle-mişini 27a/09, cem' èyle-dik 28a/07, binā èyle-miş 29a/06, tanṣīf èyle-r 13a/13

ol- : ḥāşıl ol-anı 32a/07, tarḥ ol-ınan 32a/12, vāḳi' ol-ursa 32b/12, iḥrāc ol-maḳ 32b/15, ḳısmet ol-ur33b/04, ẓarb ol-ur 35a/08, ğaflet ol-maya 41b/01, ziyāde ol-ursa 42b/09

Diğer yardımcı fiiller de şunlardır;

al- : ḥişşe al-salar 57b/03

ḳal- : bāḳī ḳal-anı 37b/03

ṭut- : aḳçe ṭut-mış 10b/01

vèr- : cevāb vèr-üp 11a/10

1.3.7.6. Fiilimsiler

1.3.7.6.1. İsim-Fiil

Kitab-ı Fi'l Hesab'ta isim-fiil eki olarak “-mAk, -mAg” eklerine rastlanılmıştır.

-mAk, -mAg : Bu ek eklendiği fiili isim yapar.

al-maḳ 19a/13, çık-maḳ 33a/02, ol-maḳ 42b/11, èt-mek 32a/10, bil-mek 12a/05, söyle-mek 12a/12, gel-mek 22a/13, kes-mek 50b/10

var-mağa 11b/02, al-mağa 27b/09, vèr-mege 27b/10

1.3.7.6.2. Sıfat- Fiil

-An : ol-anı 32b/15, olın-an 32a/12, çık-anı 4a/08, ḳal-an 6a/08, ḳoy-an 25b/01, ol-an 11a/01, düş-en 22a/11, gid-en 35b/02

-dIk, -dIg : işle-digin 27a/09, èyle-digi 49b/14, vèr-digi 57a/07.

-mIş : bāḳī ḳal-mış13b/02, ḳavl èyle-mişini 27a/09

-AcAk : vèr-ecegi 27a/12, al-acaḳları 27b/01, çık-acaḳ 4a/07

-Ar : düş-eri 5b/04 èd-eri10b/07

1.3.7.6.3. Zarf-Fiil

Kitab-ı Fi'l Hesab'ta zarf-fiil eklerine çok fazla rastlanılmıştır.

-A : ser-e k m   31b/12

-U : d -y  32a/04

-IcAk : v r-icek 26b/12

-mAdAn : ol-madan 33b/06,  al-madan 33b/06,

-(i)ken :  abt   der-ken 49b/02

-Up : Kitab-ı Fi'l Hesab'ta en fazla kullanılan fiilimsi ekidir.

koy-up 50b/01, o n-up 50b/01, yaz-up 50b/06,  at-up 4a/08, ol-up 57a/03,  ıkar-up 57a/08,  al-up 13a/01, duy-up 32a/01,  al-up 9b/05,  ar  -up 43a/08, ol-up 11b/04,  ay-up 32a/06,  art-up 32a/05,  ut-up 12b/11, u -up 32a/02, yar-up 32a/02, al-up 32a/01, at-up 32a/01, ba -up 24a/06, bil- p 27b/14,  ek- p 5a/10,  d- p 4b/01, gel- p 31b/13, g r- p 31b/12,  l - p 55a/08, s ylet- p 12b/02, v r- p 11a/10

-Inca :  ıkar-ınca 23a/05, var-ınca 44a/11,  ık-ınca 33a/03, d-ince 27b/13

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

[3a]

(1) işbu zarbın şıhhatin bilmek murād eylesen kā'idesi budur ki kânûn (2) üzre tokuzar tokuzar tarh olunup mizānda şıhhatı ma'lûm olur (3) zarb-ı muhāzzat zarb-ı muhāzzat zarb-ı muhāzzat (5) nev'-i diger işbu zarb-ı muhāzzat ne vechle olur bilmek murād eylesen (6) fā'ide budur ki ister iki kerre sekiz on altı olur altıyı yazdık (7) elde bir dēyerek ba'de iki kerre beş on olur ikiden on on iki (8) dört kerre sekiz otuz iki on iki dahı kırk üç üçü (9) yazdık ba'de iki kerre altımız on iki dört elde on altı üç kerre (10) sekizimiz yigirmi dört on altı dahı kırk sıfır kōduğ dört (11) elde ba'de dört kerre altımız yigirmi dört elde dahı dört yigirmi (12) sekiz üç kerre beşimiz on beş yigirmi sekiz dahı kırk üç olur (13) üçü yazdık elde dört ba'de üç kerre altımız on sekiz dört de (14) elde yigirmi iki 'aynı ile yigirmi ikiyi yazdık zarbı muhāzzat tamām

[3b]

(1) nev'-i diger meşelā zarbı her kafes ne tarīkle yazılır bilmek murād (2) eylesen işbu şüretde 'aynı ile altı yüz elli sekiz vukıyye şey'imiz (3) dört yüz otuz beş akçeye olsa bu şüretde yazılır ba'de bayağı (4) zarb gibi yazılır ammā kara cümle gibi birbiri altına yazılır ba'de (5) der hesāb olunur ise ğayrı cem' olunur şüret olunur ğayrı gibi (6) ğaflet olınmaya şöyle ma'lûm olına (8) meşelā nev'-i diger bir şey'in nışfını aña tanşif dērler etmek (9) murād eylesen evvelā tarīk budur ki beş yük kırk sekiz biñ (10) yedi yüz tokısan altı akçenin nışfı ne eder çü su'āl etseler bu (11) minvāl üzre olur şahbı bilmek murād eylesen iki zarbı on (12) şahbı ma'lûm olına ğaflet olınmaya ğayrısı bu hesāb urup

[4a]

(1) derbeyān-ı tanşif derbeyān-ı tanşif derbeyān-ı tanşif (3) nev'-i diger meşelā tefriķ etmek murād eylesen tarīk budur ki on (4) dört yük altmış iki biñ beş yüz akçenin içinden on yük (5) on tokuz biñ dört yüz yigirmi akçesi çıkar kara kaç akçe (6) kalur çü su'āl etseler kā'ide budur ki 'aynı ile akçeyi yazup (7) ve çıkacak akçeyi altına yazup içinden çıkarasın ve eger şıhhatin (8) bilmek murād eylesen çıkacak ile çıkana biri birine katup altına (9) ... edesin bu minvāl üzre

olunup ğaflet olunmaya ma'lûm (10) derbeyân-ı tefrîk derbeyân-ı tefrîk derbeyân-ı tefrîk (12) nev'-i diger meşelâ toksan altı bin dört yüz yetmiş sekiz akçeyi on (13) iki âdeme vèrmek murâd eylesen kâ'ide budur ki evvelâ akçeyi yazup

[4b]

(1) on ikiyi daħı altına yazup ba'de toksan altıya taķsîm êdüp (2) cevâb vèresin (3) derbeyân-ı taķsîm-i frengîderbeyân-ı taķsîm-i frengî (4) (5) derbeyân-ı taķsîm meşelâ yigirmi dört bin beş yüz altmış sekiz akçeyi (6) altmış dört âdeme vèrmek murâd eylesen kâ'ide budur ki evvelâ (7) akçeyi yazup şol tarafına altmış dördi daħı yazup zencîr (8) êdüp altmış dörde taķsîm êdüp cevâb vèresin ğaflet (9) derbeyân-ı taķsîm-i zencîrderbeyân-ı taķsîm-i zencîr (10)

[5a]

(1) meşelâ nev'-i diger yigirmi dört bin beş yüz altmış sekiz akçeyi (2) altmış dört âdeme vèrmek murâd eylesen kâ'ide budur ki akçeyi (3) 'aynı ile yazup tarafına altmış dördi daħı yazup ba'de (4) dört kerre dördümüz sekiz sekizi yazdık tekrâr altı altı (5) on iki on ikiyi 'aynı ile on iki yazdık sekiz kerre (6) sekiz on altı altıyı yazdık ba'de iki kerre ikimiz dört bir de (7) elde beş beşi yazdık bir kerre bir iki ikiyi yazdık ba'de beş (8) beş êder on êder bir de elde on bir biri yazdık ba'de iki (9) iki dört bir de elde beş beşi yazdık ba'de yukardan aşağı (10) birer âde çeküp ba'de bir yazup bir bir iki iki dört dördi (11) yazdık ba'de dört dört sekiz sekiz yazup ba'de iki yüz kırk (12) beşe yakın ne var dèyerek yüz toksan iki var ikinciye ħandan birinciye (13) ħandan var üç yazdık bâķī elli üç ħalırı üstüne (14) yazdık tekrâr beş yüz otuz altıya yakın ne var dèyerek dördünci (15) ħandan beş yüz on iki var sekizden vèrdik yigirmi de

[5b]

(1) dört bâķī ħalırı yigirmi dört üstüne yazdık iki yüz kırk sekize (2) yakın ne var dèyerek gine yüz toksan iki var üçden yazdık (3) ellialtı bâķī ħalırı pes ma'lûm olur ki her âdem başına üç yüz seksen (4) üç akçe düşeri (5) derbeyân-ı taķsîm-i hindîderbeyân-ı taķsîm-i hindî (6) (7) meşelâ nev'-i diger yigirmi dört bin beş yüz altmış sekiz akçeyi altmış (8) dört âdeme vèrmek murâd eylesen kâ'ide budur ki akçeyi 'aynı ile (9) yazup şol cānibine altmış dördi daħı yazup ister iki yüz (10) kırk beşden altmış dörde üçer vèrdik elli üç bâķī ħalırı yazdık (11) ba'de beş yüz

otuz altıya yakın altmış dördü var sekiz vèrdik (12) yigirmi dördü bâķī kalırı iki yüz kırk sekizden altmış dörde üçer

[6a]

(1) vèrdik elli altı bâķī kalırı kalanı daķı bu minvāl üzre olur (2) derbeyān-ı hevā-yı taķsīnderbeyān-ı hevā-yı taķsīm (3) (4) meşelā nev'-i diger yüz vuķiyye şey'in pahāsı elli beş ğurūşa olsa (5) altmış sekiz vuķiyyesi kaç ğurūş eder çü su'āl ètseler (6) kâ'ide budur ki 'aynı ile vuķiyyeyi yazup ve pahāsın daķı altına (7) yazup ve zırb èdüp iki hānesin tarķh edesin tarķh (8) olınan aķçe olur bâķī kalan ğurūş olur ğaflet olınup (9) (10) meşelā nev'-i diger bir şey'in pahāsı ya vuķiyyesi biñe olsa altı dirhemi (11) yāhūd yüz kırk dirhemi yāhūd seksen dirhemi kaç aķçe eder çü (12) su'āl ètseler kâ'ide budur ki biñ aķçeyi yazup hevādan yigirmi beşe

[6b]

(1) zırb èdüp hāşıl-ı zırbıñ altına dirhemi yazup anı daķı zırb (2) èdüp dört hānesin tarķh èdüp cevāb vèresin ğaflet (3) (4) meşelā nev'-i diger biñ kiremit veyāhūd biñ tuĝla yāhūd biñ (5) 'aded eşyā' yüz elli aķçeye olsa bilmek murād eylesen kâ'ide budur ki (6) biñi yazup kiremit pahāsına zırb èdüp hāşıl olanı biñe (7) taķsīm èdüp cevāb vèresin ğaflet olınmaya şöyle ma'lūm olına (8) (9) pes ma'lūm olur ki biñ kiremit yüz elli aķçeye olsa (10) biñ kiremit pahāsı biñ beş yüz aķçe edermiş çü cevāb vère

[7a]

(1) nev'-i diger meşelā on iki kantar üç ludre veyāhūd daķı (2) ziyāde lüdre beher kantarı üç yüz yigirmi aķçeye olsa yāhūd (3) ziyāde veyā toķsana olsa kâ'ide budur ki kantar ile ludreyi (4) yazup pahāsın daķı altına koyup zırb èdüp hāşıl-ı (5) zırbıñ iki hānesin tarķh èdüp cevāb vèresin (6) (7) nev'-i diger meşelā ludre ve kantarı vuķiyye ètmek murād eylesen (8) kâ'ide budur ki ludre ile kantarı yazup kırk dörde (9) zırb èdüp hāric-i zırbıñ iki hānesin tarķh èdüp ve tarķh (10) olınan iki hāneyi tekrār dörde zırb ola dirhem olur (11)

[7b]

(1) meşelā nev'-i diger vuķiyyeyi kantar ètmek murād olınsa kara kâ'ide (2) budur ki vuķiyye kaç olursa 'aynı ile yazup kırk dörde (3) taķsīm èdüp cevāb vèresin ğaflet olınmaya ma'lūm olına (4) (5) meşelā nev'-i diger dirhemi vuķiyye ètmek

murād eylesen ve vuķiyyeyi kīle (6) etmek ve kīleyi... etmek murād olunur ve kara k̄ā'ide budur ki (7) her ne kadar dirhem olursa 'aynı ile yazup hevādan yigirmi (8) beşe zarb edüp h̄āşılı zarbıñ dört h̄ānesin tarḥ (9) edüp ve tarḥ olınan h̄āneyi dörde zarb edüp iki h̄ānesin (10) tarḥ edüp evvelā kalan h̄āne vuķiyye olur sonra tarḥ olunup (11) zarb olınan dirhem olur ba'de vuķiyyeyi beşe zarb edüp (12) iki h̄ānesin tarḥ edesin tarḥ olınan h̄āneyi tekrār

[8a]

(1) ikiye zarb edesin evvelā zarb olınan kīle olur sonra tarḥ (2) olup ikiye zarb olınan vuķiyye olur ba'de kīleyi... (3) etmek murād olunur kara yine beşe zarb edüp iki h̄ānesin (4) tarḥ edüp ve tarḥ olınan h̄āneyi daḥı ikiye zarb edüp (5) bir h̄ānesin tarḥ edüp evvelā tarḥ olınan ... olur sonra (6) tarḥ olup ikiye zarb olınan vuķiyye olur çü cevāb vēr... (7) (8) meşelā nev'ı diger on eşyā' dört akçeğe (9) olsa yigirmi üç biñ beş yüz seksen altı eşyā' ne kadar akçe (10) eder çü su'al etseler k̄ā'ide budur ki eşyā' her ne kadar olursa (11) olsun dörde zarb edüp h̄āşıl-ı zarbıñ bir h̄ānesin tarḥ et

[8b]

(1) meşelā nev'-i diger bir vuķiyye şey' elli sekiz akçeğe olsa on altı vuķiyye (2) üç yüz kırk dirhem eşyā' ne kadar akçe eder çü su'al etseler (3) k̄ā'ide budur ki her yüz dirhem yigirmi beş çü hesāb edüp vuķiyye (4) ile berāber koyup elli sekize zarb edüp iki h̄ānesin tarḥ edüp (5) cevāb vèresin (6) (7) meşelā nev'-i diger beş ādem veyāḥūd daḥı ziyāde ne kadar olursa (8) olsun beş biñ akçeğe bir ... almışlar ādemiñ beş atı (9) var otuz gün ... bir ādemiñ altı atı var (10) yigirmi üç gün ... bir ādemiñ on atı var on (11) sekiz gün ... bir ādemiñ sekiz atı var on iki (12) ... bir ādemiñ dört atı var yigirmi gün ... (13) her bir ādemiñ hisşesine ne kadar akçe düşer bilmek murād eylesen

[9a]

(1) k̄ā'ide budur ki ... güne zarb edüp cümlesin bir yere ... (2) edesin ba'de beş biñi yazup öñüne üç sıfır ziyāde (3) koyup anlardan h̄āşıl olanı cümlesi taķsīm edüp ve taķsīmden (4) h̄āşıl olanı her bir ādemiñ günlerine zarb edüp ve zarbdan (5) h̄āşıl olanı tekrār üç h̄ānesin tarḥ edüp cevāb (6) vèresin ğaflet olunmaya

[9b]

(1) derbeyān-ı takṣīm-i ġarāmet (2) meṣelā nev‘-i diger bir ādem ... olurı üç biñ altı yüz seksen (3) aḳçelik ... ḳalırı bir ādeme üç biñ deyni var ve bir ādem (4) iki biñ beş yüz aḳçe deyni var ve bir ādeme beş biñ aḳçe (5) deyni var ve bir ādem iki biñ sekiz yüz aḳçe deyni ḳalup (6) ġarāmet lāzım olur ve ḳara ḳā‘ide budur ki herkesiñ aḳçesin (7) ‘aynı ile birbiri altına yazup ve ḳara cümle gibi ḥesāb (8) édüp ba‘de aşıl mālı yazup öñüne dört şıfır (9) ziyāde ḳoyup deyni olan kimseleriniñ bugün takṣīm (10) édüp ba‘de ḥāşıl-ı takṣīmi her bir kimseniñ alacağına (11) ḳarb édüp ḥāşıl-ı ḳarbiñ dört ḥānesin ḳalup (12) bāḳī ḳalan ile cevāb vēresin

[10a]

(1) ziyāde olan deyn ‘ömr olan deyn bıkr olan deyn (5) pes ma‘lūm olur ki her kimseniñ alacağı ile takṣīm olınan aḳçeyi (6) ḳarb édüp dört ḥānesin tarḥ olduḳdan sonra her ne (7) ḳadar düşer ki ma‘lūm olduḳdan sonra şıḥḥati daḥı ma‘lūm (8) olmak için ... meşṭūr olduḳı minvāl üzre bir kerre (9) daḥı cem‘ édüp göresin iki veyāḥūd üç noḳşān gelür (10) eger üçden veyā ikiden ziyāde noḳşān gelürse ... degildir (11) tekrār bulmaḳ elzemdir ve ḳuşūr ḳalan iki veyāḥūd üç (12) yine altına ḳoyup aşıl cevāb vēresin

[10b]

(1) meṣelā nev‘-i diger şimdi ādem bir miḳdār aḳçe tutmuş ve bir yere yazmış (2) saña su‘āl eder ki bir miḳdār aḳçe tutdum dēyü su‘āl etseler (3) ḳā‘ide budur ki sen daḥı cevāb edersin ki tutdığın aḳçe ḳadar (4) üzre yine ḳamm ile ve beş daḥı ziyāde ḳo ḥesāb ile ol kişi (5) otuz altı daḥı ḳodup yetmiş iki olurı beş daḥı ziyāde (6) ḳodup yetmiş biri olurı ba‘de beşe ḳarb iledir ... olur (7) daḥı ḳarb ederi üç yüz seksen beş ḥāşıl olurı tekrār (8) ona ḳarb ederi üç biñ sekiz yüz altı ḥāşıl olurı tekrār (9) bir def‘a daḥı ona ḳarb ederek otuz sekiz biñ beş yüz ḥāşıl (10) olurı iki biñ beş yüzün içinden iḥrāc eldeki bāḳīsi (11) daḥı otuz altı ḳalırı sā‘iri daḥı buña göre ḳoyasın olınur (12)

[11a]

(1) meṣelā nev‘-i diger bālāda meşṭūr olan isimlerden bilmek murād (2) olınan oldur ki bir kimseye ‘aynı ile minvāl üzre olursa (3) olan bu miḳdār isimleri yazup ve altına murād eyledüğün (4) raḳam daḥı ḳoyup velākin sen daḥı ol isimleri ‘aynı ile yazup (5) ḳabṭ edesin farz edelüm ḥālā taḥrir olınsa ve ‘aynı minvāl (6) üzre

yazmış olsa sen daḥı ol minvāl üzre yazup (7) zabt ile velākin sen daḥı raḡam ḡomazsın ancak onun (8) esāmeleri altına kaç raḡam ḡoduḡın bilmek murād eylesen ḡā‘ide (9) budur ki ibtidā aḡmedi ḡesāb étmeyüp bāḡīsın ḡesāb eldeki (10) yigirmi sekiz ḡāşıl oldu saḡa cevāb vērüp sen daḥı (11) bir yère yazasın ba‘de muḡammedi ḡesāb étmeyüp aḡmedi ve muştaḡā (12) vesā‘irin ḡesāb éyleyüp yigirmi dört ḡāşıl oldu (13) ba‘de muştaḡāyı ḡesāb étmeyüp aḡmedi ve muḡammedi ve bāḡīsın (14) ḡesāb éyledi yigirmi altı ḡāşıl oldu bu minvāl üzre (15) cümle birer birer ḡesāb olınup tamām olur ve ḡara cümle eldeki

[11b]

(1) yüz altmış beş ḡāşıl oldu bir beşe taḡsīm otuz üçe (2) ḡāşıl oldu yigirmi sekizden otuz üçe varmaḡa beş elzem (3) ... esāme beş yazdık ikinciye daḥı ḡesāb ile eldeki (4) toḡuz elzem olup bu minvāl üzre cümlesiniḡ altına ḡoduḡ (5) ve cevāb vërdik ammā esāme yedi olursa altıya taḡsīm (6) édesin (7) aḡmed muḡammed muştaḡā ḡasan ebübekir ‘alī (8) pes ma‘lūm oldu o (9) otuz üçden yigirmi sekiz çıkar ḡara beş ḡalur o (10) otuz üçden yigirmi dört çıkar ḡara toḡuz ḡalur (11) otuz üçden yigirmi altı çıkar ḡara yedi ḡalur üçden (12) yigirmi toḡuz çıkar ḡara dört ḡalur otuz üçden otuz bir (13) çıkar ḡara iki ḡalur otuz üçden yigirmi yedi çıkar ḡara (14) altı ḡalur öyle cevāb vëresin ḡaflet olınmaya ma‘lūm

[12a]

(1) meşelā nev‘-i diḡer bir şey’in beş yüz dirhemi bir aḡçe olsa veyāḡūd (2) üç yüz seksen altı dirhemi bir aḡçe olsa beş yüz dirhem (3) bir aḡçeye olur ve ‘aynı şüretde biḡ iki yüz aḡçeye kaç vuḡıyye gelür (4) veyāḡūd üç yüz seksen altı dirhemi bir aḡçe olsa biḡ (5) iki yüz altmış yedi aḡçeye kaç vuḡıyye gelür bilmek murād olınsa ḡara (6) ḡā‘ide budur ki aḡçeniḡ ‘adediḡ yazup ba‘de dirhemi altına (7) koyup ḡarb édesin ba‘de ḡarbdan ḡāşıl olanı yigirmi (8) beşe ḡarb édüp dört ḡānesin ḡarḡ édüp cevāb vëresin (9) biḡ iki yüz aḡçe beş yüz dirhem (10) (11) (12) meşelā nev‘i diḡer belāda meştūr olınan ḡāneyi söylemek murād (13) olınsa ve ḡara ḡā‘ide budur ki bu minvāl üzre söylenüp bilmek murād

[12b]

(1) eylesen altı ḡānesin yük ve altı ḡānesin kerrāt ve beş ḡānesin (2) aḡçe söyletüp meşelā beş yüz yigirmi beş biḡ sekiz yüz elli altı (3) kerre toḡuz yüz toḡsan sekiz biḡ bir yüz yigirmi dört (4) yük elli toḡuz biḡ altı yüz yetmiş dört aḡçe édermiş

öyle (5) cevāb vèresin (6) akçe ... kerrāt (7) (8) meşelā nev‘-i diger üç yüz altmış sekiz vuķiyye şey’in pahāsı yigirmi (9) beş buçuk akçeye olsa kaç akçe eder bilmek murād eylesen kâ‘ide (10) budur ki ‘aynı öyle vuķiyyeyi yazup ve yigirmi beş buçuğı altına (11) yazup ammā buçuğı beş birini tutup sekiz kerre beş kırk sıfır (12) koyup altı kerre beş otuz ve üç kerre beş on beş ba‘de (13) beşi zarb édüp hāşıl-ı zarbın bir hānesin tarh édüp cevāb (14) vèresin ve yine üç yüz altmış sekiz buçuk vuķiyyesini yigirmi (15) beş buçuk akçeye olsa yine ol minvāl üzre zarb olunup

[13a]

(1) iki hānesin çalup bākīsi akçe olur ve hārici kalan (2) ... olur çü cevāb vèresin ğaflet olunmaya ma‘lūm (3) (4) meşelā nev‘-i diger buçukla takśimīn kâ‘idesin bilmek murād (5) eylesen iki yük altmış yedi bin beş yüz seksen dört (6) akçeyi yüz otuz buçuğı takśim olınmak murād eylesen kâ‘ide (7) budur ki yüz otuz buçuğı iki kat eyler ki iki yüz altmış (8) bir olur iki yüz altmış bire takśim eyler ve ki bin yigirmi beş (9) hāşıl olurı ikiye zarb eyler ki iki bin elli hāşıl olurı (10) buçuk pāy bin yigirmi beş hāşıl olurı ve her pāy ikişer bin (11) akçe beşer düşeri şahbın bilmek murād eylesen iki bin elli (12) iki yüz altmış bire zarb eyler ki beş yük otuz beş bin elli hāşıl (13) olurı zarbı tanşif eyler ki iki yük altmış yedi bin

[13b]

(1) beş yüz yigirmi beş hāşıl olurı elli tokuz dahı takśimden (2) bākī kalmış éyleri zım éyler ki iki ... altmış yedi bin beş yüz (3) seksen dört hāşıl olurı öyle cevāb vèresin (4) (5) meşelā bir vuķiyyesin yedi üç akçe (6) bir ... olsa yigirmi sekiz (7) bin beş yüz otuz üç akçe (8) ve bir ... ne kadar vuķiyye eder (9) bilmek elzem gelse kâ‘ide budur ki üç şeklin yazasın (10) ve bir ... için yalnız yigirmi beş şeklin üçün öñüne (11) yazasın üç yüz yigirmi beş olur ba‘de üç yüz yigirmi beşi (12) zencir édüp yigirmi sekiz bin beş yüz otuz üç yazup (13) ve bir ... için o gine yigirmi beşi dahı yazasın yigirmi (14) yigirmi sekiz ... elli üçe bin üç yüz yigirmi beş olur (15) üç yüz yigirmi beşe takśim edesin hāşılı takśimden

[14a]

(1) için iki hānesin tarh édüp bākī kalan eşyā’ beyān olur (2) öyle cevāb vèresin (3) (4) şahbın bilmek murād olunır kara hāşılı takśimi üç yüz yigirmi beşe (5) zarb édüp iki hānesin tarh édüp cevāb vèresin (6) meşelā sekiz bin biri yüz yetmiş

toğuz vuğiyyesi yüz seksen (7) dört dirhem eşyā' beher vuğiyyesi üç akçe ve mangıra olsa (8) kaç akçe eder çü su'āl etseler tarīk budur ki evvelā akçeyi (9) yazup ve her yüz dirheme yigirmi beş çü hesāb edüp akçe ile (10) birebir koyup meşelā sekiz yük yetmiş yedi biñ (11) toğuz yüz kırk altı olur ve üç akçe bir mangır olur ve kara (12) evvelā üç şeklin yazasın ve bir mangır için yalnız yigirmi

[14b]

(1)beş şeklin için öğine koyasın meşelā üç yüz (2) yigirmi beş olur ba'de üç yüz yigirmi beşi aşıł vuğiyyeye zarb (3) hāşılı zarbıñ ... için dört hānesin ... akçe (4) ve ... hāneyi tekrār dörde zarb edüp iki hānesin tarh (5) edesin çul olur çü cevāb vèresin ğaflet olunmağa (6) (7) meşelā yüz iki eşyā' altısı üç dirhemden bir denk eksike (8) olsa ne kadar dirhem eder çü su'āl etseler kâ'ide budur ki (9) evvelā yüz iki şeklin yazasın ve üç dirhemden bir denk (10) eksik olur ... minvāl üzre ... dengi yigirmi beş çü (11) hesāb edüp meşelā iki yüz yetmiş beş olur yüz (12) ikiye zarb edüp hāşılı zarbı altıya taķsīm edüp ve taķsīmden

[15a]

(1)hāşıl olanı iki hānesin ... dirhem olur (2) ... hāneyi tekrār dörde zarb edüp iki hānesin (3) ... denk olur öyle cevāb vèresin ğaflet olunmağa (4) (5) meşelā bir vuğiyye şey' yüz otuz akçe olsa yetmiş dirhemi (6) kaç akçe eder çü su'āl etseler kâ'ide budur ki yüz otuz (7) yazup yetmiş dirheme zarb edüp sonra hāşılı zarbı dañı (8) yigirmi beşe zarb edüp dört hānesin tarh edüp cevāb (9) vèresin (10)

[15b]

(1)meşelā nev'i diğeri bir vuğiyye şey' yüz otuz bir akçe olsa yetmiş (2) akçeye kaç dirhem gelür çü su'āl etseler kâ'ide budur ki vuğiyyeyi (3) dirhem edüp yetmiş akçeye zarb edüp hāşılı zarbı yüz o (4) otuz bire taķsīm edüp ve taķsīmden ne hāşıl olursa dirhem (5) olur öyle cevāb vèresin ğaflet olunmağa (6) (7) meşelā şimdi bir ādem bir miqdār akçe bir tutmuş senden su'āl (8) eder ki bir ... akçe ne kadardır ve bir ... akçe ne kadardır (9) meşelā elli sekiz akçe bir tutmuş ve kırk iki akçe bir tutmuş (10) kâ'ide budur ki elli sekiz ile kırk ikiye bir yere koyup cem'an (11) yüz olursa cevāb eder ki ... iki şey'i yüz olurı (12) sen dañı zabt edüp hemān iki kat edüp iki yüz olur (13) sen dañı dēsen kim çok tutar ikiye zarb ile on

[16a]

(1)... üçe zarb ile ol dağı zarb eyledi yüz on altı (2) olurı kırk ikiyi üçe zarb eyledi yüz yigirmi altı oldı (3) ikisinin zarbı bir edüp sağa cevāb verir ki cem'an iki yüz (4) kırk iki oldı sen dağı iki yüz kırk ikiyi bir yere koyasın (5) ve evvelā zabt eyledüğün iki yüzün ihrāc eyledük kırk iki (6) kalur ve kırk ikiyi dağı evvelā zabt eyledük yüzden kırk ikiyi (7) tefrīk eyledik elli sekiz bākī kalur ve her ne tutulursa (8) böylece yazup cevāb veresin ve gāflet olunmaya (9) (10) meşelā bir kīle on on iki akçeğe olsa dirhem eksik (11) dağı bir akçeğe olsa sonra bir kīle on akçeğe olsa (12) kaç dirhem eksik gelür çü su'al etseler kā'ide budur ki kīleyi (13) onun pahāsını dēr anı dirheme zarb edesin

[16b]

(1)şūreti zarb ve bu hāşılı zarb yigirmi dōrtü kīleyi (2) sānīnin pahāsıdır anı takśīm edesin (3) hāricī kısmet ne kadar olursa bir akçeğe ol kadar dirhem (4) ekmek gelür pes ma'lūm olur iki mezkr onı kīlesi (5) yigirmi dōrt akçeğe olacak üç yüz dirhem ekmek bir akçeğe (6) olurmuş imdi bunlardan bu kadar zıkr olınap cevāb (7) veresin vav (8) meşelā nev'i diger on kumāş akçeğe olsa (9) akçeğe kaç pāre kumāş gelür çü su'al etseler kā'ide budur (10) ki on 'adedin kumāş 'adedidir anı iki yüz yetmiş (11) akçeğe zarb edesin iki bin yedi yüz hāşıl (12) olurı ve bu hāşılı zarbı yüze takśīm edüp ve hāricī takśimden (13) ne kalursa kumāş 'adedidür ... (14) pes ma'lūm olur iki on pāre kumāş akçeğe olsa (15) ol ne kadar çü akçeğe üç pāre kumāş gelür öyle cevāb

[17a]

(1)veresin meşelā nev'i diger bir hammāmın üç yılda katı altmış (2) altı bin dōrt yüz akçeğe olsa kaç akçe eder (3) çü su'al etseler kā'ide budur ki evvelā üç pāy güne büzesin (4) gün eder üçe üç dağı güne büzesin (5) gün eder ve on sekiz günü ... gün eder pes (6) imdi yüz sekiz günü üç yılın katı ki ... (7) akçedir anıla zarb edesin şūreti zarb (8) ve zarbda hāşıl olanı bin seksen güne kısmet edesin (9) ve hāricī kısmet olan üç ay on sekiz günün katı (10) olur (11) (12) pes ma'lūm olur ki üç yılın katı altmış altı bin (13) dōrt yüz akçe katı olur ... ne kadar ... üç ay on sekiz (14) günün katı altı bin altı yüz kırk akçe eder çü cevāb (15) veresin meşelā nev'i diger katı demür kantār olsa

[17b]

(1)kaṭ' demür kaç kaṭār olur dēseler kā'ide budur ki (2) mezkūr ikiyi kırk dörde zarb ēdesin şūreti zarb (3) seksen sekiz hāşıl olırı ve bu zarbdan hāşıl olanı (4) bir sıfır dā'ire koyup ondan sonra beş buçuğa kısmet ēdesin (5) şūreti kısmet vav ... pes ma'lūm olır ki kırk (6) dört kaṭ' demür on altı kaṭār ēder çü cevāb vēresin (7) meşelā nev'i diger 'aded tahta 'adedi aqçeye olsa (8) cümle pahāsı ne ēder çü su'āl ētseler kā'ide budur ki mezkūr (9) 'adedi 'aded ile zarb ēdesin şūreti zarb budur (10) altı yüz altmış hāşıl olırı ve bu zarbdan hāşıl (11) olanı üçe kısmet ēdesin hāricī olan üç yüz (12) otuz 'aded tahtanın pahāsı olur vav ... (13) pes ma'lūm olır ki üç yüz otuz 'aded tahtanın üçü (14) iki aqçeden iki yüz yigirmi aqçe ēder çü cevāb vēresin (15) meşelā nev'i diger pāre kumāş aqçeye olsa

[18a]

(1)ol ne kadar çü pāre kumāş kaç aqçe ēder çü su'āl ētseler (2) kā'ide budur ki yetmiş iki kumāş 'adedidir biñ dört (3) yüz otuz beş aqçeye zarb ēdesin şūreti zarb (4) bir yük üç biñ üç yüz yigirmi hāşıl olırı (5) ve bu zarbdan hāşıl olanı 'adediñ kumāş 'adedidir (6) aña kısmet ēdesin ve hārici kısmet ne kalursa yetmiş iki (7) pāre kumāşın pahāsıdır şūreti kısmet vav (8) pes ma'lūm olır ki pāre kumāş üç biñ (9) dört yüz kırk dört aqçe ēder çü cevāb vēresin meşelā (10) nev'i diger kumāş alsan ve her pāresi aqçe pula (11) olsa cümle pahāsı ne ēder dēyü su'āl ētseler kā'ide budur ki (12) 'adedi yazup altına pāresin ve iki pula yigirmi (13) beş çü beş yüz o gine yazasın beş yüz yigirmi beş (14) olur zarb ēdesin ve iki hānesin tarh ēdesin (15) şūreti zarb budur yüz seksen üçe hāşıl

[18b]

(1)olur pes ma'lūm olırı kim otuz beş pāre kumāş beş aqçe (2) ve iki puldan yüz seksen üç aqçe ve altı pul ēder çü cevāb (3) vēresin (4) meşelā nev'i diger on iki mişkāl bir denk üç kīrāt altun (5) biñ tokuz yüz on yedi aqçe olsa iki dirhem üç (6) buçuk denk bir kīrāt altun ne kadar aqçe ēder çü su'āl (7) ētseler kā'ide budur ki evvelā on iki mişkāl yigirmi (8) dörde zarb ēdüp ve bir denk içün dört kīrāt (9) ve üç kīrāt dahı koyup zarb ēdesin şūreti zarb (10) iki yüz tokusan beş hāşıl olırı iki dirhem üç (11) buçuk denk ve bir kīrāt on altıya zarb ēdesin (12) şūreti zarb kırk yedi kīrāt (13) hāşıl olur ba'de biñ tokuz yüz on (14) yediye zarb ēdesin tokusan biñ tokusan (15) tokuz hāşıl olsa ve bu zarbdan hāşıl

[19a]

(1)olanı iki yüz toḡsan beṣe taḡsīm ēdesin ne ḡāşıl (2) olursa iki dirhem üḡ buḡuḡ denk ve bir ḡīrāt altunıḡ (3) pahāsı ēder ḡü cevāb vēresin şūreti ḡısmet budur (4) pes ma‘lūm olır ki on (5) iki mişḡāl bir denk üḡ (6) ḡīrāt altun biḡ toḡuz yüz on yedi aḡḡe (7) olur ... minvāl ūzre iki dirhem üḡ buḡuḡ denk ve bir (8) ḡīrāt altun üḡ yüz beṣ aḡḡe ēder ḡü cevāb vēresin (9) meşelā sekiz biḡ beṣ yüz elli aḡḡeden beṣ (10) aḡḡeden bir aḡḡe ... almaḡ dilesen mezkūr aḡḡeyi bir ‘aded (11) ile ḡarb ēdüp bir ḡānesin ḡarḡ ēdüp cevāb vēresin (12) meşelā eger mezkūr aḡḡeden beṣ aḡḡede iki aḡḡe (13) almaḡ dilesen ol ne ḡadar ... dōrt ‘aded ile ḡarb ēdüp (14) bir ḡānesin ḡarḡ ēdüp cevāb vēresin (15) meşelā eger üḡ aḡḡede almaḡ murād eylesen altıya ḡarb

[19b]

(1)ēdesin ve cevāb vēresin meşelā on biḡ aḡḡeden (2) on aḡḡede bir aḡḡe resīm alınsa mezkūr on biḡ (3) aḡḡeyi bir ‘aded ile ḡarb ēdüp bir ḡānesin ḡarḡ ēdüp (4) cevāb vēresin şūreti ḡarb meşelā eger (5) on aḡḡede iki aḡḡe alınsa ikiye ḡarb ēdüp cevāb (6) bir ḡānesin ḡarḡ ēdüp cevāb vēresin (7) meşelā eger on aḡḡede üḡ aḡḡe veyāḡūd dōrt aḡḡe (8) alınsa ḡaḡ ‘aded vāḡı‘ olursa mezkūr aḡḡe ile ḡarb (9) ēdüp bir ḡānesin ḡarḡ ēdüp cevāb vēresin (10) meşelā eger aḡḡeden (11) yüz aḡḡede bir aḡḡe resīm alınsa ol vaḡıtde yine on (12) biḡ aḡḡeyi bir ‘aded ile ḡarb ēdesin ve iki ḡānesin (13) ḡarḡ ēdüp cevāb vēresin meşelā eger (14) yüz aḡḡede iki aḡḡe alınsa mezkūr aḡḡeyi iki ile ḡarb (15) ēdesin ve üḡ alınsa üḡ ile ḡarb ēdesin

[20a]

(1)ve dōrt alınsa dōrt ile ḡarb ēdüp iki ḡānesin (2) ḡarḡ ēdüp cevāb vēresin ḡaflet olınmaya ma‘lūm o (4) meşelā eger aḡḡede biḡ aḡḡede bir aḡḡe resīm alınsa (5) yine ḡarīḡ vech ūzre on biḡ aḡḡeyi bir ‘aded ile ḡarb (6) ēdesin bundan üḡ ḡāne ḡarḡ ēdesin zīrā bundan ḡarīḡ (7) budur ki on biḡ aḡḡeden biḡ aḡḡede bir aḡḡe resīm alınsa (8) üḡ ḡāne ḡarḡ olınur ve eger on alınsa dōrt ḡāne (9) ḡarḡ olınur ve eger biḡ aḡḡede yigirmi beṣ aḡḡe alınsa (10) ḡaḡ biḡ aḡḡe olursa olsun yigirmi beṣ ḡarb ēdüp (11) üḡ ḡānesin ḡarḡ ēdüp cevāb vēresin vaḡḡās ‘alī (12) ḡāzā meşelā nev‘i diḡer on iki biḡ toḡuz yüz seksen (13) bir vuḡıyye pirinc on buḡuḡ vuḡıyyesi bir kīle oluru ḡaḡ (14) şūretde ḡaḡ kīle ēder ḡü su‘āl ētseler ḡā‘ide budur ki (15) on iki biḡ toḡuz yüz seksen biri yaz

[20b]

(1)yazup o gine bir şıfır zā'id koyup ba'de on buçuk vuğiyye (2) içün yüz beşi koyup aşıl vuğiyyeye takşīm edesin (3) ve takşīmden ne hāşıl olursa kīle olur ve takşīmden ne (4) bākī kalursa vuğiyye olur çü cevāb vèresin şüreti (5) takşīm budur (6) vav (7) pes ma'lūm olur ki on buçuk vuğiyyesi (8) bir kīle olur ve ğaç şüretde on iki bin tokuz yüz (9) seksen bir vuğiyyesi bin iki yüz otuz altı kīle ve üç (10) vuğiyye edermiş öyle cevāb vèresin meşelā nev'i diger (11) on sekiz vuğiyye demür yüz altı kīse akçeye olsa (12) bir kırat kaç akçe eder çü su'āl etseler kā'ide budur ki (13) evvelā on sekiz vuğiyyeyi dört yüz ile zarb edüp (14) dirhem olur şüreti zarb yedi bin iki yüz (15) dirhem olur ve bu zarbda hāşıl olan

[21a]

(1) dirhemi tekrār on altı kırat bir dirhem olur ...şüretde (2) on altıya zarb edesin şüreti zarb (3) bir yük on beş bin iki yüz hāşıl (4) olurı ba'de yüz elli kīse... kīsemiz altmış bin akçe (5) olurğaç şüretde altmış binje zarb edesin şüreti zarb (6) tokşan yük hāşıl olur ve bu zarbda hāşıl (7) olanı tekrār evvelki zarba takşīm edüp cevāb (8) vèresin şüreti takşīm budur... (9) pes ma'lūm olur ki on sekiz vuğiyye zümürüd yüz (10) elli kīse akçeye olurğaçı şüretde bir kırat yedi yüz seksen (11) iki akçe edermiş çü cevāb vèresin ve bu takşīmden sekiz (12) bin bākī kalurmış ğaflet olunmaya meşelā nev'i diger dört (13) arşun üç rub' bir ... buçuk beher arşunı üç yüz

[21b]

(1) otuz akçeye olsa kā'ide budur ki evvelā dört arşunı (2) yazasın ve her rub' yüz yigirmi beş dèyü hesāb edüp üç (3) üç yüz yetmiş beş olur ve bir ... içün altmış iki buçuk (4) ... üç yüz yetmiş beşe zamm edesin dört yüz otuz (5) yedi buçuk olur dört arşunıñ öğine yazasın (6) dört yüz yedi buçuk olur ba'de üç yüz (7) otuz akçeye zarb edesin ve hāşılı zarbıñ dört hānesin (8) tarh edüp ve cevāb vèresin ve tarh olınan hāneyi (9) tekrār dörde zarb edüp ve dört hānesin tarh edesin (10) mangır olur eger zarbda buçuk olmazsa üç hānesin (11) tarh edüp cevāb vèresin ... (12) (13) meşelā takşīmi ğarāmet bir ādem dört yüz (14) elli sekiz ğurüş komuş bir kimseye mezkūr akçe yüz altmış

[22a]

(1) beş gün tırmış bir ādem dağı yüz kırk beş ğurüş (2) komuş mezkūr akçe yüz elli dört gün tırmış bir ādem (3) dağı yüz seksen üç ğurüş komuş yüz yetmiş

üç gün tırmış (4) bir âdem dağı beş yüz altmış iki gürüş komuş yüz kırk (5) üç gün tırmış bir âdem tokuz yüz yetmiş dört gürüş komuş (6) yüz yigirmi gün tırmış cem'an bugün üç bin dört yüz yigirmi (7) iki gürüş olmuş zıkr olunan gürüş iki bin beş yüz (8) altmış dört gürüş fâ'ide eylemiş mezkûr akçelerinin her (9) birine ne kadar fâ'ide düşer her birinin akçesi akçesine (10) uymaz ve günleri günlerine uymaz ne minvâl üzre taķsım olmak (11) gerekdir ki her birinin düşen hisşeleri beyân olup mâbeyninde (12) akçe zâyi' olmayup hem akçeleri ve hem fâ'ideleri dürüst (13) gelmek murâd olunur kara kâ'ide budur ki ... dört yüz elli (14) sekiz gürüşü yüz altmış beş güne zarb edesin hâşılı (15) zarbına yetmiş beş bin beş yüz yetmiş hâşıl olur bir yere

[22b]

(1) yazasın ammâ bâkî gürüşü dağı günlerine zarb edüp biribiri (2) altına kara cümle edesin ve kara cümle olanı cem'i zencîr edesin (3) ba'de fâ'ide ki iki bin beş yüz altmış dört gürüşdür her (4) neçe geçer ise akçe edesin ve bu akçenin öñüne dört sıfır (5) ziyâde koyup zencîr olunan cümleye taķsım edesin taķsımdan (6) altı bin altmış hâşıl olur ba'de altı bin altmış biri başka (7) bir yere yazup her bir kimsenin akçesi şu kadar gün denilmiş (8) imdi her bir kimsenin gününe zarb edesin... altı bin (9) altmış biri ... gürüşünü dört yüz elli sekiz gürüş idi (10) yüz altmış beş güne idi altı bin altmış bire yüz altmış beşe (11) zarb edesin yüz yük altmış beş hâşıl olur yüz (12) yük altmış beşi tekrâr aşıl gürüşüne dört yüz elli sekiz (13) idi aña zarb edesin ve hâşılı zarbın dört hânesin (14) tarh edesin kırk beş bin sekiz yüz iki akçe degdi tekrâr (15) gürüş eldek üç yüz seksen bir gürüş ve seksen iki akçe

[23a]

(1)olurı dört yüz elli sekiz gürüş yüz altmış beş (2) günden kullanılan âdem için üç yüz seksen bir gürüş (3) ile ve seksen iki akçe bâkî kaldı dağı bu minvâl (4) üzre bir hoşça hesâb olınsa aşıl fâ'idesini (5) cümle çıkarınca üç gürüş nokşân gelür ve kıt olur (6) iki gürüş nokşân gelür ve kıt olur dört gürüş (7) nokşân gelür hesâb göre velâkin dağı ziyâde nokşân (8) gelürse hilâfı vardır yoklamak elzemdir ve bu (9) şüret 'aynı ile tahrîr olunmuşdur biribiri nazar alınup (10) cevâb vâresin

[24a]

(3) ğurūş aķçe (4) her biriniĝ dūşen ħişşelerine tekrār (5) ğurūş eldek her biriniĝ ... (6) baķup cevāb vēresin ma'lūm (7) meşelā dōrt yüz elli sekiz ğurūş olan ādemiĝ yüz altmış (8) beş ğün tūrmış idi üç yüz seksen bir ğurūş ile seksen (9) iki aķçe dikmiş bākīsini daĝı aĝa ĝöre cevāb vēresin meşelā (10) nev'î diĝer bir kimesneniĝ yevmi on aķçe veyāĥūt on iki aķçe (11) veyāĥūt yigirmi aķçe veyāĥūt yigirmi beş aķçe olsa her ne ķadar (12) aķçe olursa olsun 'ulūfesi olsa üç aylıĝı (13) veyā dōrt aylıĝı ne ķadar aylıķ olursa olsun kaç aķçe

[24b]

(1)ēder ķū su'āl ētseler ķā'ide budur ki üç ĝünligi ħesāb ēdūp (2) üç aysa ve dōrt aysa dōrde üç zarb ēdūp cevāb (3) vēresin ħāşılı zarbıĝ öĝine bir şıfır ziyāde koyup cevāb (4) vēresin (5) meşelā nev'î diĝer üç yüz otuz dirhem veyāĥūt dōrt yüz (6) dirhem veyāĥūt dōrt yüz kırķ dirhem ... iki buķuk dirhem bir (7) aķçe olsa kaç aķçe ēder ķū su'āl ētseler ķā'ide budur ki (8) evvelā dirhemi iki ķat ēdūp taķsīm ēdesin nışf olur (9) bu da ħāşılı zarbı ikiye zarb ēdūp cevāb vēresin (10) (11) meşelā yedi nefer ādemiĝ her biriniĝ üçer ĝündeligi olup (12) dōrt biĝ üç yüz aķçe ve bir sū her bir ādemiĝ ĝündeligine (13) kaç aķçe dūşer dēyü su'āl ētseler ķā'ide budur ki evvelā üç ĝüni

[25a]

(1)yediye zarb ēdesin ħāşılı zarb dōrde biĝ üç yüze taķsīm (2) ēdesin her biriniĝ ħişşesine ne dūşerse öylece cevāb vēresin (4) meşelā on beş ludre temür ekser olsa on ķantār (5) yigirmi beş ludre de temür kaç ekser ēder ķū su'āl ētseler (6) ķā'ide budur ki evvelā on ķantārı yazup öĝine yigirmi (7) beşi daĝı onun öĝine koyup biĝ yigirmi (8) beş olur on beş ludreye taķsīm ēdūp ħāşıl taķsīmnden (9) ne ħāşıl olursa yedi yüz elli beşe zarb ēdūp (10) zarbdan ne ħāşıl olursa ekseriĝ 'adedi olur öyle (11) cevāb vēresin (12) (13) meşelā nev'î diĝer bir ādem yüz elli ĝurūş ķomuş dōrt ayda (14) on sekiz ĝurūş fā'ide ēylemiş iki yüz ĝurūş ķoyan altı

[25b]

(1)ay ķoyan ādeme kaç ĝurūş dūşer ķū su'āl ētseler ķā'ide (2) budur ki yüz elliyi dōrt aya zarb ēdesin altı yüz (3) ħāşıl olur ve altı yüzi on sekiz ĝurūşıĝı fā'idedir (4) aĝa taķsīm ēdesin otuz üç ħāşıl olur iki iki yüz daĝı (5) altı aya zarb ēdesin biĝ iki yüz ħāşıl olur otuz üçe (6) taķsīm ēdesin otuz altı ħāşıl aĝa otuz altı diĝer ķū

(7) cevāb vèresin (8) (9) meşelā nev'î diger üç nefer kimesne ortak olmışlar biriniñ on (10) sekiz aķçe ve biriniñ on dört aķçe ve biriniñ on iki aķçe (11) sermāyeleri var şirket ile ticāret édüp otuz aķçe fā'ide (12) étdiler her kişiye hişşelü hişşesince ne düşer bilmek murād (13) eylesen kâ'ide budur ki aşıl sermāyeyi cümle édesin kırk dört (14) hāşıl olur sonra on sekiz fā'ideyi otuza zarb édüp hāşılı

[26a]

(1)zarbı kırk dörde takşīm édesin ne vāķi' olursa olsun (2) on sekiz aķçe olanıñ hişşesi olur on dördü ve on (3) ikiyi dağı ayru ayru fā'ideye zarb édüp ve ayru ayru kırk (4) dörde takşīm édüp cevāb vèresin ğaflet olınmaya (5) (6) (7) meşelā nev'î diger bir oğlanıñ bir sepet yumurtaş kırılmış (8) ağlayup тұrur kimesne su'āl étmiş yumurta ne қадарdır (9) bilürsen saña pahāsını vèreyim demiş oğlan dağı cevāb (10) vèrmiş ki ben ... lākin yedişer yedişer şaydım bir қaldı (11) beşer beşer şaydım yine bir қaldı üçer üçer şaydım yine bir қaldı (12) imdi yumurta ne қadar olmak gerekdir ki cevāb vèresin (13) on beş kerre yedi yigirmi bir kerre beş otuz beş kerre üç yumurta

[26b]

(1)meşelā nev'î diger bir ādemıñ bir miқdār aķçesi varmış ...ne gelmiş ki (2) ben bu miқdār aķçe ... biraz ben oluştırayım çü üç bölükde bir bölük (3) oluştırmış ba'de beş bölükde birin dağı oluştırmış ba'de yedi (4) bölükde birin dağı oluştırmış bāķī қаланın dağı yedide üçün (5) ancak kendüye yigirmi aķçe қalmış bu kerre fikre varmış ki aķçe baña (6) az қaldı ... aķçe ne қadar étđ kim bu қadar қaldı demiş imdi (7) aşıl aķçe ne қadar étđigin bilmek murād eylesen fā'ide budur ki (8) ... üzerinde olan raқamları (9) cem' édesin ba'de altında olan raқamları cem' édesin yigirmi (10) beş hāşıl olur ba'de sekizi yigirmi beşe zarb édesin iki yüz (11) oldı ba'de üçden bir vèrüp ve üçden iki vèreceк altıda üç (12) olur nışfı gitmiş olur nışfı yüz éder ba'de beşde bir vèriceк (13) iki yüzde kırk kez beş vardır beşde bir vèriceк kırk olur (14) yüzden kırk çıқdı altmış қaldı ba'de yedide bir vèriceк iki yüzde (15) yigirmi sekiz kerre yedi vardır altmışdan yigirmi sekiz çıқdı

[27a]

(1)otuz iki alur ba‘de bk alan otuz ikide her yedide er (2) vricek otuz ikide drt yedi vardır drt kerre (3) mz on iki der otuz otuz ikiden tefrk edecek yigirmi (4) ae bk alur  cevb vresin (5) meel  yz yetmi ey’nn iki buu bir (6) aeye olsa ’ide budur ki iki buu (7) at yazup be olur  yz yetmi bei taksm dp (8) meel nev’i dier bir dem bir binya mbseret dp (9) dlger ile avl ylemiii iledigin gn ben saa otuz (10) be ae vreyim ilemedigin gn sen baa yigirmi be ae vr (11) dmi ol avl zre beya tamm olmu esba otuz meelerine (12) dlgeri alaca var ve ne bin hibini vrecei var ol dlger (13) binda a gn ileyp ve a gn ilemeyp ve a gnde

[27b]

(1)bin tamm olmu ki biri birinde alacaları vreceleri almayup berber (2) oldular dy su’l etseler ’ide budur ki ... ol aeyi vrecei (3) gne esb olunur otuz be ae vrse gerek otuz bede (4) a be vardır yedi be var ve ae alaca gn yigirmi be (5) ae alsa gerek yigirmi bede a be var be be var be (6) ile yedi eldek on iki l olur ne bir fr iyde (7) odik yz yigirmi oldu iledi ve ilemedigi yz yigirmi gn (8) olmu ma’lm oldu iki yz yigirmi gn olmu a gn ileyp (9) otuz ae almaa mustehk olmu ve a gn ilemeyp yigirmi be ae (10) vrmege mustehk olmu ’ide budur ki evvel otuz beden irc (11) olunan yediye bir fr iyde odik yetmi olur yigirmi beden (12) irc olunan bee bir fr iyde odik elli olur alaca vrecei (13) ile esb dp vrecei ile alaca esb dnce (14) ret bilp cevb vrlr otuz bei elliye arb dp yigirmi (15) bei yetmi ‘adede arb dp ma’lm elli gn ilemi ve yetmi

[28a]

(1)gn ilemeyp gezm veyhd ayr yrde ilemi cmles yz (2) yigirmi gn olmu alaca vrecei almam  cevb vresin (3) (4) meel ... tda esb beyn der ...  yz yigirmi (5) be yazdk ba‘de  yz yigirmi be da yazdk be da (6) yazdk ba‘de cem’ tdik be da yazdk bee arb yledik (7) ba‘de yine yz on fazla odik yine cem’ yledik  bi  yz (8) seksen be l olur bir nesin tr dp  yz (9) otuz sekiz olur on n nden irc yledik  yz (10) yigirmi be alur  cevb vresin ... (11) meel nev’i dier bu ey’ yz ile pzr olndkda (12) ’ide budur ki ... de iki nesin tr olup (13)

bākī kısmet olur dört biñ yedi yüz kırk eşyā'mız yüz altmış (14) altı akçe olsa veyāhūd beş biñ yedi yüz kırk eşyā'mız altmış

[28b]

(1)akçe olsa tarīk budur ki evvelā eşyā'yı yazup pahāsına zarb édüp (2) iki hānesin tarh édüp cevāb vèresin ğaflet olınmaya (3) līmūn līmūn yumurta yumurta (4) meşelā nev'i diger bir eşyā'nın biñi beş yüz yetmiş beş akçeye olsa (5) veyāhūd beş biñ yedi yüz elli eşyā'nın biñi altı yüz seksen (6) dört akçeye olsa veyāhūd sekiz biñ altı yüz yetmiş beş eşyā'nın (7) biñi sekiz yüz kırk altı akçeye olsa kā'ide budur ki eşyā'yı (8) yazup pahāsına zarb édüp ve üç hānesin tarh édüp (9) cevāb vèresin (10) (11) meşelā yigirmi kıntār elli beş ludre eşyā' kaç kīle ve kaç vuķiyye ve kaç dirhem

[29a]

(1)olur çü su'āl etseler kā'ide budur ki kıntār ile ludreyi (2) yazup kırk dörtñi bir kıntārdır aña zarb édüp iki hānesin (3) dirhem için çalup ve bir hānesin vuķiyye için tarh édüp bākī (4) kalan kīle olur toksan kīle ve dört vuķiyye ve seksen dirhem olur (5) çü cevāb vèresin meşelā bir kimesne bir hāmmām (6) binā eylemiş olsa ol hāmmāma müslimāndan (7) ve yahūdīden ve küffārdan kırk ādem girmiş olsa imdi kırk akçe (8) dahı kırk olsa ammā müslimānlardan buçuğar akçe ve yahūdīden (9) dört akçe ve kāfirlerden birer buçuğ akçe olsa müslimān kaç (10) girmiş ve kāfir kaç girmiş ve yahūdī kaç girmiş olur ma'lūm olınsa (11) müslimān kāfir yahūdī (12) meşelā otuz dāne serçe bir akçeye ve bir kaz on akçeye ve tavuğ yedi akçeye (13) olsa kaç kaz ve kaç tavuğ ve kaç serçedir hayvānāt yüz akçe dahı yüz (14) kaz tavuğ serçe

[29b]

(1)meşelā nev'i diger üç biñ şīnik buğday dördi bir kīle olsa kaç kīle (2) eder çü su'āl etseler kā'ide budur ki kaç şīnik olursa olsun (3) hevādan yigirmi beşe zarb édüp ... iki hānesin tarh édüp (4) cevāb vèresin veyāhūd şīniki yazup dört şīnik bir kīle (5) olduğu hesāb üzre dörde takśim édüp bunun ikisi dahı (6) şahīhdir öyle cevāb vèresin ğaflet olınmaya (7) (8) meşelā nev'i diger altmış dirhem... yigirmi dört akçe olsa beş dirhem (9) ... kaç akçe eder çü su'āl etseler kā'ide budur ki evvelā yigirmi dördi (10) beş ile zarb édüp altmışa takśim édüp cevāb vèresin (11) (12) meşelā nev'i diger beş yüz dirhem ... on sekiz akçeye olsa kırk vuķiyyesi

(13) kaç akçe eder çü su'âl etseler kâ'ide budur ki kırk vuğiyyeyi dirhem edesin

(14) on altı biñ hâşıl olur ba'de beş yüze takسیم edesin takسیمden

[30a]

(1)hâşıl olanı on sekize zarb edüp cevāb vèresin ma'lūm ola (2) (3) meşelā nev'i diger yigirmi beş vuğiyye eşyā' kırk akçeye olsa kaç dirhem bir akçeye (4) olur çü su'âl etseler kâ'ide budur ki evvelā vuğiyyeyi dirhem edüp (5) ba'de kırk akçeye takسیم edüp takسیمden ne hâşıl olursa aña göre (6) cevāb vèresin (7) (8) meşelā nev'i diger yüz seksen beş vuğiyye üzüm yüz vuğiyyesi elli altı (9) akçeye olsa kaç akçe eder çü su'âl etseler vuğiyyeyi yazup elli altıya (10) zarb edüp iki hānesin tarh edüp cevāb vèresin ma'lūm (11) meşelā nev'i diger beş yüz dirhem kömür bir akçeye olsa (12) iki yüz elli vuğiyye kömür kaç akçe eder çü su'âl (13) kâ'ide budur ki vuğiyyeyi dirhem edüp beşe takسیم edüp ve iki (14) hānesin tarh edüp cevāb vèresin

[30b]

(1)meşelā nev'i diger üç yüz vuğiyye onar üç yüz dirhemi bir akçeye olsa kaç (2) akçe eder çü su'âl etseler kâ'ide budur ki evvelā vuğiyyeyi dirhem edüp (3) ve hâşıl olanı üç yüz dirheme takسیم edüp cevāb vèresin (4) (5) meşelā nev'i diger altı biñ altı yüz beş kīle kaç ... olur çü su'âl (6) etseler kâ'ide budur ki kīleyi yazup yalnız beş ile zarb edüp (7) iki hānesin tarh edesin ... olur ve tarh olınan hāneyi tekrār (8) ikiye zarb edüp bir hānesin tarh edüp kīle olur çü (9) cevāb vèresin (10) meşelā nev'i diger bir vuğiyye şey' biñ beş yüz akçeye olsa iki yüz (11) dirhemi veyāhūd iki yüz elli dirhemi veyāhūd üç yüz kırk dirhemi (12) kaç akçe eder çü su'âl etseler kâ'ide budur ki akçeyi yazup dirhemi (13) zarb edüp zarb olınandan ne hâşıl olursa hevādan yigirmi beşe

[31a]

(1) zarb edüp gine iki hānesin tarh edüp cevāb vèresin (2) meşelā nev'i diger otuz vuğiyye şüşāmdan (3) yigirmi üç vuğiyye... çıkısa vuğiyye başına (4) kaçar dirhem ... düşer deseler kâ'ide budur ki evvelā yigirmi üç (5) yazasın ve her vuğiyye dört yüz dirhem olduğu minvāl üzre dört (6) yüze zarb edüp zarbdan ne hâşıl olursa otuza takسیم (7) edüp cevāb vèresin (8) (9) meşelā nev'i diger bir eşyā'nın iki buçuğı üç buçuk akçeye olsa (10) iki biñ yedi yüz dānesi kaç akçe eder çü su'âl etseler kâ'ide (11) budur ki iki yedi yüzi yazup hevādan öñine bir

şıfır ziyāde koyup (12) iki buçuğa zarb édüp hāşılı zarbı üç buçuğa takşīm édüp cevāb (13) vèresin (14)

[31b]

(1) meşelā nev'î diger bir tavuğ kırk akçeye olsa ve kırk yumurta dağı bir (2) akçeye olsa mezkūr tavuğ kırk günde bir yumurta yumurtlasa yumurta (3) ile pahāsı ne kadar zamānda ödenir çü su'āl etseler kâ'ide (4) budur ki evvelā kırkı kırka zarb edesin ba'de ne hāşıl olursa (5) hāşıl olanı tekrār kırka dağı zarb edesin zarbdan ne hāşıl olursa (6) üç yüz altmış güne takşīm edesin takşīmden ne hāşıl (7) olursa ol kadar yıl eder ba'de günini bilmek murād eyleseñ (8) üç yüz altmışa zarb édüp zarbdan ne hāşıl olursa (9) ol kadar gün olur çü cevāb vèresin ğaflet olınmaya (10) tavuğ (11) meşelā nev'î diger bir ādemiñ bir kantār büberi var imiş yağmurdan (12) ıslanmış bunı görüp bir güneşli yere sere komış sonra bir (13) süri şığircık kuşları gelüp yemişler büber şāhibi

[32a]

(1) duyup yerden bir avuç toprak alup kuşlara atup cümlesi (2) uçup ancak birin öldürmüş ba'de kurşağın yarup içinden (3) sekiz dāne büber çıkdı bir kantār büberden cümlesi ne kadar yedi (4) dēyü su'āl etseler kâ'ide budur ki evvelā kantārı vuķiyye édüp (5) tekrār vuķiyyeyi dirhem édüp ba'de bir dirhem büberi tartup (6) ve dānesini şayup ba'de tartduğı büber kaç dāne olursa (7) dirheme zarb édüp zarbdan hāşıl olanı sekize takşīm (8) édüp cevāb vèresin (9) (10) meşelā nev'î diger yılduz altunını ğurūş etmek murād eyleseñ (11) kâ'ide budur ki evvelā altun ne kadar ise yazup hevādan yigirmi (12) beşe zarb édüp bir hānesin tarh édüp ve tarh olınan hāneyi (13) buçuğ ğurūş olur çü cevāb vèresin (14) meşelā nev'î diger engirüz altunını ğurūş (15)

[32b]

(1) etmek murād eyleseñ kâ'ide budur ki evvelā altunı yazup iki yüz yigirmi (2) beşe zarb édüp iki hānesin tarh édüp ve tarh olınan (3) hāneyi tekrār dörde zarb édüp gine iki hānesin tarh (4) olınan hāne... olur ... ğurūş olur çü cevāb vèresin (5) meşelā nev'î diger ğurūşı yılduz altunı etmek murād (6) eyleseñ kâ'ide budur ki evvelā ğurūşı yazup kırka (7) zarb édüp iki hānesin tarh édüp ve tarh (8) olınan hāne para olur çü cevāb vèresin (9) meşelā nev'î diger bir halının kırk beş arşun (10) uzunı ve yigirmi beş arşun satrancı olsa ne kadar olur (11) dēyü su'āl etseler

kā'ide budur ki 'aynı ile kırk arşunı (12) yazup ve yigirmi beşe zarb édüp her ne vāki' olursa (13) satrancı olur çü cevāb vèresin meşelā nev'i (14) diger on altı kantār yigirmi yedi ludre (15) olan eşyā'nın beher kantārdan on ludre ihrāc olmağ

[33a]

(1) lāzım gelse veyāhūd on altı kantār yigirmi yedi ludre (2) olan eşyā'nın beher kantārdan on iki ludre dara çıkmak lāzım (3) gelse kā'ide budur ki bir kantārdan on iki ludre çıkınca seksen (4) sekiz ile zarb édüp ... iki hānesin tarh édüp cevāb (5) vèresin (6) meşelā nev'i diger bir ādem bir vuḳiyye şekeri kırk beş akçeye pāzār (7) édüp ne kadar akçesi var ise şeker alayım dese kaç vuḳiyye şeker (8) gelür ol ādemin biñ sekiz yüz akçesi var imiş ol ādemin (9) bu kadar akçesine kaç vuḳiyye şeker gelür çü su'āl etseler kā'ide (10) budur ki bir vuḳiyye şekerin pahāsın kırk beş akçedür ana takṣīm (11) édüp cevāb vèresin (12) meşelā nev'i diger bir vuḳiyye... pahāsı ve kantārı seksen (13) beş akçeye olsa yigirmi sekiz vuḳiyyesi kaç akçe eder dēyü

[33b]

(1) su'āl etseler kā'ide budur ki evvelā yigirmi sekiz vuḳiyyeyi yazup (2) bir kantārın pahāsıdır ki seksen beş ile zarb édüp sonra (3) yigirmi üçe zarb édüp ... üç hānesin tarh édüp (4) kısmet olur çü cevāb vèresin (5) meşelā nev'i diger yigirmi ... buğday beher (6) kilesi yigirmi beş akçeye olsa kile olmadan yek kalmadan (7) nice olur çü su'āl etseler kā'ide budur ki hemān iki kile (8) pahāsına zarb édüp ... önine bir şıfır ziyāde koyup (9) cevāb vèresin (10) meşelā nev'i diger on kantār kırk dört ludre eşyā'nın beher (11) kantārı bir ğurüş üçer rub' olsa kaç ğurüş eder çü (12) su'āl etseler kā'ide budur ki on kantār kırk dört ludreyi (13) yazup ba'de altına bir ğurüş yazup ve her rub' için yalnız

[34a]

(1)cevāb vèresin (2) (3) (4) meşelā nev'i diger bir vuḳiyye şey'in pahāsı beş yüz akçeye olsa iki yüz (5) akçeye kaç dirhem eşyā' eder bilmek murād eyleseñ evvelā bir vuḳiyye şey'i (6) dirhem édüp ba'de kısmeti olan iki yüz akçeye zarb édüp (7) hāşılı zarbı evvel vuḳiyye pahāsı olan beş yüz akçeye takṣīm (8) édüp cevāb vèresin (9) (10) meşelā kırk yedi buçuk arşun vālā on birer akçe ikişer puldan (11) meşelā toḳsan altı buçuk arşun vālā toḳuzar akçe birer puldan (12)

[34b]

(1)meşelâ nev'î diger otuz bir arşun bir rub' olsa on beşer buçuk akçeden (2) kaç akçe eder çü su'âl etseler kâ'ide budur ki evvelâ vâlânın arşunını (3) yazup ve bir rub' için yalnız yigirmi beşi arşunın öğine koyup (4) pahâsı olan on beş akçeyi yazup ve buçuk için on beşin (5) öğine elliyi yazup zarb edüp hâşılı zarbın rub' için iki (6) hânesin ve buçuk için dağı iki hânesin tarh edüp cevâb vâresin (7) (8) meşelâ kalan kadar dirhem gümüş her yüz dirhemi dördür yüz kırk (9) beş akçeye olsa bir buçuk dirhem gümüş pahâsı ne eder dâseler bir (10) buçuk dirhem için yüz elliyi yazup dört yüz kırk beşe zarb edüp (11) cevâb vâresin (12)

[35a]

(1)meşelâ her yüz dirhemden üçer akçe birer pul alınsa imdi mâlî (2) yazup üçer akçe birer pul ile zarb edüp zühûra gelür cevâb (3) vâresin (4) meşelâ buña erkâm-ı hindiyyede zarb-ı gayrî dârlar (5) elde bir dâmezsin ve hem hesâb etsen şolundan gider (6) (7) meşelâ buña erkâm-ı hindiyyede zarb-ı gayrî ... muhâzzet dârlar on kalem (8) ve on beş kalem ne kadar olursa olsun bir kalemde zarb olur (9)

[35b]

(1)meşelâ ...erkâm-ı hindiyyede zarb-ı furkânî'-i merkû'a dârlar şolundan (2) giden ve şağından cümle olur öyle cevâb vâresin ma'lûm (3) (4) (5) meşelâ ...erkâm-ı hindiyyede zarb-ı furkânî'-i merkû'a dârlar bu dağı (6) şolundan gider ve şağından cümle olur öyle cevâb vâresin (7)

[36a]

(1)ba'de iki yüz mişkâlî dağı çekirdek edüp on iki çekirdek (2) dağı katup ba'de hâşılı zarbı bir mişkâl altı çekirdek olan (3) akçe ile zarb edüp hâşılı zarbı tekrâr evvelki bir mişkâl (4) altı çekirdek olan çekirdegi taqsîm edüp cevâb vâresin (5) mişkâl (6) meşelâ üç vukîyye revğan sâde bir gurûşa olsa dört yüz (7) kırk vukîyye revğan sâde kaç akçe eder çü su'âl etseler kâ'ide (8) budur ki evvelâ dört yüz kırk vukîyyenin pahâsını yüz yigirmi (9) akçeden aña zarb edüp ba'de hâşılı zarbı tekrâr üçe taqsîm (10) edüp cevâb vâresin (11) meşelâ on iki zirâ'î kumâş beşer gurûş üçer rub' (12) olsa otuz zirâ'î yedi rub' kumâş kaç akçe eder

[36b]

(1)çü su'âl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ beş ğurüşı akçe édesin (2) ba'de üç rub' dahı akçe édesin bir yere cem' édesin (3) ba'de otuz zirā'î dahı rub' édüp ve yedi rub' dahı altına (4) koyup cem' édesin ve akçeyi olan rub'lara zırb édüp ve hâşıl-ı (5) zırbı evvelki olan on iki zirā'î takşım édüp cevāb (6) vèresin (7) (8) meşelā sekiz vuķiyye üç yüz dirhem bādem bir ğurüş olsa (9) yüz kırk vuķiyye bādem kaç ğurüş eder çü su'âl êtseler (10) kâ'ide budur ki evvelā sekiz vuķiyye dirhem édüp ba'de üç yüz (11) dirhemi dahı katup cümle édesin ba'de yüz kırk vuķiyyeyi (12) dahı dirhem édüp yüz kırk vuķiyyeden hâşıl olan dirhemi (13) yazup sekiz vuķiyye üç yüz dirheme takşım édüp cevāb

[37a]

(1)vèresin dirhem vuķiyye (2) meşelā iki yüz elli vuķiyye kahve üç yüz ğurüşa olsa elli dört (3) biñ yedi yüz altmış üç ğurüşa ne kadar kahve gelür dēyü (4) su'âl êtseler kâ'ide budur ki evvelā elli dört biñ yedi yüz (5) altmış üç vuķiyyeyi yazup iki yüz elliye zırb édüp ba'de (6) tekrār hâşılı zırbı üç yüz ğurüşa takşım édüp cevāb vèresin (7) kahve ğurüş kahve (8) (9) meşelā yüz vuķiyye eşyā' yetmiş beş akçeye olsa yetmiş beş vuķiyyesi (10) kaç akçe eder çü su'âl êtseler kâ'ide budur ki evvelā yüz yetmiş

[37b]

(1)beş vuķiyyeyi yazup ba'de yetmiş beş akçeye zırb édesin ba'de hâşıl-ı (2) zırbı tekrār yüze takşım édesin yetmiş beş vuķiyyesiniñ (3) pahāsı olur ba'de takşımden bāķī kalanı dörde zırb édüp (4) iki hānesin tarh édüp mangır olur çü cevāb vèresin (5) vuķiyye akçe vuķiyye (6) (7) meşelā on biñ elma dört biñ akçeye olsa yigirmi iki biñ (8) elma kaç eder çü su'âl êtseler kâ'ide budur ki evvelā yigirmi iki (9) biñ elmayı yazup ba'de pahāsı olan dört biñ akçeye zırb (10) édüp ba'de hâşıl-ı zırbıñ dört hānesin tarh édüp (11) cevāb vèresin elma akçe alacak elma (12) (13) meşelā beş kīlede bir şīnik baş gelse (14) toķuz yüz kırk kīlede kaç şīnik baş (15) gelür çü su'âl êtseler kâ'ide budur ki evvelā toķuz yüz kırk kīleyi

[38a]

(1)yazup evvelki olan beş kīleye takşım édüp ba'de hâşıl takşımden (2) beher kīle dört şīnik olduğı minvāl üzre dörde takşım (3) édüp cevāb vèresin kīle şīnik kīle kīle şīnik (4) (5) meşelā yüz kīlede altı buçuk kīle baş gelse dört biñ yedi yüz (6)

seksen kīlede ne kadar baş gelür çü su'āl etseler kâ'ide budur (7) ki evvelâ cümle kīleyi yazup altı buçuğa zarb édüp ba'de hâşıl (8) zarbın buçuğdan otuzı bir hānesin tarh édüp cevāb (9) vèresin ba'de tekrār yüze taksīm édüp cevāb vèresin (10) kīle vuḳiyye vuḳiyye (11) (12) meşelâ şimdi ... iki nev' üzredir bir nev'i yüz altmış (13) hesābı üzre ve bir nev'i yüz yigirmi hesābı üzre yüz gürüşümüz

[38b]

(1)on altı bin akçe eder ve bir nev'i on iki bin akçe (2) eder ve ba'de on altı bin akçeyi on iki bin akçe etmek (3) murād eylesen kâ'ide budur ki evvelâ on altı bin akçeyi yazup (4) ba'de yalnız yedi buçuğa zarb édüp ve hâşıl zarbın buçuğ (5) için iki hānesin tarh édüp cevāb vèresin (6) gürüş akçe akçe (7) meşelâ bin sekiz yüz elli 'aded ... gürüş (8) etmek murād eylesen kâ'ide budur ki evvelâ bin sekiz yüz (9) elli ... yazup ba'de ikiye zarb édüp ba'de hâşılı (10) zarbı tekrār üç taksīm édüp cevāb vèresin gāflet (11) (12) meşelâ gürüşü şerīfī altun etmek murād eyleseñ kâ'ide budur ki (13) evvelâ gürüş her ne kadar ise yazup öñine iki sıfır ziyāde koyup

[39a]

(1)yigirmi beşi birin öñine yazup yüz yetmiş beş olur (2) aña zarb edesin ... dört hānesin tarh édüp (3) bākī kalanı gürüş olur ve tarh olınan hānede bir nesne (4) vāki' olursa kırk ile zarb édüp ... dört hānesin (5) tarh édüp bākī kalanı pāre olur ve yine tarhdan bir nesne (6) vāki' olursa üç ile zarb édüp ... dört hānesin (7) tarh édüp bākī kalanı akçe olur ve yine tarhdan (8) bir nesne vāki' olursa dört ile zarb édüp ... (9) dört hānesin tarh édüp bākī kalanı manğır olur bu minvāl (10) üzre cevāb vèresin (11) meşelâ nev'i diger iki yüz yetmiş üç buçuğ (12) dirhem gümüşin beher dirhemi on sekiz (13) akçe üçer pula olsa yüz yigirmi beş dirhemi on altışar akçe (14) ikişer pula olsa kaç akçe eder çü su'āl etseler kâ'ide budur ki

[39b]

(1)evvelâ on sekizi yazup ve her pula yüz yigirmi beş çü hesāb (2) édüp üç pul üç yüz yetmiş beş olur on sekizin öñine (3) yazasın iki yüz yetmiş üç buçuğa zarb edesin ... pul (4) için üç hānesin ve buçuğ için dahı bir hānesin tarh (5) édüp cevāb vèresin (6) (7) meşelâ nev'i diger yetmiş yedi bin yedi yüz yetmiş yedi yumurtanın (8) yetmiş yedi buçuğı yedi buçuğ akçeye olsa kâ'ide budur ki (9)

yetmiş yedi biñ yedi yüz yetmiş yedi yazup yetmiş yedi buçuğ ile (10) taḫsīm edesin ba‘de yedi buçuğ ile ḫarb edesin ve ... (11) bir ḫānesin ṭarḫ edüp ba‘de tekrār iki ile ḫarb edüp ... (12) bir ḫānesin ṭarḫ edüp cevāb vēresin (13)

[40a]

(1) meṣelā nev‘i diğeri ṣīnīkī kīle etmek murād eyleseñ ne ḳadar ṣīnīk olursa (2) olsun ḳā‘ide budur ki yalnız yigirmi beşe ḫarb edüp ... (3) iki ḫānesin ṭarḫ edüp bāḳī ḳalan kīle olur ṭarḫdan (4) bir nesne vāḳī‘ olursa dört ile ḫarb edüp ... iki (5) ḫānesin ṭarḫ edüp cevāb vēresin eğer taḫsīm etmek murād (6) eyleseñ ḳā‘ide budur ki dört ile taḫsīm edüp cevāb vēresin (7) (8) meṣelā nev‘i diğeri bir ḳantār eşyā‘ üç yüz aḳçeye olsa yigirmi (9) iki vuḳiyyesi ḳaç aḳçe eder çü su‘āl etseler ḳā‘ide budur ki (10) evvelā yigirmi iki vuḳiyyeyi ḳantār pahāsı olan üç yüz aḳçe ile (11) ḫarb edüp ḥāşıl-ı ḫarbi ḳantār ḳaç vuḳiyye ise vuḳiyyeye (12) taḫsīm edüp cevāb vēresin (13) ḳantār vuḳiyye ḥāşıl

[40b]

(1) meṣelā nev‘i diğeri bir ṣīnīk biñ dānesi yüz on aḳçeye olsa biñ (2) sekiz yüz altmış eşyā‘ ne ḳadar aḳçe eder çü su‘āl etseler ḳā‘ide budur ki (3) evvelā biñ sekiz altmış eşyā‘ yı yazup biñin pahāsını yüz on aḳçedir (4) aña ḫarb edüp ... üç ḫānesin ṭarḫ edüp cevāb (5) vēresin (6) meṣelā nev‘i diğeri bir ḳantār ṣīnīk on iki ğurūş olsa yigirmi (7) beş vuḳiyyesi ḳaç ğurūş ile ḳaç aḳçe eder çü su‘āl etseler ḳā‘ide (8) budur ki evvelā yigirmi beş vuḳiyyeyi yigirmi üç ile ḫarb edüp ba‘de (9) bir ḫānesin ṭarḫ edüp ve ṭarḫdan bāḳī ḳalanı on ikiye (10) ki ğurūşdur aña ḫarb edüp iki ḫānesin ṭarḫ edüp ğurūş (11) olur ve ṭarḫdan bāḳī ḳalanı tekrār yüz yigirmi aḳçe bir ğurūş (12) olduğı minvāl üzre yüz yigirmiye ḫarb edüp ... üç ḫānesin (13) ṭarḫ edüp aḳçe olur dēyü cevāb vēresin (14) meṣelā nev‘i diğeri filān ḳadar arpa ve filān (15)

[41a]

(1) ḳadar ‘aded ... beher erdebi otuzar ... ğurūşa olsa ḳaç ğurūş (2) eder çü su‘āl etseler ḳā‘ide budur ki evvelā her ne ḳadar ise erdebi (3) yazup ve her ... içün yalnız sekizi yazup ol ḳismet olan (4) otuz ğurūşa ḫarb edüp ve üç ḫānesin ṭarḫ edüp ğurūş (5) olur tekrār ṭarḫ olınan ḫāneyi otuz üçe ḫarb edüp ve üç (6) ḫānesin ṭarḫ edüp pāre olur ba‘de tekrār ṭarḫ olınan ḫāneyi (7) sekiz ile ḫarb edüp üç ḫānesin ṭarḫ edesin manğır olur (8) meṣelā nev‘i diğeri sekiz buçuğ erdeb ve iki ...

(9) pirinç beher erdebi otuz üç ğurūşa olsa kaç (10) ğurūş eder çü su'āl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ beher erdebi on iki (11) ... olduğı minvâl üzre sekiz buçuk erdebi ... êdüp (12) ve iki ... dahı öñine koyup biñ yigirmi iki ... olur (13) ve ba'de bir... pahâsı olan otuz üç ğurūşa zarb êdüp hâşıl-ı (14) zarbı tekrâr yüz yigirmiye takسیم êdüp ve takسیمden bâkî kalan

[41b]

(1) dördün biri buçuk pâre olur çü cevâb vâresin ğaflet olmaya (2) erdeb ... kısmet (3) meşelâ nev'i diger altı arşun bir rub' ... veyâhûd beş arşun beş (4) rub' ... beher arşunı dört ğurūş bir rub' olsa veyâhûd (5) beş ğurūş üç rub'a olsa kaç ğurūş eder çü su'āl êtseler (6) kâ'ide budur ki evvelâ arşunı yazup ve bir rub' için altı arşunıñ (7) öñine yüz yigirmi beşi dahı yazup ba'de altına dört ğurūş (8) yazup öñine rub' için yalnız yigirmi beşi yazup dört yüz (9) yigirmi beş olur ba'de dört yüz yigirmi beşe zarb êdüp üç (10) hânesin tarh êdüp cevâb vâresin ğaflet olmaya şöyle ma'lûm (11)

[42]

(1) meşelâ nev'i diger bir vuķiyye büber iki buçuk dirhem bir akçeye olsa kaç (2) akçe eder çü su'āl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ vuķiyyeyi dirhem (3) êdüp ve ba'de tekrâr dirhemi iki kat êdüp sekiz yüz olur (4) ba'de iki buçuğa dahı iki kat êdüp beş olur beşe (5) takسیم êdüp cevâb vâresin (6) (7) meşelâ nev'i diger bir vuķiyye eşyâ'nın yüzi kırk akçeye olsa dört yüz (8) eşyâ' kaç akçe eder çü su'āl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ dört yüzi (9) yazup kırk ile zarb êdüp iki hânesin tarh êdüp cevâb (10) vâresin (11) meşelâ nev'i diger bir halının uzunı on iki (12) arşun olup ve eni yedi arşun olsa ve kısmeti yüz akçeye (13) olsa ve yine bir ğayrı halının uzunı yigirmi dört arşun (14) olup ve eni on dört arşun olsa kaç akçe eder çü su'āl (15) êtseler kâ'ide budur ki evvelâ kısmeti yüz olan halının uzununu ve enini

[42b]

(1) cümle êdüp ve şonraki halının uzununu ve enini cümle êdüp hâşılı (2) cümleyi kısmet olan yüz akçeye zarb êdüp hâşılı zarbı evvelki (3) olan halının cümlesine takسیم êdüp cevâb vâresin (4) uzunı eni kısmet şonraki eni (5) meşelâ nev'i diger filân kadar keresteniñ yüzi filân kadar akçeye (6) olsa ve yüzde iki kereste terk olsunca olur dâseler kâ'ide (7) budur ki filân kadar keresteyi yazup kısmet olan

aķçe ile zırb (8)     p ve h  şılı zırbı yüz iki keresteye taks  m     p ve yüzden (9) ziy  de yüzde beş vey  h  d dahı ziy  de olursa cev  b v  resin (10) kereste kısmet ... (11) meşel   nev'   diğ  r beş ş  nik bir köle olmak üzre yigirmi k  le bir ş  nik (12) ... ka   aķ  e   der      su'  l   tseler k    de budur ki ve her kölesi yüz (13) on aķ  ye olsa evvel   yigirmi köleyi yazup ve ş  nik i    n yigirmi

[43a]

(1) dahı yazup ve kısmet olan yüz on aķ  ye zırb     p iki h  nesin (2) t  rh     p ve eğer yarım ş  nik v  ki' olursa yigirmi k  leni   (3)     ne on yazup yüz on aķ  ye zırb     p ... (4) iki h  nesin t  rh     p cev  b v  resin (5) (6) meşel   nev'   diğ  r otuz d  ne t  tl   turunç ikisi bir aķ  ye olsa (7) ve otuz d  ne ekşi turunç      bir aķ  ye olsa... yigirmi (8) beş aķ  e   der ve turun  ları biri birine kar  şup ma'l  m olunmuş (9) bu hes  b üzre beşi ikiye gelür külli yigirmi beş   der (10) evvel   altmış turunc   iki buçuğa zırb     p ba'  de bir h  nesin (11) t  rh     p ve h  şıl olanı altıya taks  m     p cev  b v  resin (12) turunç ekşi turunç t  tl   (13) meşel   nev'   diğ  r yüz v  kiyye şey'  n pah  s   seksen bir ğ  r  ş olsa

[43b]

(1) kırık yedi ğ  r  ş   ka   v  kiyye gelür      su'  l   tseler k    de budur ki (2) evvel   kırık yedi ğ  r  ş   yazup hev  dan     ne iki sıfır ziy  de koyup (3) ba'  de seksen bir v  kiyyeye taks  m     p cev  b v  resin (4) ğ  r  ş v  kiyye (5) meşel   nev'   diğ  r bi   sekiz yüz yigirmi yedi v  kiyye şey'   beher t  kuz   (6) v  kiyyesi beş ğ  r  ş ile      rub' olsa vey  h  d dört ğ  r  ş (7) ile      rub' vey  h  d iki ğ  r  ş ile      rub' olsa ka   ğ  r  ş (8)   der      su'  l   tseler k    de budur ki evvel   bi   sekiz yüz yigirmi (9) yedi v  kiyyeyi yazup t  kuz v  kiyyeye taks  m     p ve taks  mden h  şıl (10) olanı beş ğ  r  ş      rub' zırb     p ba'  de iki h  nesin (11) t  rh     p ve t  rh olanı h  nede yigirmi beş   alursa bir rub' (12) ve elli   alursa iki rub' olur dörde zırb     p iki h  nesin (13) t  rh     p cev  b v  resin (14)

[44a]

(1) meşel   nev'   diğ  r dört   dem mu    rebeye aķ  e v  rmi  ler biri      (2) rub' v  rmi   ve bir   dem bir ... v  rmi   ve bir   dem buçuk ğ  r  ş v  rmi   (3) ve bir   dem dahı bir rub' v  rmi   mezb  r aķ  eler on bir ğ  r  ş f    de (4)   ylemi   herkesi   m  l  na ne   adar aķ  e   der      su'  l   tseler k    de (5) budur ki evvel        rub'   on ikiye zırb     p otuz olur dörde (6) taks  m olına ve bir ... dah   on ikiye zırb     p

üçe takṣīm (7) olına ve buçuk ğurūṣı bir yazup on ikiye zarb édüp ikiye (8) takṣīm olına ve bir rub´ bir yazup on ikiye zarb édüp üçe (9) takṣīm olına ve takṣīmden hāṣıl olanları cümle édüp yigirmi iki (10) olur ve fā´ide olan on bir ğurūṣa takṣīm édüp hāṣıl olanlara (11) zarb édüp cümle olan yigirmi ikiye takṣīm olına mangıra varınca cevāb (12) vèresin (13) (14)

[44b]

(1) meṣelā nev´i diger beş kimesne bir sefīnede altı günde on beş vuḳiyye peksimet (2) yēseler on beş kimesne on sekiz günde ne kadar peksimet yemek lāzım (3) gelür çü su´āl étseler kā´ide budur ki evvelā on beş kimesneyi on sekiz (4) kimesneye zarb édüp ... hāṣıl olan tekrār on beşe zarb (5) édüp ve bu iki ´adedi bir yere yazasın ve evvel olan kimesneye (6) beş kerre altı otuz olur otuza takṣīm édesin her ne vāḳi´ (7) olursa aña göre cevāb vèresin ğaflet olunmaya ma´lūm (8) (9) meṣelā nev´i diger bir mişkāl altı çekirdek inçü yüz seksen akçe ile (10) üç mangıra olsa bu hesāb üzre iki yüz dirhem ve on çekirdek (11) inçü kaç akçe éder çü su´āl étseler kā´ide budur ki evvelā iki yüz (12) dirhemi yazup ve her dirhem on altı çekirdek olduğı minvāl (13) üzre on altıya zarb édüp ve hāṣılı zarba on çekirdek

[45a]

(1)daḥı koyup cem´ édesin ba´de yüz seksen akçeyi dört ile zarb (2) édüp mangır olur ve üç mangır daḥı katup cem´ édesin ba´de (3) yüz seksen akçe ile üç mangır ki cümle mangır eldek tekrār aña zarb (4) édesin ve hāṣılı zarbı bir mişkāl altı çekirdek otuz çekirdek (5) éder aña takṣīm édesin ve takṣīmden hāṣıl olan mangır olur (6) ba´de akçe étmek murād éyleseñ tekrār dörde takṣīm édüp (7) akçe olur çü cevāb vèresin ğaflet olunmaya ma´lūm ola (8) çekirdek mangır akçe çekirdek mişkāl (9) (10) (11) meṣelā nev´i diger zirā´ iki rub´ ... seksen beş akçe ile bir (12) mangıra olsa altmış zirā´ ve beş rub´ ... ne kadar akçe éder çü su´āl

[45b]

(1)étseler kā´ide budur ki evvelā cümle zirā´i rub´ édüp ve beş rub´ daḥı (2) koyup ba´de seksen beş akçe bir mangırı daḥı mangır édüp biribiri (3) ile zarb édesin ... pāzār olınan bir zirā´ iki (4) rub´ on rub´ éder aña takṣīm édesin mangır olur tekrār (5) dörde takṣīm édesin akçe olur çü cevāb vèresin (6) (7) (8) meṣelā nev´i diger dört re´īsin bir gemisi var imiş nısfı biriniñ (9) bir çeyregi biriniñ bir çeyregi de

ikisinin bunlar yigirmi beş bin (10) yedi yüz akçesi kalmışdır ol dört nefer ādeme kaçar akçe düşer (11) çü su'āl ētseler kâ'ide budur ki evvelā akçeyi yazup ba'de bir bütün (12) sekiz çeyrek olduğı minvāl üzre sekize takśim ēdesin ve hāşıl (13) olan yarım çeyrek olur ikiye zarb ēdüp bütün

[46a]

(1)çeyrek olur ba'de tekrār ikiye dahı zarb ēdüp yarım hisşe (2) olur çü cevāb vēresin (3) (4) meşelā nev'i diger bir vuķiyye yüz otuz dirhem eşyā'nın pahāsı bir ğurüş (5) ile on beş akçeye olsa seksen sekiz vuķiyye ve yüz otuz dirhem eşyā' (6) ne kadar akçe ēder çü su'āl ētseler kâ'ide budur ki vuķiyyeyi dirhem ēdüp (7) bir vuķiyye yüz otuz dirheme takśim ēdesin ba'de kısmeti olan bir ğurüş (8) on beş akçeye zarb ēdüp ve... yüz yigirmiye takśim ēdesin (9) ol kadar ğurüş ēder çü cevāb vēresin ğaflet olunmaya (10) dirhem akçe vuķiyye kısmet (11)

[46b]

(1)meşelā nev'i diger bir ādem miķdār ... bir miķdār atlas alsa ol (2) ... ile atlasın ikisi otuz arşun olsa ve ba'de ... (3) pahāsı yüz akçeye olsa ve atlasın pahāsı yüz yigirmi akçeye olsa (4) kaç arşun ... ēder ve kaç arşun atlas ēder bilmek murād olınsa (5) ... pahāsından ziyāde yigirmi akçe vēreyim dēmiş ... pahāsıyla (6) atlas pahāsın birbirine cem' ēdüp iki yüz yigirmi hāşıl olur (7) otuz arşunı yazup atlas pahāsıyla zarb ēdüp ba'de (8) zarbın altına ziyāde vēreyim birine yüz kırk akçeyi koyup cümle ēdesin (9) ve hāşılı cümleyi iki yüz yigirmiye takśim ve takśimden hāşıl olan (10) ... arşunı olur mezbūr on yediyi otuza tefrīķ ēdesin (11) on üç arşun atlas kalur ba'de tekrār on üç arşun (12) atlası kısmeti ile zarb ēdüp hāşılı zarbın altına yüz kırk (13) koyup cümle olına ... bin yedi yüz ēder ba'de tekrār on yediyi (14) arşun ... pahāsıyla ki yüz akçedir aña zarb ēdüp ol dahı (15) bin yedi yüz akçe ēder ikisinin dahı kısmetleri birebir gelür çü

[47a]

(1)meşelā buña erkām-ı hindiyyede zarb-ı munkalib dērler şolundan gider (2) ... olunur aña göre cevāb vēresin ğaflet olunmaya (3) (4) meşelā nev'i diger şüret oldur ki pul hesābın beyān ēder pul (5) birer şekle ēylemişdir ki şekli neye dērler (6) beyān ēdelüm ... zıkr ēdüp aña göre cevāb vērelüm (7) bir pul iki pul üç pul dört pul beş pul (8) altı pul yedi pul (9) meşelā beş yüz yigirmi sekiz dirhem

gümüş beşer akçe birer pula ve dahı (10) beş yüz elli birer akçe ikişer pula ve dahı beş yüz

[47b]

(1)yigirmi sekiz pāre şey'i beşer biñ yüz yigirmi beşer akçeye olsa bu zıkr (2) olınan üç cinsin kısmeti bir zarbdan beyān ile dēseler bu üslūb (3) üzre yazup cevāb vèresin (4) (5) meşelā nev'i diger on beş koyun yigirmi beş gürüşa olsa biñ (6) beş yüz elli sekiz gürüşa kaç koyun düşer çü su'āl etseler (7) kâ'ide budur ki evvelā biñ beş yüz elli sekiz gürüşı yazup koyun (8) olan on beşe zarb edüp hāşılı zarbı yigirmi beşe (9) takśīm edüp cevāb vèresin eger takśimden bākī kılursa (10) sekize zarb edüp akçe olur aña göre cevāb vèresin

[48a]

(1)koyun (2) meşelā nev'i diger yüz 'aded altunumuz yüz on dirhem olsa beş biñ (3) sekiz yüz elli dirhem altun kaç 'aded altun eder çü su'āl etseler (4) kâ'ide budur ki evvelā beş biñ sekiz yüz elli dirhemi yazup ba'de (5) yüze zarb edüp hāşılı zarbı tekrār yüz ona takśīm edüp (6) takśimden her ne vākī' olursa altunun 'adedi olur cevāb vèresin (7) altun altun dirhem (8) meşelā gürüşı akçe etmek murād eyleseñ kâ'ide budur ki evvelā gürüş (9) ne kadar ise 'aynı ile yazup bir dahı altına 'aynı ile yazasın ve bir (10) dahı sağ tarafına çaprazına 'aynı ile yazup kara cümle edüp bir sıfır (11) vaz' edesin akçe olur eger buçuğ vākī' olursa sıfır lāzım degildir (12) gürüş gürüş gürüş

[48b]

(1)meşelā kânūnı kadīm üzre iħrāc olınan ludreleri beyān eder (2) ... beher kantārdan on yedi ludre iħrāc olunur (3) revğanı sāde tulum beher kantārdan yedi ludre iħrāc olunur (4) revğanı sāde yedek ... beher kantārdan yedi ludre iħrāc (5) revğan-ı sāde yedek ... beher kantārdan on ludre iħrāc olunur (6) revğanı... beher kantārdan on dört ludre iħrāc (7) revğan fuçusı beher kantārdan on sekiz ludre iħrāc (8) 'asel fuçusı cām birer kantārdan on ludre iħrāc olunur (9) üzüm ... beher kantārdan dört ludre iħrāc olunur (10) üzüm ... beher kantārdan beş ludre iħrāc olunur (11) üzüm haşır beher kantārdan yedi ludre iħrāc olunur

[49a]

(1)penāyiri tulum beher dānesinden bir vuḳiyye iḥrāc olunur (2) zencebīl beher kantārdan üç vuḳiyye iḥrāc olunur (3) meşelā nev'ī diger dört vuḳiyye üç yüz dirhem eşyā' bir ğurūş (4) olsa üç yüz vuḳiyye eşyā' kaç akçe eder çü su'āl etseler kâ'ide (5) budur ki evvelā üç yüz vuḳiyyeyi yazup ba'de dört vuḳiyye üç yüz (6) dirhemi iki kat édüp dört buçuḳ ile dört buçuḳ tokuz (7) olur bu yüz dirhemi başkaca yere yazasın ba'de iki kat olan (8) tokuza takṣīm édüp ve hāşılı takṣīmi iki kat édüp ol (9) kadar ğurūş olur çü cevāb vèresin ve takṣīmden bākī kalanı (10) dört vuḳiyye üç yüz dirhemīn yüz dirhemine zarb édüp (11) zarbdan ne hāşıl olursa ol kadar şey'i daḥı lāzım olur ki (12) ol kadar ğurūş ola vuḳiyye dirhem vuḳiyye tekrār dirhem ve bir ... (13)

[49b]

(1)meşelā nev'ī diger bir 'aseliñ ... üç yılda yüz yigirmi biñ akçeye (2) olsa zabt ederken tımārı āḥir yere verilüp ... tarīke (3) oldur ki yüz yigirmi biñ akçeyi üçe kismet edesin ve hāşılı (4) kismet bir yılın kaṭı kırk biñ akçe eder 'āmeliñ mübāşiriñi üç (5) yılda dört yüz iki gündür aña zarb édüp ve hāşılı zarbın bir (6) hānesin tarḥ edesin sonra üç yılda otuz altı ay olur (7) aña kismet édüp üç yılda kırk dört biñ altı yüz altmış altı (8) akçe olur çü cevāb vèresin (9) (10) meşelā nev'ī diger bir 'āmil muḳāṭa'ayı yüz gün zabt eyleyüp otuz iki (11) biñ akçe maḥşūl ... üç yılda ne kadar akçe olur çü (12) su'āl etseler kâ'ide budur ki evvelā otuz iki biñ akçeyi üç ... (13) biñ seksen gün eder biñ seksen güne zarb édüp ba'de (14) hāşılı zarbı yüz güne takṣīm olına ki 'āmiñ mübāşeret eylediği

[50a]

(1)gündür ba'de takṣīmden hāşıl olan üç yılda üç yüz kırk beş biñ (2) altı yüz akçe olur çü cevāb vèresin ğaflet olunmaya nazar ola (3) gün akçe üç yılda (4) (5) meşelā nev'ī diger sekiz dirhem altun kaç mişḳāl olur çü şū'āl (6) etseler kâ'ide budur ki evvelā sekiz dirhem altunı on altı kīrāt bir (7) dirhem olduğı minvāl üzre on altıya zarb édüp ba'de zarbı (8) bir mişḳāl yigirmi dört kīrāt olduğı minvāl üzre yigirmi (9) dörde kismet édüp ve hāşılı kismet ol kadar mişḳāl olur (10) çü cevāb vèresin dirhem kīrāt mişḳāl kīrāt (11) altun dirhem (12) meşelā nev'ī diger üç yüz kırk yedi dirhem altun mişḳāl olmaḳ (13) lāzım gelse kâ'ide budur ki evvelā üç yüz kırk yedi dirheme bir sıfır

[50b]

(1) zīyāde koyup ba‘de bir buçuğa kısmet olunup hāşılı kısmet ne vāki‘ (2) olursa mişkāl olur çü cevāb vèresin dirhem zarb (3) (4) meşelā nev‘i diger otuz biñ aqçeniñ her dördi yüz elli ‘adedi (5) yüz dirhem olsa kaç dirhem olur çü su‘āl etseler kā‘ide (6) budur ki mezkūr aqçeyi yazup sağı cānibine iki şıfır zīyāde (7) koyup dört yüz elliye kısmet edüp cevāb vèresin (8) (9) meşelā nev‘i diger yedi biñ yedi yüz yetmiş beş dirhem altunı qalurı (10) kesmek murād eylesen kaç sikkeyi qalurı olur çü su‘āl etseler (11) kā‘ide budur ki mezbūr yüz dirhemden seksen altı qalurı

[51b]

(1) kesmek kânūnı kadīmdir mezkūr yigirmi yedi biñ yedi yüz yetmiş (2) beş altunı yazup ba‘de seksen altı qalursa zarb edüp (3) hāşılı zarbıñ iki hānesin tarh edüp cevāb vèresin (4) eger tarhda yüz ‘aded vāki‘ olursa bir qalurı olur çü cevāb (5) vèresin (6) meşelā nev‘i diger otuz ‘aded tahtalu bir fuçı elli medresün (7) alsa yigirmi sekiz tahtalu fuçı kaç medre ile ... olur çü (8) su‘āl etseler kā‘ide budur ki evvelā elli medreyi yigirmi sekiz (9) tahtaya zarb edüp ba‘de otuz tahtaya kısmet edüp cevāb (10) vèresin (11) meşelā on biñ eşyā’ dört biñ aqçeye olsa yigirmi iki biñ (12) beş yüz eşyā’ kaç aqçe eder çü su‘āl etseler kā‘ide budur ki (13) evvelā eşyā’ ne kadar ise yazup on biñin pahāsına zarb

[51b]

(1) edüp ... dört hānesin tarh edüp cevāb vèresin (2) (3) meşelā nev‘i diger yüz ‘aded līmūn altı yüz yigirmi aqçeye olsa yüz elli (4) dānesi kaç aqçe eder çü su‘āl etseler kā‘ide budur ki yüz elli (5) līmūnı ki pahāsını altı yüz yigirmi aqçedir anıñla zarb edüp hāşılı (6) zarbıñ ... iki hānesin tarh edüp cevāb vèresin (7) (8) meşelā bir eşyā’nıñ biñ dānesi biñ iki yüz otuz aqçeye olsa (9) yedi biñ üç yüz dānesi kaç aqçe eder çü su‘āl etseler (10) kā‘ide budur ki evvelā eşyā’yı yazup biñ pahāsı olan biñ (11) iki yüz otuz aqçeye zarb edüp ... üç hānesin tarh (12) edüp cevāb vèresin gāflet olinmaya bir hoş nazar ola

[52]

(1) (2) meşelā yigirmi kīle buğday on üç gürüşa olsa yüz otuz gürüşa (3) kaç kīle buğday gelür çü su‘āl etseler kā‘ide budur ki yigirmi (4) kīle buğdayı yüz otuz gürüşa zarb edüp ve hāşılı zarbdan (5) ne vāki‘ olursa yigirmi kīleniñ pahāsı olan on üç (6) gürüşa takşīm edüp cevāb vèresin (7) (8) meşelā bir qantār eşyā’ yedi

ğurūşa olsa beher vuķiyyesi kaçır akçe (9) olur çü su'āl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ kantarı vuķiyye (10) êdüp ba'de ğurūşı dahı akçe êdüp vuķiyyeye takṣīm êdüp cevāb (11) vèresin kantar vuķiyye ğurūş akçe

[52b]

(1) meşelâ nev'i diger bir kantar eşyâ' tokuz yüz seksen akçeye olsa (2) yigirmi iki vuķiyyesi kaç akçe êder çü su'āl êtseler kâ'ide budur ki (3) evvelâ akçeyi yazup ba'de yigirmi iki vuķiyyeyi zarb êdüp hâşılı (4) zarbı tekrâr kırk dörde takṣīm êdüp cevāb vèresin (5) kantar vuķiyye vuķiyye pahâsı (6) meşelâ biñ dizi incîr beş biñ beş yüz akçeye olsa yigirmi (7) üç biñ iki yüz dizi incîr kaç akçe êder çü su'āl êtseler (8) kâ'ide budur ki evvelâ yigirmi üç biñ iki yüz dizi incîr yazup (9) beş biñ beş yüz akçeye zarb êdüp sonra biñ dizi incîre (10) takṣīm êdüp cevāb vèresin (11) incîr akçe

[53a]

(1) meşelâ yedi biñ dizi incîrden yüz dizi incîrde yüz otuz (2) akçe ... alınsa kaç akçe ... êder çü su'āl êtseler (3) kâ'ide budur ki evvelâ yedi biñi yazup biñ dizi pahâsı (4) olan yüz otuza zarb êdüp hâşılı zarbı tekrâr yüze (5) takṣīm êdüp cevāb vèresin (6) incîr akçe (7) meşelâ nev'i diger bir kimesne biñ ğurūş vèrse onı on ikiye (8) ne kadar mürāca êder dèyü su'āl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ (9) ğurūşı yazup on ikiye zarb êdüp ba'de hâşılı zarbı (10) tekrâr ona takṣīm êdüp ve takṣīmden hâşıl olanıñ içinden (11) aşıl sermāye olan biñ ğurūşı tefrîk êdüp bâķī her ne (12) qalursa ol kadar mürāca êder çü cevāb vèresin (13)

[53b]

(1) meşelâ bir kimesne biñ akçede yigirmi beş akçe zekāt vèrmelü olsa (2) yetmiş biñ akçede kaç akçe zekāt êder çü su'āl êtseler kâ'ide (3) budur ki evvelâ yetmiş biñ akçeyi yazup ba'de hevādan yigirmi beş akçeye (4) zarb êdüp ba'de hâşılı zarbı tekrâr biñ takṣīm êdüp (5) cevāb vèresin (6) meşelâ bir vuķiyye eşyâ' otuz bir akçeye olsa üç yüz vuķiyye eşyâ' (7) ne kadar akçe êder çü su'āl êtseler kâ'ide budur ki evvelâ üç yüz (8) vuķiyyeyi dört yüze zarb êdüp dirhem olur ba'de tekrâr (9) otuz bire dahı zarb êdüp hâşılı zarbı dört yüze takṣīm (10) êdüp cevāb vèresin (11) (12) meşelâ altunı ğurūş êtmek murād èylesen kâ'ide budur ki evvelâ (13) altun kaç 'aded ise yazup üç yüze zarb êdüp ba'de

[54a]

(1) hāşılı zarbı tekrār yüz yigirmiye takṣīm edüp cevāb vèresin (2) (3) meşelā yedi kantār bādem seksen bir gürüşa olsa beher vuḳiyyesi (4) kaç akçe eder çü su'āl etseler kā'ide budur ki evvelā kantārı (5) vuḳiyye edesin ba'de gürüşı daḥı akçe edesin akçeyi üstüne (6) ve vuḳiyyeyi altına koyup takṣīm edesin ve cevāb vèresin (7) kantār vuḳiyye gürüş akçe kantār vuḳiyye (8) meşelā on 'aded eşyā' altı akçeye olsa üç yüz elli 'aded eşyā' (9) kaç akçe eder çü su'āl etseler kā'ide budur ki evvelā üç yüz elli (10) vuḳiyyeyi yazup ba'de altına zarb edüp ve hāşılı zarbıñ bir hānesin (11) tarḥ edüp cevāb vèresin ğaflet olunmaya ma'lūm (12)

[54b]

(1) meşelā bir eşyā'nıñ yüzi iki yüz seksen beş akçeye olsa yüz (2) altmış iki eşyā' kaç akçe eder çü su'āl etseler kā'ide budur ki (3) yüz altmış iki eşyā'yı yazup ba'de iki yüz seksen beş akçeye (4) olduğı minvāl üzre iki yüz seksen beşe zarb edüp (5) hāşılı zarbıñ iki hānesin tarḥ edüp cevāb vèresin (6) meşelā yüz 'aded līmūn on akçeye olsa (7) altı bin iki yüz elli 'aded līmūn kaç akçe (8) eder çü su'āl etseler kā'ide budur ki evvelā altı bin iki yüz (9) 'aded līmūnı yazup ba'de tekrār ona takṣīm edüp hāşılı (10) zarbıñ iki hānesin tarḥ edüp cevāb vèresin ğaflet (11) meşelā bir mişḳāl altı çekirdek inçü yüz seksen (12) akçeye olsa iki yüz mişḳāl on iki çekirdek (13) inçü kaç akçe eder çü su'āl etseler kā'ide budur ki (14) evvelā bir mişḳāl yigirmi dört çekirdek olduğı minvāl üzre (15) yigirmi dörde zarb edüp ve altı çekirdek daḥı katup

[55a]

(1) koyup bir altun iki gürüş bir rub' olduğı minvāl üzre iki (2) gürüşı yazup ba'de bir rub' için gürüşüñ öñüne yalnız yigirmi (3) beşi koyup iki yüz yigirmi beş olur ba'de aşıl olan gürüşı (4) takṣīm edüp ba'de takṣımden ne hāşıl olursa ol kadar altun (5) olur çü cevāb vèresin (6) meşelā bir 'ambārda arpa veyāḥūd buğday olsa ammā ol 'ambārdaki (7) olan arpa veyāḥūd buğday kaç kīle olduğı 'adedi (8) ma'lūm olmasa kā'ide budur ki enini ve uzunını ölçüp ve ba'de (9) bu yöni daḥı ölçüp meşelā ol 'ambārıñ altı arşun eni (10) ve sekiz arşun uzunluğı var altıyı sekize zarb edesin kırk (11) sekiz olur ba'de üç arşun uzunı olduğı minvāl üzre (12) üçü kırk sekize zarb edüp yüz kırk dört olur ba'de ol (13) 'ambārda olan eger arpa ise beher arşunı beşer kīle arpa (14) 'adl olunur eger buğday ise altışar kīle 'adl olunur

[55b]

(1) ol minvāl üzre yazup cevāb vèresin (2) (3) pes ma'lūm oldu ki yüz kırk dört arşunda beşer kīle arpa (4) olsa yedi yüz yigirmi kīle arpa olur eger buğday ise sekiz (5) yüz altmış dört kīle buğday olur çü cevāb vèresin (6) meşelā nev'î diger parayı yılduz altunı etmek murād èyleseñ kâ'ide (7) budur ki evvelā para kaç 'aded ise yazup ba'de yüz para bir altun (8) olduğı minvāl üzre yüze taḫsīm edüp ḥāşılı taḫsīm (9) her ne vāḳi' olursa ol kadar altun olur çü cevāb vèresin (10) meşelā veyāḥūd elli sekiz biñ (11) altı yüz seksen beş parayı (12) yazup hemān iki ḥānesin tarḥ edüp ol kadar altun olur (13) ve tarḥ olınan ḥāne para ḳalır çü cevāb vèresin ḡaflet olınmaya (14) meşelā para-yı şerīfi altun etmek murād èyleseñ kâ'ide budur ki evvelā

[56]

(1) parayı her ne kadar ise yazup toḳsan para bir şerīfi olduğı (2) minvāl üzre toḳsan paraya taḫsīm edüp ḥāşılı taḫsīm her ne (3) ḥāşıl olursa ol kadar altun olur çü cevāb vèresin (4) (5) meşelā nev'î diger yigirmi taḥṭalu bir fuçu otuz beş medre ...ki (6) alsa otuz dört taḥṭalu fuçu kaç medre ... olur çü (7) su'āl ètseler kâ'ide budur ki evvelā otuz beş medreyi yazup (8) ba'de otuz dört taḥṭaya ṣarb edüp tekrār ḥāşılı ṣarḑı yigirmiye (9) taḫsīm edüp taḫsīmden her ne vāḳi' olursa ol kadar medre (10) olur çü cevāb vèresin (11) (12) meşelā nev'î diger on beş vuḳıyye altunı sikke kesmek murād èyleseñ (13) ḳānūnı kâ'idesi yüz altun yüz on dirhemdir tarīḳ budur ki

[56b]

(1) evvelā vuḳıyyeyi dirhem édesin ḥāşılı dirhemi tekrār yüze ṣarb edüp (2) ba'de tekrār ḥāşıl ṣarḑı yüz ona taḫsīm edüp taḫsīmden ne ḥāşıl (3) olursa ol kadar altun olur çü cevāb vèresin ḡaflet olınmaya (4) altun dirhem (5) meşelā nev'î diger şimdi imdi iki nev'î üzredir bir nev'î yüz (6) altmış ḥesābı üzre ve bir nev'-i ... ḥesābı üzre yüz (7) yüz ḡurūşumuz on altı biñ eder ba'de on iki biñ aḳçeyi on (8) altı biñ aḳçe etmek murād èyleseñ kâ'ide budur ki on iki biñ (9) aḳçeyi yazup hevādan öñüne iki sıfır ziyāde ḳoyup yetmiş beşe (10) taḫsīm edüp cevāb vèresin aḳçe aḳçe (11) (12) meşelā bir ocağın icmāli vèrilüp mīrden ... almaḳ murād

[57a]

(1)olındukda ne tarīk ile icmāl vèrilür bilmek murād èyleseñ (2) olındukda kâ'ide budur ki evvelâ ol ocağın biñ beş yüz akçe (3) bu... olup üç ... her bir akçenin toksan akçe eder (4) biñ beş yüzi toksana zarb édüp hâşılı zarb ne olursa (5) icmāl olur ... vèrüp mîri dahı akçe başına ikişer (6) akçesin alıkoyup seksen sekiz hesâbı üzre vèrilür ba'desin (7) dahı ol mîri vèrdigi akçeyi bir yere yazup tekrâr her ne kadar (8) harcarı var ise içinden çıkarup bâkî her ne kalursa (9) ... olan biñ beş yüze takşīm édüp her ne hâşıl olursa (10) ... zarb édüp zarbdan ne hâşıl olursa (11)olur (12)

[57b]

(1)(2) meşelâ seksen akçeyi iki kişiyeye kısımet ètmek murād èyleseñ ammâ (3) biri nısf ve biri şülüs hişşe alsalar kaçır akçe düşer (4) bilmek murād èyleseñ tarīk budur ki evvelâ nısf iki ve şülüs üçdür (5) ikiyi üçe zarb èyleseñ altı olur ba'de iki ile üçü cem' (6) èyleseñ beş olur ba'de evvelki zarbdan hâşıl olan altıyı (7) seksene zarb edesin ba'de hâşılı zarbı beşe kısımet édüp (8) toksan altı olur ba'de tekrâr toksan altıyı nısf için ikiye (9) kısımet édüp şülüs için üçe kısımet édüp cevâb vèresin (10) (11) meşelâ incîriñ dizisi yüzi yüz on akçeye olsa on biñ (12) dizi incîr kaç akçe eder veyâhüd on bir biñ beş yüz altmış (13) dizi incîr kaç akçe eder çü su'al ètseler kâ'ide budur ki diziyi

[58a]

(1)yazup yüz pahâsına zarb édüp ve iki hânesin tarh édüp (2) cevâb vèresin (3) meşelâ ludreyi kıntâr ètmek murād èyleseñ kâ'ide budur ki ludreyi yazup (4) yüze takşīm édüp cevâb vèresin kıntâr olur bâkîsi (5) ludre kalur (6) meşelâ yüz ludre şînik pahâsı elli akçeye olsa elli ludre şey'i (7) ya altmış ludre şey'i veyâ seksen ludre şey'i kaç akçe eder dèyü (8) su'al ètseler kâ'ide budur ki ludreyi yazup yüz pahâsına zarb (9) édüp ve iki hânesin tarh édüp cevâb vèresin ğaflet (10) (11) meşelâ dirhemi vuķiyye ètmek murād èyleseñ kâ'ide budur ki evvelâ kaç (12) dirhem olursa olsun yazup hevâdan yigirmi beşe zarb (13) édüp dört hânesin tarh édüp vuķiyye olur ve tarh olınan

[58b]

(1)hâneyi tekrâr dört ile zarb édüp iki hânesin tarh édüp cevâb (2) vèresin (3) meşelâ üç biñ akçeyi üç kişiyeye (4) takşīm ètmek murād èyleseñ ammâ biri (5) nısf ve biri şülüs ve biri (6) rub' hişşe alsalar kaçır akçe düşer bilmek murād èyleseñ

ķā'ide budur (7) evvelā nışf iki şülüş üç rub' dört bunların üçünü (8) bir yere cem' edesin tokuz olur ba'de aşıl akçe ki üç biñdir (9) tokuza kısmet edüp üç yüz otuz üç hāřıl olur (10) ba'de hāřıl olan üç yüz otuz üçü nışf için ikiye (11) ve şülüş hiřše kim üçdür ve rub' hiřše kim dörtüdür ikiye üç (12) dörde zırb edüp hāřılı zırb herkesin hişşesi olur (13)

[59a]

(1)der beyān-ı kerrāt 'ilm-i kerrāt-ı eshel vech üzre budur meřelā sekiz (2) kerre yedi kaç eder deseler evvelā bu iki 'adede nazar ola ... (3) takşime ķābil ise anı takşim edüp olmayan zırb olına meřelā (4) yediye nazar eldek ķābili takşim degil ba'de sekize nazar eldek (5) nışfı iki dört rub' iki ol ecilden iki yediye zırb (6) eldek iki kerre yedi on dört oldu ve bu 'adedi mařlūb (7) olan 'adedin rub'udur dört kerre yedi yigirmi sekiz oldu (8) ve bu nışfıdır řaz'ıf eldek elli altı oldu eldeki sekiz kerre (9) yedi elli altı oldu ammā tokuz kerre yedi kaç olur deseler (10) tokuzun üçdür üç kerre yedi yigirmi bir ve üç kerre yigirmi bir (11) altmış üç eder ... mařlūb ve nokşalu meřelā yetmiş kerre altmış kaç (12) olur deseler nokşalıyı hāřf edüp altı kerre yedi kırk iki (13) hāřf olınan iki nokşaları zıyāde eldek dört biñ iki yüz (14) oldu ve eger bir nokşa hāřf olunursa bir nokşa zamm olur ve ... (15) dört kerre beşer ne eder dört ona ve ednā altı kerin

[59b]

(1)

[60a]

(1)meřelā nev'i diger yüz elli vuķiyye... tokuz (2) vuķiyye üç yüz dirhemi bir ğurūřa olsa kaç ğurūř ve (3) akçe eder çü su'al etseler ķā'ide budur ki yüz elli (4) vuķiyyeyi dirhem edesin ve tokuz vuķiyye üç yüz dirhemi dirhem (5) edüp tokuz vuķiyye üç yüz dirheme takřim edesin ve takřimden (6) dirhem bāķī kalursa bir yere yazasın ve yigirmi beře zırb (7) edüp řonra yüz yigirmiye zırb edüp dört hānesin (8) řarř edüp akçe olur çü cevāb vėresin (9)

[60b]

(1)meşelā aḳḳeyi ẓarb ile ġurūş etmek murād èyleseñ aḳḳe ‘adediñ (2) taḥrīr èdüp ba‘de seksen üç biñ üç yüz kırka ẓarb (3) èyleyüp ḥāşılı ẓarb her ne ẓuhūr èder ise dört ḥānesin (4) ... ède içün ẓarḥ èdesin ve bundan şonra daḥı (5) üç ḥānesin ref‘ èdüp her ne ki bâḳī ƙalır ise ġurūş (6) olur şonraki ẓarḥ olınan üç ḥānede raḳam vāḳi‘ (7) olur ise ol raḳamı yalnız on iki ile ẓarb èdüp (8) ba‘de ḥāşılı ẓarbıñ iki ḥānesini ẓarḥ èdüp andan (9) her ne ẓuhūr èder ise aḳḳe olur (10)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

A

a : Tekil üçüncü şahsı gösterir.

a.+ña (3b/08), (16b/02), (18a/06), (22b/13), (24a/09), (25b/04), (25b/06), (29a/02), (30a/05), (33a/10), (36a/09), (39a/02), (40b/04), (40b/10), (44b/07), (45a/03), (45a/05), (45b/04), (46b/14), (47a/02), (47a/06), (47b/10), (49b/05), (49b/07)

a.+ndan (60b/08)

a.+nı (6b/01), (16a/13), (16b/10), (59a/03)

a.+nınla (51b/05)

a.+nlardan (9a/03)

a.+nuñla (17a/07)

[=32]

âde : <Ar. Âdet kelimesinin genellikle Arapça kurala göre yapılmış bâzı terkiplerde aldığı şekli.

a. (5a/10)

‘aded : <Ar. Sayı.

‘a. (6b/05), (17b/07), (17b/09), (17b/12), (17b/13), (19a/10), (19a/13), (19b/03), (19b/08), (19b/12), (20a/05), (38b/07), (41a/01), (48a/02), (48a/03), (51a/04), (51a/06), (51b/03), (53b/13), (54a/08), (54a/08), (54b/06), (54b/07), (54b/09), (55b/07)

‘a.-i maṭlûb (59a/06)

‘a.+e (27b/15), (59a/02)

‘a.+i (17b/07), (17b/09), (18a/12), (25a/10), (44b/05), (48a/06), (50b/04), (55a/07)

‘a.+idir (16b/10), (18a/02), (18a/05)

‘a.+idür (16b/13)

‘a.+iñ (12a/06), (16b/10), (18a/05), (59a/07), (60b/01)

[=45]

[=1]

ādem : <Ar. İnsan, beşer.

a. (5b/03), (8b/07), (9b/02), (9b/03), (9b/05), (10b/01), (15b/07), (21b/13), (22a/01), (22a/02), (22a/04), (22a/05), (23a/02), (25a/13), (27a/08), (29a/07), (33a/06), (44a/01), (44a/02), (44a/02), (44a/03), (46b/01)

a.+e (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08), (9b/03), (9b/04), (25b/01), (45b/10)

a.+iñ (8b/08), (8b/09), (8b/10), (8b/11), (8b/12), (8b/13), (9a/04), (24a/07), (24b/11), (24b/12), (26b/01), (31b/11), (33a/08), (33a/08)

[=44]

‘adl : <Ar. Adâlet, hakkāniyet, doğruluk, tarafsızlık.

‘ā. (55a/14), (55a/14)

[=2]

āhir : <Ar. Son.

a. (49b/02)

[=1]

ağla- : Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek.

a.-yup (26a/08)

[=1]

aḥmed : Ahmet (Şahıs adı).

a. (11b/07)

a.+i (11a/09), (11a/11), (11a/13)

[=4]

aḳçe : Selçuklular ve Osmanlılar’da para birimi olarak kullanılan gümüş sikke.

a. (4a/05), (5b/04), (6a/08), (6a/11), (6b/10), (8a/09), (8b/02), (8b/13), (9b/04), (9b/04), (9b/05), (10b/01), (10b/02), (10b/03), (12a/01), (12a/02), (12a/04), (12a/09), (12b/02), (12b/04), (12b/06), (12b/09), (13a/01), (13a/11), (13b/05), (13b/07), (14a/07), (14a/08), (14a/09), (14a/11), (14b/03), (15a/05), (15a/06), (15b/01), (15b/07), (15b/08), (15b/08), (15b/09), (15b/09), (17a/02), (17a/13), (17a/14), (17b/14), (18a/01), (18a/09),

(18a/10), (18b/01), (18b/02), (18b/05), (18b/06), (19a/06), (19a/08), (19a/10), (19a/12), (19b/02), (19b/05), (19b/07), (19b/07), (19b/08), (19b/11), (19b/14), (20a/04), (20a/07), (20a/09), (20a/10), (20b/12), (21a/04), (21a/11), (21b/14), (22a/02), (22a/12), (22b/04), (22b/14), (22b/15), (23a/03), (24a/03), (24a/09), (24a/10), (24a/10), (24a/11), (24a/11), (24a/12), (24a/13), (24b/07), (24b/07), (24b/12), (24b/13), (25b/10), (25b/10), (25b/10), (25b/11), (26a/02), (26b/02), (26b/05), (26b/05), (26b/06), (26b/07), (27a/04), (27a/10), (27a/10), (27b/03), (27b/04), (27b/05), (27b/09), (27b/09), (28a/14), (28b/01), (29a/07), (29a/08), (29a/09), (29a/09), (29a/13), (29b/08), (29b/09), (29b/13), (30a/09), (30a/12), (30b/02), (30b/12), (31a/10), (33a/13), (34a/10), (34a/11), (34b/02), (35a/01), (35a/02), (36a/03), (36a/07), (36a/12), (36b/01), (36b/02), (37a/10), (37b/05), (37b/11), (38b/01), (38b/01), (38b/02), (38b/06), (38b/06), (39a/07), (39a/13), (39a/13), (39a/14), (40a/09), (40a/10), (40b/02), (40b/07), (40b/11), (40b/13), (42a/02), (42a/08), (42a/14), (42b/07), (42b/12), (43a/08), (44a/01), (44a/04), (44b/09), (44b/11), (45a/03), (45a/06), (45a/07), (45a/08), (45a/11), (45a/12), (45b/02), (45b/05), (45b/10), (46a/06), (46a/10), (46b/05), (46b/15), (47a/09), (47a/10), (47b/10), (48a/08), (48a/11), (49a/04), (49b/04), (49b/08), (49b/11), (49b/11), (50a/02), (50a/03), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52a/08), (52a/10), (52a/11), (52b/02), (52b/07), (52b/11), (53a/02), (53a/02), (53a/06), (53b/01), (53b/02), (53b/07), (54a/04), (54a/05), (54a/07), (54a/09), (54b/02), (54b/07), (54b/13), (56b/08), (56b/10), (56b/10), (57a/02), (57a/03), (57a/05), (57b/03), (57b/12), (57b/13), (58a/07), (58b/06), (58b/08), (60a/03), (60a/08), (60b/01), (60b/09)

a.+de (19a/12), (19a/15), (19b/02), (19b/05), (19b/07), (19b/11), (19b/14), (20a/04), (20a/04), (20a/07), (20a/09), (53b/01), (53b/02)

a.+den (17b/14), (19a/09), (19a/10), (19a/12), (19b/01), (19b/10), (20a/07), (34b/01), (36a/09)

a.+dir (17a/07), (40b/03), (46b/14), (51b/05)

a.+dür (33a/10)

a.+ler (44a/03)

a.+leri (22a/12)

a.+lerini (22a/08)

a.+lik (9b/03)

a.+ni (3b/10), (4a/04), (12a/06), (22b/04), (50b/04), (57a/03)

a.+si (4a/05), (22a/09), (22b/07), (26b/01), (33a/07), (33a/08), (45b/10)

a.+sin (9b/06), (57a/06)

a.+sine (22a/09), (33a/09)

a.+ye (3b/03), (6b/05), (6b/09), (7a/02), (8a/08), (8b/01), (8b/08), (12a/03), (12a/03), (12a/05), (12b/09), (12b/15), (15b/02), (15b/03), (16a/10), (16a/11), (16a/11), (16b/03), (16b/05), (16b/05), (16b/08), (16b/09), (16b/11), (16b/14), (16b/15), (17a/02), (17b/07), (17b/15), (18a/03), (20b/11), (21a/10), (21b/01), (21b/07), (27a/06), (28b/04), (28b/06), (28b/07), (29a/12), (29a/12), (29a/12), (29b/12), (30a/03), (30a/03), (30a/05), (30a/09), (30a/11), (30b/01), (30b/10), (31a/09), (31b/01), (31b/02), (33a/06), (33a/13), (33b/06), (34a/04), (34a/05), (34a/06), (34a/07), (34b/09), (37a/09), (37b/01), (37b/07), (37b/09), (39b/08), (40a/08), (40b/01), (42a/01), (42a/07), (42a/12), (42b/02), (42b/05), (42b/13), (43a/01), (43a/03), (43a/06), (43a/07), (46a/05), (46a/08), (46b/03), (46b/03), (47b/01), (49b/01), (51a/11), (51b/03), (51b/08), (51b/11), (52b/01), (52b/06), (52b/09), (53b/03), (53b/06), (54a/08), (54b/01), (54b/03), (54b/06), (54b/12), (57b/11), (58a/06)

a.+yi (4a/06), (4a/07), (4a/12), (4a/13), (4b/05), (4b/07), (5a/01), (5a/02), (5b/07), (5b/08), (6a/12), (10a/05), (13a/06), (14a/08), (19a/10), (19b/03), (19b/12), (19b/14), (20a/05), (27b/02), (30b/12), (34b/04), (36b/04), (38b/02), (38b/03), (45a/01), (45b/11), (46b/08), (49b/03), (49b/12), (50b/06), (52b/03), (53b/03), (54a/05), (56b/07), (56b/09), (57a/07), (57b/02), (58b/03), (60b/01)

[=408]

al- : Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.

a.-acağı (10a/05), (27a/12), (27b/04), (27b/12), (27b/13), (28a/02)

a.-acağına (9b/10)

a.-acak (37b/11)

a.-acakları (27b/01)

a.-ayım (33a/07)

a.-mağa (27b/09)

a.-mak (56b/12)

a.-mışlar (8b/08)

a.-sa (27b/05), (46b/01), (51a/07), (56a/06)

a.-salar (57b/03), (58b/06)

a.-sağ (18a/10)

a.-up (32a/01)

[=21]

alıḳoy- : Ayırıp saklamak.

a.-up (57a/06)

[=1]

alın- : Alma işi yapılmak.

a.-sa (19b/02), (19b/05), (19b/08), (19b/11), (19b/14), (19b/15), (20a/01), (20a/04), (20a/07), (20a/08), (20a/09), (35a/01), (53a/02)

[=13]

‘**alı** : Ali (Şahıs adı).

‘ā. (11b/07), (20a/11)

[=2]

almak : Bir şeyi kazanmak, elde etmek.

a. (19a/10), (19a/13), (19a/15)

[=3]

alt : Bir nesnenin tabanı.

a.+ına (3b/04), (4a/07), (4a/08), (4b/01), (6a/06), (6b/01), (7a/04), (9b/07), (10a/12), (11a/03), (11a/08), (11b/04), (12a/06), (12b/10), (18a/12), (22b/02), (33b/13), (36b/03), (41b/07), (46b/08), (46b/12), (48a/09), (54a/06), (54a/10)

a.+ında (26b/09)

[=25]

altı : Beşten sonra gelen sayının adı.

a. (5a/04), (5a/04), (6a/01), (6a/10), (8b/09), (11b/14), (12b/01), (12b/01), (12b/12), (18b/02), (25a/14), (25b/03), (25b/05), (28a/14), (36a/02), (36a/04), (38a/05), (38a/07),

(41b/03), (41b/06), (44b/01), (44b/06), (44b/09), (45a/04), (47a/08), (54a/08), (54b/11), (54b/15), (55a/09), (57b/05), (59a/12), (59a/15)

a.+da (26b/11)

a.+mız (3a/09), (3a/11), (3a/13)

a.+sı (14b/07)

a.+şar (55a/14)

a.+ya (11b/05), (14b/12), (19a/15), (43a/11)

a.+yı (3a/06), (5a/06), (55a/10), (57b/06)

[=46]

altı biş : Altı bin.

a. (22b/08), (56b/08)

[=2]

altı biş altı yüz beş : Altı bin altı yüz beş.

a. (30b/05)

[=1]

altı biş altı yüz kırk : Altı bin altı yüz kırk.

a. (17a/14)

[=1]

altı biş altmış : Altı bin altmış.

a. (22b/06), (22b/10)

[=2]

altı biş altmış bir : Altı bin altmış bir.

a.+i (22b/06)

[=1]

altı biş dört yüz : Altı bin dört yüz.

a. (17a/02)

[=1]

altı bin iki yüz : Altı bin iki yüz.

a. (54b/08)

[=1]

altı bin iki yüz elli : Altı bin iki yüz elli.

a. (54b/07)

[=1]

altı yüz : Altı yüz.

a. (25b/02), (50a/02)

[=2]

altı yüz altmış : Altı yüz altmış.

a. (17b/10)

[=1]

altı yüz elli sekiz : Altı yüz elli sekiz.

a. (3b/02)

[=1]

altı yüz kırk beş : Altı yüz kırk beş.

a. (22a/01)

[=1]

altı yüz seksen : Altı yüz seksen.

a. (28b/05)

[=1]

altı yüz seksen beş : Altı yüz seksen beş.

a. (55b/11)

[=1]

altı yüz yigirmi : Altı yüz yirmi.

a. (51b/03), (51b/05)

[=2]

altmış : Altmış.

a. (4b/06), (4b/07), (5b/07), (13a/07), (13a/08), (17a/01), (26b/14), (28a/14), (29b/08),
(43a/10), (45a/12), (56b/06), (58a/07), (59a/11)

a.+a (29b/10)

a.+dan (26b/15)

[=16]

altmış altı bin : Altmış altı bin.

a. (17a/12)

[=1]

altmış beş : Altmış beş.

a. (22b/11)

a.+i (22b/12)

[=2]

altmış bin : Altmış bin.

a. (21a/04)

a.+e (21a/05)

[=2]

altmış bir : Altmış bir.

a.+i (22b/09)

[=1]

altmış dört : Altmış dört.

a.+e (4b/08), (5b/10), (5b/12)

a.+i (5a/03), (5b/09), (5b/11)

[=6]

altmış dört : Altmış dört.

a. (5a/02), (22a/08)

[=2]

altmış iki : Altmış iki.

a. (21b/03), (54b/02)

[=2]

altmış iki bin beş yüz : Altmış iki bin beş yüz.

a. (4a/04)

[=1]

altmış sekiz : Altmış sekiz.

a. (6a/05)

[=1]

altmış üç : Altmış üç.

a. (37a/05), (59a/11)

[=2]

altmış yedi bin : Altmış yedi bin.

a. (13a/13)

[=1]

altmış yedi bin beş yüz : Altmış yedi bin beş yüz.

a. (13b/02)

[=1]

altmış yedi bin beş yüz seksen dört : Altmış yedi bin beş yüz seksen dört.

a. (13a/05)

[=1]

altun : Altın sözünün eski metinlerde ve bugün halk ağzında kullanılan asıl şekli.

a. (18b/04), (18b/06), (19a/06), (19a/08), (32a/11), (38b/12), (48a/03), (48a/03), (48a/07), (48a/07), (50a/05), (50a/11), (50a/12), (53b/13), (55a/01), (55a/04), (55b/07), (55b/09), (55b/12), (55b/14), (56a/03), (56a/13), (56b/03), (56b/04)

a.+ı (32b/01), (32b/05), (50a/06), (50b/09), (51a/02), (53b/12), (55b/06), (56a/12)

a.+ıñ (19a/02), (48a/06)

a.+ını (32a/10), (32a/14)

a.+umuz (48a/02)

[=37]

‘**ambār** : <Ar. İçine erzak ve eşyâ konan büyük yerli sandık veya bir binânın bu işe ayrılan bölümü.

‘ā.+da (55a/06), (55a/13)

‘ā.+daki (55a/06)

‘ā.+ıñ (55a/09)

[=4]

‘**āmel** : <Ar. Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.

‘ā.+ıñ (49b/04)

[=1]

‘**āmil** : <Ar. Bir şeyin meydana gelmesine sebep olan, tesir eden şey, etken, müessir, faktör.

‘ā. (49b/10)

‘ā.+ıñ (49b/14)

[=2]

ammā : <Ar.Zıt ve aykırı hüküm ifâde eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lâkin.

a. (3b/04), (11b/05), (12b/11), (22b/01), (29a/08), (55a/06), (57b/02), (58b/04), (59a/09)

[=9]

ancağ : Yalnız, sâdece.

a. (11a/07), (26b/05), (32a/02)

[=3]

arpa : Buğdaygillerden, tâneleri ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen bir tahıl cinsi.

a. (40b/14), (55a/06), (55a/07), (55a/13), (55a/13), (55b/03), (55b/04)

[=7]

arşun : Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.

a. (21a/13), (32b/09), (32b/10), (34a/10), (34a/11), (34b/01), (41b/03), (41b/03), (42a/12), (42a/12), (42a/13), (42a/14), (46b/02), (46b/04), (46b/04), (46b/11), (46b/11), (46b/14), (55a/09), (55a/10), (55a/11)

a.+da (55b/03)

a.+ı (21a/13), (21b/01), (32b/11), (41b/04), (41b/06), (46b/07), (46b/10), (55a/13)

a.+ıñ (21b/05), (34b/03), (41b/06)

a.+ını (34b/02)

[=34]

asel : <Ar. Bal.

‘a.+ıñ (49b/01)

‘a. (48b/08)

[=2]

asel : <Ar. Bal.

‘a.+ıñ (49b/01)

‘a. (48b/08)

[=2]

aşıl : <Ar. Bir şeyin esas olan kısmı, ayrıntı olmayan tarafı, temel.

a. (9b/08), (10a/12), (14b/02), (20b/02), (22b/12), (23a/04), (25b/13), (26b/07), (53a/11), (55a/03), (58b/08)

[=11]

aşağı : Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı.

a. (5a/09)

[=1]

at : Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan; beygir.

a.+1 (8b/08), (8b/09), (8b/10), (8b/11), (8b/12)

[=5]

aflas : <Ar. Yüzü parlak, sık dokunmuş bir ipekli kumaş türü; saten.

a. (46b/01), (46b/04), (46b/06), (46b/07), (46b/11)

a.+1 (46b/12)

a.+1ı (46b/02), (46b/03)

[=8]

at- : Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak.

a.-up (32a/01)

[=1]

avuç : Elin yarı yumulmuş durumu.

a. (32a/01)

[=1]

ay : Bir ayın herhangi bir gününden ertesi ayın aynı gününe kadar geçen veya yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre.

a. (17a/09), (17a/13), (25b/01), (49b/06)

a.+a (25b/02), (25b/05)

a.+da (25a/13)

a.+sa (24b/02), (24b/02)

[=9]

aylık : Aylık.

a.+1 (24a/12), (24a/13)

[=2]

aylık : Bir aya mahsus, bir ay için.

a. (24a/13)

[=1]

‘aym : <Ar. Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı.

‘a. (3a/14), (4a/06), (5a/03), (5a/05), (5b/08), (6a/06), (7b/02), (7b/07), (9b/07), (11a/02), (11a/04), (11a/05), (12a/03), (12b/10), (23a/09), (32b/11), (48a/09), (48a/09), (48a/10)

[=19]

ayru : Kendi başına, tek, yalnız, müstakil.

a. (26a/03), (26a/03), (26a/03), (26a/03)

[=4]

az : Miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan, çok olmayan.

a. (26b/06)

[=1]

bâdem : <Far. İki çenekliler sınıfının gülgiller familyasından, pembe ve beyaz çiçekler açan, 5 – 12 m. boyunda ağaç. Bu ağacın çağla hâlinde iken tamâmı, dış kabuğu sertleşince ise içi yenen, şekercilikte ve tatlıcılıkta kullanılan meyvesi.

b. (36b/08), (36b/09), (54a/03)

[=3]

bâkî : <Ar. Geriye kalan.

b. (5a/13), (5b/01), (5b/03), (5b/10), (5b/12), (6a/01), (6a/08), (9b/12), (13b/02), (14a/01), (16a/07), (20b/04), (21a/12), (22b/01), (23a/03), (26b/04), (27a/01), (27a/04), (28a/13), (29a/03), (37b/03), (39a/03), (39a/05), (39a/07), (39a/09), (40a/03), (40b/09), (40b/11), (41a/14), (47b/09), (49a/09), (53a/11), (57a/08), (60a/06), (60b/05)

b.+si (10b/10), (13a/01), (58a/04)

b.+sin (11a/09), (11a/13)

b.+sini (24a/09)

[=41]

ba‘de : <Ar. Başına geldiği kelime ve tamlamalara “sonra” anlamı katarak zarf fonksiyonunda birleşik şekiller yapar.

b. (3a/07), (3a/09), (3a/11), (3a/13), (3b/03), (3b/04), (4b/01), (5a/03), (5a/06), (5a/07), (5a/08), (5a/09), (5a/10), (5a/11), (5a/11), (5b/11), (7b/11), (8a/02), (9a/02), (9b/08), (9b/10), (10b/06), (11a/11), (11a/13), (12a/06), (12a/07), (12b/12), (13b/11), (14b/02), (18b/13), (20b/01), (21a/04), (21b/06), (22b/03), (22b/06), (26b/03), (26b/03), (26b/09), (26b/10), (26b/11), (26b/12), (26b/14), (27a/01), (28a/05), (28a/06), (28a/07), (29b/14), (30a/05), (31b/04), (31b/07), (32a/02), (32a/05), (32a/06), (33b/13), (34a/06), (36a/01), (36a/02), (36a/09), (36b/02), (36b/03), (36b/10), (36b/11), (37a/05), (37b/01), (37b/01), (37b/03), (37b/09), (37b/10), (38a/01), (38a/07), (38a/09), (38b/02), (38b/04), (38b/09), (38b/09), (39b/10), (39b/11), (40b/08), (41a/06), (41a/13), (41b/07), (41b/09), (42a/03), (42a/04), (43a/10), (43b/03), (43b/10), (45a/01), (45a/02), (45a/06), (45b/02), (45b/11), (46a/01), (46a/07), (46b/02), (46b/07), (46b/11), (46b/13), (48a/04), (49a/05), (49a/07), (49b/13), (50a/01), (50a/07), (50b/01), (51a/02), (51a/09), (52a/10), (52b/03), (53a/09), (53b/03), (53b/04), (53b/08), (53b/13), (54a/05), (54a/10), (54b/03), (54b/09), (55a/02), (55a/03), (55a/04), (55a/08), (55a/11), (55a/12), (55b/07), (56a/08), (56b/02), (56b/07), (57b/05), (57b/06), (57b/07), (57b/08), (58b/08), (58b/10), (59a/04), (60b/02), (60b/08)

b.+sin (57a/06)

[=138]

bağ- : Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak, nazariîtibâra almak.

b.-up (24a/06)

[=1]

balā : <Far. Bir şeyin yüksek yeri, yukarı, üst.

b.+da (11a/01)

[=1]

bağa : Ben zamirinin yönelme hâli.

b. (26b/05), (27a/10)

[=2]

baş : Bir şeyin özü, temeli, kaynağı.

b. (37b/13), (37b/14), (38a/05), (38a/06)

b.+ına (5b/03), (31a/03), (57a/05)

[=7]

başka : Üzerinde durulanların dışında kalan; diğer, vesair.

b. (22b/06)

b.+ca (49a/07)

[=2]

bayağı : Sıradan.

b. (3b/03)

[=1]

beher : <Far. Her bir.

b. (7a/02), (14a/07), (21a/13), (32b/15), (33a/02), (33b/05), (33b/10), (38a/02), (39a/12), (41a/01), (41a/09), (41a/10), (41b/04), (43b/05), (48b/02), (48b/03), (48b/04), (48b/05), (48b/06), (48b/07), (48b/09), (48b/10), (48b/11), (49a/01), (49a/02), (52a/08), (54a/03), (55a/13)

[=28]

belā : <Ar. İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, bâdire, dert, gam, keder.

b.+da (12a/12)

[=1]

ben : Tekil birinci şahsı gösterir.

b. (26a/10), (26b/02), (26b/02), (27a/09)

[=4]

berāber : <Far. Birlikte.

b. (8b/04), (27b/01)

[=2]

beş : Dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı.

b. (3a/07), (5a/07), (5a/07), (5a/08), (5a/09), (6a/04), (8b/07), (8b/08), (8b/08), (9a/02), (10b/04), (10b/05), (11b/02), (11b/03), (11b/09), (12b/01), (12b/09), (12b/10), (12b/11), (12b/11), (12b/12), (12b/12), (12b/12), (12b/15), (13a/08), (13a/12), (14b/01), (17b/04), (18a/13), (18b/01), (19a/09), (19a/12), (22a/01), (24a/08), (25a/08), (26a/13), (26b/03), (26b/10), (26b/13), (27a/07), (27a/10), (27a/10), (27b/04), (27b/04), (27b/05), (27b/05), (27b/05), (27b/05), (28a/05), (28a/05), (28a/06), (28b/11), (29b/08), (29b/10), (30b/06), (32b/09), (32b/10), (33a/13), (34b/04), (34b/09), (37b/01), (37b/13), (38a/01), (40b/07), (41b/03), (41b/03), (41b/05), (42a/04), (42b/09), (42b/11), (43a/08), (43b/06), (43b/10), (44b/01), (44b/06), (45a/12), (45b/01), (47a/07), (48b/10), (51a/02), (57b/06)

b.+de (26b/12), (26b/13)

b.+den (27b/11)

b.+e (5a/12), (7b/08), (7b/11), (8a/03), (10b/06), (11b/01), (12a/08), (14a/04), (15a/08), (19a/01), (26b/10), (27b/12), (28a/06), (29b/03), (30a/13), (30b/13), (32a/12), (32b/02), (32b/12), (41b/09), (42a/04), (47b/08), (47b/08), (57b/07), (60a/06)

b.+er (13a/11), (26a/11), (26a/11), (36a/11), (47a/09), (47b/01), (47b/01), (55a/13), (55b/03), (59a/15)

b.+i (5a/07), (5a/09), (12b/13), (25a/07), (27b/15), (43a/09), (55a/03)

b.+imiz (3a/12)

[=127]

beş biğ : Beş bin.

b. (9b/04), (48a/02)

[=2]

beş biğ beş yüz : Beş bin beş yüz.

b. (52b/06), (52b/09)

[=2]

beş biğ sekiz yüz elli : Beş bin sekiz yüz elli.

b. (48a/04)

[=1]

beş bin yedi yüz elli : Beş bin yedi yüz elli.

b. (28b/05)

[=1]

beş bin yedi yüz kırk : Beş bin yedi yüz kırk.

b. (28a/14)

[=1]

beş yüz kırk sekiz bin : Beş yüz kırk sekiz bin.

b. (3b/09)

[=1]

beş yüz : Beş yüz.

b. (12a/01), (12a/02), (12a/09), (18a/13), (29b/12), (30a/11), (34a/04), (34a/07), (47a/10), (47a/10), (51a/12)

b.+e (29b/14)

[=12]

beş yüz altmış iki : Beş yüz altmış iki.

b. (22a/04)

[=1]

beş yüz elli sekiz : Beş yüz elli sekiz.

b. (47b/06)

[=1]

beş yüz on iki : Beş yüz on iki.

b. (5a/15)

[=1]

beş yüz otuz altı : Beş yüz otuz altı.

b.+ya (5a/14), (5b/11)

[=2]

beş yüz yetmiş beş : Beş yüz yetmiş beş.

b. (28b/04)

[=1]

beş yüz yigirmi beş : Beş yüz yirmi beş.

b. (13b/01), (18a/13)

[=2]

beş yüz yigirmi beş biñ sekiz yüz elli altı : Beş yüz yirmi beş bin sekiz yüz elli altı.

b. (12b/02)

[=1]

beş yüz yigirmi sekiz : Beş yüz yirmi sekiz.

b. (47a/09)

[=1]

beyān : <Ar. Açıklama, anlatma, söyleme.

b. (14a/01), (22a/11), (28a/04), (47a/04), (47a/06), (47b/02), (48b/01)

b.-ı kerrāt (59a/01)

b.+a (27a/11)

[=9]

binā : <Ar. Barınmak veya belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mîmârî eser, yapı

b. (27a/12), (27b/01), (29a/06)

b.+da (27a/13)

b.+ya (27a/08)

[=5]

bikr : <Ar. Bir şeyin hiç kimse tarafından dokunulmamış, bozulmamış olan (ilk durumu).

b. (10a/01)

[=1]

bil- : Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.

b.-mek (3a/01), (3a/05), (3b/01), (3b/11), (4a/08), (6b/05), (8b/13), (11a/01), (11a/08), (12a/05), (12b/09), (13a/04), (13a/11), (13a/13), (13b/09), (14a/04), (25b/12), (26b/07), (31b/07), (34a/05), (46b/04), (57a/01), (57b/04), (58b/06)

b.-üp (27b/14)

b.-ürsen (26a/09)

[=26]

biñ : Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen sayının adı.

b. (6a/12), (6b/04), (6b/04), (6b/04), (6b/09), (6b/10), (8b/08), (9b/03), (12a/04), (13a/08), (13a/09), (13a/10), (19b/12), (20a/04), (20a/05), (20a/07), (20a/09), (20a/10), (21a/12), (37b/09), (40b/01), (40b/01), (47b/05), (49b/11), (51b/08), (51b/10), (51b/10), (52b/06), (52b/09), (53a/03), (53a/07), (53a/11), (53b/01)

b.+e (6a/10), (6b/06), (53b/04)

b.+i (6b/06), (9a/02), (28b/04), (28b/05), (28b/07)

b.+in (40b/03)

[=42]

biñ beş yüz : Bin beş yüz.

b. (6b/10), (30b/10), (57a/02)

b.+e (57a/09)

b.+i (57a/04)

[=5]

biñ beş yüz elli sekiz : Bin beş yüz elli sekiz.

b. (47b/07)

[=1]

biñ beş yüz otuz üç : Bin beş yüz otuz üç.

b. (13b/07)

[=1]

biñ dört : Bin dört.

b. (18a/02)

[=1]

biñ iki yüz : Bin iki yüz.

b. (12a/03), (12a/09), (25b/05)

[=3]

biñ iki yüz otuz : Bin iki yüz otuz.

b. (51b/08)

[=1]

biñ iki yüz otuz altı : Bin iki yüz otuz altı.

b. (20b/09)

[=1]

biñ sekiz altmış : Bin sekiz altmış.

b. (40b/03)

[=1]

biñ sekiz yüz : Bin sekiz yüz.

b. (33a/08), (38b/08)

[=2]

biñ sekiz yüz elli : Bin sekiz yüz elli.

b. (38b/07)

[=1]

biñ sekiz yüz yigirmi : Bin sekiz yüz yirmi.

b. (43b/08)

[=1]

biñ sekiz yüz yigirmi yedi : Bin sekiz yüz yirmi yedi.

b. (43b/05)

[=1]

biñ seksen : Bin seksen.

b. (17a/08), (49b/13), (49b/13)

[=3]

biñ toğuz yüz on : Bin dokuz yüz on.

b. (18b/13)

[=1]

biñ toğuz yüz on yedi : Bin dokuz yüz on yedi.

b. (18b/05), (19a/06)

[=2]

biñ üç yüz : Bin üç yüz.

b.+e (25a/01)

[=1]

biñ üç yüz yigirmi beş : Bin üç yüz yirmi beş.

b. (13b/14)

[=1]

biñ yedi yüz : Bin yedi yüz.

b. (46b/13), (46b/15)

[=2]

biñ yedi yüz altmış üç : Bin yedi yüz altmış üç.

b. (37a/03)

[=1]

biñ yigirmi : Bin yirmi.

b. (25a/07)

[=1]

biğ yigirmi beş : Bin yirmi beş.

b. (13a/10)

[=1]

biğ yigirmi iki : Bin yirmi iki.

b. (41a/12)

[=1]

biğ yüz yigirmi : Bin yüz yirmi.

b. (47b/01)

[=1]

bir : Sayıların ilkinin adı.

b. (3a/07), (3b/08), (5a/06), (5a/07), (5a/07), (5a/08), (5a/08), (5a/09), (5a/10), (5a/10), (5a/10), (6a/10), (8a/05), (8a/11), (8b/01), (8b/08), (8b/09), (8b/10), (8b/11), (8b/12), (8b/13), (9a/01), (9a/04), (9b/02), (9b/03), (9b/03), (9b/04), (9b/05), (9b/10), (10a/08), (10b/01), (10b/01), (10b/02), (10b/09), (11a/02), (11a/11), (11b/01), (12a/01), (12a/01), (12a/02), (12a/03), (12a/04), (12b/13), (13a/08), (13b/05), (13b/06), (13b/08), (13b/10), (13b/13), (14a/11), (14a/12), (14b/07), (14b/09), (15a/05), (15b/01), (15b/07), (15b/07), (15b/08), (15b/08), (15b/09), (15b/09), (15b/10), (16a/03), (16a/04), (16a/10), (16a/11), (16a/11), (16b/03), (16b/05), (17a/01), (17b/04), (18a/04), (18b/04), (18b/06), (18b/08), (18b/11), (19a/02), (19a/05), (19a/07), (19a/10), (19a/10), (19a/11), (19a/14), (19b/02), (19b/03), (19b/03), (19b/06), (19b/09), (19b/11), (19b/12), (20a/04), (20a/05), (20a/07), (20a/13), (20a/13), (20b/01), (20b/08), (20b/12), (21a/01), (21a/03), (21a/10), (21a/13), (21b/03), (21b/13), (21b/14), (22a/01), (22a/02), (22a/04), (22a/05), (22a/15), (22b/07), (22b/07), (22b/08), (22b/15), (23a/04), (24a/10), (24b/03), (24b/06), (24b/12), (24b/12), (25a/13), (26a/07), (26a/07), (26a/10), (26a/11), (26a/11), (26b/01), (26b/01), (26b/02), (26b/11), (26b/12), (26b/13), (26b/14), (27a/05), (27a/08), (27a/08), (27b/06), (27b/11), (27b/12), (28a/08), (28b/04), (29a/02), (29a/03), (29a/05), (29a/05), (29a/12), (29a/12), (29b/01), (29b/04), (30a/03), (30a/11), (30b/01), (30b/08), (30b/10), (31a/09), (31a/11), (31b/01), (31b/01), (31b/02), (31b/11), (31b/11), (31b/12), (31b/12), (32a/01), (32a/03), (32a/05), (32a/12), (32b/09), (33a/03), (33a/06), (33a/06), (33a/10), (33a/12), (33b/02), (33b/08), (33b/11), (33b/13), (34a/04), (34a/05), (34b/01), (34b/03), (34b/09), (34b/09), (35a/05), (35a/08), (36a/02), (36a/03), (36a/06), (36b/02), (36b/08), (37b/13), (38a/08),

(38a/12), (38a/13), (38b/01), (39a/03), (39a/05), (39a/08), (39b/04), (39b/11), (39b/12), (40a/04), (40a/08), (40b/01), (40b/06), (40b/09), (40b/11), (41a/13), (41b/03), (41b/04), (41b/06), (42a/01), (42a/01), (42a/07), (42a/11), (42a/13), (42b/11), (42b/11), (43a/06), (43a/07), (43a/10), (43b/11), (44a/02), (44a/02), (44a/02), (44a/03), (44a/03), (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/08), (44b/01), (44b/05), (44b/09), (45a/04), (45a/11), (45b/02), (45b/03), (45b/08), (45b/09), (45b/09), (45b/11), (46a/04), (46a/04), (46a/07), (46a/07), (46b/01), (46b/01), (47a/07), (47b/02), (48a/09), (48a/09), (48a/10), (49a/01), (49a/03), (49a/12), (49b/01), (49b/04), (49b/05), (49b/10), (50a/06), (50a/08), (50a/13), (50b/01), (51a/04), (51a/06), (51b/08), (51b/12), (52a/08), (52b/01), (53a/07), (53b/01), (53b/06), (53b/06), (54a/10), (54b/01), (54b/11), (54b/14), (55a/01), (55a/01), (55a/02), (55a/06), (55b/07), (56a/01), (56a/05), (56b/05), (56b/06), (56b/12), (57a/03), (57a/07), (58b/08), (59a/14), (59a/14), (60a/02), (60a/06)

b.+e (13a/08), (22b/10)

b.+er (5a/10), (29a/09), (34a/11), (35a/01), (35a/02), (47a/09), (47a/10), (48b/08)

b.+i (4a/08), (5a/08), (27b/01), (41b/01), (43a/08), (44a/01), (57b/03), (57b/03), (58b/04), (58b/05), (58b/05)

b.+in (26b/03), (26b/04), (32a/02), (39a/01)

b.+inde (27b/01)

b.+ine (4a/08), (22a/09), (43a/08), (46b/08)

b.+ini (12b/11)

b.+iniñ (22a/09), (22a/11), (24a/04), (24a/05), (24b/11), (25a/02), (25b/09), (25b/10), (25b/10), (45b/08), (45b/09)

[=337]

biraz : Bir parça, azıcık.

b. (26b/02)

[=1]

birbiri :İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer.

b. (3b/04), (9b/07)

[=2]

birebir : Aynı ölçüde, ölçüleri büyütülüp küçültülmeden.

b. (14a/10), (46b/15)

[=2]

birer : Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tâne anlamına gelen üleştirme şekli.

b. (11a/15), (11a/15), (47a/05)

[=3]

biribiri : İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer.

b. (22b/01), (23a/09), (45b/02)

b.+ne (46b/06)

[=4]

birinci : Bir sayısının sıra sıfatı, sırada yeri en başta ve ikinciden önce olan, ilk.

b.+yi (5a/12)

[=1]

bölük : On kuralına göre yazılan bir tam sayının sağdan sola üçer üçer ayrılan basamaklarından her biri.

b.+de (26b/02), (26b/03), (26b/04)

b.+in (26b/02)

[=4]

böyle : Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda.

b.+ce (16a/08)

[=1]

bu : En yakında olan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir.

b. (3b/03), (3b/10), (4a/09), (3b/12), (6a/01), (11a/03), (11a/14), (11b/04), (13a/13), (16b/01), (16b/06), (16b/12), (17b/03), (17b/10), (18a/05), (18b/15), (20b/15), (21a/06), (21a/11), (22b/04), (23a/03), (23a/08), (24b/09), (26b/02), (26b/05), (26b/06), (28a/11), (33a/09), (35b/05), (39a/09), (43a/09), (44b/05), (44b/10), (47b/01), (47b/02), (49a/07), (55a/09), (57a/03), (59a/02), (59a/06), (59a/08)

b.+dur (3a/01), (3a/06), (3b/09), (4a/03), (4a/06), (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08), (6a/06), (6a/12), (6b/05), (7a/03), (7a/08), (7b/02), (7b/06), (8a/10), (8b/03), (9a/01), (9b/06), (10b/03), (11a/09), (12a/06), (12b/10), (13a/07), (13a/13), (13b/09), (14a/08), (14b/08), (15a/06), (15b/02), (15b/10), (16a/12), (16b/09), (17a/03), (17b/01), (17b/08), (17b/09), (18a/02), (18a/11), (18a/15), (18b/07), (19a/03), (20a/07), (20a/14), (20b/05), (20b/12), (21a/08), (21b/01), (22a/13), (24b/01), (24b/07), (24b/13), (25a/06), (25b/02), (25b/13), (26b/07), (27a/06), (27b/02), (27b/10), (28a/12), (28b/01), (28b/07), (29a/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/13), (30b/02), (30b/06), (30b/12), (31a/04), (31a/11), (31b/04), (32a/04), (32a/11), (32b/01), (32b/06), (32b/11), (33a/03), (33a/10), (33b/01), (33b/07), (33b/12), (34b/02), (36a/08), (36b/01), (36b/10), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/06), (38b/03), (38b/08), (38b/12), (39a/14), (39b/08), (40a/02), (40a/06), (40a/09), (40b/02), (40b/08), (41a/02), (41a/10), (41b/06), (42a/02), (42a/08), (42a/15), (42b/07), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/05), (44b/03), (44b/11), (45b/01), (45b/11), (46a/06), (47b/07), (48a/04), (48a/08), (49a/05), (49b/12), (50a/06), (50a/13), (50b/06), (50b/11), (51a/08), (51a/12), (51b/04), (51b/10), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/08), (53a/03), (53a/08), (53b/03), (53b/07), (53b/12), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (55a/08), (55b/07), (55b/14), (56a/07), (56a/13), (56b/08), (57a/02), (57b/04), (57b/13), (58a/03), (58a/08), (58a/11), (58b/06), (59a/01), (60a/03)

b.+ña (10b/11), (35a/04), (35a/07), (47a/01)

b.+ndan (20a/06), (20a/06), (60b/04)

b.+nı (31b/12)

b.+nlar (45b/09)

b.+nlardan (16b/06)

b.+nların (58b/07)

b.+nuş (29b/05)

[=215]

buçug : Buçuk.

b.+a (17b/04), (31a/12), (31a/12), (38a/07), (38b/04), (39b/03), (42a/04), (43a/10), (50b/01)

b.+ar (29a/08)

b.+ı (12b/10), (12b/11), (13a/06), (13a/07), (27a/05), (27a/06), (31a/09), (39b/08)

[=18]

buçuk : Yarım.

b. (12b/09), (12b/14), (12b/15), (13a/10), (18b/06), (18b/11), (19a/02), (19a/07), (20a/13), (20b/01), (20b/07), (21a/13), (21b/03), (21b/05), (21b/06), (21b/10), (24b/06), (29a/09), (31a/09), (32a/13), (34a/10), (34a/11), (34b/01), (34b/04), (34b/06), (34b/09), (34b/10), (38a/05), (38b/04), (39a/11), (39b/04), (39b/08), (39b/09), (39b/10), (41a/08), (41a/11), (41b/01), (42a/01), (44a/02), (44a/07), (48a/11), (49a/06), (49a/06)

b.+dan (38a/08)

b.+la (13a/04)

[=45]

buğday : Tâneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdâsını teşkil eden bitki.

b. (29b/01), (33b/05), (52a/02), (52a/03), (55a/06), (55a/07), (55a/14), (55b/04), (55b/05)

b.+ı (52a/04)

[=10]

bugün : İçinde bulunulan gün.

b. (9b/09), (22a/06)

[=2]

bul- : (Varlığı bilinmeyen veya mevcut olmayan bir şeyi) Ortaya çıkarmak, keşfetmek, îcat etmek.

b.-mak (10a/11)

[=1]

büber : Biber.

b. (31b/13), (32a/03), (32a/06), (42a/01)

b.+den (32a/03)

b.+i (31b/11), (32a/05)

[=7]

bütün : Sâhip olduğu biçimi koruyan, parçalara ayrılmamış olan.

b. (45b/11), (45b/13)

[=2]

büz- : Bir şeyi toplayıp sıkarak daraltmak, küçültmek, kısaltmak.

b.-esin (17a/03), (17a/04)

[=2]

C

cānib : <Ar. Yan, taraf, yön, cihet.

c.+ine (5b/09), (50b/06)

[=2]

cām : <Far. Silisli kumun soda ve potas katılarak ateşte eritilmesiyle elde edilen şeffaf, sert ve çabuk kırılır madde, sırça.

c. (48b/08)

[=1]

cem[‘] : <Ar. Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme.

c. (3b/05), (10a/09), (26b/09), (26b/09), (28a/06), (28a/07), (36b/02), (36b/04), (45a/01), (45a/02), (46b/06), (57b/05), (58b/08)

c.-i zencir (22b/02)

[=14]

cem[‘]an : <Ar. Toplama yoluyla, toplam olarak.

c. (15b/10), (16a/03), (22a/06)

[=3]

cevāb : <Ar. Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyâca söz, yazı veya başka bir ifâde yoluyla verilen karşılık, yanıt.

c. (4b/02), (4b/08), (6b/02), (6b/07), (6b/10), (7a/05), (7b/03), (8a/06), (8b/05), (9a/05), (9b/12), (10a/12), (10b/03), (11a/10), (11b/05), (11b/14), (12a/08), (12b/05),

(12b/13), (13a/02), (13b/03), (14a/02), (14a/05), (14b/05), (15a/03), (15a/08), (15b/05), (15b/11), (16a/03), (16a/08), (16b/06), (16b/15), (17a/14), (17b/06), (17b/14), (18a/09), (18b/02), (19a/03), (19a/08), (19a/11), (19a/14), (19b/01), (19b/04), (19b/05), (19b/06), (19b/09), (19b/13), (20a/02), (20a/11), (20b/04), (20b/10), (21a/07), (21a/11), (21b/08), (21b/11), (23a/10), (24a/06), (24a/09), (24b/02), (24b/03), (24b/09), (25a/02), (25a/11), (25b/07), (26a/04), (26a/09), (26a/12), (27a/04), (27b/14), (28a/02), (28a/10), (28b/02), (28b/09), (29a/05), (29b/04), (29b/06), (29b/10), (30a/01), (30a/06), (30a/10), (30a/14), (30b/03), (30b/09), (31a/01), (31a/07), (31a/12), (31b/09), (32a/08), (32a/13), (32b/04), (32b/08), (32b/13), (33a/04), (33a/11), (33b/04), (33b/09), (34a/01), (34a/08), (34b/06), (34b/11), (35a/02), (35b/02), (35b/06), (36a/04), (36a/10), (36b/05), (36b/13), (37a/06), (37b/04), (37b/11), (38a/03), (38a/08), (38a/09), (38b/05), (38b/10), (39a/10), (39b/05), (39b/12), (40a/05), (40a/06), (40a/12), (40b/04), (40b/13), (41b/01), (41b/10), (42a/05), (42a/09), (42b/03), (42b/09), (43a/04), (43a/11), (43b/03), (43b/13), (44a/11), (44b/07), (45a/07), (45b/05), (46a/02), (46a/09), (47a/02), (47a/06), (47b/03), (47b/09), (47b/10), (48a/06), (49a/09), (49b/08), (50a/02), (50a/10), (50b/02), (50b/07), (51a/03), (51a/04), (51a/09), (51b/01), (51b/06), (51b/12), (52a/06), (52a/10), (52b/04), (52b/10), (53a/05), (53a/12), (53b/05), (53b/10), (54a/01), (54a/06), (54a/11), (54b/05), (54b/10), (55a/05), (55b/01), (55b/05), (55b/09), (55b/13), (56a/03), (56a/10), (56b/03), (56b/10), (57b/09), (58a/02), (58a/04), (58a/09), (58b/01), (60a/08)

[=185]

cins : <Ar. Çeşit.

c.+iñ (47b/02)

[=1]

cümle : <Ar. Bütün, hep, tüm.

c. (3b/04), (9b/07), (11a/15), (11a/15), (17b/08), (18a/11), (22b/02), (22b/02), (23a/05), (25b/13), (35b/02), (35b/06), (36b/11), (38a/07), (42b/01), (42b/01), (44a/09), (44a/11), (45a/03), (45b/01), (46b/08), (46b/13), (48a/10)

c.+si (9a/03), (28a/01), (32a/01), (32a/03)

c.+sin (9a/01)

c.+sine (42b/03)

c.+siniñ (11b/04)

c.+ye (22b/05)

c.+yi (42b/02), (46b/09)

[=33]

Ç

çal- : Çarpmak, atmak.

ç.-up (9b/11), (13a/01), (29a/03)

[=3]

çapraz : <Far. Karşı tarafın yanı.

ç.+ına (48a/10)

[=1]

çek- : (Bir şeyi veya bir kimseyi hareket ettirerek bulunduğu yerden) Başka bir yere doğru götürmek, hareket ettirip sürüklemek.

ç.-üp (5a/10)

[=1]

çekirdeg : Çekirdek.

ç.+i (36a/04)

[=1]

çekirdek : Kuyumculukta kullanılan ve beş santigrama eşit olan ağırlık ölçüsü.

ç. (36a/01), (36a/01), (36a/02), (36a/04), (44b/09), (44b/10), (44b/12), (44b/13), (45a/04), (45a/04), (45a/08), (45a/08), (54b/11), (54b/12), (54b/14), (54b/15)

[=16]

çeyreg : Çeyrek.

ç.+i (45b/09), (45b/09)

[=2]

çeyrek : <Far. Dörtte bir.

ç. (45b/12), (45b/13), (46a/01)

[=3]

çık- : (Bir şeyin içinden) Bir miktârı ayrılmak, bir miktârı eksilmek.

ç.-acağ (4a/07), (4a/08)

ç.-anı (4a/08)

ç.-dı (26b/14), (26b/15), (32a/03)

ç.-ınca (33a/03)

ç.-mağ (33a/02)

ç.-sa (31a/03)

[=9]

çıkâr- : Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.

ç. (4a/05), (11b/09), (11b/10), (11b/11), (11b/12), (11b/13), (11b/13)

ç.-asın (4a/07)

ç.-ınca (23a/05)

ç.-up (57a/08)

[=10]

çok : Miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyâde.

ç. (15b/13)

[=1]

çul : <Ar. Kıldan ve kenevirden yapılmış kaba örgülü dokuma.

ç. (14b/05)

[=1]

çü : <Far. Çünkü, mâdemki.

ç. (3b/10), (4a/06), (6a/05), (6a/11), (6b/10), (8a/06), (8a/10), (8b/02), (8b/03), (13a/02), (14a/08), (14a/09), (14b/05), (14b/08), (14b/10), (15a/06), (15b/02), (16a/12), (16b/09), (16b/15), (17a/03), (17a/14), (17b/06), (17b/08), (17b/14), (18a/01), (18a/01), (18a/09), (18a/13), (18b/02), (18b/06), (19a/03), (19a/08), (20a/14), (20b/04), (20b/12),

(21a/11), (24b/01), (24b/07), (25a/05), (25b/01), (25b/06), (26b/02), (27a/04), (28a/02), (28a/10), (29a/01), (29a/05), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/09), (30a/12), (30b/02), (30b/05), (30b/08), (30b/12), (31a/10), (31b/03), (31b/09), (32a/13), (32b/04), (32b/08), (32b/13), (33a/09), (33b/04), (33b/07), (33b/11), (34b/02), (36a/07), (36b/01), (36b/09), (37a/10), (37b/04), (37b/08), (37b/15), (38a/06), (39a/14), (39b/01), (40a/09), (40b/02), (40b/07), (41a/02), (41a/10), (41b/01), (41b/05), (42a/02), (42a/08), (42a/14), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/04), (44b/03), (44b/11), (45a/07), (45a/12), (45b/05), (45b/11), (46a/02), (46a/06), (46a/09), (46b/15), (47b/06), (48a/03), (49a/04), (49a/09), (49b/08), (49b/11), (50a/02), (50a/05), (50a/10), (50b/02), (50b/05), (50b/10), (51a/04), (51a/07), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/07), (53a/02), (53a/12), (53b/02), (53b/07), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (55a/05), (55b/05), (55b/09), (55b/13), (56a/03), (56a/06), (56a/10), (56b/03), (57b/13), (60a/03), (60a/08)

[=145]

D

da : “Ek olarak, fazladan” anlamında kullanılan bir söz; dahi.

d. (24b/09)

[=1]

dā'ire : <Ar. Bir çemberin içinde kalan düzlem parçası.

d. (17b/04)

[=1]

dāne : <Far. Adet, miktar, tâne.

d. (29a/12), (32a/03), (32a/06), (43a/06), (43a/07)

d.+si (31a/10), (40b/01), (51b/04), (51b/08), (51b/09)

d.+sinden (49a/01)

d.+sini (32a/06)

[=12]

dara : <İtal. Bir nesnenin içine konarak tartıldığı kabın boş durumdaki ağırlığı.

d. (33a/02)

[=1]

dahı : “Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de” anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

d. (3a/08), (3a/10), (3a/11), (3a/12), (4b/01), (4b/07), (5a/03), (5b/09), (6a/01), (6a/06), (6b/01), (7a/01), (7a/04), (8a/04), (8b/07), (10a/07), (10a/09), (10b/03), (10b/04), (10b/05), (10b/05), (10b/07), (10b/09), (10b/11), (10b/11), (11a/04), (11a/04), (11a/06), (11a/07), (11a/10), (11b/03), (13b/01), (13b/13), (15a/07), (15b/12), (15b/13), (16a/01), (16a/04), (16a/06), (16a/11), (17a/04), (18b/09), (22a/01), (22a/03), (22a/04), (22b/01), (23a/03), (23a/07), (24a/09), (25a/07), (25b/04), (26a/03), (26a/09), (26b/03), (26b/04), (26b/04), (28a/05), (28a/05), (28a/06), (29a/08), (29a/13), (29b/05), (31b/01), (31b/05), (34b/06), (35b/05), (36a/01), (36a/02), (36b/02), (36b/03), (36b/03), (36b/11), (36b/12), (39b/04), (41a/12), (41b/07), (42a/04), (42b/09), (43a/01), (44a/03), (44a/06), (45a/01), (45a/02), (45b/01), (45b/02), (46a/01), (46b/14), (46b/15), (47a/09), (47a/10), (48a/09), (48a/10), (49a/11), (52a/10), (53b/09), (54a/05), (54b/15), (55a/09), (57a/05), (57a/07), (60b/04)

[=101]

de : “Da” takısının ince sesle biten kelimelerin sonundaki şekli.

d. (3a/13), (5a/06), (5a/08), (5a/09), (5a/15), (25a/05), (28a/12), (45b/09)

[=8]

de- : Söylemek, söz söylemek; eyitmek.

d.-mezsini (35a/05)

d.-miş (26a/09), (26b/06), (27a/11), (46b/05)

d.-rler (3b/08), (35a/04), (35a/07), (35b/01), (35b/05), (47a/01), (47a/05)

d.-se (33a/07)

d.-seler (17b/01), (31a/04), (34b/09), (42b/06), (47b/02), (59a/02), (59a/09), (59a/12)

d.-sen (15b/13)

d.-yerek (3a/07), (5a/12), (5a/14), (5b/02)

d.-yü (10b/02), (18a/11), (21b/02), (24b/13), (27b/02), (32a/04), (32b/11), (33a/13), (37a/03), (40b/13), (53a/08), (58a/07)

[=38]

def'a : <Ar. Kez.

d. (10b/09)

[=1]

deg- : Ulaşmak, erişmek.

d.-di (22b/14)

[=1]

degil : İsim cümlelerini olumsuz yapmak için kullanılan bir söz.

d. (59a/04)

d.+dir (10a/10), (48a/11)

[=3]

demür : Atom numarası 26, atom ağırlığı 55,847, yoğunluğu 7,8 olan, 1510 °C'de eriyen, mavimsi esmer renkte, özellikle çelik, döküm ve alaşımlar durumunda sanayide kullanılmaya en elverişli element (simgesi Fe).

d. (17a/15), (17b/01), (17b/06), (20b/11)

[=4]

deng : Denk.

d.+i (14b/10)

[=1]

denil- : Söylenmek, sözü edilmek.

d.-miş (22b/07)

[=1]

denk : 0,80175 gram olan ağırlık ölçü birimi.

d. (14b/07), (14b/09), (15a/03), (18b/04), (18b/06), (18b/08), (18b/11), (19a/02), (19a/05), (19a/07)

[=10]

der : <Far.Başına geldiği kelimelere “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapar.

d. (3b/05), (59a/01)

d.++beyân.+ı (4a/01), (4a/01), (4a/01)

[=5]

derbeyân : <Ar. Açıklama, anlatma, söyleme.

d. (6a/02)

d.++ı (4a/10), (4a/10), (4a/10), (4b/03), (4b/03), (4b/05), (4b/09), (4b/09), (5b/05), (5b/05), (6a/02), (9b/01)

[=13]

deyn : <Ar. Belli bir zaman sonunda ödenmek üzere alınan para, borç.

d. (10a/01), (10a/01), (10a/01)

d.+i (9b/03), (9b/04), (9b/05), (9b/05), (9b/09)

[=8]

diger : <Far. Öteki, başka.

d. (3a/05), (3b/01), (3b/08), (4a/03), (4a/12), (5a/01), (5b/07), (6a/04), (6a/10), (6b/04), (7a/01), (7a/07), (7b/01), (7b/05), (8a/08), (8b/01), (8b/07), (9b/02), (10b/01), (11a/01), (12a/01), (12a/12), (12b/08), (13a/04), (15b/01), (16b/08), (17a/01), (17a/15), (17b/07), (17b/15), (18a/10), (18b/04), (20a/12), (20b/10), (21a/12), (24a/10), (24b/05), (25a/13), (25b/06), (25b/09), (26a/07), (26b/01), (27a/08), (28a/11), (28b/04), (29b/01), (29b/08), (29b/12), (30a/03), (30a/08), (30a/11), (30b/01), (30b/05), (30b/10), (31a/02), (31a/09), (31b/01), (31b/11), (32a/10), (32a/14), (32b/05), (32b/09), (32b/14), (33a/06), (33a/12), (33b/05), (33b/10), (34a/04), (34b/01), (39a/11), (39b/07), (40a/01), (40a/08), (40b/01), (40b/06), (40b/14), (41a/08), (41b/03), (42a/01), (42a/07), (42a/11), (42b/05), (42b/11), (43a/06), (43a/13), (43b/05), (44a/01), (44b/01), (44b/09), (45a/11), (45b/08), (46a/04), (46b/01), (47a/04), (47b/05), (48a/02), (49a/03), (49b/01), (49b/10), (50a/05), (50a/12), (50b/04), (50b/09), (51a/06), (51b/03), (52b/01), (53a/07), (55b/06), (56a/05), (56a/12), (56b/05), (60a/01)

[=112]

dik- : Nasbetmek, tâyin etmek.

d.-miş (24a/09)

[=1]

dile- : Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek; arzu etmek.

d.-sen (19a/10), (19a/13)

[=2]

dirhem : <Ar. Okkanın dört yüzde birine eşit olan, 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü.

d. (7a/10), (7b/07), (7b/11), (8b/02), (8b/03), (12a/02), (12a/09), (14a/07), (14b/08), (15a/01), (15b/02), (15b/03), (15b/04), (16a/10), (16a/12), (16b/03), (16b/05), (18b/05), (18b/10), (19a/02), (19a/07), (20b/14), (20b/15), (21a/01), (24b/05), (24b/06), (24b/06), (24b/06), (28b/11), (29a/03), (29a/04), (29b/08), (29b/08), (29b/12), (29b/13), (30a/03), (30a/04), (30a/11), (30a/13), (30b/02), (31a/04), (31a/05), (32a/05), (32a/05), (34a/05), (34a/06), (34b/08), (34b/09), (34b/10), (36b/08), (36b/10), (36b/12), (37a/01), (39a/12), (42a/01), (42a/02), (44b/10), (44b/12), (46a/04), (46a/05), (46a/06), (46a/10), (47a/09), (48a/02), (48a/03), (48a/07), (49a/03), (49a/12), (49a/12), (50a/05), (50a/06), (50a/07), (50a/10), (50a/11), (50a/12), (50b/02), (50b/05), (50b/05), (50b/09), (53b/08), (56b/01), (56b/04), (58a/12), (60a/04), (60a/04), (60a/06)

d.+den (14b/07), (14b/09), (35a/01), (50b/11)

d.+dir (56a/13)

d.+e (14a/09), (15a/07), (16a/13), (30b/03), (32a/07), (36b/13), (46a/07), (50a/13), (60a/05)

d.+i (6a/10), (6a/11), (6a/11), (6b/01), (7b/05), (12a/01), (12a/02), (12a/04), (12a/06), (15a/05), (21a/01), (24b/08), (30b/01), (30b/11), (30b/11), (30b/11), (30b/12), (34b/08), (36b/11), (36b/12), (39a/12), (39a/13), (42a/03), (44b/12), (48a/04), (49a/06), (49a/07), (56b/01), (58a/11), (60a/02), (60a/04)

d.+iñ (49a/10)

d.+ine (49a/10)

[=133]

dizi : Sıra.

d. (52b/06), (52b/07), (52b/08), (52b/09), (53a/01), (53a/01), (53a/03), (57b/12), (57b/13)

d.+si (57b/11)

d.+yi (57b/13)

[=11]

dörd : Dört.

d.+e (7a/10), (7b/09), (8a/11), (14b/04), (15a/02), (18b/08), (21b/09), (24b/02), (25a/01), (26a/01), (26a/04), (29b/05), (32b/03), (37b/03), (38a/02), (43b/12), (44a/05), (45a/06), (45b/05), (50a/09), (54b/15), (58b/12)

d.+i (4b/07), (5a/10), (26a/02), (29b/01), (29b/09), (50b/04)

d.+ümüz (5a/04)

d.+ünj (41b/01)

d.+ünci (5a/14)

[=31]

dört : Üçten sonra gelen sayının adı; cihar.

d. (3a/08), (3a/09), (3a/10), (3a/11), (3a/11), (3a/13), (3a/13), (4a/04), (4b/06), (5a/04), (5a/06), (5a/09), (5a/10), (5a/11), (5a/11), (5b/01), (5b/08), (6b/02), (7b/08), (8a/08), (8b/12), (9b/08), (9b/11), (10a/06), (11b/12), (12a/08), (14a/07), (14b/03), (15a/08), (17b/06), (18b/08), (19a/13), (19b/07), (20a/01), (20a/01), (20a/08), (21a/12), (21b/01), (21b/05), (21b/07), (21b/09), (22b/04), (22b/13), (23a/06), (24a/13), (24b/02), (25a/13), (25b/02), (25b/13), (27a/02), (27a/02), (28b/06), (29a/04), (29a/09), (29b/04), (29b/08), (31a/05), (37b/10), (38a/02), (39a/02), (39a/04), (39a/06), (39a/08), (39a/09), (40a/04), (40a/06), (41b/04), (41b/07), (42a/14), (43b/06), (44a/01), (45a/01), (45b/08), (45b/10), (47a/07), (48b/09), (49a/03), (49a/05), (49a/06), (49a/06), (49a/10), (51b/01), (58a/13), (58b/01), (58b/07), (59a/05), (59a/07), (59a/15), (59a/15), (60a/07), (60b/03)

d.+dür (34b/08), (58b/11)

d.+ñi (29a/02)

[=94]

dört biñ : Dört bin.

d. (37b/07), (37b/09), (51a/11)

[=3]

dört biñ iki yüz : Dört bin iki yüz.

d. (59a/13)

[=1]

dört bin üç yüz : Dört bin üç yüz.

d. (24b/12)

[=1]

dört bin yedi yüz : Dört bin yedi yüz.

d. (38a/05)

[=1]

dört bin yedi yüz kırk : Dört bin yedi yüz kırk.

d. (28a/13)

[=1]

dört yüz : Dört yüz.

d. (17a/13), (20b/13), (21b/13), (24b/05), (31a/05), (36a/06), (41b/08), (42a/07)

d.+e (53b/08), (53b/09)

d.+i (42a/08)

[=11]

dört yüz elli : Dört yüz elli.

d. (22a/13)

d.+ye (50b/07)

[=2]

dört yüz elli sekiz : Dört yüz elli sekiz.

d. (22b/09), (22b/12), (23a/01), (24a/07)

[=4]

dört yüz iki : Dört yüz iki.

d. (49b/05)

[=1]

dört yüz kırk : Dört yüz kırk.

d. (24b/06), (36a/08)

[=2]

dört yüz kırk beş : Dört yüz kırk beş.

d.+e (34b/10)

[=1]

dört yüz kırk dört : Dört yüz kırk dört.

d. (18a/09)

[=1]

dört yüz otuz : Dört yüz otuz.

d. (21b/04)

[=1]

dört yüz otuz beş : Dört yüz otuz beş.

d. (3b/03)

[=1]

dört yüz yedi : Dört yüz yedi.

d. (21b/06)

[=1]

dört yüz yigirmi : Dört yüz yirmi.

d. (41b/09).

[=1]

duy- : Bir şeyi sezmek, fark etmek.

d.-up (32a/01)

[=1]

dülger : <Far. Yapıların kaba ağaç işlerini yapan kimse.

d. (27a/09), (27a/12)

d.+iñ (27a/12)

[=3]

dürüst : <Far. Kurallara uygun, yanlışsız olan.

d. (22a/12)

[=1]

düş- : Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak.

d.-en (22a/11), (24a/04)

d.-er (8b/13), (10a/07), (22a/09), (24b/13), (25b/01), (25b/12), (31a/04), (45b/10), (47b/06), (57b/03), (58b/06)

d.-eri (5b/04), (13a/11)

d.-erse (25a/02)

[=16]

E

et(d)- : Bir işi yapmak; eylemek.

e.-e (60b/04)

e.-ecek (27a/03)

e.-elüm (11a/05), (47a/06)

e.-er (3b/10), (5a/08), (5a/08), (6a/05), (6a/11), (8a/10), (8b/02), (10b/02), (12b/09), (13b/08), (14a/08), (14b/08), (15a/06), (15b/08), (15b/11), (17a/02), (17a/04), (17a/05), (17a/05), (17a/14), (17b/06), (17b/08), (17b/14), (18a/01), (18a/09), (18a/11), (18b/02), (18b/06), (19a/03), (19a/08), (20a/14), (20b/12), (24b/01), (24b/07), (25a/05), (26b/12), (27a/03), (28a/04), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/09), (30a/12), (30b/02), (30b/12), (31a/10), (31b/07), (33a/13), (33b/11), (34a/05), (34b/02), (34b/09), (36a/07), (36a/12), (36b/09), (37a/10), (37b/08), (38b/01), (38b/02), (39a/14), (40a/09), (40b/02), (40b/07), (41a/02), (41a/10), (41b/05), (42a/02), (42a/08), (42a/14), (42b/12), (43a/08), (43a/09), (43b/08), (44a/04), (44b/11), (45a/05), (45a/12), (45b/04), (46a/06), (46a/09), (46b/04), (46b/04), (46b/13), (46b/15), (47a/04), (48a/03), (48b/01), (49a/04), (49b/04), (49b/13), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52b/02), (52b/07), (53a/02), (53a/08), (53a/12), (53b/02),

(53b/07), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (56b/07), (57a/03), (57b/12), (57b/13), (58a/07), (59a/02), (59a/11), (59a/15), (60a/03), (60b/03), (60b/09)

e.-erek (10b/09)

e.-eri (10b/07), (10b/08)

e.-erken (49b/02)

e.-ermiş (6b/10), (12b/04), (20b/10), (21a/11)

e.-ersin (10b/03)

e.-esin (4a/09), (6a/07), (7b/12), (8a/01), (9a/02), (11a/05), (11b/06), (12a/07), (13b/15), (14b/05), (16a/13), (16b/02), (16b/11), (17a/07), (17a/08), (17b/02), (17b/04), (17b/09), (17b/11), (18a/03), (18a/06), (18a/14), (18a/14), (18b/09), (18b/11), (18b/14), (19a/01), (19b/01), (19b/12), (19b/15), (19b/15), (20a/06), (20a/06), (20b/02), (21a/02), (21a/05), (21b/04), (21b/07), (21b/09), (22a/14), (22b/02), (22b/02), (22b/04), (22b/05), (22b/08), (22b/11), (22b/13), (22b/14), (24b/08), (25a/01), (25a/02), (25b/02), (25b/04), (25b/05), (25b/06), (25b/13), (26a/01), (26b/09), (26b/09), (26b/10), (29b/13), (29b/14), (30b/07), (31b/04), (31b/05), (31b/06), (36b/01), (36b/02), (36b/02), (36b/04), (36b/11), (37b/01), (37b/02), (39a/02), (39b/03), (39b/10), (39b/10), (41a/07), (44b/06), (45a/01), (45a/02), (45a/04), (45a/05), (45b/03), (45b/04), (45b/05), (45b/12), (46a/07), (46a/08), (46b/08), (46b/10), (48a/11), (49b/03), (49b/06), (54a/05), (54a/05), (54a/06), (55a/10), (56b/01), (57b/07), (58b/08), (60a/04), (60a/05), (60b/04)

e.-ince (27b/13)

e.-üp (4b/01), (4b/08), (4b/08), (6a/07), (6b/01), (6b/02), (6b/02), (6b/06), (6b/07), (7a/04), (7a/05), (7a/09), (7a/09), (7b/03), (7b/08), (7b/09), (7b/09), (7b/10), (7b/11), (8a/03), (8a/04), (8a/04), (8a/05), (8a/11), (8b/03), (8b/04), (8b/04), (9a/01), (9a/03), (9a/04), (9a/05), (9b/08), (9b/10), (9b/11), (10a/06), (10a/09), (12a/08), (12a/08), (12b/13), (12b/13), (13b/12), (14a/01), (14a/05), (14a/05), (14a/09), (14b/04), (14b/11), (14b/12), (14b/12), (15a/02), (15a/07), (15a/08), (15a/08), (15b/03), (15b/03), (15b/04), (15b/12), (15b/12), (16a/03), (16b/12), (18b/08), (19a/11), (19a/11), (19a/13), (19a/14), (19b/03), (19b/03), (19b/05), (19b/06), (19b/09), (19b/09), (19b/13), (20a/01), (20a/02), (20a/10), (20a/11), (20b/13), (21a/07), (21b/02), (21b/08), (21b/09), (21b/11), (22b/01), (24b/01), (24b/02), (24b/08), (24b/09), (25a/08), (25a/09), (25b/11), (25b/14), (26a/03), (26a/04), (27a/07), (27a/08), (27b/13), (27b/14), (27b/15), (28a/08), (28b/01), (28b/02),

(28b/08), (28b/08), (29a/02), (29a/03), (29b/03), (29b/03), (29b/05), (29b/10), (29b/10), (30a/01), (30a/04), (30a/05), (30a/10), (30a/10), (30a/13), (30a/13), (30a/14), (30b/02), (30b/03), (30b/06), (30b/08), (30b/08), (30b/13), (31a/01), (31a/01), (31a/06), (31a/07), (31a/12), (31a/12), (31b/08), (32a/04), (32a/05), (32a/07), (32a/08), (32a/12), (32a/12), (32b/02), (32b/02), (32b/03), (32b/07), (32b/07), (32b/12), (33a/04), (33a/04), (33a/07), (33a/11), (33b/02), (33b/03), (33b/03), (33b/08), (34a/06), (34a/06), (34a/08), (34b/05), (34b/06), (34b/10), (35a/02), (36a/01), (36a/03), (36a/04), (36a/09), (36a/10), (36b/03), (36b/04), (36b/05), (36b/10), (36b/12), (36b/13), (37a/05), (37a/06), (37b/03), (37b/04), (37b/10), (37b/10), (38a/01), (38a/03), (38a/07), (38a/08), (38a/09), (38b/04), (38b/05), (38b/09), (38b/10), (39a/02), (39a/04), (39a/05), (39a/06), (39a/07), (39a/08), (39a/09), (39b/02), (39b/05), (39b/11), (39b/11), (39b/12), (40a/02), (40a/03), (40a/04), (40a/05), (40a/06), (40a/11), (40a/12), (40b/04), (40b/04), (40b/08), (40b/09), (40b/10), (40b/10), (40b/12), (40b/13), (41a/04), (41a/04), (41a/05), (41a/06), (41a/07), (41a/11), (41a/13), (41a/14), (41b/09), (41b/10), (42a/03), (42a/03), (42a/04), (42a/05), (42a/09), (42a/09), (42b/01), (42b/01), (42b/02), (42b/03), (42b/08), (42b/08), (43a/01), (43a/02), (43a/03), (43a/04), (43a/10), (43a/11), (43a/11), (43b/03), (43b/09), (43b/10), (43b/11), (43b/12), (43b/13), (44a/05), (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/09), (44a/10), (44a/11), (44b/04), (44b/05), (44b/13), (45a/02), (45a/06), (45b/01), (45b/02), (45b/13), (46a/01), (46a/06), (46a/08), (46b/06), (46b/07), (46b/12), (46b/14), (47a/06), (47b/08), (47b/09), (47b/10), (48a/05), (48a/05), (48a/10), (49a/06), (49a/08), (49a/08), (49a/10), (49b/05), (49b/07), (49b/13), (50a/07), (50a/09), (50b/07), (51a/02), (51a/03), (51a/09), (51a/09), (51b/01), (51b/01), (51b/05), (51b/06), (51b/11), (51b/12), (52a/04), (52a/06), (52a/10), (52a/10), (52a/10), (52b/03), (52b/04), (52b/09), (52b/10), (53a/04), (53a/05), (53a/09), (53a/10), (53a/11), (53b/04), (53b/04), (53b/08), (53b/09), (53b/10), (53b/13), (54a/01), (54a/10), (54a/11), (54b/04), (54b/05), (54b/09), (54b/10), (54b/15), (55a/04), (55a/12), (55b/08), (55b/12), (56a/02), (56a/08), (56a/09), (56b/01), (56b/02), (56b/10), (57a/04), (57a/09), (57a/10), (57b/07), (57b/09), (57b/09), (58a/01), (58a/01), (58a/04), (58a/09), (58a/09), (58a/13), (58a/13), (58b/01), (58b/01), (58b/09), (58b/12), (59a/03), (59a/12), (60a/05), (60a/07), (60a/07), (60a/08), (60b/02), (60b/05), (60b/07), (60b/08)

[=594]

et- : Bir işi yapmak; eylemek.

e. (8a/11)

e.-di (26b/06)

e.-digin (26b/07)

e.-dik (28a/06)

e.-diler (25b/12)

e.-mek (3b/08), (4a/03), (7a/07), (7b/01), (7b/05), (7b/06), (7b/06), (8a/03), (32a/10), (32b/01), (32b/05), (38b/02), (38b/08), (38b/12), (40a/01), (40a/05), (45a/06), (48a/08), (53b/12), (55b/06), (55b/14), (56b/08), (57b/02), (58a/03), (58a/11), (58b/04), (60b/01)

e.-meyüp (11a/09), (11a/11), (11a/13)

e.-miş (26a/08)

e.-seler (3b/10), (4a/06), (6a/05), (6a/12), (8a/10), (8b/02), (10b/02), (14a/08), (14b/08), (15a/06), (15b/02), (16a/12), (16b/09), (17a/03), (17b/08), (18a/01), (18a/11), (18b/07), (20a/14), (20b/12), (24b/01), (24b/07), (24b/13), (25a/05), (25b/01), (27b/02), (29a/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/09), (30b/02), (30b/06), (30b/12), (31a/10), (31b/03), (32a/04), (32b/11), (33a/09), (33b/01), (33b/07), (33b/12), (34b/02), (36a/07), (36b/01), (36b/09), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/06), (39a/14), (40a/09), (40b/02), (40b/07), (41a/02), (41a/10), (41b/05), (42a/02), (42a/08), (42a/15), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/04), (44b/03), (44b/11), (45b/01), (45b/11), (46a/06), (47b/06), (48a/03), (49a/04), (49b/12), (50a/06), (50b/05), (50b/10), (51a/08), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/07), (53a/02), (53a/08), (53b/02), (53b/07), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (56a/07), (57b/13), (58a/08), (60a/03)

e.-señ (35a/05)

[=136]

ebūbekir : Ebubekir (Şahıs adı).

e. (11b/07)

[=1]

ecil : <Ar. Arapça'da "sebepe" anlamına gelen kelime dilimizde Ecilden ve Li-ecli... söyleyişlerinde geçer.

e.+den (59a/05)

[=1]

ednā : <Ar. En küçük, en az, cüz'î.

e. (59a/15)

[=1]

eger : <Far. Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şâyet.

e. (4a/07), (10a/10), (19a/12), (19a/15), (19b/04), (19b/07), (19b/10), (19b/13), (20a/04), (20a/08), (20a/09), (21b/10), (40a/05), (43a/02), (47b/09), (48a/11), (51a/04), (55a/13), (55a/14), (55b/04), (59a/14)

[=21]

ekmek : Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdâsı olan yiyecek.

e. (16b/04), (16b/05)

[=2]

ekser : <Ar. Çok fazla, en çok, birçok.

e. (25a/04), (25a/05)

e.+in (25a/10)

[=3]

eksik : Bir kısmı bulunmayan veya bitmemiş olan, tamam olmayan, noksan, nâkıs, nâtamam.

e. (14b/10), (16a/10), (16a/12)

e.+e (14b/07)

[=4]

ekşi : Tadı limon veya sirkeye benzeyen.

e. (43a/07), (43a/12)

[=2]

elde : Çarpma ve toplama işlemlerinde bir sonraki sıranın rakamlarına katılacak olan sayı.

e. (3a/07), (3a/09), (3a/11), (3a/11), (3a/13), (3a/14), (5a/07), (5a/08), (5a/09), (35a/05)

e.+k (22b/15), (24a/05), (27b/06), (45a/03), (59a/04), (59a/04), (59a/06), (59a/08), (59a/13)

e.+ki (10b/10), (11a/09), (11a/15), (11b/03), (59a/08)

[=24]

elli : Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı.

e. (5a/13), (6a/01), (6a/04), (13a/09), (21a/10), (27b/12), (27b/15), (28b/11), (38b/09), (43b/12), (47a/10), (51a/06), (51a/08), (58a/06), (58a/06)

e.+ye (27b/14)

e.+yi (34b/05)

[=17]

elli altı : Elli altı.

e. (5b/03), (30a/08), (59a/08), (59a/09)

e.+ya (30a/09)

[=5]

elli dört : Elli dört.

e. (37a/02)

[=1]

elli dört bin yedi yüz : Elli dört bin yedi yüz.

e. (37a/04)

[=1]

elli sekiz : Elli sekiz.

e. (8b/01), (15b/09), (15b/10), (16a/07), (21b/14)

e.+e (8b/04)

[=6]

elli sekiz bin : Elli sekiz bin.

e. (55b/10)

[=1]

elli tokuz : Elli dokuz.

e. (13b/01)

[=1]

elli tokuz biş altı yüz yetmiş dört : Elli dokuz bin altı yüz yetmiş dört.

e. (12b/04)

[=1]

elli üç : Elli üç.

e. (5b/10)

e.+e (13b/14)

[=2]

elma : Gülgillerden, çiçekleri pembe veya beyaz bir ağaç. Bu ağacın kabuğu parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil renkte, kokusu hoş, tadı ekşi veya tatlı, dokusu gevrek, ufak çekirdekli meyvesi.

e. (37b/07), (37b/08), (37b/11), (37b/11)

e.+y₁ (37b/09)

[=5]

elzem : <Ar. Çok gerekli, vazgeçilmez.

e. (11b/02), (11b/04), (13b/09)

e.+dir (10a/11), (23a/08)

[=5]

en : Bir yüzeyde boy sayılan iki kenar arasındaki uzaklık; genişlik, arz, boy, uzunluk karşıtı.

e.+i (42a/12), (42a/14), (42b/04), (42b/04), (55a/09)

e.+ini (42a/15), (42b/01), (55a/08)

[=8]

engirüz : Eskiden Türkler'in Macarlar'a verdiği isim [Eski metinlerde Öngürüs, Üngürüs, Ungurus şeklinde de geçmiştir].

e. (32a/14)

[=1]

erdeb : <Ar. Bâzı Arap ülkelerinde de kullanılan ve miktârı yerine göre değişen, İstanbul'da dokuz kiloya yakın hubûbat ölçüsü.

e. (41a/08), (41b/02)

e.+i (41a/01), (41a/02), (41a/09), (41a/10), (41a/11)

[=7]

erķām-ı hindiyye : İslâm dünyâsında kullanılmış olan iki sayı sisteminden Osmanlılar zamânında kullanılan sayıların aslını teşkil eden rakamlar.

e.+de (35a/04), (35a/07), (35b/01), (35b/05), (47a/01)

[=5]

esāme : <Ar. İsimler, adlar.

e. (11b/03), (11b/05)

e.+leri (11a/08)

[=3]

eshel : <Ar. Çok (daha, en, pek) kolay.

e. (59a/01)

[=1]

eşyā' : <Ar. Yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesneler.

e. (6b/05), (8a/08), (8a/09), (8a/10), (8b/02), (14a/01), (14a/07), (14b/07), (28a/11), (28b/11), (30a/03), (34a/05), (37a/09), (40a/08), (40b/02), (42a/08), (46a/05), (49a/03), (49a/04), (51a/11), (51a/12), (51a/13), (52a/08), (52b/01), (53b/06), (53b/06), (54a/08), (54a/08), (54b/02)

e.+mız (28a/13), (28a/14)

e.+nın (27a/05), (28b/04), (28b/05), (28b/06), (31a/09), (32b/15), (33a/02), (33b/10), (42a/07), (46a/04), (51b/08), (54b/01)

e.+yı (28b/01), (28b/07), (40b/03), (51b/10), (54b/03)

[=48]

evvel : <Ar. Başlangıçta, evvelâ, ilk önce, ilk olarak.

e. (34a/07), (44b/05)

[=2]

evvelâ : <Ar. İlk önce, ilk olarak.

e. (3b/09), (4a/13), (4b/06), (7b/10), (8a/01), (8a/05), (14a/08), (14a/12), (14b/09), (16a/05), (16a/06), (17a/03), (18b/07), (20b/13), (21b/01), (24b/08), (24b/13), (25a/06), (27b/10), (28b/01), (29b/09), (30a/04), (30b/02), (31a/04), (31b/04), (32a/04), (32a/11), (32b/01), (32b/06), (33b/01), (34a/05), (34b/02), (36a/08), (36b/01), (36b/10), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/07), (38b/03), (38b/08), (38b/13), (39b/01), (40a/10), (40b/03), (40b/08), (41a/02), (41a/10), (41b/06), (42a/02), (42a/08), (42a/15), (42b/13), (43a/10), (43b/02), (43b/08), (44a/05), (44b/03), (44b/11), (45b/01), (45b/11), (47b/07), (48a/04), (48a/08), (49a/05), (49b/12), (50a/06), (50a/13), (51a/08), (51a/13), (51b/10), (52a/09), (52b/03), (52b/08), (53a/03), (53a/08), (53b/03), (53b/07), (53b/12), (54a/04), (54a/09), (54b/08), (54b/14), (55b/07), (55b/14), (56a/07), (56b/01), (57a/02), (57b/04), (58a/11), (58b/07), (59a/02)

[=93]

evvelki : Daha önceki, bundan önce gelen veya olan.

e. (21a/07), (36a/03), (36b/05), (38a/01), (42b/02), (57b/06)

[=6]

eyle- : Etmek.

e.-di (11a/14), (16a/01), (16a/02)

e.-digi (49b/14)

e.-dik (16a/07), (28a/06), (28a/07), (28a/09)

e.-dügin (11a/03), (16a/05)

e.-dük (16a/05), (16a/06)

e.-miş (22a/08), (25a/14), (29a/06), (44a/04)

e.-mişdir (47a/05)

e.-mişini (27a/09)

e.-r (13a/07), (13a/08), (13a/09), (13a/12), (13a/13), (13b/02)

e.-ri (13b/02)

e.-sen (3a/01), (3a/05), (3b/02), (3b/09), (3b/11), (4a/03), (4a/08), (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08), (6b/05), (7a/07), (7b/05), (8b/13), (11a/08), (12b/01), (12b/09), (13a/05), (13a/06), (13a/11), (19a/15), (25b/13), (26b/07), (38b/03), (38b/08), (50b/10)

e.-señ (31b/07), (32a/10), (32b/01), (32b/06), (34a/05), (38b/12), (40a/01), (40a/06), (45a/06), (48a/08), (53b/12), (55b/06), (55b/14), (56a/12), (56b/08), (57a/01), (57b/02), (57b/04), (57b/05), (57b/06), (58a/03), (58a/11), (58b/04), (58b/06), (60b/01)

e.-yüp (11a/12), (49b/10), (60b/03)

[=80]

F

fā'ide : <Ar. İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar, nefi.

f. (3a/06), (22a/08), (22a/09), (22b/03), (25a/14), (25b/11), (26b/07), (44a/03), (44a/10)

f.+dir (25b/03)

f.+leri (22a/12)

f.+sini (23a/04)

f.+ye (26a/03)

f.+yi (25b/14)

[=14]

farz et- : (Aslında olmamış ve gerçekleşmemiş bir şeyi) Bir hükme varmak için dayanak olarak kabul etmek üzere var saymak, öyle imiş gibi kabul etmek, öyle saymak.

f. (11a/05)

[=1]

fazla : <Ar. Her zamankinden veya gerekenden çok, ziyâde.

f. (28a/07)

[=1]

fıkr : <Ar. Düşünce, zihinde tasarlanan şey, düşün.

f.+e (26b/05)

[=1]

filān : <Ar. Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler.

f. (40b/14), (40b/14), (42b/05), (42b/05), (42b/07)

[=5]

frenġi : <Fr. Frenklere âit, Frenk tarzında.

f. (4b/03), (4b/03)

[=2]

fuçı : <Rum. Bir araya getirilerek çemberlerle tutturulmuş ensiz tahtalardan yapılan, yuvarlak, karnı şişkin ve altı üstü düz kap.

f. (51a/06), (51a/07)

[=2]

fuçu : Fıçı.

f. (56a/05), (56a/06)

f.+sı (48b/07), (48b/08)

[=4]

furkâni' : <Ar. Kur'ân-ı Kerîm'e âit.

f.++i (35b/01), (35b/05)

[=2]

Ğ

ġaflet : <Ar.Çevresinde olanları farkedememe, açık gerçeği görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basîretsizlik, aymazlık, ġāfillik.

g. (3b/06), (3b/12), (4a/09), (4b/08), (6a/08), (6b/02), (6b/07), (7b/03), (9a/06), (11b/14), (13a/02), (14b/05), (15a/03), (15b/05), (16a/08), (20a/02), (21a/12), (26a/04), (28b/02), (29b/06), (31b/09), (38b/10), (41b/01), (41b/10), (44b/07), (45a/07), (46a/09), (47a/02), (50a/02), (51b/12), (54a/11), (54b/10), (55b/13), (56b/03), (58a/09)

[=35]

ġarāmet : <Ar. Ödenmesi gereken şey, borç, vergi, resim.

g. (9b/01), (9b/06), (21b/13)

[=3]

ġayr : <Ar. Başka bir kimse, başkası.

g.++1 (35a/04), (35a/07)

[=2]

ġayrı : Başka

g. (3b/05), (3b/05), (28a/01), (42a/13)

g.+s1 (3b/12)

[=5]

ġurūṣ : Kuruş kelimesinin bugün halk ağzında yaşayan eski ve asıl şekli.

g. (6a/05), (6a/08), (21b/14), (22a/01), (22a/03), (22a/04), (22a/05), (22a/07), (22a/07), (22a/08), (22b/09), (22b/15), (22b/15), (23a/01), (23a/02), (23a/05), (23a/06), (23a/06), (24a/03), (24a/05), (24a/07), (24a/08), (25a/13), (25a/14), (25a/14), (25b/01), (32a/10), (32a/13), (32a/14), (32b/04), (33b/11), (33b/11), (33b/13), (36a/11), (36b/08), (36b/09), (37a/07), (38b/06), (38b/07), (38b/13), (39a/03), (40b/06), (40b/07), (40b/10), (40b/11), (41a/01), (41a/04), (41a/10), (41b/04), (41b/05), (41b/05), (41b/07), (43a/13), (43b/04), (43b/06), (43b/06), (43b/07), (43b/07), (43b/10), (44a/02), (44a/03), (46a/04), (46a/07), (46a/09), (48a/08), (48a/12), (48a/12), (48a/12), (49a/03), (49a/09), (49a/12), (52a/11), (53a/07), (53b/12), (54a/07), (55a/01), (60a/02), (60b/01), (60b/05)

g.+a (6a/04), (36a/06), (37a/02), (37a/03), (37a/06), (41a/01), (41a/04), (41a/09), (41a/13), (43b/01), (44a/10), (47b/05), (47b/06), (52a/02), (52a/02), (52a/04), (52a/06), (52a/08), (54a/03), (60a/02)

g.+dur (22b/03), (40b/10)

g.+1 (22a/14), (22b/01), (32b/05), (32b/06), (36b/01), (38b/12), (43b/02), (44a/07), (47b/07), (48a/08), (52a/10), (53a/09), (53a/11), (54a/05), (55a/02), (55a/03)

g.+ıṇa (22b/12)

g.+ıṇ1 (22b/09), (25b/03)

g.+umuz (38a/13), (56b/07)

g.+uñ (55a/02)

[=123]

G

geç- : Belli bir yerde yer almak.

g.-er (22b/04)

[=1]

gel- : Mal olmak.

g.-mek (22a/13)

g.-miş (26b/01)

g.-se (13b/09), (33a/01), (33a/03), (37b/13), (38a/05), (50a/13)

g.-üp (31b/13)

g.-ür (10a/09), (12a/03), (12a/05), (15b/02), (16a/12), (16b/04), (16b/09), (16b/15), (23a/05), (23a/06), (23a/07), (33a/08), (33a/09), (35a/02), (37a/03), (37b/15), (38a/06), (43a/09), (43b/01), (44b/03), (46b/15), (52a/03)

g.-ürse (10a/10), (23a/08)

[=33]

gemi : Su üstünde giden büyük taşıt, sefine.

g.+si (45b/08)

[=1]

gerek : Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lâzım.

g. (27b/03), (27b/05)

g.+dir (22a/11), (26a/12)

[=4]

gez- : (Belli bir amacı olmadan hoş vakit geçirmek, oylanmak veya hava almak için) Bir yere gitmek, dolaşmak.

g.-miş (28a/01)

[=1]

gibi : Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen.

g. (3b/04), (3b/04), (3b/05), (9b/07)

[=4]

gid- : (Belli bir yönde) Belli bir yol tâkip etmek, belli bir yerden geçmek.

g.-en (35b/02)

g.-er (35a/05), (35b/06), (47a/01)

[=4]

gine : Yine, tekrar.

g. (5b/02), (13b/13), (18a/13), (20b/01), (31a/01), (32b/03)

[=6]

gir- : (Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak, dâhil olmak, duhul etmek.

g.-miş (29a/07), (29a/10), (29a/10), (29a/10)

[=4]

git- : (Belli bir yönde) Belli bir yol tâkip etmek, belli bir yerden geçmek.

g.-miş (26b/12)

[=1]

gör- : (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek.

g.-esin (10a/09)

g.-üp (31b/12)

[=2]

göre : Uygun şekilde, uygun olarak.

g. (10b/11), (23a/07), (24a/09), (30a/05), (44b/07), (47a/02), (47a/06), (47b/10)

[=8]

gümüş : Tabiatatta altın, bakır, bâzan platinle birlikte bulunan, altından sonra en kolay dövülüp haddelenebilen, ısı ve elektriği en iyi ileten, ziynet ve kıymetli süs eşyâsı

îmâline yarayan, kendine has beyaz renkte, atom ağırlığı 107,88, atom numarası 47, sembolü Ag olan metal element, sim.

g. (34b/08), (34b/09), (47a/09)

g.+iñ (39a/12)

[=4]

gün : Dünyânın kendi yörüngesi etrâfında bir defa dönmesinden ibâret 24 saatlik zaman parçası.

g. (8b/09), (8b/10), (8b/11), (8b/12), (17a/04), (17a/05), (17a/05), (22a/01), (22a/02), (22a/03), (22a/05), (22a/06), (22b/07), (24a/08), (27a/09), (27a/10), (27a/13), (27a/13), (27b/04), (27b/07), (27b/08), (27b/08), (27b/09), (27b/15), (28a/01), (28a/02), (31b/09), (49b/10), (49b/13), (50a/03)

g.+de (27a/13), (31b/02), (44b/01), (44b/02)

g.+delig.i (24b/11)

g.+delig.ine (24b/12)

g.+deñ (23a/02)

g.+dür (49b/05), (50a/01)

g.+e (9a/01), (17a/03), (17a/04), (17a/08), (22a/14), (22b/10), (27b/03), (31b/06), (49b/13), (49b/14)

g.+i (17a/05), (17a/06), (24b/13)

g.+ini (31b/07)

g.+leri (22a/10)

g.+lerine (9a/04), (22a/10), (22b/01)

g.+ün (17a/09), (17a/14)

g.+üne (22b/08)

[=60]

güneş : Dünya ve diğer gezegenlerin etrâfında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayâtın devâmı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyâya en yakın yıldız, şems.

g.+li (31b/12)

[=1]

günlig : Her gün yapılan, her gün çıkan, her gün olan, gündelik, yevmî.

g.+i (24b/01)

[=1]

H

hālā : <Ar. Bu zamâna kadar, daha, henüz, şimdi bile, hâlen.

h. (11a/05)

[=1]

hāşıl : <Ar. Husûle gelen, olan, meydana çıkan.

h. (6b/06), (9a/03), (9a/04), (9a/05), (10b/07), (10b/08), (10b/09), (11a/10), (11a/12), (11a/14), (11b/01), (11b/02), (12a/07), (13a/09), (13a/09), (13a/10), (13a/12), (13b/01), (13b/03), (15a/01), (15b/04), (16b/11), (17a/08), (17b/03), (17b/03), (17b/10), (17b/10), (18a/04), (18a/05), (18a/15), (18b/10), (18b/13), (18b/15), (18b/15), (19a/01), (20b/03), (20b/15), (21a/03), (21a/06), (21a/06), (22a/15), (22b/06), (22b/11), (25a/08), (25a/09), (25a/10), (25b/03), (25b/04), (25b/05), (25b/06), (25b/14), (26b/10), (27b/06), (28a/08), (29b/14), (30a/01), (30a/05), (30b/03), (30b/13), (31a/06), (31b/04), (31b/05), (31b/05), (31b/06), (31b/08), (32a/07), (36b/04), (36b/12), (38a/01), (38a/07), (38b/04), (40a/13), (43a/11), (43b/09), (44a/09), (44a/10), (44b/04), (45a/05), (45b/12), (46b/06), (46b/09), (49a/11), (50a/01), (53a/10), (55a/04), (56a/03), (56b/02), (56b/02), (57a/09), (57a/10), (57b/06), (58b/09), (58b/10)

h.++ı (6b/01), (7a/04), (7b/08), (8a/11), (9b/10), (9b/11), (12b/13), (13b/15), (14a/04), (14b/03), (14b/12), (15a/07), (15b/03), (16b/01), (16b/12), (21b/07), (22a/14), (22b/13), (24b/03), (24b/09), (25a/01), (25b/14), (31a/12), (34a/07), (34b/05), (36a/02), (36a/03), (36a/09), (37a/06), (37b/01), (37b/10), (38b/09), (40a/11), (41a/13), (42b/01), (42b/02), (42b/08), (44b/13), (45a/04), (46b/09), (46b/12), (47b/08), (48a/05), (49a/08), (49b/03), (49b/05), (49b/14), (50a/09), (50b/01), (51a/03), (51b/05), (52a/04), (52b/03), (53a/04), (53a/09), (53b/04), (53b/09), (54a/01), (54a/10), (54b/05), (54b/09), (55b/08), (56a/02), (56a/08), (56b/01), (57a/04), (57b/07), (58b/12), (60b/03), (60b/08)

[=163]

ḥālī : Yere veya mobilya üstüne serilmek, duvara gerilmek için, genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı.

h.+nıḡ (32b/09)

[=1]

ḥammām : <Ar. Hamam kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

h. (29a/05)

h.+a (29a/06)

h.+ıḡ (17a/01)

[=3]

ḥaṣır : <Ar. Tamamı veya bir bölümü böyle bir örgüden yapılan.

h. (48b/11)

[=1]

ḥasan : Hasan (Şahıs adı).

h. (11b/07)

[=1]

ḥazf : <Ar. Ortadan kaldırma, kaldırılma, çıkarma, silme.

h. (59a/12), (59a/13), (59a/14)

[=3]

ḥesāb : <Ar. Bilinen veya kabul edilen sayı ve değerler üzerinde matematik işlemlerin yapılması işi.

h. (3b/05), (3b/12), (8b/03), (9b/07), (10b/04), (11a/09), (11a/09), (11a/11), (11a/12), (11a/13), (11a/14), (11a/15), (11b/03), (14a/09), (14b/11), (21b/02), (23a/04), (23a/07), (24b/01), (27b/03), (27b/13), (27b/13), (29b/05), (35a/05), (39b/01), (43a/09), (44b/10)

h.+a (27a/11)

h.+ı (28a/04), (38a/13), (38a/13), (56b/06), (57a/06)

h.+ıḡ (47a/04)

[=34]

hışşe : <Ar. Bölünen bir bütünden bir kimseye düşen kısım, pay.

h. (46a/01), (57b/03), (58b/06), (58b/11), (58b/11)

h.+leri (22a/11)

h.+lerine (24a/04)

h.+lü (25b/12)

h.+si (26a/02), (58b/12)

h.+since (25b/12)

h.+sine (8b/13), (25a/02)

[=13]

hāne : <Far. Bir sayının her rakamının bulunduğu yer, basamak.

h. (7b/10), (20a/06), (20a/08), (20a/08), (32b/04), (32b/08), (55b/13)

h.+de (39a/03), (43b/11), (60b/06)

h.+sin (6a/07), (6b/02), (7a/05), (7a/09), (7b/08), (7b/09), (7b/12), (8a/03), (8a/05), (8a/11), (8b/04), (9a/05), (9b/11), (10a/06), (12a/08), (12b/01), (12b/01), (12b/01), (12b/13), (13a/01), (14a/01), (14a/05), (14b/03), (14b/04), (15a/01), (15a/02), (15a/08), (18a/14), (19a/11), (19a/14), (19b/03), (19b/06), (19b/09), (19b/12), (20a/01), (20a/11), (21b/07), (21b/09), (21b/10), (22b/13), (28a/08), (28a/12), (28b/02), (28b/08), (29a/02), (29a/03), (29b/03), (30a/10), (30a/14), (30b/07), (30b/08), (31a/01), (32a/12), (32b/02), (32b/03), (32b/07), (33a/04), (33b/03), (34b/06), (34b/06), (37b/04), (37b/10), (38a/08), (38b/05), (39a/02), (39a/04), (39a/06), (39a/09), (39b/04), (39b/04), (39b/11), (39b/12), (40a/03), (40a/05), (40b/04), (40b/09), (40b/10), (40b/12), (41a/04), (41a/06), (41a/07), (41b/10), (42a/09), (43a/01), (43a/04), (43a/10), (43b/10), (43b/12), (49b/06), (51a/03), (51b/01), (51b/06), (51b/11), (54a/10), (54b/05), (54b/10), (55b/12), (58a/01), (58a/09), (58a/13), (58b/01), (60a/07), (60b/03), (60b/05)

h.+sini (60b/08)

h.+yi (7a/10), (7b/09), (7b/12), (8a/04), (12a/12), (14b/04), (15a/02), (21b/08), (30b/07), (32a/12), (32b/03), (41a/05), (41a/06), (58b/01)

[=129]

hāric : <Ar. Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı.

h.++i (7a/09)

[=1]

hārici : <Ar. Dışla ilgili, dıştan olan.

h. (13a/01), (16b/03), (16b/12), (17a/09), (17b/11), (18a/06)

[=6]

halı : Yere veya mobilya üstüne serilmek, duvara gerilmek için, genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı.

h.+nıḡ (42a/11), (42a/13), (42a/15), (42b/01), (42b/03)

[=5]

ḡandan :

h. (5a/12), (5a/13), (5a/15)

[=3]

ḡarcar : <Ar. Harcamak işi, gider, sarfiyat.

h.+ı (57a/08)

[=1]

ḡayvānāt : <Ar. Hayvanlar.

h. (29a/13)

[=1]

ḡilāf : <Ar. Ters, aykırı.

h.+ı (23a/08)

[=1]

ḡoş : <Far. Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.

h. (51b/12)

h.+ça (23a/04)

[=2]

ḡāzā : <Ar. Tam anlamıyla, mükemmel bir biçimde.

h. (20a/12)

[=1]

hem : <Far. Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu veya birden fazla işin birlikte yapıldığını gösterir [Bu anlamda genellikle tekrar edilerek kullanılır].

h. (22a/12), (22a/12), (35a/05)

[=3]

hemān : <Far. Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden.

h. (15b/12), (33b/07), (55b/12)

[=3]

her : <Far. Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

h. (3b/01), (5b/03), (7b/07), (8a/10), (8b/03), (8b/13), (9a/04), (9b/10), (10a/05), (10a/06), (13a/10), (14a/09), (16a/07), (18a/10), (21b/02), (22a/08), (22a/09), (22a/11), (22b/03), (22b/07), (22b/08), (24a/04), (24a/05), (24a/11), (24b/11), (24b/12), (25a/02), (25b/12), (27a/01), (31a/05), (32b/12), (33b/13), (34b/08), (35a/01), (38b/13), (39b/01), (41a/02), (41a/03), (42b/12), (44b/06), (44b/12), (48a/06), (50b/04), (53a/11), (55b/09), (56a/01), (56a/02), (56a/09), (57a/03), (57a/07), (57a/08), (57a/09), (60b/03), (60b/05), (60b/09)

[=55]

herkes : <Far. Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

h.+iñ (9b/06), (44a/04), (58b/12)

[=3]

hevā : <Ar. Sonuçsuz, anlamsız, boş söz, hal vb.

h.+dan (6a/12), (7b/07), (29b/03), (30b/13), (31a/11), (32a/11), (43b/02), (53b/03), (56b/09), (58a/12)

h.++y1 (6a/02), (6a/02)

[=12]

hindī : Hintle, Hindistan'la ilgili, Hind'e âit, Hint'te yapılan.

h. (5b/05), (5b/05)

[=2]

ıslan- : Islak duruma gelmek.

ı.-mış (31b/12)

[=1]

İ

i- : Ek-fiil (ek-eylem, imek fiili, cevher fiil), Türkçede isimlerin ve isim soylu kelimelerin sonuna gelerek onların yüklem olarak kullanılmalarını sağlayan, ayrıca basit zamanlı fiillerden birleşik zamanlı fiil yapan çekim ekleridir.

i.-di (22b/09), (22b/10), (22b/13), (24a/08)

i.-miş (31b/11), (33a/08), (45b/08)

i.-se (3b/05), (22b/04), (32a/11), (33a/07), (38b/13), (40a/11), (41a/02), (48a/09), (51a/13), (53b/13), (55a/13), (55a/14), (55b/04), (55b/07), (56a/01), (57a/08), (59a/03), (60b/03), (60b/05), (60b/07), (60b/09)

[=28]

ibtidā : <Ar. Bir işin, bir şeyin ilk defa ortaya çıkan kısmı veya başlama zamânı, başlangıç.

i. (11a/09)

[=1]

icmāl : <Ar. Toplama, cem'.

i. (57a/01), (57a/05)

i.+i (56b/12)

[=3]

iç : Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

i.+inden (4a/04), (4a/07), (10b/10), (32a/02), (53a/10), (57a/08)

[=6]

içün : Adına.

i. (10a/08), (13b/10), (13b/13), (14a/01), (14a/12), (14b/01), (14b/03), (18b/08), (20b/02), (21b/03), (23a/02), (29a/03), (29a/03), (33b/13), (34b/03), (34b/04), (34b/05), (34b/06), (34b/10), (38b/05), (39b/04), (39b/04), (41a/03), (41b/06), (41b/08), (42b/13), (55a/02), (57b/08), (57b/09), (58b/10), (60b/04)

[=31]

iẖrāc : <Ar. Bir şeyi bir şeyden veya yerden çıkararak elde etme, istihsal etme.

i. (10b/10), (16a/05), (27b/10), (27b/12), (28a/09), (32b/15), (48b/01), (48b/02), (48b/03), (48b/04), (48b/05), (48b/06), (48b/07), (48b/08), (48b/09), (48b/10), (48b/11), (49a/01), (49a/02)

[=19]

iki : Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı.

i. (3a/06), (3a/07), (3a/09), (3b/11), (4a/13), (5a/06), (5a/07), (5a/08), (5a/09), (5a/10), (5a/10), (6a/07), (7a/05), (7a/09), (7a/10), (7b/09), (7b/12), (8a/03), (8b/04), (10a/09), (10a/11), (11b/13), (13a/01), (13a/05), (13a/07), (13a/07), (13a/08), (13a/09), (13a/13), (13b/02), (14a/01), (14a/05), (14b/04), (15a/01), (15a/02), (15b/11), (15b/12), (16b/04), (16b/14), (17b/14), (18a/12), (18a/14), (18b/02), (18b/05), (18b/07), (18b/10), (19a/01), (19a/02), (19a/05), (19a/07), (19a/12), (19b/05), (19b/12), (19b/14), (19b/14), (20a/01), (21a/11), (22a/07), (23a/06), (24a/09), (24b/06), (24b/08), (25b/04), (26b/11), (27a/03), (27a/05), (27a/06), (28a/12), (28b/02), (29a/02), (29b/03), (30a/10), (30a/13), (30b/07), (31a/01), (31a/09), (31a/11), (31a/12), (32b/02), (32b/03), (32b/07), (33a/04), (33b/07), (34b/05), (34b/06), (36b/05), (37b/04), (38a/12), (38b/05), (38b/13), (39b/11), (40a/03), (40a/04), (40a/09), (40b/10), (41a/08), (41a/12), (42a/01), (42a/03), (42a/04), (42a/04), (42a/09), (42b/06), (42b/08), (43a/01), (43a/04), (43a/10), (43b/02), (43b/07), (43b/10), (43b/12), (43b/12), (44b/05), (45a/11), (45b/03), (47a/07), (49a/06), (49a/07), (49a/08), (50b/06), (51a/03), (51b/06), (54b/05), (54b/10), (54b/12), (55a/01), (55a/01), (55b/12), (56b/05), (56b/09), (57b/02), (57b/04), (57b/05), (58a/01), (58a/09), (58b/01), (58b/07), (59a/02), (59a/05), (59a/05), (59a/05), (59a/06), (59a/13), (60b/08)

i.+den (3a/07), (10a/10)

i.+miz (5a/06)

i.+si (29b/05), (43a/06), (46b/02)

i.+siniñ (16a/03), (45b/09), (46b/15)

i.+şer (13a/10), (34a/10), (39a/14), (47a/10), (57a/05)

i.+ye (8a/01), (8a/02), (8a/04), (8a/06), (13a/09), (14b/12), (15b/13), (19b/05), (24b/09), (30b/08), (38b/09), (43a/09), (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/11), (45b/13), (46a/01), (53a/07), (57b/08), (58b/10), (58b/11)

i.+yi (5a/07), (17b/02), (26a/03), (57b/05)

[=184]

iki biñ beş yüz : İki bin beş yüz.

i. (9b/04), (22a/07)

i.+in (10b/10)

[=3]

iki biñ beş yüz altmış dört : İki bin beş yüz altmış dört.

i. (22b/03)

[=1]

iki biñ elli : İki bin elli.

i.+yi (13a/11)

[=1]

iki biñ sekiz yüz : İki bin sekiz yüz.

i. (9b/05)

[=1]

iki biñ yedi yüz : İki bin yedi yüz.

i. (16b/11), (31a/10)

[=2]

ikinci : İki sayısının sıra sıfatı, sırada yeri birinciden sonra, üçüncüden önce olan.

i.+yi (5a/12), (11b/03)

[=2]

iki yüz : İki yüz.

i. (5b/09), (15b/12), (16a/03), (25a/14), (25b/04), (26b/10), (30b/10), (34a/04), (34a/06), (36a/01), (44b/10), (44b/11)

i.+de (26b/13), (26b/14)

i.+in (16a/05)

[=15]

iki yüz altmış bir : İki yüz altmış bir.

i.+e (13a/12)

[=1]

iki yüz altmış yedi : İki yüz altmış yedi.

i. (12a/05)

[=1]

iki yüz elli : İki yüz elli.

i. (30a/12), (30b/11), (37a/02)

i.+ye (37a/05)

[=4]

iki yüz kırk : İki yüz kırk.

i. (5a/11)

[=1]

iki yüz kırk iki : İki yüz kırk iki.

i.+yi (16a/04)

[=1]

iki yüz kırk sekiz : İki yüz kırk sekiz.

i.+den (5b/12)

i.+e (5b/01)

[=2]

iki yüz otuz : İki yüz otuz.

i. (51b/11)

[=1]

iki yüz seksen beş : İki yüz seksen beş.

i. (54b/01), (54b/03)

i.+e (54b/04)

[=3]

iki yüz tokşan beş : İki yüz doksan beş.

i. (18b/10)

[=1]

iki yüz yetmiş : İki yüz yetmiş.

i. (16b/10)

[=1]

iki yüz yetmiş beş : İki yüz yetmiş beş.

i. (14b/11)

[=1]

iki yüz yetmiş üç : İki yüz yetmiş üç.

i. (39a/11), (39b/03)

[=2]

iki yüz yigirmi : İki yüz yirmi.

i. (17b/14), (27b/08), (32b/01), (46b/06)

i.+ye (46b/09)

[=5]

iki yüz yigirmi beş : İki yüz yirmi beş.

i. (55a/03)

[=1]

ile : İsimlerin sonuna gelerek berâberlik, refâkat, vâsıta, araç, hal, tarz, ilişki vb. anlamlarda zarflar yapar.

i. (3a/14), (3b/02), (4a/06), (4a/08), (5a/03), (5a/05), (5b/08), (6a/06), (7a/03), (7a/08), (7b/02), (7b/07), (8b/04), (9b/07), (9b/12), (10a/05), (10b/04), (10b/04), (11a/02), (11a/04), (11a/07), (11b/03), (14a/09), (15b/10), (15b/13), (16a/01), (17b/09), (19a/11), (19a/13), (19b/03), (19b/08), (19b/12), (19b/14), (19b/15), (20a/01), (20a/05), (20b/13), (23a/03), (23a/09), (24a/08), (25b/11), (27a/09), (27b/06), (27b/13), (27b/13), (28a/11), (29a/01), (29b/10), (30b/06), (31b/03), (32b/11), (33a/04), (33b/02), (35a/02), (36a/03), (39a/04), (39a/06), (39a/08), (39b/09), (39b/10), (39b/11), (40a/04), (40a/06), (40a/10), (40b/07), (40b/08), (41a/07), (42a/09), (42b/07), (43b/06), (43b/07), (43b/07), (44b/09), (45a/01), (45a/03), (45a/11), (45b/03), (46a/05), (46b/02), (46b/12), (47b/02), (48a/09), (48a/09), (48a/10), (49a/06), (51a/07), (57a/01), (57b/05), (58b/01), (60b/01), (60b/07)

i.+dür (10b/06)

[=92]

‘ilm : <Ar. Evrenin ve olayların bir bölümünü deneye ve gerçeklere dayanarak inceleyen ve bunlara âit yasaları çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, bilim.

‘i.+i (59a/01)

[=1]

imdi : Bunun için, bu sebepten, bundan dolayı, o halde, öyle ise, binâenaleyh.

i. (16b/06), (17a/06), (22b/08), (26a/12), (26b/06), (29a/07), (35a/01), (56b/05)

[=8]

incir : <Far. Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, geniş ve dilimli yapraklı, sütlü, bâzıları tırmanıcı olan ağaç veya ağaççık. Bu ağacın etli ve tatlı, içinde küçük çekirdekler bulunan meyvesi.

i. (52b/06), (52b/07), (52b/08), (52b/11), (53a/06), (57b/12), (57b/13)

i.+de (53a/01)

i.+den (53a/01)

i.+e (52b/09)

i.+iñ (57b/11)

[=11]

inçü : İstiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs eşyâsı olarak kullanılan küçük, yuvarlak, sert, sedefli tâne.

i. (44b/09), (44b/11), (54b/11), (54b/13)

[=4]

isim : <Ar. Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, ad.

i.+lerden (11a/01)

i.+leri (11a/03), (11a/04)

[=3]

iste- : (Bir şeyin yapılmasını veya kendine verilmesini) Dilemek, talep etmek.

i.-r (3a/06), (5b/09)

[=2]

işbu : Bu işâret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.

i. (3a/01), (3a/05), (3b/02)

[=3]

işle- : (Bir şeyi daha elverişli duruma getirmek için) Üzerine emek sarfetmek.

i.-digin (27a/09)

i.-dügi (27b/07)

i.-medigi (27b/07)

i.-medigin (27a/10)

i.-meyüp (27a/13), (27b/09), (28a/01)

i.-miş (27b/15), (28a/01)

i.-yüp (27a/13), (27b/08)

[=11]

kā'ide : <Ar. Davranışlara yön veren ve uyulması önceden kabul edilen esaslardan her biri, usûl, kural.

k. (4a/06), (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08), (6a/06), (6a/12), (6b/05), (7a/03), (7a/08), (7b/01), (7b/06), (8a/10), (8b/03), (9a/01), (9b/06), (10b/03), (11a/08), (12a/06), (12b/09), (13a/06), (13a/13), (13b/09), (14b/08), (15a/06), (15b/02), (15b/10), (16a/12), (16b/09), (17a/03), (17b/01), (17b/08), (18a/02), (18a/11), (18b/07), (20a/14), (20b/12), (21b/01), (22a/13), (24b/01), (24b/07), (24b/13), (25a/06), (25b/01), (25b/13), (27a/06), (27b/02), (27b/10), (28a/12), (28b/07), (29a/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/13), (30b/02), (30b/06), (30b/12), (31a/04), (31a/10), (31b/03), (32a/04), (32a/11), (32b/01), (32b/06), (32b/11), (33a/03), (33a/09), (33b/01), (33b/07), (33b/12), (34b/02), (36a/07), (36b/01), (36b/10), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/06), (38b/03), (38b/08), (38b/12), (39a/14), (39b/08), (40a/02), (40a/06), (40a/09), (40b/02), (40b/07), (41a/02), (41a/10), (41b/06), (42a/02), (42a/08), (42a/15), (42b/06), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/04), (44b/03), (44b/11), (45b/01), (45b/11), (46a/06), (47b/07), (48a/04), (48a/08), (49a/04), (49b/12), (50a/06), (50a/13), (50b/05), (50b/11), (51a/08), (51a/12), (51b/04), (51b/10), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/08), (53a/03), (53a/08), (53b/02), (53b/07), (53b/12), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (55a/08), (55b/06), (55b/14), (56a/07), (56b/08), (57a/02), (57b/13), (58a/03), (58a/08), (58a/11), (58b/06), (60a/03)

k.+si (3a/01), (56a/13)

k.+sin (13a/04)

[=149]

K

ķābil : <Ar. Olabilir, mķmķķķn.

k. (59a/03)

k.++i (59a/04)

[=2]

ķānķn : <Ar. Geķerli olan kural.

k. (3a/01)

k.++ı (48b/01), (51a/01), (56a/13)

[=4]

ķaķ : Bir ķeyin niceliķini sormaya yarayan soru sıfatı, ne kadar, nice.

k. (4a/05), (6a/05), (6a/11), (7b/02), (11a/08), (12a/03), (12a/05), (12b/09), (14a/08), (15a/06), (15b/02), (16a/12), (16b/09), (17a/02), (17b/01), (18a/01), (19b/08), (20a/10), (20a/14), (20b/12), (24a/13), (24b/07), (24b/13), (25a/05), (25b/01), (27a/13), (27a/13), (27a/13), (27b/04), (27b/05), (27b/08), (27b/09), (28b/11), (28b/11), (28b/11), (29b/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/03), (30a/09), (30a/12), (30b/01), (30b/05), (30b/12), (31a/10), (32a/06), (33a/07), (33a/09), (33a/13), (33b/11), (34a/05), (34b/02), (36a/07), (36a/12), (36b/09), (37a/10), (37b/08), (37b/14), (39a/14), (40a/09), (40a/11), (40b/07), (40b/07), (41a/01), (41a/09), (41b/05), (42a/01), (42a/08), (42a/14), (42b/12), (43b/01), (43b/07), (44b/11), (46b/04), (46b/04), (47b/06), (48a/03), (49a/04), (50a/05), (50b/05), (50b/10), (51a/07), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52a/03), (52b/02), (52b/07), (53a/02), (53b/02), (53b/13), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/07), (54b/13), (55a/07), (55b/07), (56a/06), (57b/12), (57b/13), (58a/07), (58a/11), (59a/02), (59a/09), (59a/11), (60a/02)

k.+a (29a/09), (29a/10), (29a/10)

k.+ar (31a/04), (45b/10), (52a/08), (57b/03), (58b/06)

k.+ı (29a/13), (29a/13), (29a/13)

[=119]

ķadar : <Ar. Ŗlķűde, derecede.

k. (7b/07), (8a/09), (8a/10), (8b/02), (8b/07), (8b/13), (10a/07), (10b/03), (13b/08), (14b/08), (16b/03), (16b/03), (16b/06), (16b/15), (17a/13), (18a/01), (18b/06), (19a/13), (22a/09), (22b/07), (24a/11), (24a/13), (26a/12), (26b/06), (26b/06), (26b/07), (31b/03), (31b/07), (31b/09), (32a/03), (32a/11), (32b/10), (33a/07), (33a/09), (34b/08), (35a/08), (37a/03), (38a/06), (38b/13), (40a/01), (40b/02), (40b/14), (41a/01), (41a/02), (42b/05), (42b/05), (42b/07), (44a/04), (44b/02), (45a/12), (46a/06), (46a/09), (48a/09), (49a/09), (49a/11), (49a/12), (49b/11), (50a/09), (51a/13), (53a/08), (53a/12), (53b/07), (55a/04), (55b/09), (55b/12), (56a/01), (56a/03), (56a/09), (56b/03), (57a/07)

k.+dır (15b/08), (15b/08), (26a/08)

[=73]

ķadīm : <Ar. Geķmīşı uzun zamāna dayanan, eski.

k. (48b/01)

k.+dır (51a/01)

[=2]

ķafes :

k. (3b/01)

[=1]

ķahve : <Ar. Kķk boyasıgillerden bir sıcak iklim aēacı. Bu aēacın meyvesinin aynı isimdeki ķekirdeēi.Bu ķekirdeklerin kavrulup ķēūtķlmesi veya dķvķlmesiyle elde edilen toz hālindeki madde.

k. (37a/02), (37a/03), (37a/07), (37a/07)

[=4]

ķal- : Olmak veya bulunmak.

k.-an (6a/08), (7b/10), (9b/12), (10a/11), (13a/01), (14a/01), (27a/01), (29a/04), (34b/08), (39a/09), (40a/03), (41a/14)

k.-anı (6a/01), (37b/03), (39a/03), (39a/05), (39a/07), (40b/09), (40b/11), (49a/09)

k.-anın (26b/04)

k.-dı (23a/03), (26a/10), (26a/11), (26a/11), (26b/06), (26b/06), (26b/14)

k.-ırđ (5a/13), (5b/01), (5b/03), (5b/10), (5b/12), (6a/01), (9b/03), (10b/11)

k.-madan (33b/06)

k.-mamış (28a/02)

k.-mayup (27b/01)

k.-mış (13b/02), (26b/05)

k.-mışdır (45b/10)

k.-up (9b/05)

k.-ur (4a/06), (11b/09), (11b/10), (11b/11), (11b/12), (11b/13), (11b/14), (16a/06), (16a/07), (27a/01), (27a/04), (28a/10), (46b/11), (55b/13), (58a/05), (60b/05)

k.-urđ (50b/09), (50b/10), (50b/11), (51a/04)

k.-urmış (21a/12)

k.-ursa (16b/13), (18a/06), (20b/04), (43b/11), (43b/12), (47b/09), (51a/02), (53a/12), (57a/08), (60a/06)

[=74]

qalem : <Ar. Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde âlet.

k. (35a/07), (35a/08)

k.+den (35a/08)

[=3]

qanṭār : <Ar. 44 okka (56,449 kg.)lık ağırlık birimi.

k. (7a/01), (7a/03), (7b/01), (17a/15), (17b/01), (17b/06), (25a/04), (28b/11), (29a/01), (31b/11), (32a/03), (32b/14), (33a/01), (33b/10), (33b/12), (40a/08), (40a/10), (40a/11), (40a/13), (40b/06), (52a/08), (52a/11), (52b/01), (52b/05), (54a/03), (54a/07), (54a/07), (58a/03), (58a/04)

k.+dan (32b/15), (33a/02), (33a/03), (48b/02), (48b/03), (48b/04), (48b/05), (48b/06), (48b/07), (48b/08), (48b/09), (48b/10), (48b/11), (49a/02)

k.+dır (29a/02)

k.+ı (7a/02), (7a/07), (7a/08), (25a/06), (32a/04), (33a/12), (33b/11), (52a/09), (54a/04)

k.+ıñ (33b/02)

[=54]

qara :

k. (3b/04), (4a/05), (7b/01), (7b/06), (8a/03), (9b/06), (9b/07), (11a/15), (11b/09), (11b/10), (11b/11), (11b/12), (11b/13), (11b/13), (12a/05), (13a/13), (14a/04), (14a/11), (22a/13), (22b/02), (22b/02), (48a/10)

[=22]

qarış- : (İki veya daha fazla madde) Birbiri içinde dağılmak, birleşmek.

k.-up (43a/08)

[=1]

qat : Huzur, yan, ön.

k. (13a/07), (15b/12), (24b/08), (27a/07), (42a/03), (42a/04), (49a/06), (49a/07), (49a/08)

[=9]

kaṭ : Bir sayının kendisine eklenmesiyle elde edilen sayı(lar), misil.

k.+ı (17a/01), (17a/06), (17a/09), (17a/12), (17a/13), (17a/14), (49b/04)

[=7]

kaṭ' : Bir sayının kendisine eklenmesiyle elde edilen sayı(lar), misil.

k. (17a/15), (17b/01), (17b/06)

[=3]

kaṭ- : Koymak, ilâve etmek, eklemek.

k.-up (4a/08), (36a/02), (36b/11), (45a/02), (54b/15)

[=5]

kaṭl : <Ar. Sözleşme, anlaşma.

k. (27a/09), (27a/11)

[=2]

kaz : Ördekgiller familyasından, gri ve beyaz tüylü, bitkiyle beslenen, bâzı türleri göçebe olan, bâzı türleri ise kümes hayvanı olarak yetiştirilen, perde ayaklı büyük kuş cinsi.

k. (29a/12), (29a/13), (29a/14)

[=3]

kīrāt : <Ar. Elmas, zümrüt vb. değerli taşların tartısında kullanılan, 0,20043 gramlık ağırlık ölçü birimi.

k. (18b/04), (18b/06), (18b/08), (18b/09), (18b/11), (18b/12), (19a/02), (19a/06), (19a/08), (20b/12), (21a/01), (21a/10), (50a/06), (50a/08), (50a/10), (50a/10)

[=16]

kırıl- : Kırma işine konu olmak, bir veya birçok parçaya ayrılmak.

k.-miş (26a/07)

[=1]

kırk : Kırk.

k. (3a/10), (12b/11), (17b/05), (25b/13), (26a/01), (26a/03), (26b/13), (26b/13), (26b/14), (29a/02), (29a/07), (29a/07), (29a/08), (29b/12), (29b/13), (30a/05), (31b/01), (31b/01), (31b/02), (32b/09), (32b/11), (36a/07), (39a/04), (42a/07), (42a/09), (43b/01), (55a/10)

k.+a (31b/04), (31b/05), (32b/06)

k.+ı (31b/04)

[=31]

kırk beş : Kırk beş.

k. (33a/06), (33a/10)

k.+den (5b/10)

[=3]

kırk beş bin sekiz yüz iki : Kırk beş bin sekiz yüz iki.

k. (22b/14)

[=1]

kırk bin : Kırk bin.

k. (49b/04)

[=1]

kırk dört : Kırk dört.

k.+e (7a/08), (7b/02), (17b/02), (52b/04)

[=4]

kırk dört : Kırk dört.

k. (33b/10), (33b/12)

[=2]

kırk dört bin altı yüz altmış altı : Kırk dört bin altı yüz altmış altı.

k. (49b/07)

[=1]

kırk iki : Kırk iki.

k. (15b/09), (16a/04), (16a/05), (59a/12)

k.+yi (15b/10), (16a/02), (16a/06), (16a/06)

[=8]

kırk sekiz : Kırk sekiz.

k.+e (55a/12)

[=1]

kırk üç : Kırk üç.

k. (3a/08), (3a/12)

[=2]

kırk yedi : Kırk yedi.

k. (18b/12), (34a/10), (43b/02)

[=3]

kısmet : <Ar. Bölme, pay etme, hisselere ayırma, taksim.

k. (16b/03), (17a/08), (17a/09), (17b/04), (17b/05), (17b/11), (18a/06), (18a/06), (18a/07), (19a/03), (28a/13), (33b/04), (41a/03), (41b/02), (42b/02), (42b/04), (42b/07), (42b/10), (43a/01), (46a/10), (49b/03), (49b/04), (49b/07), (50a/09), (50a/09), (50b/01), (50b/01), (50b/07), (51a/09), (57b/02), (57b/07), (57b/09), (57b/09), (58b/09)

k.+i (34a/06), (42a/12), (42a/15), (46a/07), (46b/12), (47b/02)

k.+leri (46b/15)

[=41]

kıt : <Ar. İhtiyâcı karşılamayacak kadar az, gerektiğinden daha eksik.

k. (23a/05), (23a/06)

[=2]

ko- : Koymak.

k. (10b/04)

k.-dık (27b/07)

k.-duğın (11a/08)

k.-duğ (3a/10), (11b/04), (27b/11), (27b/12), (28a/07)

k.-mazsın (11a/07)

k.-mış (31b/12)

k.-muş (21b/14), (22a/02), (22a/03), (22a/04), (22a/05), (25a/13)

[=16]

ğod- : Koymak.

k.-up (10b/05), (10b/06)

[=2]

ğoy- : Koymak.

k.-an (25a/14), (25b/01)

k.-asın (10b/11), (14b/01), (16a/04)

k.-up (7a/04), (8b/04), (9a/03), (9b/09), (10a/12), (11a/04), (12a/07), (12b/12), (14a/10), (15b/10), (17b/04), (18b/09), (20b/01), (20b/02), (22b/05), (24b/03), (25a/07), (31a/11), (33b/08), (34b/03), (36b/04), (38b/13), (41a/12), (43b/02), (45a/01), (45b/02), (46b/08), (46b/13), (50b/01), (50b/07), (54a/06), (55a/01), (55a/03), (56b/09)

[=39]

ğoyun : Geviş getirenlerden, eti, st ve yapağısından faydalanılan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan.

k. (47b/05), (47b/06), (47b/07), (48a/01)

[=4]

ğullan- : (Bir şeyden) Hangi işe yarıyorsa o maksatla yararlanmak.

k.-ılan (23a/02)

[=1]

ğumāř : <Ar.İpek, yn, pamuk vb. malzemedен makine veya tezgāhlarda dokunmuş her trl dokuma.

k. (16b/08), (16b/09), (16b/10), (16b/13), (16b/14), (16b/15), (17b/15), (18a/01), (18a/02), (18a/05), (18a/08), (18a/10), (18b/01), (36a/11), (36a/12)

k.+ıñ (18a/07)

[=16]

ķurřaĝ : Kuşlarda ve bāzı hayvanlarda yemek borusunda şışkin bir kısım olarak bulunan ilk sindirim torbası.

k.+ın (32a/02)

[=1]

ķuřūr : <Ar. Eksiklik, noksan.

k. (10a/11)

[=1]

ķuř : Yumurtlayan omurgalılarından gagaalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücûdu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

k.+lara (32a/01)

k.+ları (31b/13)

[=2]

kāfir : <Ar. Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yâhut bunlardan birini inkâr eden kimse.

k. (29a/10), (29a/11)

k.+lerden (29a/09)

[=3]

kendü : Kişinin öz varlığı, zâtı.

k.+ye (26b/05)

[=1]

ķereste : <Far. Tomrukların cins ve kalitelerine göre belli ölçülerde boylamasına biçilmesinden elde edilen, marangozluk ve inşaat malzemesi olarak kullanılan odun.

k. (42b/06), (42b/10)

k.+niḡ (42b/05)

k.+ye (42b/08)

k.+yi (42b/07)

[=5]

kerrāt : <Ar. Kereler, defalar, kezler.

k. (12b/01), (12b/06), (59a/01), (59a/01)

[=4]

kerre : <Ar. Defa, kez, sefer.

k. (3a/06), (3a/07), (3a/08), (3a/09), (3a/09), (3a/11), (3a/12), (3a/13), (5a/04), (5a/05), (5a/06), (5a/07), (10a/08), (12b/03), (12b/11), (12b/12), (12b/12), (26a/13), (26a/13), (26a/13), (26b/05), (26b/15), (27a/02), (44b/06), (59a/02), (59a/06), (59a/07), (59a/08), (59a/09), (59a/10), (59a/10), (59a/11), (59a/12), (59a/15)

[=34]

kes- : İkiye ayırmak, kat' etmek.

k.-mek (50b/10), (51a/01), (56a/12)

[=3]

kez : Defa, kere, sefer.

k. (26b/13)

[=1]

kīse : <Far. Kese sözünün eski ve asıl şekli.

k. (20b/11), (21a/04), (21a/10)

k.+miz (21a/04)

[=4]

ki : <Far. İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle hâline getirir.

k. (3a/01), (3a/06), (3b/09), (4a/03), (4a/06), (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/03), (5b/08), (6a/06), (6a/12), (6b/05), (6b/09), (7a/03), (7a/08), (7b/02), (7b/06), (8a/10), (8b/03), (9a/01), (9b/06), (10a/05), (10a/07), (10b/02), (10b/03), (10b/03), (11a/02),

(11a/09), (12a/06), (12b/10), (13a/07), (13a/07), (13a/08), (13a/09), (13a/12), (13a/13), (13a/13), (13b/02), (13b/09), (14a/08), (14b/08), (15a/06), (15b/02), (15b/08), (15b/10), (15b/11), (16a/03), (16a/12), (16b/10), (17a/03), (17a/06), (17a/12), (17b/01), (17b/05), (17b/08), (17b/13), (18a/02), (18a/08), (18a/11), (18b/07), (19a/04), (20a/07), (20a/14), (20b/07), (20b/12), (21a/09), (21b/01), (22a/11), (22a/13), (22b/03), (24b/01), (24b/07), (24b/13), (25a/06), (25b/02), (25b/13), (26a/10), (26a/12), (26b/01), (26b/05), (26b/07), (27a/06), (27b/01), (27b/02), (27b/10), (28a/12), (28b/01), (28b/07), (29a/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/13), (30b/02), (30b/06), (30b/12), (31a/04), (31a/11), (31b/04), (32a/04), (32a/11), (32b/01), (32b/06), (32b/11), (33a/03), (33a/10), (33b/01), (33b/02), (33b/07), (33b/12), (34b/02), (36a/08), (36b/01), (36b/10), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/07), (38b/03), (38b/08), (38b/12), (39a/14), (39b/08), (40a/02), (40a/06), (40a/09), (40b/02), (40b/08), (40b/10), (41a/02), (41a/10), (41b/06), (42a/02), (42a/08), (42a/15), (42b/07), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/05), (44b/03), (44b/11), (45a/03), (45b/01), (45b/11), (46a/06), (46b/14), (47a/04), (47a/05), (47b/07), (48a/04), (48a/08), (49a/05), (49a/11), (49b/03), (49b/12), (49b/14), (50a/06), (50a/13), (50b/06), (50b/11), (51a/08), (51a/12), (51b/04), (51b/05), (51b/10), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/08), (53a/03), (53a/08), (53b/03), (53b/07), (53b/12), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (55a/08), (55b/03), (55b/07), (55b/14), (56a/05), (56a/07), (56a/13), (56b/08), (57a/02), (57b/04), (57b/13), (58a/03), (58a/08), (58a/11), (58b/08), (60a/03), (60b/05)

[=200]

k̄ile : <Ar. Tahılın türüne, kullanıldığı yere ve zamâna göre ağırlığı değişen ölçek.

k. (7b/05), (8a/01), (16a/10), (16a/11), (20a/13), (20a/14), (20b/03), (20b/08), (20b/09), (28b/11), (29a/04), (29a/04), (29b/01), (29b/01), (29b/04), (30b/05), (30b/08), (33b/06), (33b/07), (38a/02), (38a/03), (38a/03), (38a/03), (38a/05), (38a/10), (40a/01), (40a/03), (42b/11), (42b/11), (52a/02), (52a/03), (52a/04), (55a/07), (55a/13), (55a/14), (55b/03), (55b/04), (55b/05)

k.+de (37b/13), (37b/14), (38a/05), (38a/06)

k.+niñ (43a/02), (52a/05)

k.+si (16b/04), (33b/06), (42b/12)

k.+ye (38a/01)

k.+yi (7b/06), (8a/02), (16a/12), (16b/01), (30b/06), (37b/15), (38a/07), (42b/13)

[=56]

kim : Ki.

k. (15b/13), (18b/01), (26b/06), (58b/11), (58b/11)

[=5]

kimesne : Kimse.

k. (25b/09), (26a/08), (29a/05), (44b/01), (44b/02), (53a/07), (53b/01)

k.+niñ (24a/10)

k.+ye (44b/04), (44b/05)

k.+yi (44b/03)

[=11]

kimse : Herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir şahıs.

k.+leriniñ (9b/09)

k.+niñ (9b/10), (10a/05), (22b/07), (22b/08)

k.+ye (11a/02), (21b/14)

[=7]

kiremit : Yağmurun içeriye girmesini önlemek için binâların çatılarına döşenen, kızıl toprak renginde ve aynı büyüklükte parçalar hâlindeki pişmiş balçık.

k. (6b/04), (6b/06), (6b/09), (6b/10)

[=4]

kişi : İnsan, kimse, şahıs.

k. (10b/04)

k.+ye (25b/12), (57b/02), (58b/03)

[=4]

kömür : Yüksek basınç veya yüksek sıcaklık altında bitkilerin yapısının değışmesi sonucu meydana gelen, karbonca çok zengin, siyah, yanıcı, kalorisi yüksek madde.

k. (30a/11), (30a/12)

[=2]

küffâr : <Ar. Kâfirler.

k.+dan (29a/07)

[=1]

küllî : <Ar. Bütün, hep.

k. (43a/09)

[=1]

L

lâkin : <Ar. Ama, ancak, fakat.

l. (26a/10)

[=1]

lâzım : <Ar. Gerekli, lüzumlu.

l. (9b/06), (33a/01), (33a/02), (44b/02), (48a/11), (49a/11), (50a/13)

[=7]

lîmûn : <Far. Turunçgillerden, 3-5 metre yüksekliğinde, kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz çiçekli bir ağaç. Bu ağacın sarı renkli, kabuğu kokulu, suyu ekşi meyvesi.

l. (28b/03), (28b/03), (51b/03), (54b/06), (54b/07)

l.+ı (51b/05), (54b/09)

[=7]

ludre :

l. (7a/01), (7a/07), (7a/08), (25a/04), (25a/05), (28b/11), (32b/14), (32b/15), (33a/01), (33a/02), (33a/03), (33b/10), (48b/02), (48b/03), (48b/04), (48b/05), (48b/06), (48b/07), (48b/08), (48b/09), (48b/10), (48b/11), (58a/05), (58a/06), (58a/06), (58a/07), (58a/07)

l.+leri (48b/01)

l.+ye (25a/08)

l.+yi (7a/03), (29a/01), (33b/12), (58a/03), (58a/03), (58a/08)

[=35]

lüdre :

1. (7a/02)

[=1]

M

mābeyn : <Ar. İki şeyin arası, ara.

m.+inde (22a/11)

[=1]

māl : <Ar. Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, îrat, varlık, servet.

m.+ı (9b/08), (35a/01)

m.+ına (44a/04)

[=3]

ma'lūm : <Ar. Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan.

m. (3a/02), (3b/06), (3b/12), (4a/09), (5b/03), (6b/07), (6b/09), (7b/03), (10a/05), (10a/07), (10a/07), (11b/08), (11b/14), (13a/02), (16b/04), (16b/14), (17a/12), (17b/05), (17b/13), (18a/08), (18b/01), (19a/04), (20a/02), (20b/07), (21a/09), (24a/06), (27b/08), (27b/15), (29a/10), (30a/01), (30a/10), (35b/02), (41b/10), (43a/08), (44b/07), (45a/07), (54a/11), (55a/08), (55b/03)

[=39]

maḥşūl : <Ar. Buğday, arpa, tütün, meyve vb. topraktan elde edilen şey, ürün.

m. (49b/11)

[=1]

manğır : Bakırdan yapılmış, iki buçuk para değerinde sikke.

m. (14a/11), (14a/12), (21b/10), (37b/04), (39a/09), (41a/07), (45a/02), (45a/02), (45a/03), (45a/03), (45a/05), (45a/08), (45b/02), (45b/04)

m.+a (14a/07), (44a/11), (44b/10), (45a/12)

m.+ı (45b/02)

[=19]

maṭlūb : <Ar. Borç verilen ve zamânı gelince ödenmesi istenen alacak.

m. (59a/06), (59a/11)

[=2]

medre : <Far. Şarap ölçeği, meyhânegilerin büyük fiçılardan şarap taşımak için kullandıkları altı okkalık kap.

m. (51a/07), (56a/05), (56a/06), (56a/09)

m.+süñ (51a/06)

m.+yi (51a/08), (56a/07)

[=7]

merķū‘a :

m. (35b/01), (35b/05)

[=2]

meşelā : <Ar. Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

m. (3b/01), (3b/08), (4a/03), (4a/12), (4b/05), (5a/01), (5b/07), (6a/04), (6a/10), (6b/04), (7a/01), (7a/07), (7b/01), (7b/05), (8a/08), (8b/01), (8b/07), (9b/02), (10b/01), (11a/01), (12a/01), (12a/12), (12b/02), (12b/08), (13a/04), (13b/05), (14a/06), (14a/10), (14b/01), (14b/07), (14b/11), (15a/05), (15b/01), (15b/07), (15b/09), (16a/10), (16b/08), (17a/01), (17a/15), (17b/07), (17b/15), (18a/09), (18b/04), (19a/09), (19a/12), (19a/15), (19b/01), (19b/04), (19b/07), (19b/10), (19b/13), (20a/04), (20a/12), (20b/10), (21a/12), (21b/13), (24a/07), (24a/09), (24b/05), (24b/11), (25a/04), (25a/13), (25b/09), (26a/07), (26b/01), (27a/05), (27a/08), (28a/04), (28a/11), (28b/04), (28b/11), (29a/05), (29a/12), (29b/01), (29b/08), (29b/12), (30a/03), (30a/08), (30a/11), (30b/01), (30b/05), (30b/10), (31a/02), (31a/09), (31b/01), (31b/11), (32a/10), (32a/14), (32b/05), (32b/09), (32b/13), (33a/06), (33a/12), (33b/05), (33b/10), (34a/04), (34a/10), (34a/11), (34b/01), (34b/08), (35a/01), (35a/04), (35a/07), (35b/01), (35b/05), (36a/06), (36a/11), (36b/08), (37a/02), (37a/09), (37b/07), (37b/13), (38a/05), (38a/12), (38b/07), (38b/12), (39a/11), (39b/07), (40a/01), (40a/08), (40b/01), (40b/06), (40b/14), (41a/08), (41b/03), (42a/01), (42a/07), (42a/11), (42b/05), (42b/11), (43a/06), (43a/13), (43b/05), (44a/01), (44b/01), (44b/09), (45a/11), (45b/08), (46a/04), (46b/01), (47a/01), (47a/04), (47a/09), (47b/05), (48a/02), (48a/08), (48b/01), (49a/03), (49b/01), (49b/10), (50a/05), (50a/12), (50b/04), (50b/09),

(51a/06), (51a/11), (51b/03), (51b/08), (52a/02), (52a/08), (52b/01), (52b/06), (53a/01), (53a/07), (53b/01), (53b/06), (53b/12), (54a/03), (54a/08), (54b/01), (54b/06), (54b/11), (55a/06), (55a/09), (55b/06), (55b/10), (55b/14), (56a/05), (56a/12), (56b/05), (56b/12), (57b/02), (57b/11), (58a/03), (58a/06), (58a/11), (58b/03), (59a/01), (59a/03), (59a/11), (60a/01), (60b/01)

[=192]

meşûr : <Ar. Yazılmış, çizilmiş.

m. (10a/08), (11a/01), (12a/12)

[=3]

meşe : <Far. Kayıngillerden, yaz kış yapraklarını dökmeyen türleri de bulunan, kerestesi dayanıklı bir orman ağacı.

m.+lerine (27a/11)

[=1]

mezkûr : <Ar. Az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan.

m. (16b/04), (17b/02), (17b/08), (19a/10), (19a/12), (19b/02), (19b/08), (19b/14), (21b/14), (22a/02), (22a/08), (31b/02), (50b/06), (51a/01)

[=14]

mezbûr : <Ar. Yukarıda adı geçen, sözü edilmiş olan, zikredilen, mezkûr.

m. (44a/03), (46b/10), (50b/11)

[=3]

mîr : <Far. Baş, başkan, reis, âmir, emîr, bey.

m.+den (56b/12)

m.+i (57a/05), (57a/07)

[=3]

mîzân : <Ar. Bir problemin çözümünü veya bir hesâbın doğruluğunu kontrol etmek için yapılan işlem, sağlama.

m.+da (3a/02)

[=1]

miḳdār : <Ar. Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.

m. (10b/01), (10b/02), (11a/03), (15b/07), (26b/01), (26b/02), (46b/01), (46b/01)

[=8]

minvāl : <Ar. Biçim, şekil, yol, tarz, sûret.

m. (3b/11), (4a/09), (6a/01), (10a/08), (11a/02), (11a/05), (11a/06), (11a/14), (11b/04), (12b/15), (13a/13), (14b/10), (19a/07), (22a/10), (23a/03), (31a/05), (38a/02), (39a/09), (40b/12), (41a/11), (44b/12), (45b/12), (50a/07), (50a/08), (54b/04), (54b/14), (55a/01), (55a/11), (55b/01), (55b/08), (56a/02)

[=31]

mişḳāl : <Ar. 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi.

m. (18b/04), (19a/05), (36a/02), (36a/03), (36a/05), (44b/09), (45a/04), (45a/08), (50a/05), (50a/08), (50a/09), (50a/10), (50a/12), (50b/02), (54b/11), (54b/12), (54b/14)

m.+i (18b/07), (36a/01)

[=19]

muḏārebe : <Ar. Taraflardan birinin sermâyesi, diğerinin emek ve çalışması üzerine kurulan ortaklık.

m.+ye (44a/01)

[=1]

muḥammed : Muhammed (Şahıs adı).

m. (11b/07)

m.+i (11a/11), (11a/13)

[=3]

muḳāṭa'a : <Ar. Eskiden devlete âit bir gelir veya arâziyi kirâ karşılığında ve başkasına satmamak şartıyla geçici mülk olarak bir kimseye devretme, kesime verme.

m.+y1 (49b/10)

[=1]

munḳalib : <Ar. Başka bir duruma veya şekle girmiş, dönüşmüş, değişmiş, inkılâp etmiş.

m. (47a/01)

[=1]

murād : <Ar. Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.

m. (3a/01), (3a/05), (3b/01), (3b/09), (3b/11), (4a/03), (4a/08), (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08), (6b/05), (7a/07), (7b/01), (7b/05), (7b/06), (8a/03), (8b/13), (11a/01), (11a/03), (11a/08), (12a/05), (12a/12), (12b/09), (13a/04), (13a/06), (13a/11), (13a/13), (14a/04), (19a/15), (22a/13), (25b/12), (26b/07), (31b/07), (32a/10), (32b/01), (32b/05), (34a/05), (38b/03), (38b/08), (38b/12), (40a/01), (40a/05), (45a/06), (46b/04), (48a/08), (50b/10), (53b/12), (55b/06), (55b/14), (56a/12), (56b/08), (56b/12), (57a/01), (57b/02), (57b/04), (58a/03), (58a/11), (58b/04), (58b/06), (60b/01)

[=61]

muştafā : Mustafa (Şahıs adı).

m. (11a/11), (11b/07)

m.+y1 (11a/13)

[=3]

mübāşeret : <Ar. Bir işe başlama, yapmaya girişme.

m. (27a/08), (49b/14)

[=2]

mübāşir : <Ar. Bir işe başlayan, girişen, mübāşeret eden kimse.

m.+iñi (49b/04)

[=1]

mürāca :

m. (53a/08), (53a/12)

[=2]

müslimān : <Ar. Müslüman kelimesinin eskiden kullanılan bir şekli.

m. (29a/09), (29a/11)

m.+dan (29a/06)

m.+lardan (29a/08)

[=4]

mustehlikk : <Ar. Müstahak.

m. (27b/09), (27b/10)

[=2]

N

nażar : <Ar. Görme, tecrübe ve kıyasa dayanarak düşünme, fikir yürütme.

n. (23a/09), (50a/02), (51b/12), (59a/02), (59a/04), (59a/04)

[=6]

ne : Hangi şey.

n. (3a/05), (3b/01), (3b/10), (5a/12), (5a/14), (5b/02), (7b/07), (8a/09), (8a/10), (8b/02), (8b/07), (8b/13), (10a/06), (13b/08), (14b/08), (15b/04), (15b/08), (15b/08), (16a/07), (16b/03), (16b/13), (16b/15), (17a/13), (17b/08), (18a/01), (18a/06), (18a/11), (18b/06), (19a/01), (19a/13), (20b/03), (20b/03), (22a/09), (22a/10), (24a/11), (24a/13), (25a/02), (25a/09), (25a/10), (25b/12), (26a/01), (26a/08), (26a/12), (26b/01), (26b/06), (26b/07), (27a/12), (30a/05), (30b/13), (31a/06), (31b/03), (31b/04), (31b/05), (31b/06), (31b/08), (32a/03), (32a/11), (32b/10), (32b/12), (33a/07), (34b/09), (35a/08), (37a/03), (38a/06), (38b/13), (40a/01), (40b/02), (41a/02), (44a/04), (44b/02), (44b/06), (45a/12), (46a/06), (48a/06), (48a/09), (49a/11), (49b/11), (50b/01), (51a/13), (52a/05), (53a/08), (53a/11), (53b/07), (55a/04), (55b/09), (56a/01), (56a/02), (56a/09), (56b/02), (57a/01), (57a/04), (57a/07), (57a/08), (57a/09), (57a/10), (59a/15), (60b/03), (60b/05), (60b/09)

n.+ye (47a/05)

[=100]

neçe : Nasıl.

n. (22b/04)

[=1]

nefer : <Ar. Kişi, kimse, fert, şahıs.

n. (24b/11), (25b/09), (45b/10)

[=3]

nesne : Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey.

n. (39a/03), (39a/05), (39a/08), (40a/04)

[=4]

nev : <Ar. Cins, tür.

n. (38a/12)

n.++i (3a/05), (3b/01), (3b/08), (4a/03), (4a/12), (5a/01), (5b/07), (6a/04), (6a/10), (6b/04), (7a/01), (7a/07), (7b/01), (7b/05), (8a/08), (8b/01), (8b/07), (9b/02), (10b/01), (11a/01), (12a/01), (12a/12), (12b/08), (13a/04), (15b/01), (16b/08), (17a/01), (17a/15), (17b/07), (17b/15), (18a/10), (18b/04), (20a/12), (20b/10), (21a/12), (24a/10), (24b/05), (25a/13), (25b/09), (26a/07), (26b/01), (27a/08), (28a/11), (28b/04), (29b/01), (29b/08), (29b/12), (30a/03), (30a/08), (30a/11), (30b/01), (30b/05), (30b/10), (31a/02), (31a/09), (31b/01), (31b/11), (32a/10), (32a/14), (32b/05), (32b/09), (32b/13), (33a/06), (33a/12), (33b/05), (33b/10), (34a/04), (34b/01), (39a/11), (39b/07), (40a/01), (40a/08), (40b/01), (40b/06), (40b/14), (41a/08), (41b/03), (42a/01), (42a/07), (42a/11), (42b/05), (42b/11), (43a/06), (43a/13), (43b/05), (44a/01), (44b/01), (44b/09), (45a/11), (45b/08), (46a/04), (46b/01), (47a/04), (47b/05), (48a/02), (49a/03), (49b/01), (49b/10), (50a/05), (50a/12), (50b/04), (50b/09), (51a/06), (51b/03), (52b/01), (53a/07), (55b/06), (56a/05), (56a/12), (56b/05), (60a/01)

n.+i (38a/12), (38a/13), (38b/01), (56b/05), (56b/05), (56b/06)

[=118]

nısf : <Ar. Yarı, yarım, nim.

n. (24b/08), (57b/03), (57b/04), (57b/08), (58b/05), (58b/07), (58b/10)

n.+ı (3b/10), (26b/12), (26b/12), (45b/08), (59a/05)

n.+ıdır (59a/08)

n.+ını (3b/08)

[=14]

nice : Nasıl.

n. (33b/07)

[=1]

noķşān : <Ar. Eksik, kusurlu.

n. (10a/09), (10a/10), (23a/05), (23a/06), (23a/07), (23a/07)

[=6]

noķta : <Ar. Biçimi kalemin kâğıda bir defa dokunması ile meydana gelen ben gibi ufak şekil, benek.

n. (59a/14), (59a/14)

n.+ları (59a/13)

n.+lu (59a/11)

[=4]

noķtalı : Üzerinde noktası olan.

n.+y1 (59a/12)

[=1]

O

o : En uzakta olan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir.

o. (11b/08), (11b/09), (13b/13), (15b/03), (18a/13), (20a/02), (20b/01)

o.+na (10b/08), (10b/09), (54b/09), (59a/15)

o.+nun (25a/07)

o.+nuñ (11a/07), (16a/13), (16b/04)

[=15]

ocağ : Aynı amaç ve düşünce etrâfında faâliyet gösterenlerin, aynı işi yapanların faâliyetlerini sürdürdükleri kuruluş.

o.+ın (56b/12), (57a/02)

[=2]

oğlan : Erkek çocuk.

o. (26a/09)

o.+ıñ (26a/07)

[=2]

ol : Üçüncü tekil şahıs zamiri ve işâret sıfatı, “o”nun eski şekli.

o. (10b/04), (11a/04), (11a/06), (12b/15), (16a/01), (16b/03), (16b/15), (18a/01), (19a/13), (19b/11), (27a/11), (27a/12), (27b/02), (29a/06), (31b/07), (31b/09), (33a/08), (33a/08), (41a/03), (45b/10), (46a/09), (46b/01), (46b/14), (49a/08), (49a/11), (49a/12), (50a/09), (53a/12), (55a/04), (55a/06), (55a/09), (55a/12), (55b/01), (55b/09), (55b/12), (56a/03), (56a/09), (56b/03), (57a/02), (57a/07), (59a/05), (60b/07)

o.+dur (11a/02), (47a/04), (49b/03)

[=45]

ol- : Meydana gelmek, vukû bulmak.

o.-a (7a/10), (30a/01), (45a/07), (49a/12), (50a/02), (51b/12), (59a/02)

o.-acağ (16b/05)

o.-an (9b/09), (10a/01), (10a/01), (10a/01), (11a/01), (11a/03), (17a/09), (17b/11), (20b/15), (24a/07), (26b/08), (26b/09), (32b/15), (33a/02), (34a/06), (34a/07), (34b/04), (36a/02), (36a/04), (36b/04), (36b/05), (36b/12), (37b/09), (38a/01), (40a/10), (41a/03), (41a/13), (42a/15), (42b/02), (42b/03), (42b/07), (43a/01), (44a/10), (44a/11), (44b/04), (44b/05), (45a/05), (45b/13), (46a/07), (46b/09), (47b/08), (49a/07), (50a/01), (51b/10), (52a/05), (53a/04), (53a/11), (55a/03), (55a/07), (55a/13), (57a/09), (57b/06), (58b/10), (59a/07)

o.-anı (6b/06), (9a/03), (9a/04), (9a/05), (12a/07), (15a/01), (17a/08), (17b/03), (17b/11), (18a/05), (19a/01), (21a/07), (22b/02), (30a/01), (30b/03), (31b/05), (32a/07), (43a/11), (43b/10)

o.-anıñ (26a/02), (53a/10)

o.-anlara (44a/10)

o.-anları (44a/09)

o.-dı (11a/10), (11a/12), (11a/14), (11b/01), (11b/02), (11b/08), (16a/02), (16a/04), (26b/11), (27b/07), (27b/08)

o.-du (55b/03), (59a/06), (59a/07), (59a/08), (59a/09), (59a/14)

o.-duğı (10a/08), (29b/05), (31a/05), (38a/02), (40b/12), (41a/11), (44b/12), (45b/12), (50a/07), (50a/08), (54b/04), (54b/14), (55a/01), (55a/07), (55a/11), (55b/08), (56a/01)

o.-dukdan (10a/06), (10a/07)

o.-dular (27b/02)

o.-ına (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/09), (44a/11), (46b/13)

o.-ır (16b/04), (17a/13), (17b/05), (17b/13), (18a/08), (19a/04), (21a/09)

o.-ırır (17b/03), (17b/10), (18a/04), (18b/01), (18b/10)

o.-madan (33b/06)

o.-mak (10a/08), (22a/10), (26a/12), (32b/15), (42b/11), (50a/12)

o.-masa (55a/08)

o.-maya (41b/01), (41b/10)

o.-mayan (59a/03)

o.-mayup (22a/12)

o.-mazsa (21b/10)

o.-miş (22a/07), (27b/01)

o.-mişlar (25b/09)

o.-muş (27a/11), (27b/08), (27b/08), (27b/09), (27b/10), (28a/02)

o.-sa (3b/03), (6a/04), (6a/10), (6b/05), (6b/09), (7a/02), (7a/03), (8a/09), (8b/01), (11a/06), (12a/01), (12a/02), (12a/04), (12b/09), (12b/15), (13b/06), (14a/07), (14b/08), (15a/05), (15b/01), (16a/10), (16a/11), (16a/11), (16b/08), (16b/14), (17a/02), (17a/15), (17b/07), (17b/15), (18a/11), (18b/05), (18b/15), (20b/11), (21b/01), (24a/11), (24a/12), (24b/07), (25a/04), (27a/06), (28a/14), (28b/01), (28b/04), (28b/06), (28b/07), (29a/06), (29a/07), (29a/08), (29a/09), (29a/13), (29b/01), (29b/08), (29b/12), (30a/03), (30a/09), (30a/11), (30b/01), (30b/10), (31a/09), (31b/01), (31b/02), (32b/10), (33a/13), (33b/06), (33b/11), (34a/04), (34b/01), (34b/09), (36a/06), (36a/12), (36b/08), (37a/02), (37a/09), (37b/07), (39a/13), (39a/14), (39b/08), (40a/08), (40b/01), (40b/06), (41a/01), (41a/09), (41b/04), (41b/05), (42a/01), (42a/07), (42a/12), (42a/13), (42a/14), (42b/06), (42b/13), (43a/06), (43a/07), (43a/13), (43b/06), (43b/07), (44b/10), (45a/12), (46a/05), (46b/02),

(46b/03), (46b/03), (47b/01), (47b/05), (48a/02), (49a/04), (49b/02), (50b/05), (51a/11), (51b/03), (51b/08), (52a/02), (52a/08), (52b/01), (52b/06), (53b/01), (53b/06), (54a/03), (54a/08), (54b/01), (54b/06), (54b/12), (55a/06), (55b/04), (57b/11), (58a/06), (60a/02)

o.-sun (8a/11), (8b/08), (20a/10), (24a/12), (24a/13), (26a/01), (29b/02), (35a/08), (40a/02), (58a/12)

o.-sunca (42b/06)

o.-up (8a/02), (8a/06), (11b/04), (22a/11), (24b/11), (42a/12), (42a/14), (57a/03)

o.-ur (3a/02), (3a/05), (3a/06), (3a/07), (3a/12), (3b/11), (5b/03), (6a/01), (6a/08), (6a/08), (6b/09), (7a/10), (7b/10), (7b/11), (8a/01), (8a/02), (8a/05), (8a/06), (9b/06), (10a/05), (10b/06), (11a/15), (12a/03), (13a/01), (13a/02), (13a/08), (13b/11), (13b/14), (14a/01), (14a/11), (14a/11), (14b/02), (14b/05), (14b/10), (14b/11), (15a/01), (15a/03), (15b/05), (15b/12), (16b/14), (17a/10), (17a/12), (17b/01), (17b/12), (18a/14), (18b/01), (18b/13), (19a/07), (20b/03), (20b/04), (20b/07), (20b/08), (20b/14), (20b/15), (21a/01), (21a/06), (21b/03), (21b/05), (21b/06), (21b/10), (22a/15), (22b/06), (22b/11), (23a/05), (23a/06), (24b/08), (25a/08), (25a/10), (25b/03), (25b/04), (25b/05), (25b/14), (26a/02), (26b/10), (26b/12), (26b/12), (26b/13), (27a/07), (27b/06), (27b/11), (27b/12), (28a/08), (28a/09), (28a/13), (29a/01), (29a/04), (29a/04), (29a/10), (29b/14), (30a/04), (30b/05), (30b/07), (30b/08), (31b/09), (32a/13), (32b/04), (32b/04), (32b/08), (32b/10), (32b/13), (33b/04), (33b/07), (35a/08), (35b/02), (35b/06), (37b/03), (37b/04), (39a/01), (39a/03), (39a/05), (39a/07), (39a/09), (39b/02), (40a/03), (40b/11), (40b/13), (41a/05), (41a/06), (41a/07), (41a/12), (41b/01), (41b/09), (42a/03), (42a/04), (42b/06), (43b/12), (44a/05), (44a/10), (44b/06), (45a/02), (45a/05), (45a/07), (45b/04), (45b/05), (45b/13), (46a/01), (46a/02), (46b/06), (46b/10), (47b/10), (48a/06), (48a/11), (49a/07), (49a/09), (49a/11), (49b/06), (49b/08), (49b/11), (50a/02), (50a/05), (50a/09), (50b/02), (50b/05), (50b/10), (51a/04), (51a/07), (52a/09), (53b/08), (55a/03), (55a/05), (55a/11), (55a/12), (55b/04), (55b/05), (55b/09), (55b/12), (56a/03), (56a/06), (56a/10), (56b/03), (57a/05), (57a/11), (57b/05), (57b/06), (57b/08), (58a/04), (58a/13), (58b/08), (58b/09), (58b/12), (59a/09), (59a/12), (59a/14), (60a/08), (60b/06), (60b/07), (60b/09)

o.-urı (9b/02), (10b/05), (10b/06), (10b/07), (10b/08), (10b/10), (13a/09), (13a/09), (13a/10), (13a/13), (13b/01), (13b/03), (15b/11), (16a/02), (16b/12), (21a/04), (23a/01)

o.-urmuş (16b/06)

o.-ursa (7b/02), (7b/07), (8a/10), (8b/07), (11a/02), (11b/05), (15b/04), (15b/11), (16b/03), (19a/02), (19b/08), (20a/10), (20b/03), (24a/12), (24a/13), (25a/09), (25a/10), (26a/01), (29b/02), (30a/05), (30b/13), (31a/06), (31b/04), (31b/05), (31b/07), (31b/08), (32a/06), (32b/12), (35a/08), (39a/04), (39a/06), (39a/08), (40a/01), (40a/04), (42b/09), (43a/02), (44b/07), (48a/06), (48a/11), (49a/11), (50b/02), (51a/04), (52a/05), (55a/04), (55b/09), (56a/03), (56a/09), (56b/03), (57a/04), (57a/09), (57a/10), (58a/12)

[=564]

olın- : Etmek yardımcı fiiliyle yapılan birleşik fiilleri edilgen duruma getiren ve eskiden daha çok kullanılıp şimdi kullanılma alanı daralmış bulunan yardımcı fiil.

o.-a (3b/06), (3b/12), (6b/07), (7b/03), (49b/14), (59a/03)

o.-an (6a/08), (7a/10), (7b/09), (7b/11), (7b/12), (8a/01), (8a/02), (8a/04), (8a/05), (8a/06), (10a/05), (11a/02), (12a/12), (21b/08), (22a/07), (22b/05), (27b/11), (27b/12), (30b/07), (32a/12), (32b/02), (32b/04), (32b/08), (39a/03), (41a/05), (41a/06), (43b/11), (45b/03), (47b/02), (48b/01), (55b/13), (58a/13), (59a/13), (60b/06)

o.-andan (30b/13)

o.-duğda (28a/11), (57a/01), (57a/02)

o.-ır (14a/04)

o.-mağa (14b/05), (15a/03), (15b/05)

o.-mağ (13a/06)

o.-maya (3b/06), (3b/12), (4a/09), (6b/07), (7b/03), (9a/06), (11b/14), (13a/02), (16a/08), (20a/02), (21a/12), (26a/04), (28b/02), (29b/06), (31b/09), (44b/07), (45a/07), (46a/09), (47a/02), (50a/02), (51b/12), (54a/11), (55b/13), (56b/03)

o.-muş (43a/08)

o.-muşdur (23a/09)

o.-sa (7b/01), (11a/05), (12a/05), (13a/13), (23a/04), (29a/10), (46b/04)

o.-up (3a/02), (4a/09), (6a/08), (7b/10), (11a/15), (12b/15), (16b/06), (23a/09), (28a/12), (50b/01)

o.-ur (3b/05), (3b/05), (3b/05), (7b/06), (8a/03), (10b/11), (20a/08), (20a/09), (22a/13), (27b/03), (47a/02), (48b/02), (48b/03), (48b/05), (48b/08), (48b/09), (48b/10), (48b/11), (49a/01), (49a/02), (55a/14), (55a/14)

o.-ursa (59a/14)

[=115]

oluşdur- : Oluşmasını, meydana gelmesini sağlamak, meydana getirmek.

o.-ayım (26b/02)

o.-muş (26b/03), (26b/03), (26b/04)

[=4]

on : Dokuzdan sonra gelen sayının adı.

o. (3a/07), (3a/07), (3b/11), (4a/03), (4a/04), (4a/12), (5a/08), (5a/08), (8a/08), (8b/10), (8b/10), (12b/12), (15b/13), (16a/10), (16a/11), (16b/08), (16b/10), (16b/14), (18b/07), (19a/04), (19b/02), (19b/05), (19b/07), (19b/11), (20a/05), (20a/08), (20a/13), (20b/01), (20b/07), (24a/10), (25a/04), (25a/06), (25b/09), (25b/14), (26a/02), (26a/02), (27a/03), (29a/12), (32b/15), (33b/10), (33b/12), (34b/04), (35a/07), (36b/05), (39b/02), (42a/14), (42b/13), (43a/03), (44a/06), (44a/08), (44b/10), (44b/13), (45b/04), (47b/08), (48b/05), (48b/08), (53a/07), (54a/08), (54b/06), (56b/07)

o.+a (53a/10)

o.+ar (30b/01)

o.+dan (17b/04)

o.+ı (53a/07)

[=64]

on altı : On altı.

o. (3a/06), (3a/09), (3a/10), (5a/06), (8b/01), (17b/06), (21a/01), (32b/14), (33a/01), (44b/12), (50a/06)

o.+şar (39a/13)

o.+ya (18b/11), (21a/02), (44b/13), (50a/07)

[=16]

on altı bin : On altı bin.

o. (29b/14), (38b/01), (38b/02), (38b/03), (56b/07)

[=5]

on beş : On beş.

o. (3a/12), (25a/04), (25a/08), (26a/13), (35a/08), (44b/01), (44b/02), (44b/03), (46a/05), (46a/08), (47b/05), (56a/12)

o.+e (44b/04)

o.+er (34b/01)

o.+ıñ (34b/04)

[=15]

on beş bin iki yüz : On beş bin iki yüz.

o. (21a/03)

[=1]

on bin : On bin.

o. (19b/01), (19b/02), (20a/07), (37b/07), (51a/11), (57b/11)

o.+in (51a/13)

[=7]

on bir : On bir.

o. (44a/03), (44a/10)

o.+er (34a/10)

[=3]

on bir bin beş yüz altmış : On bir bin beş yüz altmış.

o. (57b/12)

[=1]

on dört : On dört.

o. (25b/10), (48b/06), (59a/06)

[=3]

on iki : On iki.

o. (3a/07), (3a/08), (3a/09), (5a/05), (5a/05), (7a/01), (8b/11), (16a/10), (18b/04), (24a/10), (25b/10), (27b/06), (33a/02), (33a/03), (36a/01), (36a/11), (40b/06), (41a/10), (42a/11), (54b/12), (60b/07)

o.+ye (40b/09), (44a/05), (44a/07), (53a/09)

o.+yi (4b/01), (5a/05)

[=27]

on iki biş : On iki bin.

o. (38b/01), (38b/02), (56b/07), (56b/08)

[=4]

on iki biş toğuz yüz : On iki bin dokuz yüz.

o. (20b/08)

[=1]

on iki biş toğuz yüz seksen : On iki bin dokuz yüz seksen.

o. (20a/12)

[=1]

on iki biş toğuz yüz seksen bir : On iki bin dokuz yüz seksen bir.

o.+i (20a/15)

[=1]

on sekiz : On sekiz.

o. (3a/13), (17a/05), (17a/09), (17a/13), (20b/11), (20b/13), (21a/09), (25a/14), (25b/03), (26a/02), (29b/12), (39a/12), (44b/02), (44b/03), (48b/07)

o.+e (30a/01)

o.+i (39b/01)

[=17]

on toğuz biş dört yüz yigirmi : On dokuz bin dört yüz yirmi.

o. (4a/05)

[=1]

on üç : On üç.

o. (46b/11), (46b/11), (52a/02), (52a/05)

o.+ün (28a/09)

[=5]

on yedi : On yedi.

o. (48b/02)

o.+yi (46b/10), (46b/13)

[=3]

ortak : Birlikte iş yapan, bir menfaatten pay alan veya müşterek bir şeyi paylaşan kimselerden her biri, şerik, hissedar.

o. (25b/09)

[=1]

otuz : Otuz.

o. (8b/09), (11b/12), (12b/12), (17b/12), (17b/13), (21b/01), (21b/07), (25b/11), (27a/03), (27a/09), (27a/11), (27b/09), (29a/12), (31a/02), (36a/12), (36b/03), (41a/04), (41a/13), (43a/06), (43a/07), (44a/05), (44b/06), (45a/04), (46b/02), (46b/07), (51a/06), (51a/09), (53b/06)

o.+a (25b/14), (31a/06), (44b/06), (46b/10), (53a/04)

o.+ar (41a/01)

o.+ı (38a/08)

[=35]

otuz altı : Otuz altı.

o. (10b/05), (10b/11), (25b/06), (25b/06), (49b/06)

[=5]

otuz beş : Otuz altı.

o. (18b/01), (26a/13), (27b/03), (56a/05), (56a/07)

o.+de (27b/03)

o.+den (27b/10)

o.+i (27b/14)

[=8]

otuz beş biñ elli : Otuz beş bin elli.

o. (13a/12)

[=1]

otuz biñ : Otuz bin.

o. (50b/04)

[=1]

otuz bir : Otuz bir.

o. (11b/12), (34b/01)

o.+e (15b/04), (53b/09)

[=4]

otuz dört : Otuz dört.

o. (56a/06), (56a/08)

[=2]

otuz iki : Otuz iki.

o. (3a/08), (27a/01), (49b/10)

o.+de (27a/01), (27a/02)

o.+den (27a/03)

[=6]

otuz iki biñ : Otuz iki bin.

o. (49b/12)

[=1]

otuz sekiz : Otuz sekiz.

o. (28a/09)

[=1]

otuz sekiz biş beş yüz : Otuz sekiz bin beş yüz.

o. (10b/09)

[=1]

otuz üç : Otuz üç.

o. (25b/04), (41a/09)

o.+den (11b/09), (11b/10), (11b/11), (11b/13)

o.+e (11b/01), (11b/02), (25b/05), (41a/05)

[=10]

Ö

öde- : Bir şeyin karşılığını alacaklı olana vermek, tediye etmek.

ö.-nir (31b/03)

[=1]

ölç- : Bir niceliğin miktârını kendine mahsus bir ölçü ile belirlemek, tâyin etmek.

ö.-üp (55a/08), (55a/09)

[=2]

öldür- : Bir canlının hayâtına son vermek.

ö.-müş (32a/02)

[=1]

ömr : <Ar. Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.

‘ö. (10a/01)

[=1]

öñ : Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf.

ö.+ine (14b/01), (21b/05), (24b/03), (25a/06), (25a/07), (31a/11), (33b/08), (34b/03), (34b/05), (38b/13), (39a/01), (39b/02), (41a/12), (41b/07), (41b/08), (43a/03), (43b/02)

ö.+üne (9a/02), (9b/08), (13b/10), (22b/04), (27b/06), (55a/02), (56b/09)

[=24]

öyle : O şekilde, o biçimde, o tarzda.

ö. (11b/14), (12b/04), (12b/10), (13b/03), (14a/02), (15a/03), (15b/05), (16b/15), (20b/10), (25a/10), (29b/06), (35b/02), (35b/06)

[=13]

öylece : Tam öyle, tam olduğu gibi, o şekilde, o biçimde.

ö. (25a/02)

[=1]

P

pāre : <Far. Parça.

p. (16b/09), (16b/14), (16b/15), (17b/15), (18a/01), (18a/07), (18a/08), (18b/01), (39a/05), (41a/06), (41b/01), (47b/01)

p.+si (18a/10)

p.+sin (18a/12)

[=14]

pāy : <Far. Bir bütünden bir kimseye düşen kısım, hisse.

p. (13a/10), (13a/10), (17a/03)

[=3]

pāzār : <Far. Alış veriş, alım satım.

p. (28a/11), (33a/06), (45b/03)

[=3]

pahā : <Far. Değer, kıymet, fiyat.

p.+sı (6a/04), (6a/10), (6b/10), (12b/08), (17b/08), (17b/12), (18a/11), (19a/03), (31b/03), (33a/12), (34a/04), (34a/07), (34b/04), (34b/09), (37b/03), (37b/09), (40a/10),

(41a/13), (43a/13), (46a/04), (46b/03), (46b/03), (51b/10), (52a/05), (52b/05), (53a/03), (58a/06)

p.+sıdır (16b/02), (18a/07), (33b/02)

p.+sın (6a/06), (7a/04), (46b/06)

p.+sıñı (16a/13), (33a/10), (36a/08), (40b/03), (51b/05)

p.+sına (6b/06), (28b/01), (28b/08), (33b/08), (51a/13), (58a/01), (58a/08)

p.+sından (46b/05)

p.+sını (26a/09)

p.+sıyla (46b/05), (46b/07), (46b/14)

[=50]

para : <Far. Kuruşun kırkta biri.

p. (32b/08), (55b/07), (55b/07), (55b/13), (56a/01)

p.++y1 (55b/14)

p.+ya (56a/02)

p.+y1 (55b/06), (55b/11), (56a/01)

[=10]

peksimet : <Rum. Pişirildikten sonra dilimler hâlinde kesilerek ısı ile kurutulmuş, uzun süre dayanabilen ekmek.

p. (44b/01), (44b/02)

[=2]

penāyir : Peynir.

p.++i (49a/01)

[=1]

pes : <Far. Şu halde, öyleyse, imdi.

p. (5b/03), (6b/09), (10a/05), (11b/08), (16b/04), (16b/14), (17a/05), (17a/12), (17b/05), (17b/13), (18a/08), (18b/01), (19a/04), (20b/07), (21a/09), (55b/03)

[=16]

pirinc : <Far. Buğdaygillerden, sıcak bölgelerde kökleri bol su içinde kalarak yetişen bir yıllık bitki. Bu bitkinin pilâv, çorba ve çeşitli yemeklerde yaygın olarak kullanılan, ezilerek un hâline getirilen, nişasta ve vitamin bakımından zengin tânesi.

p. (20a/13)

[=1]

pirinç : <Far. Buğdaygillerden, sıcak bölgelerde kökleri bol su içinde kalarak yetişen bir yıllık bitki. Bu bitkinin pilâv, çorba ve çeşitli yemeklerde yaygın olarak kullanılan, ezilerek un hâline getirilen, nişasta ve vitamin bakımından zengin tânesi.

p. (41a/09)

[=1]

pul : Eskiden kullanılan küçük mâdenî para, kuruşun kûsûrâtından biri.

p. (18b/02), (35a/01), (35a/02), (39b/02), (39b/03), (47a/04), (47a/04), (47a/07), (47a/07), (47a/07), (47a/07), (47a/08), (47a/08)

p.+a (18a/10), (18a/12), (39a/13), (39a/14), (39b/01), (47a/09), (47a/10)

p.+dan (18b/02), (34a/10), (34a/11)

[=24]

R

rağam : <Ar. Sayıları gösteren işaretlerden her biri.

r. (11a/04), (11a/07), (11a/08), (60b/06)

r.+ı (60b/07)

r.+ları (26b/08), (26b/09)

[=7]

re'îs : <Ar. Bir balıkçı teknesine kumanda eden kimse.

r.+iğ (45b/08)

[=1]

ref : <Ar. Ortadan kaldırma, hükümsüz kılma, feshetme, lağvetme.

r. (60b/05)

[=1]

resīm : <Ar. Bâzı işlerden veya eşyâdan alınan vergi yâhut harç.

r. (19b/02), (19b/11), (20a/04), (20a/07)

[=4]

revġan : <Far. Yağ.

r. (36a/06), (36a/07), (48b/07)

r.++ (48b/05)

r.+++ (48b/03), (48b/04), (48b/06)

[=7]

rub : <Ar. Dörtte bir, çeyrek.

r. (21a/13), (21b/02), (33b/11), (33b/13), (34b/01), (34b/03), (34b/05), (36a/11), (36a/12), (36b/02), (36b/03), (36b/03), (41b/03), (41b/04), (41b/04), (41b/06), (41b/08), (43b/06), (43b/07), (43b/07), (43b/10), (43b/11), (43b/12), (44a/02), (44a/03), (44a/08), (45a/11), (45a/12), (45b/01), (45b/01), (45b/04), (45b/04), (55a/01), (55a/02), (58b/06), (58b/07), (58b/11), (59a/05)

r.+a (41b/05)

r.+1 (44a/05)

r.+lara (36b/04)

r.+udur (59a/07)

[=42]

S

şāhib : <Ar. Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik.

s.+i (31b/13)

s.+iniñ (27a/12)

[=2]

şağ : Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan.

s. (48a/10), (50b/06)

s.+ından (35b/02), (35b/06)

[=4]

şahîh : <Ar. Yalan veya hayal ürünü olmayan, gerçek, doğru.

s.+dir (29b/06)

[=1]

şahb : <Ar. İye, sahip.

s.+ı (3b/11), (3b/12)

s.+ın (13a/11), (14a/04)

[=4]

şay- : Aynı cinsten olan şeylerin, 1 sayısından başlayarak her biri için bir sayı eklemek sûretiyle kaç tâne olduğunu belirlemek, sayısını bulmak, tâdat etmek.

s.-dım (26a/10), (26a/11), (26a/11)

s.-up (32a/06)

[=4]

şıfır : <Ar.Ondalık sayı sisteminde, kendisinin hiçbir değeri olmadığı halde solundaki sayıyı on defa büyüten sayının adı ve işâreti.

s. (3a/10), (9a/02), (9b/08), (12b/11), (17b/04), (20b/01), (22b/04), (24b/03), (27b/06), (27b/11), (27b/12), (31a/11), (33b/08), (38b/13), (43b/02), (48a/10), (48a/11), (50a/13), (50b/06), (56b/09)

[=20]

şığırcık : Serçegillerden, siyaha yakın esmer tüylü, uzun gagalı, böceklerle beslendiği için tarıma faydalı, kışın kalabalık sürüler hâlinde uçan, serçeden iri ötücü kuş, çekirge kuşu.

s. (31b/13)

[=1]

şihhat : <Ar. Doğruya, gerçeğe uygunluk, doğruluk, gerçeklik.

s.+ı (3a/02)

s.+i (10a/07)

s.+in (3a/01), (4a/07)

[=4]

şol : Kalbin bulunduğu tarafta olan.

s. (4b/07), (5b/09)

s.+undan (35a/05), (35b/01), (35b/06), (47a/01)

[=6]

şonra : -nin ardından, ... arkasından.

s. (7b/10), (8a/01), (8a/05), (10a/06), (10a/07), (15a/07), (16a/11), (17b/04), (25b/14), (31b/12), (33b/02), (49b/06), (52b/09), (60a/07), (60b/04)

[=15]

şonrakı : Daha sonra olan, daha sonra meydana gelen.

s. (42b/01), (42b/04), (60b/06)

[=3]

şüret : <Ar. Tarz, yol, şekil.

s. (3b/05), (23a/09), (27b/14), (47a/04)

s.++i (16b/01), (17a/07), (17b/02), (17b/05), (17b/09), (18a/03), (18a/07), (18a/15), (18b/09), (18b/12), (19a/03), (19b/04), (20b/04), (20b/14), (21a/02), (21a/05), (21a/08)

s.+de (3b/03), (12a/03), (20a/14), (20b/08), (21a/01), (21a/05), (21a/10)

s.+de‘aynı (3b/02)

[=29]

şüşām : Anayurdu Hindistan ile güney adaları olan, meyvesi kapsül şeklinde, beyaz veya alacalı beyaz çiçekli otsu bitki, sûsen.Bu bitkinin simit vb.nde kullanılan, yağı çıkarılan ve öğütülerek tahin elde edilen, darı büyüklüğündeki esmer veya sarımtırak tohumu.

s.+dan (31a/02)

[=1]

sānī : <Ar. İkinci.

s.+niḡ (16b/02)

[=1]

sā'ir : <Ar. Başka, diğer, öteki, öbür.

s.+i (10b/11)

[=1]

sāde : <Far. İçine bir şey katılmamış.

s. (36a/06), (36a/07), (48b/03), (48b/04), (48b/05)

[=5]

saḡa : Sen zamirinin yönelme hâli.

s. (10b/02), (11a/10), (16a/03), (26a/09), (27a/09)

[=5]

saṭranc :

s.+ṭ (32b/10), (32b/13)

[=2]

sefīne : <Ar. Gemi.

s.+de (44b/01)

[=1]

sekiz : Yediden sonra, dokuzdan önce gelen sayının adı.

s. (3a/06), (3a/08), (3a/12), (5a/04), (5a/05), (5a/06), (5a/11), (5a/11), (5b/11), (8b/11), (8b/11), (12b/11), (14a/10), (17a/06), (21a/11), (22a/14), (25b/10), (25b/14), (32a/03), (33a/04), (36b/08), (36b/10), (36b/13), (41a/07), (41a/08), (41a/11), (45b/12), (50a/05), (50a/06), (55a/10), (55a/11), (55b/04), (57a/06), (59a/01), (59a/08)

s.+den (5a/15), (11b/02)

s.+e (32a/07), (45b/12), (47b/10), (55a/10), (59a/04)

s.+i (5a/04), (26b/10), (41a/03)

s.+imiz (3a/10)

s.+iñ (39b/02)

[=47]

sekiz biñ altı yüz yetmiş beş : Sekiz bin altı yüz yetmiş beş.

s. (28b/06)

[=1]

sekiz biñ beş yüz elli : Sekiz bin beş yüz elli.

s. (19a/09)

[=1]

sekiz biñ bir : Sekiz bin bir.

s.+i (14a/06)

[=1]

sekiz yüz : Sekiz yüz.

s. (42a/03)

[=1]

sekiz yüz altmış : Sekiz yüz altmış.

s. (40b/02)

[=1]

sekiz yüz elli : Sekiz yüz elli.

s. (48a/03)

[=1]

sekiz yüz kırk altı : Sekiz yüz kırk altı.

s. (28b/07)

[=1]

seksen : Seksen.

s. (6a/11), (24a/08), (29a/04), (33a/03), (33a/12), (38a/06), (57a/06), (57b/02), (58a/07)

s.+e (57b/07)

[=10]

seksen altı : Seksen altı.

s. (50b/11), (51a/02)

[=2]

seksen beş : Seksen beş.

s. (28a/08), (33b/02), (45a/11), (45b/02)

[=4]

seksen bir : Seksen bir.

s. (20b/09), (43a/13), (43b/03), (54a/03)

[=4]

seksen dört : Seksen dört.

s. (13b/03)

[=1]

seksen iki : Seksen iki.

s. (22b/15), (23a/03)

[=2]

seksen sekiz : Seksen sekiz.

s. (17b/03), (46a/05)

[=2]

seksen üç bin üç yüz kırk : Seksen üç bin üç yüz kırk.

s.+a (60b/02)

[=1]

sen : Tekil ikinci şahsı gösterir.

s. (10b/03), (11a/04), (11a/06), (11a/07), (11a/10), (15b/12), (15b/13), (16a/04), (27a/10)

[=9]

sepet : <Far. Kamış, saz, ince söğüt dalları, hurma lifleri vb.nden örülerek yapılan, yiyecek veya eşyâ taşımaya mahsus, muhtelif şekillerde, kulplu veya kulpsuz kap.

s. (26a/07)

[=1]

ser- : Açarak yaymak.

s.-e (31b/12)

[=1]

serçe : Serçeğillerden, koyu boz renkli, yuvarlak başlı, kısa boyunlu, uzun kuyruklu, gagası koni biçiminde, sıçrayarak yürüyen, çırpınarak uçan ve kışın göç etmeyen küçük ötücü kuş.

s. (29a/12), (29a/14)

s.+dir (29a/13)

[=3]

sermāye : <Far.Bir ticârî işe konan para ve paraya çevrilebilir malların bütünü, ana para, kapital.

s. (53a/11)

s.+leri (25b/11)

s.+yi (25b/13)

[=3]

sikke : <Ar. Mâdenî para.

s. (56a/12)

s.+yi (50b/10)

[=2]

söyle- : Sözle bildirmek.

s.-mek (12a/12)

[=1]

söylen- : Söylemek işi yapılmak, sözle anlatılmak.

s.-üp (13a/13)

[=1]

söylet- : Söylemek işini başkasına yaptırmak.

s.-üp (12b/02)

[=1]

su'âl : <Ar. Sorulan şey, soru.

s. (3b/10), (4a/06), (6a/05), (6a/12), (8a/10), (8b/02), (10b/02), (10b/02), (14a/08), (14b/08), (15a/06), (15b/02), (15b/07), (16a/12), (16b/09), (17a/03), (17b/08), (18a/01), (18a/11), (18b/06), (20a/14), (20b/12), (24b/01), (24b/07), (24b/13), (25a/05), (25b/01), (26a/08), (27b/02), (29a/01), (29b/02), (29b/09), (29b/13), (30a/04), (30a/09), (30a/12), (30b/02), (30b/05), (30b/12), (31a/10), (31b/03), (32a/04), (32b/11), (33a/09), (33b/01), (33b/07), (33b/12), (34b/02), (36a/07), (36b/01), (36b/09), (37a/04), (37a/10), (37b/08), (37b/15), (38a/06), (39a/14), (40a/09), (40b/02), (40b/07), (41a/02), (41a/10), (41b/05), (42a/02), (42a/08), (42a/14), (42b/12), (43b/01), (43b/08), (44a/04), (44b/03), (44b/11), (45a/12), (45b/11), (46a/06), (47b/06), (48a/03), (49a/04), (49b/12), (50a/05)(50b/05), (50b/10), (51a/08), (51a/12), (51b/04), (51b/09), (52a/03), (52a/09), (52b/02), (52b/07), (53a/02), (53a/08), (53b/02), (53b/07), (54a/04), (54a/09), (54b/02), (54b/08), (54b/13), (56a/07), (57b/13), (58a/08), (60a/03)

[=103]

sü : Asker.

s. (24b/12)

[=1]

sülüs : <Ar. Üçte bir.

s. (57b/03), (57b/04), (57b/09), (58b/05), (58b/07), (58b/11)

[=6]

süri : Bir arada yaşayan, büyük gruplar, kümeler hâlinde gezip dolaşan hayvan topluluklarından her biri.

s. (31b/13)

[=1]

şeker : <Far. Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, çoğunlukla beyaz billûrlar hâlinde, suda kolayca eriyen, ağızda tatlı bir lezzet bırakan, birleşiminde karbon oksijen ve hidrojen bulunan maddelere verilen ortak isim.

ş. (33a/07), (33a/07), (33a/09)

ş.+i (33a/06)

ş.+iğ (33a/10)

[=5]

Ş

şekl : <Ar. Biçim, tarz.

ş.++i (47a/05)

ş.+e (47a/05)

ş.+in (13b/09), (13b/10), (14a/12), (14b/01), (14b/09)

[=7]

şerîf : <Ar. Şerefli, kutsal, mübârek.

ş.+i (38b/12), (55b/14), (56a/01)

[=3]

şey' : <Ar. Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.

ş. (8b/01), (15a/05), (15b/01), (30b/10)

ş.+i (15b/11), (34a/05), (43b/05), (47b/01), (49a/11), (58a/06), (58a/07), (58a/07)

ş.+imiz (3b/02)

ş.+iğ (3b/08), (6a/04), (6a/10), (12a/01), (12b/08), (34a/04), (43a/13)

[=19]

şînik : <Rum. Tahıl ve bakliyat için kullanılan, sekiz kiloluk ölçek.

ş. (29b/01), (29b/02), (29b/04), (37b/13), (37b/14), (38a/03), (38a/03), (40a/01), (40b/01), (40b/06), (42b/11), (42b/11), (42b/13), (43a/02), (58a/06)

ş.+i (29b/04), (40a/01)

[=16]

şinnik : Şinik.

ş. (38a/02)

[=1]

şimdi : Artık, bundan böyle, bu duruma göre.

ş. (10b/01), (15b/07), (38a/12), (56b/05)

[=4]

şirket : <Ar. Bir iş için birden fazla kimsenin meydana getirdiği ticârî ortaklık.

ş. (25b/11)

[=1]

şöyle : Şuna benzer, şunun gibi.

ş. (3b/06), (6b/07), (41b/10)

[=3]

şu : Çok uzakta olmayan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir.

ş. (22b/07)

[=1]

T

taraf : Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, yön.

t.+ına (4b/07), (5a/03), (48a/10)

[=3]

tarh : <Far. Çıkarma.

t. (3a/02), (6a/07), (6a/07), (6b/02), (7a/05), (7a/09), (7a/09), (7b/08), (7b/09), (7b/10), (7b/10), (7b/12), (7b/12), (8a/01), (8a/04), (8a/04), (8a/05), (8a/05), (8a/06), (8a/11), (8b/04), (9a/05), (10a/06), (12a/08), (12b/13), (14a/01), (14a/05), (14b/04), (15a/08),

(18a/14), (19a/11), (19a/14), (19b/03), (19b/06), (19b/09), (19b/13), (20a/02), (20a/06), (20a/08), (20a/09), (20a/11), (21b/08), (21b/08), (21b/09), (21b/11), (22b/14), (28a/08), (28a/12), (28b/02), (28b/08), (29a/03), (29b/03), (30a/10), (30a/14), (30b/07), (30b/07), (30b/08), (31a/01), (32a/12), (32a/12), (32b/02), (32b/02), (32b/03), (32b/07), (32b/07), (33a/04), (33b/03), (34b/06), (37b/04), (37b/10), (38a/08), (38b/05), (39a/02), (39a/03), (39a/05), (39a/07), (39a/09), (39b/04), (39b/11), (39b/12), (40a/03), (40a/05), (40b/04), (40b/09), (40b/10), (40b/13), (41a/04), (41a/05), (41a/06), (41a/06), (41a/07), (41b/10), (42a/09), (43a/02), (43a/04), (43a/11), (43b/11), (43b/11), (43b/13), (49b/06), (51a/03), (51b/01), (51b/06), (51b/11), (54a/11), (54b/05), (54b/10), (55b/12), (55b/13), (58a/01), (58a/09), (58a/13), (58a/13), (58b/01), (60a/08), (60b/04), (60b/06), (60b/08)

t.+da (51a/04)

t.+dan (39a/05), (39a/07), (40a/03), (40b/09), (40b/11)

[=124]

tarik : <Ar. Yol.

t. (3b/09), (4a/03), (14a/08), (20a/05), (20a/06), (28b/01), (56a/13), (57a/01), (57b/04)

t.+e (49b/02)

t.+le (3b/01)

[=11]

tart- : Bir şeyin ağırlığını bulmak.

t.-duğı (32a/06)

t.-up (32a/05)

[=2]

tañlı : İçilebilir ve yenebilir lezzette olan, acı olmayan.

t. (43a/06), (43a/12)

[=2]

tavuk : Sülüngillerden, dünyânın her tarafında yetiştirilen, eti ve yumurtası için üretilen, kanatları kısa ve küt, evcil kümes hayvanı.

t. (29a/12), (29a/13), (29a/14), (31b/01), (31b/02), (31b/10)

[=6]

taż'if : <Ar. İki kat etme, iki katına çıkarma.

t. (59a/08)

[=1]

toḡsan : Doksan.

t. (19a/01), (21a/06), (29a/04), (56a/01), (56a/02), (57a/03)

t.+a (7a/03), (57a/04)

[=8]

toḡsan altı : Doksan altı.

t. (34a/11), (57b/08)

t.+ya (4b/01)

t.+y1 (57b/08)

[=4]

toḡsan altı biḡ dört yüz yetmiş sekiz : Doksan altı bin dört yüz yetmiş sekiz.

t. (4a/12)

[=1]

toḡsan biḡ toḡsan : Doksan bin doksan.

t. (18b/14)

[=1]

toḡkuz : Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı.

t. (11b/04), (11b/10), (18b/15), (43b/09), (49a/06), (58b/08), (59a/09), (60a/01), (60a/04), (60a/05)

t.+a (49a/08), (58b/09)

t.+ar (3a/02), (3a/02), (34a/11)

t.+1 (43b/05)

t.+uḡ (59a/10)

[=17]

okuz yz kırk : Dokuz yz kırk.

t. (37b/14), (37b/15)

[=2]

okuz yz kırk altı : Dokuz yz kırk altı.

t. (14a/11)

[=1]

okuz yz seksen : Dokuz yz seksen.

t. (52b/01)

[=1]

okuz yz oksan sekiz bin bir : Dokuz yz doksan sekiz bin bir.

t. (12b/03)

[=1]

okuz yz yetmiş drt : Dokuz yz yetmiş drt.

t. (22a/05)

[=1]

oprak : Yer kabuğunun, zerini kaplayan rmş organik maddelerden ve ktle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı. Bu kısımdan belli bir maksatla ayrılmış para.

t. (32a/01)

[=1]

uğla : <Rum. Balığın kalıplara dklp gneşte kurutulduktan sonra zel ocaklarda pişirilmesiyle yapılan ve duvar rmekte kullanılan yapı malzemesi.

t. (6b/04)

[=1]

ulum : Tulumaya basılarak yapılan bir beyaz peynir tr.

t. (48b/03), (49a/01)

[=2]

tır- : Beklemek, sabretmek.

t.-mış (22a/01), (22a/02), (22a/03), (22a/05), (22a/06), (24a/08)

t.-ur (26a/08)

[=7]

tut- : Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

t.-ar (15b/13)

t.-dıgın (10b/03)

t.-dum (10b/02)

t.-mış (10b/01), (15b/07), (15b/09), (15b/09)

t.-up (12b/11)

[=8]

tutul- : Tutmak işi yapılmak.

t.-ursa (16a/07)

[=1]

taḥrīr : <Ar. Yazı yazma, kitâbet.

t. (11a/05), (23a/09), (60b/02)

[=3]

taḥta : <Far. Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası.

t. (17b/07)

t.+lu (51a/06), (51a/07), (56a/05), (56a/06)

t.+nıı (17b/12), (17b/13)

t.+ya (51a/09), (51a/09), (56a/08)

[=10]

taḫsīm : <Ar. Bölme, bölü.

t. (4b/01), (4b/05), (4b/08), (6a/02), (6a/02), (6b/07), (7b/03), (9a/03), (9b/09), (10a/05), (11b/01), (11b/05), (13a/06), (13a/08), (13b/15), (14b/12), (15b/04), (16b/02), (16b/12), (19a/01), (20b/02), (20b/05), (21a/07), (21a/08), (22a/10), (22b/05), (24b/08), (25a/01), (25a/08), (25b/04), (25b/06), (26a/01), (26a/04), (27a/07), (29b/05), (29b/10), (29b/14), (30a/05), (30a/13), (30b/03), (31a/06), (31a/12), (31b/06), (32a/07), (33a/10), (34a/07), (36a/04), (36a/09), (36b/05), (36b/13), (37a/06), (37b/02), (38a/01), (38a/02), (38a/09), (38b/10), (39b/10), (40a/05), (40a/06), (40a/12), (41a/14), (42a/05), (42b/03), (42b/08), (43a/11), (43b/03), (43b/09), (44a/06), (44a/06), (44a/08), (44a/09), (44a/10), (44a/11), (44b/06), (45a/05), (45a/06), (45b/04), (45b/05), (45b/12), (46a/07), (46a/08), (46b/09), (47b/09), (48a/05), (49a/08), (49b/14), (52a/06), (52a/10), (52b/04), (52b/10), (53a/05), (53a/10), (53b/04), (53b/09), (54a/01), (54a/06), (54b/09), (55a/04), (55b/08), (55b/08), (56a/02), (56a/02), (56a/09), (56b/02), (56b/10), (57a/09), (58a/04), (58b/04), (59a/03), (59a/04), (60a/05)

t.++i (4b/03), (4b/03), (4b/09), (4b/09), (5b/05), (5b/05), (9b/01), (21b/13)

t.+den (9a/03), (13b/01), (13b/15), (14b/12), (15b/04), (16b/12), (20b/03), (20b/03), (21a/11), (22b/05), (25a/08), (29b/14), (30a/05), (31b/06), (37b/03), (38a/01), (41a/14), (43b/09), (44a/09), (45a/05), (46b/09), (47b/09), (48a/06), (49a/09), (50a/01), (53a/10), (55a/04), (56a/09), (56b/02), (60a/05)

t.+e (59a/03)

t.+i (9b/10), (14a/04), (49a/08)

t.+iñ (13a/04)

[=154]

tamām : <Ar. Bitmiş, tamamlanmış.

t. (3a/14), (11a/15), (27a/11), (27b/01)

[=4]

tanşīf : <Ar. İkiye bölme, iki parçaya ayırma.

t. (3b/08), (4a/01), (4a/01), (4a/01), (13a/13)

[=5]

tefrīk : <Ar. Ayırma, ayrılma.

t. (4a/03), (4a/10), (4a/10), (4a/10), (16a/07), (27a/03), (46b/10), (53a/11)

[=8]

tekrār : <Ar. Konuşmada, yazıda aynı kelime veya düşünceyi bir defadan fazla kullanma.

t. (5a/04), (5a/14), (7a/10), (7b/12), (9a/05), (10a/11), (10b/07), (10b/08), (14b/04), (15a/02), (21a/01), (21a/07), (21b/09), (22b/12), (22b/14), (24a/04), (30b/07), (31b/05), (32a/05), (32b/03), (36a/03), (36a/09), (37a/06), (37b/02), (38a/09), (38b/10), (39b/11), (40b/11), (41a/05), (41a/06), (41a/14), (42a/03), (44b/04), (45a/03), (45a/06), (45b/04), (46a/01), (46b/11), (46b/13), (48a/05), (49a/12), (52b/04), (53a/04), (53a/10), (53b/04), (53b/08), (54a/01), (54b/09), (56a/08), (56b/01), (56b/02), (57a/07), (57b/08), (58b/01)

[=54]

temür : Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, inceltilmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanılış yeri çok geniş olan, yoğunluğu 7,8, erime derecesi 1510, atom ağırlığı 55,85, atom numarası 26 ve sembolü Fe olan element.

t. (25a/04), (25a/05)

[=2]

terk : <Ar. Bırakma.

t. (42b/06)

[=1]

tīmār : <Far. Bakım yapma, bakma, bakım.

t.+1 (49b/02)

[=1]

ticāret : <Ar. Kazanç elde etmek için yapılan mal ve ürün alım satımı, alış veriş.

t. (25b/11)

[=1]

turunc : Turunç.

t.+1 (43a/10)

[=1]

turunç : <Far. Turunçgillerden, bütün Akdeniz ülkelerinde yetişen, kışın yaprağını dökmeyen bir ağaç; narenç. Bu ağacın portakala benzeyen, suyu acımtırak meyvesi.

t. (43a/06), (43a/07), (43a/12), (43a/12)

t.-ları (43a/08)

[=5]

U

uç- : Havada yol almak, havada gitmek.

u.-up (32a/02)

[=1]

‘ulûfe : <Ar. Osmanlı Devleti’nde kapı kulu askerlerine, sipâhîlere, bir kısım devlet mensuplarına ve ilmiye ricâline üç ayda bir verilen maaş.

‘u.+si (24a/12)

[=1]

ur- : Vurmak.

u.-up (3b/12)

[=1]

uy- : Ölçüleri ve nicelikleri denk gelmek, tam gelmek, uygun olmak.

u.-maz (22a/10), (22a/10)

[=2]

uzun : İki ucu arasında kendi ölçülerine göre fazla mesâfe olan.

u.+ı (32b/10), (42a/11), (42a/13), (42b/04), (55a/11)

u.+ını (55a/08)

u.+luğı (55a/10)

u.+unı (42a/15), (42b/01)

[=9]

Ü

üç : İkiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı.

ü. (3a/09), (3a/12), (3a/13), (5a/13), (5a/13), (5b/04), (7a/01), (9a/02), (9a/05), (9b/03), (10a/09), (10a/11), (12b/12), (13b/05), (13b/09), (14a/04), (14a/07), (14a/11), (14a/12), (14b/07), (14b/09), (16b/15), (17a/01), (17a/03), (17a/04), (17a/06), (17a/09), (17a/12), (17a/13), (17b/13), (18b/04), (18b/05), (18b/09), (18b/10), (19a/02), (19a/05), (19a/07), (19a/15), (19b/07), (19b/15), (19b/15), (20a/06), (20a/08), (20a/11), (20b/09), (21a/13), (21b/02), (21b/10), (22a/05), (23a/05), (24a/12), (24b/01), (24b/02), (24b/02), (24b/13), (25b/09), (26a/13), (26b/02), (26b/11), (28b/08), (31a/09), (31a/12), (33b/03), (36a/06), (36b/02), (39a/06), (39b/02), (39b/04), (40b/04), (40b/12), (41a/04), (41a/05), (41a/07), (41a/13), (41b/05), (41b/09), (43b/06), (43b/07), (43b/07), (43b/10), (44a/01), (44a/05), (44b/10), (45a/02), (45a/03), (47a/07), (47b/02), (49a/02), (49b/01), (49b/04), (49b/06), (49b/07), (49b/11), (49b/12), (50a/01), (50a/03), (51b/11), (55a/11), (57a/03), (58b/03), (58b/07), (58b/11), (59a/10), (59a/10), (60b/05), (60b/06)

ü.+den (5b/02), (10a/10), (11b/11), (11b/12), (26b/11), (26b/11)

ü.+dür (57b/04), (58b/11), (59a/10)

ü.+e (16a/01), (16a/02), (17a/04), (17b/11), (36a/09), (38b/10), (44a/06), (44a/08), (49b/03), (57b/05), (57b/09)

ü.+er (5b/10), (5b/12), (24b/11), (26a/11), (26a/11), (27a/01), (33b/11), (35a/01), (35a/02), (36a/11), (39a/13)

ü.+i (17b/13), (43a/07)

ü.+ü (3a/08), (3a/13), (55a/12), (57b/05)

ü.+ümüz (27a/03)

ü.+ün (26b/04)

ü.+ünj (13b/10)

ü.+ünden (28a/09)

ü.+ünü (58b/07)

[=148]

üç biç : Üç bin.

ü. (18a/08), (29b/01), (58b/03)

ü.+dir (58b/08)

[=4]

üç biş altı yüz seksen : Üç bin altı yüz seksen.

ü. (9b/02)

[=1]

üç biş dört yüz yigirmi : Üç bin dört yüz yirmi.

ü. (22a/06)

[=1]

üç biş iki yüz : Üç bin iki yüz.

ü. (52b/07)

[=1]

üç biş sekiz yüz altı : Üç bin sekiz yüz altı.

ü. (10b/08)

[=1]

üç biş üç yüz : Üç bin üç yüz.

ü. (28a/07)

[=1]

üç biş üç yüz yigirmi : Üç bin üç yüz yirmi.

ü. (18a/04)

[=1]

üç yüz : Üç yüz.

ü. (14b/01), (16b/05), (17b/11), (21a/13), (21b/06), (28a/08), (28a/09), (30b/01), (30b/01), (30b/03), (36b/08), (36b/10), (36b/13), (37a/02), (37a/06), (40a/08), (40a/10), (49a/03), (49a/04), (49a/05), (49a/05), (49a/10), (53b/06), (53b/07), (60a/02), (60a/04), (60a/05)

ü.+e (53b/13)

[=28]

üç yüz altmış : Üç yüz altmış.

ü. (31b/06)

ü.+a (31b/08)

[=2]

üç yüz altmış sekiz : Üç yüz altmış sekiz.

ü. (12b/08), (12b/14)

[=2]

üç yüz beş : Üç yüz beş.

ü. (19a/08)

[=1]

üç yüz elli : Üç yüz elli.

ü. (54a/08), (54a/09)

[=2]

üç yüz kırk : Üç yüz kırk.

ü. (8b/02), (30b/11)

[=2]

üç yüz kırk beş bin : Üç yüz kırk beş bin.

ü. (50a/01)

[=1]

üç yüz kırk yedi : Üç yüz kırk yedi.

ü. (50a/12), (50a/13)

[=2]

üç yüz otuz : Üç yüz otuz.

ü. (24b/05)

[=1]

üç yüz otuz üç : Üç yüz otuz üç.

ü. (58b/09)

ü.+ü (58b/10)

[=2]

üç yüz seksen : Üç yüz seksen.

ü. (5b/03), (22b/15)

[=2]

üç yüz seksen altı : Üç yüz seksen altı.

ü. (12a/02), (12a/04)

[=2]

üç yüz seksen beş : Üç yüz seksen beş.

ü. (10b/07)

[=1]

üç yüz seksen bir : Üç yüz seksen bir.

ü. (23a/02), (24a/08)

[=2]

üç yüz yetmiş : Üç yüz yetmiş.

ü. (27a/05)

[=1]

üç yüz yetmiş beş : Üç yüz yetmiş beş.

ü. (21b/03), (39b/02)

ü.+e (21b/04)

ü.+i (27a/07)

[=4]

üç yüz yigirmi : Üç yüz yirmi.

ü. (7a/02), (28a/04)

[=2]

üç yüz yigirmi beş : Üç yüz yirmi beş.

ü. (13b/11), (28a/05)

ü.+e (13b/15)

ü.+i (13b/11), (14b/02)

[=5]

üslüb : <Ar. Oluş, yapış veya yapılış biçimi, tutulan yol, tarz, usûl.

ü. (47b/02)

[=1]

üst : Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.

ü.+üne (5a/13), (5b/01), (54a/05)

[=3]

üzeri : Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı.

ü.+nde (26b/08)

[=1]

üzre : Üstüne, üstünde, üzerinde.

ü. (3a/02), (3b/11), (4a/09), (6a/01), (10a/08), (10b/04), (11a/02), (11a/06), (11a/06), (11a/14), (11b/04), (12b/15), (13a/13), (14b/10), (19a/07), (20a/05), (22a/10), (23a/04), (27a/11), (29b/05), (31a/05), (38a/02), (38a/13), (38a/13), (39a/10), (40b/12), (41a/11), (42b/11), (43a/09), (44b/10), (44b/13), (45b/12), (47b/03), (48b/01), (50a/07), (50a/08), (54b/04), (54b/14), (55a/01), (55a/11), (55b/01), (55b/08), (56a/02), (56b/06), (56b/06), (57a/06), (59a/01)

ü.+dir (38a/12), (56b/05)

[=49]

üzüm : Asma adı verilen ağaççığın salkım durumunda ufak taneli, çekirdekli, ince kabuklu, sulu, etli, glikoz ve vitamin bakımından zengin, yetiştiği yere göre pek çok çeşidi bulunan, tâzesi ve kurusu yenen meyvesi.

ü. (30a/08), (48b/09), (48b/10), (48b/11)

[=4]

V

vāḳi' : <Ar. Olan, vukū bulan.

v. (19b/08), (26a/01), (32b/12), (39a/04), (39a/06), (39a/08), (40a/04), (43a/02), (44b/06), (48a/06), (48a/11), (50b/01), (51a/04), (52a/05), (55b/09), (56a/09), (60b/06)

[=17]

valā : <Far. İnce bir kumaş çeşidi.

v. (34a/10), (34a/11)

v.+nıñ (34b/02)

[=3]

vaḳit : <Ar. Zaman.

v.+de (19b/11)

[=1]

vaḳḳās : <Ar. Savaşçı, okçu.

v. (20a/11)

[=1]

var : Kâinatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan (şey).

v. (5a/12), (5a/12), (5a/13), (5a/14), (5a/15), (5b/02), (5b/02), (5b/11), (8b/09), (8b/09), (8b/10), (8b/11), (8b/12), (9b/03), (9b/04), (9b/05), (25b/11), (27a/12), (27a/12), (27b/04), (27b/05), (27b/05), (31b/11), (33a/07), (33a/08), (45b/08), (55a/10), (57a/08)

v.+dır (23a/08), (26b/13), (26b/15), (27a/02), (27b/04)

v.+mıñ (26b/01), (26b/05)

[=35]

var- : (Belli bir duruma veya sayıya) Ulaşmak, erişmek, vâsıl olmak.

v.-ınca (44a/11)

v.-mağa (11b/02)

[=2]

vaṽ : <Ar. Arap alfabesinin yirmi altıncı, Türkler'in İslâmiyet'i kabullerinden 1928 harf inkılâbına kadar 9–10 asır boyunca kullanmış oldukları alfabenin yirmi dokuzuncu harfî ve bu harfin adı [Ebced hesâbında değeri 6'dır].

v. (16b/07), (17b/05), (17b/12), (18a/07), (20b/06)

[=5]

vaẓ' : <Ar. Koyma, konulma.

v. (48a/11)

[=1]

ve : <Ar. İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar, ile.

v. (4a/07), (4a/07), (6a/06), (6a/07), (7a/07), (7a/09), (7b/05), (7b/06), (7b/06), (7b/09), (8a/04), (9a/03), (9a/04), (9b/03), (9b/04), (9b/05), (9b/06), (9b/07), (10a/11), (10b/01), (10b/04), (11a/03), (11a/05), (11a/11), (11a/13), (11a/13), (11a/15), (11b/05), (12a/03), (12b/01), (12b/01), (12b/10), (12b/12), (12b/14), (13a/01), (13a/08), (13a/10), (13a/13), (13b/08), (13b/10), (13b/13), (14a/07), (14a/09), (14a/11), (14a/11), (14a/12), (14b/04), (14b/09), (14b/12), (15b/04), (15b/08), (15b/09), (16a/05), (16a/06), (16a/07), (16a/08), (16b/01), (16b/12), (16b/12), (17a/05), (17a/08), (17a/09), (17b/03), (17b/10), (18a/05), (18a/06), (18a/10), (18a/12), (18a/14), (18b/02), (18b/02), (18b/08), (18b/09), (18b/11), (18b/15), (19a/02), (19a/07), (19b/01), (19b/12), (19b/15), (20a/01), (20a/08), (20a/09), (20b/03), (20b/03), (20b/08), (20b/09), (20b/15), (21a/06), (21a/11), (21b/02), (21b/03), (21b/07), (21b/08), (21b/08), (21b/09), (22a/10), (22a/12), (22b/02), (22b/04), (22b/13), (22b/15), (23a/03), (23a/05), (23a/06), (23a/08), (24b/02), (24b/12), (25b/03), (25b/10), (25b/10), (26a/02), (26a/03), (26b/11), (27a/12), (27a/13), (27a/13), (27b/04), (27b/07), (27b/09), (27b/15), (28b/08), (28b/11), (28b/11), (29a/03), (29a/04), (29a/04), (29a/07), (29a/07), (29a/08), (29a/09), (29a/10), (29a/10), (29a/12), (29a/12), (29a/13), (29a/13), (30a/13), (30b/03), (30b/07), (31a/05), (31b/01), (32a/06), (32a/12), (32b/02), (32b/07), (32b/10), (32b/12), (33a/12), (33b/13), (34b/03), (34b/04), (34b/06), (35a/05), (35a/08), (35b/02), (35b/06), (36b/03), (36b/04), (36b/04), (38a/13), (38b/01), (38b/02), (38b/04), (39a/03), (39a/05), (39a/07), (39b/01), (39b/04), (39b/10), (40b/09), (40b/11), (40b/14), (41a/03), (41a/04), (41a/05), (41a/08), (41a/12), (41a/13), (41a/14), (41b/06), (42a/03), (42a/12), (42a/12), (42a/13), (42a/14), (42a/15), (42b/01), (42b/01), (42b/06),

(42b/08), (42b/08), (42b/12), (42b/13), (43a/01), (43a/02), (43a/07), (43a/08), (43a/11), (43b/09), (43b/11), (43b/12), (44a/02), (44a/02), (44a/03), (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/09), (44a/10), (44b/05), (44b/05), (44b/10), (44b/12), (44b/13), (45a/02), (45a/04), (45a/05), (45a/12), (45b/01), (45b/12), (46a/05), (46a/08), (46b/02), (46b/03), (46b/04), (46b/09), (46b/09), (47a/09), (47a/10), (48a/09), (49a/08), (49a/09), (49a/12), (49b/03), (49b/05), (50a/09), (52a/04), (53a/10), (54a/06), (54a/06), (54a/10), (54b/15), (55a/08), (55a/08), (55a/10), (55b/13), (56b/06), (57b/03), (57b/04), (58a/01), (58a/09), (58a/13), (58b/05), (58b/05), (58b/11), (58b/11), (59a/06), (59a/08), (59a/10), (59a/11), (59a/14), (59a/14), (59a/15), (60a/02), (60a/04), (60a/05), (60a/06), (60b/04)

[=269]

vër- : (Bir şeyi bir kimseye) İletmek, eriştirmek.

v. (8a/06), (27a/10)

v.-digi (57a/07)

v.-dik (5a/15), (5b/10), (5b/11), (6a/01), (11b/05)

v.-e (6b/10)

v.-ecegi (27a/12), (27b/02), (27b/12), (27b/13), (28a/02)

v.-ecek (26b/11)

v.-ecekleri (27b/01)

v.-elüm (47a/06)

v.-esin (4b/02), (4b/08), (6b/02), (6b/07), (7a/05), (7b/03), (8b/05), (9a/06), (9b/12), (10a/12), (11b/14), (12a/08), (12b/05), (12b/14), (13a/02), (13b/03), (14a/02), (14a/05), (14b/05), (15a/03), (15a/09), (15b/05), (16a/08), (16b/07), (17a/01), (17a/15), (17b/06), (17b/14), (18a/09), (18b/03), (19a/03), (19a/08), (19a/11), (19a/14), (19b/01), (19b/04), (19b/06), (19b/09), (19b/13), (20a/02), (20a/11), (20b/04), (20b/10), (21a/08), (21a/11), (21b/08), (21b/11), (23a/10), (24a/06), (24a/09), (24b/03), (24b/04), (24b/09), (25a/02), (25a/11), (25b/07), (26a/04), (26a/12), (27a/04), (28a/02), (28a/10), (28b/02), (28b/09), (29a/05), (29b/04), (29b/06), (29b/10), (30a/01), (30a/06), (30a/10), (30a/14), (30b/03), (30b/09), (31a/01), (31a/07), (31a/13), (31b/09), (32a/08), (32a/13), (32b/04), (32b/08), (32b/13), (33a/05), (33a/11), (33b/04), (33b/09), (34a/01), (34a/08), (34b/06), (34b/11), (35a/03), (35b/02), (35b/06), (36a/04), (36a/10), (36b/06), (37a/01), (37a/06), (37b/04),

(37b/11), (38a/03), (38a/09), (38a/09), (38b/05), (38b/10), (39a/10), (39b/05), (39b/12), (40a/05), (40a/06), (40a/12), (40b/05), (40b/13), (41b/01), (41b/10), (42a/05), (42a/10), (42b/03), (42b/09), (43a/04), (43a/11), (43b/03), (43b/13), (44a/12), (44b/07), (45a/07), (45b/05), (46a/02), (46a/09), (47a/02), (47b/03), (47b/09), (47b/10), (48a/06), (49a/09), (49b/08), (50a/02), (50a/10), (50b/02), (50b/07), (51a/03), (51a/05), (51a/10), (51b/01), (51b/06), (51b/12), (52a/06), (52a/11), (52b/04), (52b/10), (53a/05), (53a/12), (53b/05), (53b/10), (54a/01), (54a/06), (54a/11), (54b/05), (54b/10), (55a/05), (55b/01), (55b/05), (55b/09), (55b/13), (56a/03), (56a/10), (56b/03), (56b/10), (57b/09), (58a/02), (58a/04), (58a/09), (58b/02), (60a/08)

v.-eyim (26a/09), (27a/10), (46b/05), (46b/08)

v.-icek (26b/12), (26b/13), (26b/14), (27a/02)

v.-ilüp (49b/02), (56b/12)

v.-ilür (57a/01), (57a/06)

v.-ir (16a/03)

v.-mek (4a/13), (4b/06), (5a/02), (5b/08)

v.-melü (53b/01)

v.-miş (26a/10), (44a/02), (44a/02), (44a/02), (44a/03)

v.-mişler (44a/01)

v.-se (27b/03), (53a/07)

v.-ülür (27b/14)

v.-üp (11a/10), (26b/11), (57a/05)

[=221]

vèrmeg : Vermek.

v.+e (27b/10)

[=1]

vech : Tarz, biçim, yol.

v. (20a/05), (59a/01)

v.+le (3a/05)

[=3]

velâkin : <Ar. Lâkin, fakat.

v. (11a/04), (11a/07), (23a/07)

[=3]

vesâ'ir : <Ar. Sayılan birkaç şeyden sonra “bunun gibi olanlar ve benzerleri de” anlamında kullanılır.

v. (11a/12)

[=1]

veyâ : <Ar. + Far. Cümlede bildirilen husûsun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

v. (7a/03), (10a/10), (24a/13), (58a/07)

[=4]

veyâhūd : Veyahut.

v. (6b/04), (7a/01), (8b/07), (10a/09), (10a/11), (12a/01), (12a/04), (19b/07), (28a/01), (28a/14), (28b/05), (28b/06), (29b/04), (30b/11), (30b/11), (33a/01), (41b/03), (41b/04), (42b/09), (43b/06), (43b/07), (55a/06), (55a/07), (55b/10), (57b/12)

[=25]

veyâhūt : <Ar. + Far. Yâhut, veya.

v. (24a/10), (24a/11), (24a/11), (24b/05), (24b/06)

[=5]

vuķiyye : <Ar. 400 dirhemlik Osmanlı ağırlık ölçüsü, okka.

v. (3b/02), (6a/04), (7a/07), (7b/02), (7b/05), (7b/10), (8a/02), (8a/06), (8b/01), (8b/01), (8b/03), (12a/03), (12a/05), (12b/08), (13b/08), (15a/05), (15b/01), (20a/13), (20b/01), (20b/04), (20b/10), (20b/11), (21a/09), (28b/11), (29a/03), (29a/04), (30a/03), (30a/08), (30a/12), (30b/01), (30b/10), (31a/02), (31a/03), (31a/03), (31a/05), (32a/04), (33a/06), (33a/07), (33a/09), (33a/10), (33a/12), (34a/04), (34a/05), (34a/07), (36a/06), (36a/07), (36b/08), (36b/09), (36b/10), (36b/13), (37a/01), (37a/02), (37a/09), (37b/05), (37b/05), (38a/10), (38a/10), (40a/11), (40a/13), (42a/01), (42a/07), (43a/13), (43b/01), (43b/04), (43b/05), (44b/01), (46a/04), (46a/05), (46a/07), (46a/10), (49a/01), (49a/02),

(49a/03), (49a/04), (49a/05), (49a/10), (49a/12), (49a/12), (52a/09), (52a/11), (52b/05), (52b/05), (53b/06), (53b/06), (54a/05), (54a/07), (54a/07), (56a/12), (58a/11), (58a/13), (60a/01), (60a/02), (60a/04), (60a/05)

v.+den (36b/12)

v.+niñ (36a/08)

v.+si (6a/05), (6a/10), (14a/06), (14a/07), (20a/13), (20b/07), (20b/09), (29b/12), (30a/08), (33a/13), (37a/09), (40a/09), (40b/07), (43b/06), (52a/08), (52b/02), (54a/03)

v.+sini (12b/14)

v.+siñ (13b/05)

v.+siniñ (37b/02)

v.+ye (14b/02), (20b/02), (40a/11), (43b/03), (43b/09), (52a/10)

v.+yi (6a/06), (7b/01), (7b/05), (7b/11), (12b/10), (15b/02), (20b/13), (29b/13), (30a/04), (30a/09), (30a/13), (30b/02), (32a/05), (33b/01), (36b/11), (37a/05), (37b/01), (40a/10), (40b/08), (42a/02), (43b/09), (46a/06), (49a/05), (52b/03), (53b/08), (54a/06), (54a/10), (56b/01), (60a/04)

[=151]

Y

ya : İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar.

y. (6a/10), (58a/07)

[=2]

yāhūd : <Far. Veya.

y. (6a/11), (6a/11), (6b/04), (7a/02)

[=4]

yağmur : Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar hâlinde düşen su.

y.+dan (31b/11)

[=1]

yahūdī : <Ar. Hz. Mûsâ'nın dînine mensup kimse, Mûsevî.

y. (29a/10), (29a/11)

y.+den (29a/07), (29a/08)

[=4]

yakın : Arada az mesâfe bulunan.

y. (5a/12), (5a/14), (5b/02), (5b/11)

[=4]

yalnız : Sâdece.

y. (13b/10), (14a/12), (30b/06), (33b/13), (34b/03), (38b/04), (40a/02), (41a/03), (41b/08), (55a/02), (60b/07)

[=11]

yar- : Kesip açmak, delip açmak.

y.-up (32a/02)

[=1]

yarım : Bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri, bir bütünün yarısı.

y. (43a/02), (45b/13), (46a/01)

[=3]

yaz- : (Bir söz veya düşünceyi) Belli işâret ve harflerle bir yere geçirmek.

y. (20a/15)

y.-asın (11a/11), (13b/09), (13b/11), (13b/13), (14a/12), (14b/09), (18a/13), (21b/02), (21b/05), (22b/01), (31a/05), (39b/03), (44b/05), (48a/09), (49a/07), (60a/06)

y.-dık (3a/06), (3a/09), (3a/13), (3a/14), (5a/04), (5a/05), (5a/06), (5a/07), (5a/07), (5a/08), (5a/09), (5a/11), (5a/13), (5a/14), (5b/01), (5b/02), (5b/10), (11b/03), (28a/05), (28a/05), (28a/06), (28a/06)

y.-mış (10b/01), (11a/06)

y.-up (4a/06), (4a/07), (4a/13), (4b/01), (4b/07), (4b/07), (5a/03), (5a/03), (5a/10), (5a/11), (5b/09), (5b/09), (6a/06), (6a/07), (6a/12), (6b/01), (6b/06), (7a/04), (7a/08), (7b/02), (7b/07), (9a/02), (9b/07), (9b/08), (11a/03), (11a/04), (11a/06), (12a/06), (12b/10), (12b/11), (13b/12), (14a/09), (15a/07), (16a/08), (18a/12), (20b/01), (22b/07),

(25a/06), (27a/07), (28b/01), (28b/08), (29a/02), (29b/04), (30a/09), (30b/06), (30b/12), (31a/11), (32a/11), (32b/01), (32b/06), (32b/12), (33b/01), (33b/13), (33b/13), (34b/03), (34b/04), (34b/05), (34b/10), (35a/02), (36b/13), (37a/05), (37b/01), (37b/09), (38a/01), (38a/07), (38b/03), (38b/09), (38b/13), (39a/01), (39b/01), (39b/09), (40b/03), (41a/03), (41a/03), (41b/06), (41b/07), (41b/08), (41b/08), (42a/09), (42b/07), (42b/13), (43a/01), (43a/03), (43b/02), (43b/09), (44a/07), (44a/08), (44b/12), (45b/11), (46b/07), (47b/03), (47b/07), (48a/04), (48a/09), (48a/10), (49a/05), (50b/06), (51a/02), (51a/13), (51b/10), (52b/03), (52b/08), (53a/03), (53a/09), (53b/03), (53b/13), (54a/10), (54b/03), (54b/09), (55a/02), (55b/01), (55b/07), (55b/12), (56a/01), (56a/07), (56b/09), (57a/07), (58a/01), (58a/03), (58a/08), (58a/12)

[=162]

yazıl- : Yazmak işi yapılmak.

y.-ur (3b/01), (3b/03), (3b/04), (3b/04)

[=4]

yè- : Ağızda çiğneyerek yutmak.

y.-di (32a/03)

y.-mek (44b/02)

y.-mişler (31b/13)

y.-seler (44b/02)

[=4]

yèr : Bir nesne veya kimsenin kapladığı yâhut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal.

y.+de (28a/01)

y.+den (32a/01)

y.+e (9a/01), (10b/01), (11a/11), (15b/10), (16a/04), (22a/15), (22b/07), (31b/12), (36b/02), (44b/05), (49a/07), (49b/02), (57a/07), (58b/08), (60a/06)

[=17]

yedek : Gerektiğinde kullanılmak üzere bir şeyin elde bulundurulmuş eşi veya aynı işi görecek olan benzeri.

y. (48b/04), (48b/05)

[=2]

yedi : Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı.

y. (11b/05), (11b/11), (13b/05), (21b/05), (24b/11), (26a/13), (26b/03), (26b/15), (27a/02), (27b/04), (27b/06), (29a/12), (36a/12), (36b/03), (38b/04), (39b/08), (39b/10), (42a/12), (43b/01), (43b/09), (47a/08), (48b/03), (48b/04), (48b/11), (52a/08), (54a/03), (59a/02), (59a/06), (59a/07), (59a/09), (59a/09), (59a/10), (59a/12)

y.+de (26b/04), (26b/14), (27a/01)

y.+şer (26a/10), (26a/10)

y.+ye (18b/14), (25a/01), (27b/11), (59a/04), (59a/05)

[=43]

yedi bin : Yedi bin.

y. (53a/01)

y.+i (53a/03)

[=2]

yedi bin iki yüz : Yedi bin iki yüz.

y. (20b/14)

[=1]

yedi bin üç yüz : Yedi bin üç yüz.

y. (51b/09)

[=1]

yedi bin yedi yüz yetmiş beş : Yedi bin yedi yüz yetmiş beş.

y. (50b/09)

[=1]

yedi yüz : Yedi yüz.

y. (45b/10)

y.+i (31a/11)

[=2]

yedi yüz elli beş : Yedi yüz elli beş.

y.+e (25a/09)

[=1]

yedi yüz seksen : Yedi yüz seksen.

y. (21a/10)

[=1]

yedi yüz 90san altı : Yedi yüz d0ksan altı.

y. (3b/10)

[=1]

yedi yüz yigirmi : Yedi yüz yirmi.

y. (55b/04)

[=1]

yek : <Far. Tek, bir.

y. (33b/06)

[=1]

yetmiş : Yetmiş

y. (15a/05), (15a/07), (15b/01), (15b/03), (27b/11), (27b/15), (27b/15), (59a/11)

[=8]

yetmiş beş : Yetmiş beş.

y. (37a/09), (37a/09), (37b/01), (37b/02)

y.+e (56b/09)

[=5]

yetmiş beş bi9 beş yüz yetmiş : Yetmiş beş bin beş yüz yetmiş.

y. (22a/15)

[=1]

yetmiş biḡ : Yetmiş bin.

y. (53b/02), (53b/03)

[=2]

yetmiş bir : Yetmiş bir.

y.+i (10b/06)

[=1]

yetmiş iki : Yetmiş iki.

y. (10b/05), (18a/02), (18a/06)

[=3]

yetmiş yedi : Yetmiş yedi.

y. (39b/08), (39b/09)

[=2]

yetmiş yedi biḡ : Yetmiş yedi bin.

y. (14a/10)

[=1]

yetmiş yedi biḡ yedi yüz yetmiş yedi : Yetmiş yedi bin yedi yüz yetmiş yedi.

y. (39b/07), (39b/09)

[=2]

yevm : <Ar. Gün.

y.+i (24a/10)

[=1]

yıl : Dünyânın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene, sâl.

y. (31b/07)

y.+da (17a/01), (49b/01), (49b/05), (49b/06), (49b/07), (49b/11), (50a/01), (50a/03)

y.+ıḡ (17a/06), (17a/12), (49b/04)

[=12]

yılduz : Bir nokta etrâfında tabanları bitişik olarak sıralanmış üçgenlerden ibâret şekil.

y. (32a/10), (32b/05), (55b/06)

[=3]

yigirmi :

y. (3a/11), (5a/15), (7b/07), (8b/12), (11b/02), (12a/07), (12b/08), (12b/10), (12b/14), (13a/08), (13b/13), (14a/04), (14a/12), (15a/08), (18a/12), (18b/07), (24a/11), (25a/06), (26b/05), (26b/09), (26b/10), (27a/03), (27a/10), (27b/11), (27b/14), (28a/02), (28b/11), (29b/03), (29b/08), (29b/09), (30b/13), (32a/11), (32b/10), (32b/12), (33b/05), (40a/08), (40b/06), (42b/11), (42b/13), (42b/13), (43a/02), (43a/07), (44a/11), (46b/05), (47b/08), (50a/08), (52a/02), (52a/03), (52a/05), (52b/06), (54b/15), (55a/02), (56a/05), (60a/06)

y.+ye (56a/08)

[=55]

yigirmi altı : Yirmi altı.

y. (11a/14), (11b/11)

[=2]

yigirmi beş : Yirmi beş.

y. (8b/03), (13b/10), (14a/09), (14b/02), (14b/10), (20a/09), (20a/10), (24a/11), (25a/05), (27b/04), (27b/09), (28a/10), (30a/03), (33b/06), (40b/08), (41b/09), (43a/09), (43b/11), (47b/05), (53b/01), (53b/03)

y.+de (27b/05)

y.+e (6a/12), (40a/02), (58a/12)

y.+i (13b/13), (34b/03), (39a/01), (41b/08)

[=29]

yigirmi beş bin : Yirmi beş bin.

y. (45b/09)

[=1]

yigirmi bir : Yirmi bir.

y. (26a/13), (59a/10), (59a/10)

[=3]

yigirmi dörd : Yirmi dörd.

y.+i (5b/12)

[=1]

yigirmi dörd : Yirmi dörd.

y. (3a/10), (3a/11), (5b/01), (11a/12), (11b/10), (16b/05), (42a/13), (50a/08), (54b/14)

y.+ıi (16b/01)

[=10]

yigirmi dörd bin beş yüz altmış sekiz : Yirmi dörd bin beş yüz altmış sekiz.

y. (4b/05), (5a/01), (5b/07)

[=3]

yigirmi iki : Yirmi iki.

y. (3a/14), (37b/08), (40a/10), (44a/09), (52b/02), (52b/03)

y.+yi (3a/14)

[=7]

yigirmi iki bin : Yirmi iki bin.

y. (37b/07), (51a/11)

[=2]

yigirmi sekiz : Yirmi sekiz.

y. (3a/12), (11a/10), (11b/09), (13b/06), (13b/14), (26b/15), (26b/15), (33a/13), (33b/01), (47b/01), (51a/07), (51a/08), (59a/07)

[=13]

yigirmi sekiz bin beş yüz otuz üç : Yirmi sekiz bin beş yüz otuz üç.

y.+i (13b/12)

[=1]

yigirmi tokuz : Yirmi dokuz.

y. (11b/12)

[=1]

yigirmi üç : Yirmi üç.

y. (8b/10), (31a/03), (31a/04), (40b/08)

y.+e (33b/03)

[=5]

yigirmi üç biş beş yüz seksen altı : Yirmi üç bin beş yüz seksen altı.

y. (8a/09)

[=1]

yigirmi üç biş iki yüz : Yirmi üç bin iki yüz.

y. (52b/08)

[=1]

yigirmi yedi : Yirmi yedi.

y. (11b/13), (32b/14), (33a/01)

[=3]

yigirmi yedi biş yedi yüz yetmiş : Yirmi yedi bin yedi yüz yetmiş.

y. (51a/01)

[=1]

yine : Bir daha, tekrar, gene.

y. (8a/03), (10a/12), (10b/04), (12b/14), (12b/15), (19b/11), (20a/05), (26a/11), (26a/11), (28a/07), (28a/07), (39a/05), (39a/07), (42a/13)

[=14]

yokla- : Gözden geçirmek, bakmak, kontrol etmek.

y.-mak (23a/08)

[=1]

yön : Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, taraf.

y.+i (55a/09)

[=1]

yumurta : Kümes hayvanları ve özellikle tavuk tarafından yumurtlanan, beslenmede çok önemli bir yeri olan, protein ve lipit bakımından çok zengin, üstü beyaz, kırılğan bir kabukla kaplı, beyzî biçimde bir besin maddesi.

y. (26a/08), (26a/12), (26a/13), (28b/03), (28b/03), (31b/01), (31b/02), (31b/02)

y.+nın (39b/07)

y.+sı (26a/07)

[=10]

yumurta- : (Yumurtlayıcı hayvanlar) Yumurta vermek, yumurta doğurmak.

y.-sa (31b/02)

[=1]

yük : 100.000 kuruşluk meblağ.

y. (4a/04), (4a/04), (12b/01), (12b/04), (13a/05), (13a/12), (13a/13), (14a/10), (18a/04), (21a/03), (21a/06), (22b/11), (22b/12)

[=13]

yüz : Yüz.

y. (6a/04), (8b/03), (13a/07), (13a/08), (14a/04), (14a/09), (14b/11), (15b/03), (15b/11), (15b/11), (17a/06), (17b/13), (19a/01), (19b/11), (19b/14), (21a/09), (22b/11), (22b/11), (26b/12), (28a/01), (28a/11), (29a/13), (29a/13), (30a/08), (34b/08), (35a/01), (37a/09), (38a/05), (38a/13), (42a/12), (42a/15), (42b/02), (42b/08), (42b/12), (43a/13), (46b/03), (46b/14), (48a/02), (49a/07), (49a/10), (49b/10), (49b/14), (50b/05), (50b/11), (51a/04), (51b/03), (53a/01), (53a/04), (54b/01), (54b/06), (54b/12), (55b/07), (56a/13), (56b/05), (56b/06), (56b/07), (58a/01), (58a/06), (58a/08)

y.+de (42b/06), (42b/09)

y.+den (16a/06), (26b/14), (42b/08)

y.+e (16b/12), (37b/02), (38a/09), (48a/05), (53a/04), (55b/08), (56b/01), (58a/04)

y.+i (25b/03), (42b/05), (54b/01), (57b/11)

[=76]

yüz altı : Yüz altı.

y. (20b/11)

[=1]

yüz altmış : Yüz altmış.

y. (21b/14), (24a/07), (28a/13), (38a/12)

[=4]

yüz altmış beş : Yüz altmış beş.

y. (11b/01), (22a/14), (22b/10), (23a/01)

y.+e (22b/10)

[=5]

yüz altmış dört : Yüz altmış dört.

y. (55b/05)

[=1]

yüz altmış iki : Yüz altmış iki.

y. (54b/03)

[=1]

yüz beş : Yüz beş.

y.+i (20b/02)

[=1]

yüz : Yüz.

y. +e(31a/06)

[=1]

yüz elli : Yüz elli.

y. (6b/05), (6b/09), (21a/04), (25a/13), (25b/02), (50b/04), (51b/03), (51b/04),
(60a/01), (60a/03)

y.+yi (34b/10)

[=11]

yüz elli dört : Yüz elli dört.

y. (22a/02)

[=1]

yüz : Yüz.

y.+i (42a/07)

[=1]

yüz iki : Yüz iki.

y. (14b/07), (14b/09)

[=2]

yüz kırk : Yüz kırk.

y. (6a/11), (22a/04), (34b/08), (36b/09), (36b/11), (36b/12), (46b/08), (46b/12)

[=8]

yüz kırk dört : Yüz kırk dört.

y. (55a/12), (55b/03)

[=2]

yüz on : Yüz on.

y. (28a/07), (40b/01), (40b/03), (43a/01), (43a/03), (48a/02), (56a/13), (57b/11)

y.+a (48a/05), (56b/02)

[=10]

yüz on altı : Yüz on altı.

y. (16a/01)

[=1]

yüz otuz : Yüz otuz.

y. (13a/06), (13a/07), (15a/05), (15a/06), (46a/04), (46a/05), (46a/07), (52a/02), (52a/04), (53a/01)

[=10]

yüz otuz beş : Yüz otuz beş.

y. (18a/03)

[=1]

yüz otuz bir : Yüz otuz bir.

y. (15b/01)

[=1]

yüz seksen : Yüz seksen.

y. (14a/06), (44b/09), (45a/01), (45a/03), (54b/11)

[=5]

yüz seksen beş : Yüz seksen beş.

y. (30a/08)

[=1]

yüz seksen üç : Yüz seksen üç.

y. (18b/02), (22a/03)

y.+e (18a/15)

[=3]

yüz doksan iki : Yüz doksan iki.

y. (5a/12), (5b/02)

[=2]

yüz yetmiş : Yüz yetmiş.

y. (37a/10)

[=1]

yüz yetmiş beş : Yüz yetmiş beş.

y. (39a/01)

[=1]

yüz yetmiş dokuz : Yüz yetmiş dokuz.

y. (14a/06)

[=1]

yüz yetmiş üç : Yüz yetmiş üç.

y. (22a/03)

[=1]

yüz yigirmi : Yüz yirmi.

y. (22a/06), (27b/07), (27b/07), (36a/08), (38a/13), (40b/11), (46b/03)

y.+ye (40b/12), (41a/14), (46a/08), (54a/01), (60a/07)

[=12]

yüz yigirmi altı : Yüz yirmi altı.

y. (16a/02)

[=1]

yüz yigirmi beş : Yüz yirmi beş.

y. (21b/02), (39a/13), (39b/01)

y.+i (41b/07)

[=4]

yüz yigirmi bin : Yüz yirmi bin.

y. (49b/01), (49b/03)

[=2]

yüz yigirmi dört : Yüz yirmi dört.

y. (12b/03)

[=1]

Z

zabt : <Ar. Tutma, zapt.

z. (15b/12), (16a/05), (16a/06)

[=3]

zamm : <Ar. Üzerine bir şey ekleme, katma.

z. (10b/04),(13b/02), (21b/04), (59a/14)

[=4]

zarb : <Ar. Çarpma, darp.

z. (3b/04), (6a/07), (6b/01), (6b/01), (6b/06), (7a/04), (7a/09), (7a/10), (7b/08), (7b/09), (7b/11), (7b/11), (8a/01), (8a/01), (8a/02), (8a/03), (8a/04), (8a/06), (8a/11), (8b/04), (9a/01), (9a/04), (9b/11), (10a/06), (10b/06), (10b/07), (10b/08), (10b/09), (12a/07), (12a/08), (12b/13), (12b/15), (13a/09), (13a/12), (14a/05), (14b/02), (14b/04), (14b/12), (15a/02), (15a/07), (15a/08), (15b/03), (15b/13), (16a/01), (16a/01), (16a/02), (16a/13), (16b/01), (16b/01), (16b/11), (17a/07), (17a/07), (17b/02), (17b/02), (17b/09), (17b/09), (18a/03), (18a/03), (18a/14), (18a/15), (18b/08), (18b/09), (18b/09), (18b/11), (18b/12), (18b/14), (19a/11), (19a/13), (19a/15), (19b/03), (19b/04), (19b/05), (19b/08), (19b/12), (19b/14), (19b/15), (20a/01), (20a/05), (20a/10), (20b/13), (20b/14), (21a/02), (21a/02), (21a/05), (21a/05), (21b/07), (21b/09), (22a/14), (22b/01), (22b/08), (22b/11), (22b/13), (24b/02), (24b/09), (25a/01), (25a/01), (25a/09), (25b/02), (25b/05), (25b/14), (26a/03), (26b/10), (27b/14), (27b/15), (28a/06), (28b/01), (28b/08), (29a/02), (29b/03), (29b/10), (30a/01), (30a/10), (30b/06), (30b/08), (30b/13), (30b/13), (31a/01), (31a/06), (31a/12), (31b/04), (31b/05), (31b/08), (32a/07), (32a/12), (32b/02), (32b/03), (32b/07), (32b/12), (33a/04), (33b/02), (33b/03), (33b/08), (34a/06), (34b/05), (34b/10), (35a/02), (35a/04), (35a/08), (36a/03), (36a/09), (36b/04), (37a/05), (37b/01), (37b/03), (37b/09), (38a/07), (38b/04), (38b/09), (39a/02), (39a/04), (39a/06), (39a/08), (39b/03), (39b/10), (39b/11), (40a/02), (40a/04), (40a/11), (40b/04), (40b/08), (40b/10), (40b/12), (41a/04), (41a/05), (41a/07), (41a/13), (41b/09), (42a/09), (42b/02), (42b/07), (43a/01), (43a/03), (43a/10), (43b/10), (43b/12), (44a/05), (44a/06), (44a/07), (44a/08), (44a/11), (44b/04), (44b/04), (44b/13), (45a/01), (45a/03), (45b/03), (45b/13), (46a/01), (46a/08), (46b/07), (46b/12), (46b/14), (47b/08), (47b/10), (48a/05), (49a/10), (49b/05), (49b/13), (50a/07),

(50b/02), (51a/02), (51a/09), (51a/13), (51b/05), (51b/11), (52a/04), (52b/03), (52b/09), (53a/04), (53a/09), (53b/04), (53b/08), (53b/09), (53b/13), (54a/10), (54b/04), (54b/15), (55a/10), (55a/12), (56a/08), (56b/01), (57a/04), (57a/04), (57a/10), (57b/05), (57b/07), (58a/01), (58a/08), (58a/12), (58b/01), (58b/12), (58b/12), (59a/03), (59a/05), (60a/06), (60a/07), (60b/01), (60b/02), (60b/03), (60b/07)

z.+ı (3a/03), (3a/03), (3a/03), (3a/05), (3a/14), (35a/07), (35b/01), (35b/05), (47a/01)

z.+a (21a/07), (44b/13)

z.+da (17a/08), (20b/15), (21a/06), (21b/10)

z.+dan (9a/04), (12a/07), (17b/03), (17b/10), (18a/05), (18b/15), (25a/10), (31a/06), (31b/05), (31b/08), (32a/07), (47b/02), (49a/11), (52a/04), (57a/10), (57b/06)

z.+ı (3b/01), (3b/11), (13a/13), (14b/12), (15a/07), (15b/03), (16b/12), (24b/09), (26a/01), (31a/12), (34a/07), (36a/02), (36a/03), (36a/09), (36b/05), (37a/06), (37b/02), (38b/10), (40a/11), (41a/14), (42b/02), (42b/08), (45a/04), (47b/08), (48a/05), (49b/14), (50a/07), (52b/04), (53a/04), (53a/09), (53b/04), (53b/09), (54a/01), (56a/08), (56b/02), (57b/07)

z.+ıñ (3a/01), (6b/01), (7a/05), (7a/09), (7b/08), (8a/11), (9b/11), (12b/13), (14b/03), (16a/03), (21b/07), (22b/13), (24b/03), (34b/05), (37b/10), (38a/08), (38b/04), (46b/08), (46b/12), (49b/05), (51a/03), (51b/06), (54a/10), (54b/05), (54b/10), (60b/08)

z.+ıña (22a/15)

[=334]

zuhūr : <Ar. Meydana çıkma, baş gösterme, görünme.

z. (60b/03), (60b/09)

z.+a (35a/02)

[=3]

zā'id : <Ar. Artan, fazla, artık.

z. (20b/01)

[=1]

zıkr : <Ar. Sözüünü etme, ismini söyleme, anma.

z. (16b/06), (22a/07), (47a/06), (47b/01)

[=4]

zīrā' : <Ar. Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü.

z. (45a/11), (45a/12), (45b/03)

z.+i (45b/01)

[=4]

ziyāde : <Ar. Artan miktar, geriye kalan kısım.

z. (22b/05), (23a/07), (24b/03), (27b/06), (27b/11), (27b/12), (31a/11), (33b/08), (38b/13), (42b/09), (42b/09), (43b/02), (46b/05), (46b/08), (50b/01), (50b/06), (56b/09), (59a/13)

[=18]

zümürüd : <Ar. Zümrüt.

z. (21a/09)

[=1]

zāyi' : <Ar. Kayıp, yok olmuş, elden çıkmış (şey).

z. (22a/12)

[=1]

zabṭ : <Ar. Tutma, zapt.

z. (11a/05), (11a/07), (49b/02), (49b/10)

[=4]

zamān : <Ar. Olmuş ve olacak hâdiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit.

z.+da (31b/03)

[=1]

zekāt : <Ar. İslâm dîninin beş şartından biri olarak, sâhip olunan ve belli bir miktârı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi.

z. (53b/01), (53b/02)

[=2]

zencebīl : <Ar. Zencefil denen bitkinin asıl şekli.

z. (49a/02)

[=1]

zencīr : <Far. Birbirine geçmiş mâdenî halkalardan meydana gelen bağ.

z. (4b/07), (4b/09), (4b/09), (13b/12), (22b/02), (22b/05)

[=6]

zīrā : <Far. Çünkü, şundan dolayı.

z. (20a/06)

[=1]

zīrā'ī : <Ar. Zirâatla ilgili, tarımsal.

z. (36a/11), (36a/12), (36b/03), (36b/05)

[=4]

ziyāde : <Ar. Artan miktar, geriye kalan kısım.

z. (7a/02), (7a/03), (8b/07), (9a/02), (9b/09), (10a/01), (10a/10), (10b/04), (10b/05)

[=9]

SONUÇ

Kitab-ı Fi'l Hesab mensur bir eserdir. 1710 yılında yazılmış olup kim tarafından yazıldığı bilinmemektedir. Eser üzerinde yaptığımız çalışmalarda elde ettiğimiz sonuçlar şunlardır:

1. Metinde genel olarak hareke kullanılmamıştır. Ancak bazı yerlerde yanlış okunmasını engellemek için müellif/müstensih tarafından harekelendirilmiştir.

aķçeyi 56b/07 (افچيه)

altıyı 57b/08 (التيء)

2. Ön seste /a/ ve /e/ ünlüsü elif (ا) ve zaman zaman da medli elif (آ) ile yazılmıştır. İç seste bazen elif (ا) ile yazılmışken bazen de yazılmamıştır Son seste /a/ ve /e/ ünlüleri bazen elif (ا) ve güzel he (ه) ile yazılmışken bazen de yazılmamıştır.

48a/08 èylesen (ايلسك) 3a/07 elde (الده) 60b/08 andan (آندن)

26a/08 ağlayup (اغلاقوب) 26a/12 olmak (اولمق)

3b/11 üzre (وزره) 7b/10 sonra 3 (سكره) 3b/08 aña (اكا)

3. Ön seste /i/ ve /ı/ ünlüleri hem elif (ا) hem de elif+ye (اي) ile gösterilmiştir.

3a/01 işbu (اشبو)

5a/09 iki (ايكي)

4. Metinde rastladığımız ve günümüz Türkçesinde kullanılmayan bir ek de zarf-fiil eki olarak kullanılan -ıcaķ/ -icek ekidir.

iki yüzde kırk kez beş vardır beşde bir vericek kırk olur 26b/13

5. Metinde bazı kelimelerin başındaki "t" sesleri henüz tonlulaşmamıştır.

temür 25a/04

toķsan 19a/01

toķuz 11b/04

turmuş 22a/01

6. Metinde kalınlık-incelik uyumu sağlamdır. Ancak düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan sözcüklere rastlanır.

tahtalu 51a/06, kalurı 51a/04, medresün 51a/06, yazup 51a/13, edüp 53a/05, yazup 6b/01, sere komış 31b/12, atup 32a/01, dëyü 32a/04, altunı 32b/01, ëyleyüp 49b/10, kalursa 51a/02

7. Metinde bildirme eki olarak kullanılan -dır yardımcı fiilinin bazı kelimelerde hem düz hem yuvarlak ünlülü örneklerine rastlanmıştır.

‘adedi+dür 16b/13, ‘adedi+dir 16b/10

aqçe+dür 33a/10, aqçe+dir 17a/07

8. Metinde zarf-fiil eki -Up, isimden isim yapım eki +IU, emir 1. çokluk şahıs eki -AlUm, geniş zaman eki -Ur gibi eklerin yuvarlak ünlüyle yazılmış şekilleri vardır.

kalup 9b/5, edüp 4b/01

noqталu 59a/11, tahtalu 56a/5, hişşelü 25b/12

ed-elüm 47a/06, vër-elüm 47a/06

gelür 15b/2, yazılur 3b/1

9. Metinde İsimden isim yapım eki +cI, iyelik 3. tekil şahıs +(s)I, bilinen geçmiş zaman eki -dI, anlatılan geçmiş zaman eki -mIş gibi eklerin düz ünlüyle yazılmış şekilleri vardır.

dördünci 5a/14

günini 31b/7

oldı 11a/10

olmışlar 25b/9

10. Metinde bazı kelimeler hem günümüz Türkçesiyle hem de Eski Türkçe dönemlerinde kullanılan şekliyle yazılmıştır.

neçe 22b/04, nice 33b/07

qodup 10b/05, qoyup 14a/10

11. Bazı kelimelerdeki eklerde benzeşme olmamıştır.

şüretde 3b/03

qalmışdır 45b/10

olundukda 57a/01

çıkıdı 26b/14

12. Kitab-ı Fi'l Hesab gerek dil özellikleri gerekse kelime hazinesi yönünden Türk diline kazandırılan bir eserdir.

KAYNAKÇA

- Baga E.** (2000). *Nizâmuddin Nisâbûrî Ve Şemsiyye Fi'l-Hisâb Adlı Matematik Risâlesinin Tahkik, Tercüme Ve Tarihi Değerlendirmesi*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Banguoğlu T.** (1986). *Türkçenin Grameri*. 2. Baskı, Tdk Yayınları, Ankara, 272 s.
- Ceylan S.** (2010). *Nihâyetü'l-Elbâb Adlı Eserde Dört İşlem Ve Kesir Kavramları Öğretiminin Değerlendirilmesi Ve Zihinden Hesaba Dair Bir Uygulama*. Yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Değirmendere M.** (2009). *Kuyucaklızâde M. Âtîf Ve Matematiğe Dair "Nihâyetü'l-Elbâb Fî Tercemeti Hulâsati'l-Hisâb" Adlı Eseri Metin Ve Değerlendirme*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Develioğlu F.** (2014). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Dilçin C.** (2013). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Tdk Yayınları, Ankara.
- Ercilasun AB.** (2004). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Fazlıoğlu İ.** (1993). *İbn El-Havvam (Ö. 724/1324) Ve Eseri El-Feva'id el-Bahaiyye Fi'lkavâ'id el-Hisâbiyye Tenkitli Metin Ve Tarihi Değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi.
- Fazlıoğlu İ.** (2003). Osmanlı klasik muhasebe matematik eserleri üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 1 (1), 345-367.
- Gabain A.Von.** Eski Türkçenin Grameri, Tdk Yayınları, Ankara, 1988.
- Göker L.** (1981). *Matematik Tarihi Ve Türk İslam Matematikçilerinin Yeri*. Elif Matbaacılık Neşriyat, Ankara.
- Göker L.** (1988). *Matematik Tarihi Ve Türk İslam Matematikçilerinin Yeri*. Elif Matbaacılık Neşriyat, Ankara.
- Gülsevin G.** (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Tdk Yayınları, Ankara.
- Hacıeminoğlu N.** (1991). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- İzgi C.** (1997). *Osmanlı Medreselerinde İlim (Riyazi İlimler)*. İz Yayınları, İstanbul.
- Karahan L.** (2010). *Türkçede Söz Dizimi*. 15. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kartallıoğlu Y.** (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni*. Tdk Yayınları, Ankara.

Korkmaz Z. (2009). Türkçenin şekil yapısı. İçinde: Korkmaz Z, Parlatır İ, Ercilasun AB, Zülfikar H, Gülensoy T ve Birinci N (Editörler). *Türk Dili ve Kompozisyon*. 3. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, ss. 105-197.

Korkmaz Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Tdk Yayınları, Ankara.

Sami Ş. (2011). *Kamus-ı Türki*. Çağrı Yayınları, İstanbul.

Timurtaş FK. (1989). *Eski Türkiye Türkçesi*. Enderun Kitabevi, İstanbul.

Yüksel AT. (2002). *İslâm'da Bilim Tarihi (Başlangıçtan Osmanlı Döneminin Sonuna Kadar)*. Kitap Dünyası Yayınları, Konya.

Zeki S. *Kâmus-ı Riyâziyyat*. Karabet Matbaası, İstanbul.

METNİN ORJİNALİ

Aşağıda metnimizin orijinalinden bazı kesitler verilmiştir.

